

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

چشم انداز توسعه شهرستان مشگین شهر

برگرفته شده از

مطالعات آمایش سرزمین استان اردبیل

مطالعات توسعه شهرستان های استان اردبیل

اسناد توسعه رشد اقتصادی استان اردبیل

معاونت برنامه ریزی

تابستان ۱۴۰۱

کد انتشاراتی: ۲۶ - ۱۴۰۱

مشخصات کتاب:

چشم انداز توسعه شهرستان مشگین شهر ،
برگرفته شده از (مطالعات آمایش سرزمین استان اردبیل، مطالعات توسعه
شهرستان های استان اردبیل، اسناد توسعه رشد اقتصادی استان اردبیل)
تهیه کننده: معاونت برنامه ریزی س.م.ب استان اردبیل
ناشر: مرکز اسناد و انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل
نوبت چاپ : اول
سال چاپ: ۱۴۰۱
شمارگان: ۲۰۰ نسخه

گردآورندگان کتاب:

نظارت عالی: داود شایقی «رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل»
نظارت و هماهنگی: غلام رضا خوشزاد «معاون برنامه ریزی س.م.ب استان اردبیل»
ناظر انتشارات: نوربخش محمدی «رئیس حوزه و روابط عمومی سازمان»
تهیه و تدوین: غلام رضا خوشزاد و سایر همکاران
طراحی، صفحه آرایی: مسعود ناصری

حوزه ریاست و روابط عمومی سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

نشانی: اردبیل، شهرک اداری، سازمان مدیریت و برنامه ریزی
کد پستی: ۵۵۶۱۵۸۱۳۴۶۳ تلفن: ۳۳۷۴۹۹۱۸ - ۴۵
دورنگار: +۴۵- ۳۳۷۴۴۲۰۰ وبگاه: www.ardabilmpo.ir

همه حقوق برای ناشر محفوظ است، استفاده از آمار و اطلاعات با ذکر منبع مجاز است

فهرست

- ۱ سیمای توسعه استان اردبیل
- ۸۰ آمایش سرزمین استان اردبیل
- ۱۰۵ سیمای توسعه شهرستان مشگین شهر

پیشگفتار

عدالت محوری از مهم‌ترین سیاست‌های رئیس‌جمهور محترم بوده و دولت، اجرای عدالت را مبنای اصلی اقدامات خود قرار داده است. در حوزه برنامه‌ریزی، سند آمایش سرزمینی، محور برنامه‌ریزی‌های دولت برای ریل‌گذاری و اجرای عدالت قرار گرفته است.

یکی از موضوعات مهم و اساسی در برنامه‌ریزی سیستم‌های اقتصادی، برنامه‌ریزی آمایش سرزمین است که به چگونگی بهره‌برداری صحیح از امکانات، منابع و استعدادها در یک منطقه می‌پردازد که فرایندی پویا است. برنامه‌ریزی توسعه آمایش سرزمین، تنظیم کردن روابط بین انسان، سرزمین و نحوه بهره‌برداری از آن در جهت بهبود وضع مادی و معنوی انسان و جامعه در طول زمان است. از این رو آمایش سرزمین ابتدا مکان مناسب را برای ایجاد توسعه همه‌جانبه برای انسان را می‌یابد و پس از فراهم شدن توسعه به آراسته کردن روابط بین انسان و مکان می‌پردازد.

برهمن اساس، مطالعات آمایش سرزمین استان اردبیل، محور تمام برنامه‌ریزی‌های عملیاتی و اجرایی در سطح استان قرار داده شده است و تمامی دستگاه‌های اجرایی مکلف گردیده‌اند، برنامه‌های کاری کوتاه مدت و بلند مدت خود را در راستای این سند، تدوین و اجرایی نمایند. تا با توکل بر خداوند بی‌همتا و تلاش و کوشش مجموعه دولت و مردم شریف و متدین استان، شاهد رشد اقتصادی و شکوفایی استان عزیزمان باشیم.

سید حامد عاملی

استاندار اردبیل

مقدمه

با وجود کوشش‌های برجسته و تعیین کننده ای که طی سال های اخیر در خصوص برنامه‌ریزی و توسعه منطقه ای و جایگاه آن در نظام برنامه‌ریزی کشور انجام شده است، همچنان چالشی درخور تلاش‌های بیشتر و گسترده‌تر به شمار می آید، چرا که نابرابری منطقه ای با مسائلی که به دنبال خود دارد، به عنوان مانعی بر سر توسعه متوازن و پایدار عمل می کند.

سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان با هدف کاهش این نابرابری ها، طی چند سال اخیر، مطالعات گسترده ای در سطح استان اردبیل بعمل آورده که حاصل آن مطالعات آمایش سرزمین، مطالعات توسعه شهرستان های استان و مطالعات توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی کلیه روستاهای بالای ۴۰ خانوار استان بوده، که به فضل الهی و با استفاده از توان کارشناسان استان، بستر مناسبی برای تهیه و تدوین برنامه هفتم توسعه در استان اردبیل خواهد بود.

مجموعه حاضر به منظور تجميع داده ها و تسهيل استفاده از آن، با استفاده از نتایج تمامی مطالعات انجام شده و هدف‌گذاری دولت سیزدهم، در توسعه اقتصادی (۸ درصدی) و با تاکید بر حوزه‌های اقتصادی و پروژه‌های پیشران و نیمه تمام، با عنوان « چشم انداز توسعه شهرستان مشگین‌شهر » برگرفته شده از مطالعات آمایش سرزمین استان اردبیل، مطالعات توسعه شهرستان های استان اردبیل و اسناد توسعه رشد اقتصادی استان اردبیل به منظور استفاده مدیران، تصمیم گیران و پژوهشگران حوزه های مرتبط، تهیه و تدوین گردیده است.

داود شایقی

رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

سیمای توسعه استان اردبیل

۱- سرزمین و آب و هوا

*موقعیت جغرافیایی، حدود و وضعیت طبیعی و محیط زیست

۱-۱- حدود و موقعیت

استان اردبیل با مساحتی بالغ بر ۱۷۶۲۴/۱ کیلومتر مربع (۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور) در شمال فلات ایران بین عرض ۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه و ۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۳۰ درجه و ۴۷ دقیقه تا ۵۵ درجه و ۴۸ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ در شمال غربی ایران واقع شده است. در شمال و شمال شرقی رود ارس و امتداد رشته کوه تالش، یعنی کوههای پشت سارا و رود بلقار یا بالهارود مرز بین استان و جمهوری آذربایجان را تشکیل می دهد. در شرق رشته کوههای تالش و باغرو این خطه را از استان گیلان جدا می کند. از غرب به استان آذربایجان شرقی منتهی شده و در جنوب کشیدگی رشته کوهها، دره ها و جلگه ها موجب پیوستگی توپوگرافیک استان با استان زنجان می شود.

چهار شهرستان از این استان به طول ۲۸۲/۵ کیلومتر با جمهوری آذربایجان هم مرز می باشند که در ۱۵۹ کیلومتر آن رودهای ارس و بالها رود جریان دارند. در حال حاضر ارتباط استان با جمهوری آذربایجان در طول این مرز تنها از دو نقطه اصلاندوز و بیله سوار انجام می گیرد. از نظر همجواری استان آذربایجان شرقی با ۳۲۴ کیلومتر مرز مشترک با شهرستان های پارس آباد، مشگین شهر، نیر، کوثر و خلخال در رتبه اول قرار دارد. استان اردبیل در جنوب خود با استان زنجان همجوار بوده و در طول ۶۲/۵ کیلومتر همسایه جنوبی شهرستان خلخال محسوب می شود. با وجود وحدت قومی و فرهنگی استان های اردبیل و زنجان موانع طبیعی بین دو استان و همچنین قطب جاذبی چون تهران در آن سوی محور تبریز- زنجان (که جاذب هر گونه حرکت اقتصادی- اجتماعی در این محور می باشد) باعث شده است که روابط همجواری در طول این ۶۲/۵ کیلومتر رونق خوبی نداشته باشد و شاید به همین دلیل شهرستان خلخال از شهرستان های حاشیه ای استان به حساب می آید. استان گیلان با داشتن ۱۷۵ کیلومتر مرز مشترک با شهرستان های نمین، اردبیل و خلخال، همسایه شرقی استان اردبیل می باشد. رشته کوه صعب العبور تالش چون دیواره ای این دو استان را از هم جدا می کند. با این وجود جاذبه های اقتصادی کناره دریای خزر باعث شده که مردم استان بیشترین روابط همجواری اقتصادی- اجتماعی خود را پس از مرکز با استان گیلان داشته باشند. گردنه های صعب العبور حیران و اسالم تنها گذرگاه های بین دو استان می باشند که همواره ریزش برف های سنگین در فصل سرما سبب صعوبت تردد در این گذرگاهها می گردد. محور اردبیل- آستارا، از طریق گردنه حیران، مهمترین خط ارتباطی استان با مرکز کشور می باشد که شهرستان های استان را از طریق رشت و قزوین به تهران مرتبط می سازد. در جدول شماره (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان در ارتباط با مناطق همجوار نشان داده شده است .

جدول (۱-۱) موقعیت جغرافیایی استان و چگونگی ارتباط استان با مناطق همجوار

شهرستان های واقع شده در همجواری	محورهای ارتباطی	موانع طبیعی	نوع مرز	طول مرز (کیلومتر)	همجواری	جهت جغرافیایی
پارس آباد- بيله سوار مغان- نمین	بيله سوار اصلاندوز	رود ارس، بالهارود و کوه های پشت سارا	آبی خاکی	۲۸۲٫۵	جمهوری آذربایجان	شمال
اردبیل- خلخال- نمین	آستارا- اسالم	کوه های باغرو و تالش	خاکی	۱۷۵	گیلان	شرق
خلخال	هشتجین- زنجان	کوه های چله خانه	خاکی	۶۲٫۵	زنجان	جنوب
مشگین شهر- پارس آباد - نیر- کوثر-خلخال	اردبیل- سراب- مشگین شهر - پارس آباد- اهر	کوه های کلیان و بز قوش	خاکی	۳۲۴	آذربایجان شرقی	غرب

۱-۲- اقلیم و عوامل شکل دهنده آب و هوای استان

طبق تعریف IMV^۱ عواملی نظیر توپوگرافی، عرض جغرافیایی، ارتفاع از سطح دریا، دوری و نزدیکی از منابع آب و جریان‌های جوی، شرایط ویژه فیزیکی یک منطقه در کنترل اقلیم آن می‌باشند. بر این اساس و بر پایه طبقه‌بندی‌های رایج جغرافیایی، کشور ما جزو مناطق خشک جهان محسوب می‌شود. متوسط بارندگی سالیانه در جهان در روی خشکی‌ها با وسعت تقریبی ۱۴۹ میلیون کیلومتر مربع ۷۴۶ میلی‌متر است و این در حالی است که میزان متوسط بارندگی سالیانه در ایران با وسعت ۱/۶۴۸ میلیون کیلومتر مربع، ۲۴۵ میلی‌متر می‌باشد. در استان اردبیل این شاخص بین ۲۵۰ تا ۶۰۰ میلی‌متر متغیر است و از نظر میزان نزولات جوی استان اردبیل وضعیت بهتری نسبت به سایر مناطق کشور داشته و از نظر کشاورزی نیز در وضعیت مطلوبی در سطح کشور قرار گرفته است و این امر ناشی از ویژگی‌های خاص جغرافیایی و توپوگرافی استان و وجود رشته‌کوه‌هایی با ارتفاع بیش از ۴ هزار متر و دشت‌های وسیع می‌باشد که ضمن تامین آب، باعث تنوع اقلیمی گردیده و یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد این استان محسوب می‌گردد.

توپوگرافی یکی از عوامل مهم ویژگی‌های اقلیمی استان و عامل اصلی تنوع در آن می‌باشد. ارتفاع و تغییرات آن و جهت‌گیری رشته‌کوه‌ها در برابر جریان‌های هوایی، عوامل توپوگرافیک شکل‌یابی اقلیمی یک منطقه می‌باشد. سلسله جبال سبلان در جهت شرقی- غربی کشیده شده است و رشته‌کوه‌های باغرو چون دیواره‌ای بین قسمت‌های داخلی استان و دریای خزر حائل شده است. ارتفاع عمومی استان نیز از ۴۰ تا ۴۸۱۱ متر متغیر است. قاعدتاً چنین اختلاف ارتفاعی خود به تنهایی تفاوتی در حدود ۲۰ درجه سانتی‌گراد را در متوسط دمای سالانه سبب می‌شود.

بیان انرژی و یا بیان حرارتی یکی از عوامل اساسی اقلیم و آب و هوای یک منطقه می‌باشد، بنابراین دومین عامل موثر در خصوصیات اقلیمی، زاویه تابش آفتاب یا به عبارت دیگر عرض جغرافیایی است. همانگونه که گفته شد استان اردبیل بین (۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه) تا (۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه) عرض شمالی در شمالی‌ترین قسمت ایران قرار دارد که این امر اختلاف زاویه‌ای در حدود ۱۰ درجه را با قسمت‌های جنوبی ایران، در زاویه تابش آفتاب سبب می‌شود.

^۱ International Meteorological Vocabulary

۳-۱- ناهمواریهای استان

معروف ترین و بزرگترین رشته کوه های استان، سبلان و تالش می باشد. رشته کوه

سبلان از شمالی ترین نقطه استان و ادامه رشته کوه قره داغ در استان آذربایجان شرقی به سمت شرق کشیده است و به دره رودخانه قره سو و دره رود ختم می شود. شاخه ای از این کوه در آن سوی دره رود به کوه های خروسلو و شاخه ای دیگر به کوههای برزند (صلوات داغ) می پیوندد که این کوه ها نیز پس از عبور از شهرستان های بیله سوار و مغان در حدود شرقی استان به منتهی الیه شمالی رشته کوه تالش می پیوندد. سبلان با ۴۸۱۱ متر ارتفاع، منتهی الیه شرقی رشته کوه قوشا داغ و بلندترین نقطه استان بشمار می آید و این آتشفشان خاموش با مناظر بدیع و نعمت های فراوان اطراف خود، از زیباترین قله جهان محسوب می شود. از قله دیگر این توده آتشفشانی هرم، کسری، قرخ بلاغ و قزل بره را می توان نام برد. دیگر رشته کوه بزرگ استان، تالش می باشد که به موازات کناره دریای خزر از شمال به جنوب کشیده شده است. این رشته کوه از منتهی الیه شرقی کوههای برزند، آغاز و در سراسر حدود شرقی استان با افزایش تدریجی ارتفاع به طرف جنوب کشیده می شود و در خارج حدود استان سرانجام به رشته کوه های البرز می پیوندد. در رشته کوه تالش در قسمتهای مختلف خود به نامهای باغرو، پشت سارا، و پلنگا نیز نامیده می شود. رشته کوه پلنگا در حوالی دریاچه نئور از رشته اصلی منشعب و در سراسر شهرستان خلخال کشیده شده است. بلندترین نقطه این شاخه فرعی، قله ۳۳۲۲ متری آق داغ است و کوه های پلنگا، سهدی و ازناو، از دیگر قله آن می باشند. از قله دیگر رشته کوه تالش می توان حصار بلاغی، عجم و شاه معلم را نام برد. در جدول شماره (۱-۲) مهمترین قله های استان به همراه توضیحاتی آورده شده است .

جدول (۱-۲) مهمترین قله استان اردبیل

نام قله	ارتفاع (متر)	رشته اصلی	شهرستان محل استقرار
یاغلی داغ	۲۸۴۵	قوشا داغ	مشگین شهر
قراوول	۲۲۰۴	صلوات	مشگین شهر
خروسلو	۱۰۹۶	خروسلو	بیله سوار
سبلان	۴۸۱۱	سبلان	مشگین شهر
قرخ بلاغ	۳۸۹۰	سبلان	اردبیل
قره گونی	۳۸۸۲	سبلان	مشگین شهر
قزل بره	۳۸۵۰	سبلان	اردبیل
چال	۳۶۰۴	سبلان	مشگین شهر
ای قار	۳۷۸۳	سبلان	مشگین شهر
آق داغ	۳۳۲۲	تالش پلنگا	خلخال
اسر خانی	۲۸۶۵	تالش پلنگا	خلخال
پلنگا	۲۸۸۶	تالش پلنگا	خلخال
سهدی	۲۷۱۵	تالش پلنگا	خلخال
از ناو	۲۴۱۲	تالش پلنگا	خلخال
شاه معلم	۳۱۰۰	تالش	خلخال
بابا رشت	۲۸۵۰	تالش	خلخال
علا مجار	۲۷۵۰	تالش	خلخال
حصار بلاغی	۲۹۰۴	تالش- باغرو	اردبیل
عجم	۳۰۱۰	تالش- باغرو	خلخال

۴-۱- حوضه‌های آبخیز و شبکه رودخانه‌ها

وجود کوهستان های مرتفع و قرار گرفتن آنها در مسیر جریانات هوایی مدیترانه‌ای و اطلس شمالی، پیدایش مناطقی با بیش از نه ماه پوشش برفی و دامنه‌هایی با چشمه‌های فراوان را سبب شده و این پهنه به صورت آبخیز رودخانه‌های بزرگ و کوچک متعددی در آمده است. استان اردبیل آبخیز حوضه بسته خزر به شمار می‌رود که کلیه نزولات جوی آن توسط دو شریان اصلی ارس در شمال و قزل اوزن در جنوب به دریای خزر می‌ریزند.

• الف) رود ارس:

رود ارس در محدوده استان اردبیل توسط رودخانه‌های کوچک و بزرگ متعددی که از چند کیلومتر تا بالای ۲۵۰ کیلومتر طول دارند تغذیه می‌شود و از پرآب ترین رودهای استان می‌باشد. قسمتی از حوزه آبریز ارس شامل حوزه دره رود و بالهارود می باشد. این رود با ۲۸۰ کیلومتر طول و حدود ۵۵۴ میلیون متر مکعب متوسط آبدهی سالانه طویل‌ترین و پر آب ترین رود خانه داخلی استان اردبیل به شمار می‌رود. رودخانه دره رود که به ارس می‌ریزد، از وسیع ترین حوزه آبخیز برخوردار می‌باشد و قسمت اعظم کوه های سبلان، برزند، خروسلو، تالش، باغرو و پشت سارا آبخیز این رودخانه به شمار می آیند. از شاخه‌های اصلی دره رود می‌توان قره سو، بالیغلو و خیابو چای را نام برد. بالها رود یکی دیگر از رودهای مرزی ایران و جمهوری آذربایجان می‌باشد که از ارتفاعات شرقی کوه های برزند سرچشمه می‌گیرد. شاخه اصلی این رودخانه از شرق گرمی تا بیله‌سوار مرز مشترک ایران و جمهوری آذربایجان را تشکیل می دهد. از شاخه‌های فرعی بالها رود، گرمی چای، ساری قمیش، آزاد چای، شره دره و آزاد لو را می توان نام برد. مساحت واقع شده در حوزه عمل استان در حوزه آبریز ارس ۱۲۸۳۳ کیلومتر مربع و در حوزه آبریز بالهارود ۱۴۳۰ کیلو متر مربع می باشد.

• ب) رود قزل اوزن :

قسمت جنوبی حوضه آبریز خزر شامل حوزه قزل اوزن می‌باشد که کوه‌های بزقوش، جنوب شرقی سه‌پند و تالش را در برمی‌گیرد. در این قسمت نیز که منطقه نسبتاً وسیعی از جنوب استان اردبیل یعنی شهرستان خلخال را تحت پوشش دارد، وجود کوه های مرتفع و برف گیر، جاری شدن رودهای پر آبی را سبب گشته است که از طریق شریان اصلی خود یعنی قزل اوزن از استان خارج و از طریق دره سفید رود به دریای خزر می‌ریزند. مساحت واقع شده در حوزه عمل استان در حوزه آبریز قزل اوزن ۳۶۹۰ کیلو متر مربع می باشد.

۱-۵- دشتها

در میان رشته کوه ها و واحدهای توپوگرافیک یاد شده و در روند تکامل مورفولوژیک آنها، دشت های کوچک و بزرگ متعددی به وجود آمده است، که امروزه به عنوان یکی از بسترهای مهم فعالیت های اقتصادی در استان بشمار می روند. البته به جز دشت مغان که در محل پس روی آب دریای خزر، در اثر تغییرات آب و هوای دیرینه زمین و حرکات تکتونیکی آن به علت کوهستانی بودن منطقه بوجود آمده است، دشت های موجود در این استان از وسعت قابل توجهی برخوردار نمی باشند و عموماً بصورت جلگه های کوچک و بزرگ آبرفتی پایکوهی به چشم می خورند که از مهمترین آنها به لحاظ وسعت می توان به دشتهای اردبیل و مشکین شهر اشاره نمود.

دشت مغان ایران تنها قسمت کوچکی از دشت بزرگ مغان می باشد، که قسمت اعظم آن در خاک جمهوری آذربایجان قرار گرفته است. این دشت پر برکت و حاصل خیز در محدوده استان اردبیل ۳۵۰ هزار هکتار وسعت دارد که به وسیله کوه های خروسلو از جنوب، رود ارس از شمال و مرز بین المللی ایران و جمهوری آذربایجان از شرق محدود شده است. این دشت در آن سوی مرز تا ساحل دریاچه خزر کشیده است. دشت مغان پست ترین منطقه استان محسوب می شود و ۱۲۰۰ متر پائین تر از دشتهای دیگر استان و در ارتفاع ۱۰۰ متری از سطح دریا قرار دارد. دشت اردبیل در بین دامنه های سبلان و رشته کوه تالش و بزقوش قرار دارد. این دشت با وسعتی در حدود ۹۵ هزار هکتار در ارتفاع ۱۳۵۰ متری واقع شده است. ارتفاع دشت مشکین شهر ۱۱۰۰ متر و حوزه آبخیز آن ۳۹۲۱ کیلومتر مربع و مساحت دشت در حدود ۴۳۰ کیلومتر مربع است که از شمال به کوههای صلوات و از جنوب به دامنه سبلان و از شرق به اردبیل و از غرب به شهرستان اهر محدود می شود و رودخانه های مهم این دشت عبارتند از قره سو و خیاوچای که اهمیت فوق العاده ای در تولیدات باغی و تاکی منطقه مذکور دارند .

۱-۶- تقسیمات جغرافیایی بر حسب شهرستان ها

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۴۰۰ استان اردبیل با وسعتی بالغ بر ۱۷۶۲۴/۶ کیلومتر مربع حدود ۱/۰۹ درصد مساحت کل کشور را به خود اختصاص داده است. این استان به مرکزیت شهر اردبیل دارای ۱۲ شهرستان، ۲۹ شهر، ۲۹ بخش، ۷۱ دهستان و ۱۸۵۹ آبادی می باشد که تعداد ۱۷۰۷ آبادی دارای سکنه و تعداد ۱۵۲ آبادی خالی از سکنه بوده و به عبارت دیگر حدود ۹۱/۸۲ درصد آبادی های استان دارای سکنه و ۸/۱۷ درصد دیگر نیز خالی از سکنه می باشد. مراکز شهرستان های استان عبارت است از اردبیل، بيله سوار، پارس آباد، خلخال، سرعین، کوثر، مشگین شهر، مغان، نمین و نیر.

جدول (۱-۳) اطلاعات مربوط به آخرین تقسیمات کشوری استان اردبیل

نام شهرستان	تعداد بخش	تعداد شهر	تعداد دهستان	مساحت (کیلومتر مربع)	تعداد آبادی	
					جمع	دارای سکنه
اردبیل	۳	۳	۱۰	۲۲۱۷	۱۸۲	۱۵۳
اصلاندوز	۲	۱	۴			۲۹
انگوت	۲	۱	۴			
بيله سوار	۲	۲	۴	۱۷۸۲	۲۹۵	۲۶۱
پارس آباد	۳	۴	۶	۱۴۰۷	۲۵۶	۲۴۴
خلخال	۳	۳	۸	۲۷۱۴	۱۵۰	۱۴۱
سرعین	۲	۲	۴	۴۹۰	۲۸	۲۷
کوثر	۲	۱	۴	۱۲۵۹	۱۰۴	۹۹
مشگین شهر	۵	۷	۱۲	۳۷۴۶	۳۱۴	۲۷۸
مغان	۳	۳۲	۷	۲۰۴۹	۳۳۶	۳۱۷
نمین	۳	۳	۷	۹۴۰	۹۴	۸۹
نیر	۲	۲	۵	۱۱۹۵	۱۰۰	۹۸
جمع	۳۱	۳۱	۷۵	۱۷۷۷۹	۱۸۵۹	۱۷۰۷

جدول تقسیمات سیاسی استان

نام شهر	نام مرکز دهستان	نام دهستان	نام مرکز بخش	نام بخش	نام مرکز شهرستان	نام شهرستان
پارس آباد	گوشلو	ساوالان	پارس آباد	مرکزی	پارس آباد	پارس آباد
اولتان	پیرایواتلو	اولتان				
مغان سر	محمود آباد طالقانی	محمود آباد	تازه کند	تازه کند		
	تازه کند	تازه کمر				
اسلام آباد	اسلام آباد	اسلام آباد	اسلام آباد	اسلام آباد	پارس آباد	پارس آباد
	شهرک غربی	شهرک				
گیوی	خلفلو	سنجد شمالی	گیوی	مرکزی	گیوی	کوثر
	گنجگاه	سنجد غربی				
	زرچ آباد	زرچ آباد	فیروز آباد	فیروز	گیوی	کوثر
	فیروز آباد	سنجد جنوبی				
	دولت آباد	دولت آباد	نمین	مرکزی	نمین	نمین
	گرده	گرده				
نمین	ننه کران	ویلگیج شمالی				
آبی بیگلو	حور	ویلگیج جنوبی	آبی بیگلو	ویلگیج	نمین	نمین
	آبی بیگلو	ویلگیج مرکزی				
عنبران	عنبران سفلی	عنبران				
	مینا آباد	مینا آباد	عنبران	عنبران		
ثمرین	ثمرین	غربی	ثمرین	ثمرین	اردبیل	اردبیل
	پنگجه ملا محمد حسن	دوجاق				
	خلیل آباد	فولادلوی شمالی	هیر	هیر	ردبیل	اردبیل
آراللو	بوداللو	فولادلوی جنوبی				
هیر	هیر	هیر				
اردبیل	تقی دیزج	ارشق شرقی	اردبیل	مرکزی	اردبیل	اردبیل

نام شهر	نام مرکز دهستان	نام دهستان	نام مرکز بخش	نام بخش	نام مرکز شهرستان	نام شهرستان
	شام اسبی	بالغلو				
	خشکه رود	سردابه				
	نیار	شرقی				
	کلخوران شیخ	کلخوران				
	انجیرلو	انجیرلو	مرکزی	بیله سوار	بیله سوار	
بیله سوار	گوگ تپه	گوگ تپه				
	شورگل	قشلاق جنوبی	قشلاق دشت	جعفر آباد		
جعفر آباد	جعفر آباد	قشلاق شرقی				
خلخال	خوجین	خاندبیل شرقی	مرکزی	خلخال	خلخال	
	کزاز	خاندبیل غربی				
	انبر	سنجد شرقی				
هشتچین	برندق	خورش رستم جنوبی	خورش رستم	هشتچین		
	هشتچین	خورش رستم شمالی				
کلور	کرین	پلنگا	شاهرود	کلور		
	شاهرود	شاهرود				
	شال	شال				
نیر	اسلام آباد	دورسونخواجه	مرکزی	نیر	نیر	
	رضا قلی قشلاقی	رضا قلی قشلاقی				
	فره شیران	یورتچی غربی				
کورائیم	مهماندوست	مهماندوست	کورائیم	کورائیم		
	کورائیم	یورتچی شرقی				
سرعین	ورنیاب	آب گرم	مرکزی	سرعین	سرعین	
	آلوارس	آلوارس				
اردیموسی	اردیموسی	سبلان	سبلان	اردیموسی		
	ارجستان	ارجستان				
اصلاندوز	دلیک یارقان	اصلاندوز غربی	مرکزی	اصلاندوز	اصلاندوز	
	آق قباق سفلی	اصلاندوز شرقی				

نام شهر	نام مرکز دهستان	نام دهستان	نام مرکز بخش	نام بخش	نام مرکز شهرستان	نام شهرستان
	بران سفلی	بران	بران علیا	بران		
	بران علیا	قشلاق غربی				
انگوت	محمد تقی کندی	انگوت شرقی	انگوت	مرکزی	انگوت	انگوت
	قره آغاچ پائین	انگوت غربی				
	آقا محمد بیگلو	دره رود شمالی	زیوه	دره رود		
	قره خان بیگلو	دره رود جنوبی				
مشگین شهر	پریخان	دشت	مشگین شهر	مرکزی	مشگین شهر	مشگین شهر
آلنی	بیجق	مشگین شرقی				
رضی	قوشه سفلی	ارشق شمالی	رضی	ارشق		
	رضی	ارشق مرکزی				
فخرآباد	فخر آباد	قره سو	لاهرود	مشگین شرقی		
لاهرود	لاهرود	لاهرود				
	نقدی علیا	نقدی				
مرادلو	مرادلو	ارشق غربی	مرادلو	مرادلو		
	صلوات	صلوات				
	گنجوبه	یافت				
قصابه	شعبان	شعبان	قصابه	قصابه		
	قصابه	مشگین غربی				
گرمی	دیزج	اجارود غربی	گرمی	مرکزی	گرمی	گرمی
	حمزه خانلو	اجارود مرکزی				
	تنی	انی				
	شکر آب	اجارود شمالی				
	قاسم کندی	پائین برزند	زهرا	موران		
زهرا	زهرا	اجارود شرقی				
	آزادلو	آزادلو				

۷-۱- پیشینه تاریخی استان اردبیل

منطقه اردبیل دست کم از هزاره ششم قبل از میلاد مسکون بوده است. بر اساس پژوهش‌های مقدماتی باستان‌شناسی، سراسر منطقه از تپه‌های باستانی یا به عبارت دیگر مناطق استقراری که روزگاری دژ یا شهرک یا روستا بوده‌اند، پوشیده است. کاوش‌های مقدماتی در برخی از نواحی اردبیل نشان می‌دهد که اردبیل و به طور کلی شرق آذربایجان از کانون‌های مهم فرهنگ مگالی تیک یا سنگ افراستی بوده است. مردم مگالی تیک شرق آذربایجان که ماهیت قومی آنها می‌باید از عناصر کاسی و هوری بوده باشد دهها اثر مگالی تیک پر ارزش از خود به یادگار گذاشته‌اند. کشفیات اخیر در محوطه باستانی «شهر یئری» مشکین شهر، پرتو تازه‌ای به تمدن و فرهنگ هشت هزار ساله اقوام ساکن در اردبیل و اطراف آن افکنده است و انتشار نتیجه کشفیات می‌تواند ارتباط تمدن و فرهنگ مگالی تیک اردبیل را با دیگر مناطق ایران و آذربایجان تاریخی و قفقاز و شرق آسیای صغیر مشخص نماید. به نظر می‌رسد که تصاویر هیکل‌های سنگی «شهر یئری» با تصاویر هیکل‌ها و سرهای آدمیانی که بر روی اجاق‌های نعل اسبی ایغدیر (ایغدیر در شمال شرق ترکیه) در نزدیکی مرز ایران و ارمنستان نقش بسته، شباهت زیادی دارد.

در اردبیل از عصر مفرغ نیز آثار ارزنده‌ای کشف شده است، شمشیرهای مسی، خنجرهای مختلف، تیر و سرنیزه، حلقه برای گرفتن زه کمان و تیردان‌های مسی، تبر از نوع تبری که در لرستان پیدا شده و باستان‌شناسان قدمت آنرا قریب سه هزار سال قبل از میلاد معین کرده‌اند. اشیاء مفرغی اردبیل غالباً از مفرغ‌های لرستان ساده‌ترند و احتمال داده می‌شود که از حیث قدمت زمان، مقدم بر آنها باشند.

در اواخر دوره مفرغ و بطور قطع در اواخر هزاره چهارم قبل از میلاد دو مهاجرت تاریخی از کرانه غربی دریای خزر و دره ارس به حوالی روسیه و فلسطین و کوه‌های زاگرس صورت گرفته است. این مهاجرت‌ها را مدارک باستان‌شناسی تأیید و تصدیق می‌نماید. به احتمال قوی دست کم خاستگاه یکی از عناصر مهاجر یعنی کاسی‌ها که در کوهپایه‌های زاگرس مرکزی در حدود لرستان و کرمانشاه اسکان یافتند اردبیل و نواحی اطراف آن بوده است.

بر طبق کاوش‌های میراث فرهنگی در استان اردبیل (تپه نادری اردبیل) آثاری از دوره مفرغ پیدا شده‌اند که ۵ هزار سال قدمت دارند. مدنیت این محل مربوط به تمدن کل آذربایجان است بطوری که قدمت این تمدن حداقل به دو هزار سال قبل از آمدن آریایی‌ها به فلات آذربایجان و ایران مربوط می‌گردد.

در خصوص ارتباط مهاجرت دوم با ناحیه اردبیل می‌توان گفت که عناصر مهاجر یعنی عناصری که در منابع تاریخی از آنها به عنوان هوری-هیتی نام برده شده است از اقوام مگالی تیک بوده و از لحاظ نام شناسی «حور»، «هیر» در اردبیل و هوراند در ۴۸ کیلومتری شمال اهر با نام قوم هوری در ارتباط است.

ناحیه اردبیل به احتمال بسیار قوی در عصر مفرغ در حوزه فرهنگ بزرگ و شگفت‌انگیز (کورا-ارس) قرار داشته است. این فرهنگ که از هزاره چهارم قبل از میلاد آغاز و تا هزاره سوم قبل از میلاد را در بر می‌گیرد از ناشناخته‌ترین فرهنگ‌هایی است که مرتبط با شمال غرب ایران و کشورهای گرجستان، آذربایجان، ارمنستان و شمال شرق ترکیه بوده و این مناطق را در بر می‌گرفته است. پژوهش‌های انجام یافته اخیر نشان داده است که محوطه‌های آق توره در پارس آباد (شمال شرق اردبیل) که شامل تعدادی اشیاء از دوره مفرغ است با نفوذ فرهنگ (کورا-ارس) در نواحی شرقی آذربایجان در رابطه می‌باشد.

چنانچه از گزارش جغرافی دانان و مورخان دوره اسلامی بر می آید اردبیل در اواخر دوره ساسانی مرکز آذربایجان و به تعبیر وسیع مرکز «کوست اباختر» یا «کوست آتورپاتکان» بوده است. کوست آتورپاتکان که موسی خورنی در جغرافیای خود از آن به عنوان کوست کپکوه (قفقاز) نام برده است از سرزمین های زیر (استان ها) تشکیل شده بود :

۱- آتورپاتکان ۲- ارمن (هایک) ۳- اری (ری) ۴- گلان و شنجان (گیلان و زنجان) ۵- رن (الوانک یا اران یا آلبانیا) ۶- بلسکان (بلاسجان، در منابع عربی دشت مغان یا میل مغان امروزی) ۷- دلمونک (دیلمان) ۸- دمباوند (دماوند) ۹- تبرستان (مازندران) ۱۰- رون (رویان در جنوب دریای خزر) ۱۱- سپسکان سیونیک در شمال رود ارس تا دریاچه گولی گول در ارمنستان) ۱۲- امل (امل در مازندران) ۱۳- ورجان (گرجستان)

اما نام اردبیل در قدیم چه تلفظی داشته دقیقاً معلوم نیست. آقای به آذین بر این باور است که چون نام اردبیل در منظومه ویس و رامین که منصوب به دوره اشکانی است آمده لذا نام اردبیل در دوره اشکانی موجود بوده است و وجود نام اردبیل در دوره اشکانی مورد قبول است. اردبیل در طول قرون نخستین اسلامی یعنی از سال ۲۲ هجری قمری تا قرن چهارم به مانند عصر ساسانی همچنان کرسی نشین آذربایجان بود.

نام اردبیل در منابع تاریخی بعد از اسلام به صورت های اردویل (حدود العالم)، اردبیل (تقویم البلدان ابوالفدا) و بیشتر به صورت اردبیل در اغلب آثار جغرافی دانان مسلمان (ابن خرد اذبه، ابن رسته، یعقوبی و ...) آمده است. نام اردبیل به صورت کنونی اش در اکثر سکه هایی که در قرون چهارم الی هشت در این شهر ضرب شده (به استثنای سکه ابوبکر بن محمد) تکرار شده است. مورخ ارمنی «لووند» در پایان قرن هشتم میلادی (قرن دوم هجری) نام اردبیل را به صورت «ارت ویت» ضبط کرده که بعدها به ظن مارکوارت «ارت ویل» شده است (یوزف مارکوارت. ایران شهر، ۲۰۶) تا آنجایی که منابع موجود نشان می دهند نام اردبیل یا اردویل در هیچ نوشته ای به صورت «آرتاویل» نیامده است بلکه این صورت، شکل بازسازی شده «اردویل» منابع بعد از اسلام می باشد.

۸-۱- زبان و گویش های منطقه اردبیل

قبل از مهاجرت آریایی ها به فلات ایران، مردمی در این سرزمین زندگی می کردند که بومی محل بودند و به زبان خود سخن می گفتند. برخی از محققان آمدن آریایی ها را به این منطقه از بیست تا چهارده قرن قبل از میلاد می دانند ولی تحقیقات دیگری که در این منطقه صورت گرفته است حکایت از آن دارد که پنج هزار سال پیش قوم اورارتو که محققان آن را شاخه هایی از نژاد آریایی می دانند در این ناحیه، یعنی منطقه ای که در جنوب کوه های قفقاز از ارمنستان تا کردستان و خلخال و سراب (در شرق و جنوب اردبیل) واقع است زندگی می کردند. زبان های باستانی را با آن که در اصل و ریشه یکی بوده است به سه شکل پارسی قدیم، اوستایی و پهلوی منقسم می دانند و بیشتر زبانهای کنونی ایران را شاخه های دگرگون گشته آنها می پندارند. زبان اوستایی از آن جهت که اوستا کتاب دینی و مقدس زردشت بدان نوشته شده است به زبان اوستایی معروف گردیده است. این پیامبر ایران باستان از آذربایجان و به احتمال قریب به یقین از مغان اردبیل و دامنه های کوه سبلان برخاسته که زبان رایج در آن زمان زبان مادها بود به این ترتیب می توان گفت که زبان اوستایی قدیمی ترین زبان آریایی است که احیاناً اردبیلی های باستان بدان سخن گفته اند. بعدها چون مادها شکست خوردند زبان پارسی بر اثر تسلط هخامنشیان، در

آذربایجان نفوذ یافت ولی ساکنان این منطقه زبان پیشین خود را حفظ کردند و حتی سلوکیها و اشکانیان و ساسانیان نیز به زبان آذری که همان زبان مادی آمیخته با لغاتی از زبان بومیان پیشین بود سخن می گفتند.

زبان ترکی ره آورد ترکان است که با نفوذ تدریجی آنها در این منطقه کم کم رایج گشته است. طوایف ترک نژاد برای بدست آوردن مراتع و چراگاه به سمت ایران آمدند ولی با اقتداری که دولتهای اشکانی و ساسانی داشتند اجازه ورود به ایران نمی یافتند بعد از انقراض ساسانیان قبایل ترک به داخل ایران نفوذ کردند بعضی ها چنین پنداشته اند که شاه اسماعیل صفوی این زبان را رواج داد و آن را زبان مردم آذربایجان نمود در حالیکه در زمان او بیش از یک صد سال از آزادی و توطن قزلباشها در آن نواحی می گذشت و لذا وقتی که شاه اسماعیل قیام کرد زبان ترکی بین مردم آذربایجان شایع بوده و عامه مردم نیز بدان سخن می گفتند.

۱-۹- دین و مذهب :

ساکنان باستانی اردبیل که از طایفه ماد و بازماندگان بومیان اولیه بوده اند و مذهب هورمزد پرستی داشته اند. هنگامی که زردشت قیام کرد و در دشت مغان و اردبیل و دامنه های سبلان به تبلیغ احکام دین خود پرداخت جمعی از مردم به آئین وی گرویدند. از نوشته مورخان چنین بر می آید که زردشت هورمزد پرستی را از اباطیل و اوهام زدوده و آئین زردشت همان دین اصلاح شده مردم باستان شده است. در این صورت باید قبول کرد که دین مذکور مثل آیین زردشت مبتنی بر ثنویت بوده و در مقابل هورمزد که آفریننده نور و نیکی ها بوده است به وجود خبیثی نیز اعتقاد داشته اند که خالق بدی ها و تاریکی ها بوده است و زردشت پس از آنکه آن دین را از خرافات پاک ساخته این دو منشاء قدرت را به نام های «اهورامزدا» و «انگره مینیو» یا اهریمن معرفی کرده است .

پس از آن که مرزهای اردبیل به دست سپاه اسلام گشوده شد دین اسلام با استقبال مردم روبرو گردید و اسلام جانشین آیین گذشته شد. به طوری که اولین مسجد جامع این شهر در سال ۳۵ یا ۳۶ هجری به وسیله اشعب بن القیس الکندی ساخته شده است و اعتقاد به وجود یگانه حضرت باریتعالی، جانشین ثنویت کیش زرنشتی گردیده است مردم در اندک زمانی به احکام قرآن و اصول دینت جدید آشنایی یافته‌اند و علماء آنان را به وظایف و تکالیف شرعی آگاه ساخته‌اند.

در اردبیل نیز مانند سایر بلاد اسلامی مذهب رایج آئین شافعی بود ولی کسانی به خاندان حضرت علی ارادت می ورزیدند و هر وقت مقتضیات زمان برای ترویج کیش علوی مساعد می گشت به تبلیغ تشیع می پرداختند . بعدها با نفوذ و قدرتی که فرزندان شیخ صفی الدین به دست آوردند، شیعه گری رواج یافت و شیخ جنید و شیخ حیدر صفوی، جد و پدر شاه اسماعیل اول، در زمان خود به حمایت از آن مذهب برخاستند و خود شاه اسماعیل نیز پس از آن که بر اریکه قدرت تکیه زد، آن را مذهب رسمی ایرانیان گردانید. از آن تاریخ مردم این شهر مذهب تشیع اختیار کردند و اکنون نیز بدان مذهب هستند و تنها بخش کوچکی از جمعیت شهرستان های نمین و خلخال اهل تسنن هستند که اکثراً مهاجرینی هستند که از سایر نقاط کشور به این منطقه مهاجرت داده شده اند.

۱۰-۱- محیط زیست

اهمیت محیط زیست در دو دهه اخیر خصوصاً با پیدایش الگوی توسعه پایدار موجب گردیده تا محیط زیست در تهیه و تدوین برنامه های سوم و چهارم توسعه و چشم انداز بیست ساله کشور از جایگاه ویژه ای برخوردار گردد و به عنوان یک موضوع فرابخشی موقعیت نوینی را در نظام برنامه ریزی به خود گیرد. به رغم فعالیت های صورت گرفته در بخش محیط زیست به دلیل ضعف های بنیادی نتایج حاصل از اجرای سیاست ها، فاصله زیاد و قابل توجهی با فرایندهای تنش و تخریب در زیست بوم های منطقه دارد. لذا ضروری است برای رفع کمبودها و جبران ضعف ها، اقدامات جدی و اساسی در طول برنامه پنجم توسعه و برنامه های آتی توسعه کشور به عمل آید و مقابله با آثار مخرب فعالیت های انسان بر زیست بوم ها و رفع یا تقلیل آنها مورد توجه خاص مدیران قرار گیرد. از جمله سیاست های اصلی در حفاظت از محیط زیست ادغام ملاحظات زیست محیطی در فرایند تصمیم گیری های توسعه ای است که با هدف تصحیح و کاهش آثار و پیامدهای سوء آنها (صنعت، کشاورزی و امور زیربنایی) بر فرایندهای اکولوژیک می باشد.

۱۰-۱-۱- وضعیت زیستگاه ها و محیط های طبیعی استان

مناطق تحت مدیریت حفاظتی استان اردبیل در سال ۱۳۸۷ شامل ۲ منطقه حفاظت شده و ۲ اثر طبیعی ملی بوده که جمعاً با مساحتی بالغ بر ۷۵۸۰۵ هکتار در حدود ۴/۳ درصد از مساحت کل استان را به خود اختصاص داده و در محدوده مناطق حفاظت شده مجموعاً تعداد ۵۱ آبادی دارای سکنه واقع گردیده است. در مقایسه با سایر استان های مشابه وسعت مناطق حفاظت شده در استان بسیار ناچیز است.

• الف) منطقه حفاظت شده لیسار(نئور)

این منطقه با وسعت ۴۰۶۲ هکتار در بخشی از فولادلوی جنوبی شهرستان اردبیل تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۵/۳۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را به خود اختصاص داده و ۲ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه واقع گردیده است .

• ب) منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع آق داغ

این منطقه به عنوان بزرگ ترین منطقه حفاظت شده و شکار ممنوع استان با وسعت ۶۴۰۰۰ هکتار در شهرستان خلخال تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۸۴/۴۳ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی ملی استان را به خود اختصاص داده و ۴۹ آبادی دارای سکنه نیز در محدوده این منطقه قرار گرفته است.

- (ج) اثر طبیعی ملی سبلان ارتفاعات بالای ۳۶۰۰ متری رشته کوه سبلان به عنوان اثر طبیعی ملی حفاظت شده استان تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان درآمد و با ۶۶۴۳ هکتار حدود ۸/۷۶ درصد از وسعت مناطق حفاظت شده و اثر طبیعی استان را به خود اختصاص داده است.
- (د) اثر طبیعی ملی غار یخگان این اثر طبیعی ملی در بخش مرکزی شهرستان خلخال با وسعت ۱۱۰۰ هکتار تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان قرار گرفته و در حدود ۱/۴۵ درصد مناطق چهارگانه تحت مدیریت و نظارت اداره کل حفاظت محیط زیست استان را به خود اختصاص داده است.
- ۱-۱۰-۲- وضعیت حیات وحش استان بر اساس بررسی های به عمل آمده توسط اداره کل حفاظت محیط زیست استان در مناطق حفاظت شده و آثار طبیعی ملی استان (منطقه شکار ممنوع آق داغ- سبلان- گندیشمین- پارس آباد- تالاب ها) تعداد ۱۴ گونه حیوانات وحشی به این شرح مشاهده گردیده است: کل و بز کوهی (پاژن)، خرس قهوه ای، گرگ، گراز وحشی، روباه، خرگوش، گربه وحشی، قوچ و میش ارمنی، جوجه تیغی، موش مغان، زنگوله بال، تشی، پلنگ و سمور جنگلی.
- ۱-۱۰-۳- پایش رودخانه های استان از رودخانه های مهم استان سه رودخانه (ارس، قره سو، بالخلو) تحت سنجش و کنترل آلودگی فیزیکی و شیمیایی می باشند و حداقل شش پارامتر فیزیکی و شیمیایی مهم در نمونه های اخذ شده مورد بررسی و کنترل می باشد.

آمار و شاخص های مهم و اصلی استان

۱۳۹۹-۱۴۰۰

جدول آمارهای جمعیتی استان

برآورد ۱۴۰۰								سرشماری ۱۳۹۵								شهرستان		
تعداد جمعیت				تعداد خانوار				تعداد جمعیت				تعداد خانوار						
باسواد	۶ ساله و بیشتر	جمعیت واقع در سن کار (۱۵ تا ۶۴ ساله)	کودکان و نوجوانان (۰ تا ۱۴ ساله)	مردان	شهری	کل	شهری	کل	باسواد	جمعیت واقع در سن سواد (۶ ساله و بیشتر)	جمعیت واقع در سن کار (۱۵ تا ۶۴ ساله)	کودکان و نوجوانان (۰ تا ۱۴ ساله)	مردان	شهری	کل		شهری	کل
۹۶۶۴۲۳	۱۱۶۰۸۷۸	۹۰۵۰۰۰	۳۰۵۸۰۸	۶۶۱۸۰۲	۹۲۷۰۳۳	۱۲۹۲۷۳۷	۲۷۵۰۴۶	۳۸۳۹۵۳	۹۴۷۷۹۷	۱۱۴۱۰۴۲	۸۸۸۶۶۳	۳۰۰۲۳۷	۶۵۰۲۵۵	۸۶۶۰۳۴	۱۲۷۰۴۲۰	۲۵۶۸۹۵	۳۷۷۴۲۳	کل استان
۵۰۸۴۳۴	۵۸۲۷۹۹	۴۵۹۶۸۶	۱۵۱۹۰۶	۳۳۰۸۹۰	۵۷۸۴۰۹	۶۴۷۸۶۵	۱۷۳۳۸۳	۱۹۳۴۸۰	۴۷۵۵۷۳	۵۴۵۱۳۱	۴۲۹۹۷۵	۱۴۲۰۸۸	۳۰۹۵۰۴	۵۳۱۴۵۴	۶۰۵۹۹۲	۱۵۹۳۰۸	۱۸۰۹۷۵	اردبیل
۲۴۹۳۷	۳۳۴۹۴	۲۶۴۷۷	۱۰۰۰۴	۲۰۳۵۰	۸۷۷۰	۳۸۱۴۲	۲۴۳۲	۱۰۴۴۱	۲۱۲۵۲	۲۸۵۴۵	۲۲۵۶۵	۸۵۲۶	۱۷۳۴۳	۶۳۴۸	۳۲۵۰۶	۱۷۶۰	۸۸۹۸	اصلاوندوز
	.						.											انگوت
۳۴۷۳۱	۴۳۸۲۶	۳۴۵۵۴	۱۱۳۷۵	۲۵۱۶۸	۲۳۸۰۲	۴۸۹۳۱	۶۹۸۸	۱۴۳۸۷	۳۶۴۸۶	۴۶۰۴۱	۳۶۳۰۰	۱۱۹۵۰	۲۶۴۴۰	۲۳۴۱۴	۵۱۴۰۴	۶۸۷۴	۱۵۱۱۴	بيله سوار
۱۰۴۲۸۹	۱۲۷۵۱۴	۱۰۰۹۰۶	۳۶۶۵۷	۷۴۰۳۲	۱۰۲۴۱۰	۱۴۳۹۶۶	۲۸۹۹۹	۴۰۸۶۵	۱۰۵۱۰۷	۱۲۸۵۱۴	۱۰۱۶۹۷	۳۶۹۴۴	۷۴۶۱۳	۹۹۰۳۰	۱۴۵۰۹۵	۲۸۰۴۲	۴۱۱۸۵	پارس آباد
۵۹۷۶۸	۷۳۸۸۵	۵۵۰۲۷	۱۷۷۳۴	۴۰۹۵۶	۴۶۶۲۵	۸۱۱۱۶	۱۳۸۳۷	۲۵۰۴۸	۶۳۹۰۵	۷۸۹۹۹	۵۸۸۳۶	۱۸۹۶۲	۴۳۷۹۱	۴۷۳۷۶	۸۶۷۳۱	۱۴۰۶۰	۲۶۷۷۹	خلخال
۱۲۶۹۹	۱۶۱۳۰	۱۲۰۹۲	۴۶۵۳	۹۴۹۵	۶۵۸۳	۱۸۰۹۰	۱۹۰۸	۵۳۰۶	۱۲۷۷۶	۱۶۲۲۸	۱۲۱۶۶	۴۶۸۱	۹۵۵۳	۵۴۵۹	۱۸۲۰۰	۱۵۸۲	۵۳۳۸	سرعین
۱۳۰۳۷	۱۶۹۳۳	۱۲۴۴۷	۴۱۹۱	۹۵۰۸	۶۹۴۹	۱۸۶۰۸	۲۱۳۵	۵۵۳۹	۱۵۵۰۳	۲۰۱۳۵	۱۴۸۰۱	۴۹۸۴	۱۱۳۰۶	۷۱۰۱	۲۲۱۲۷	۲۱۸۲	۶۵۸۶	کوثر
۱۰۳۸۸۱	۱۳۳۲۷۵	۱۰۲۷۶۷	۳۴۴۵۵	۷۸۸۹۳	۸۷۶۰۹	۱۴۸۰۹۱	۲۶۲۰۰	۴۵۴۳۱	۱۰۵۱۷۹	۱۳۴۹۴۰	۱۰۴۰۵۱	۳۴۸۸۵	۷۶۸۴۱	۸۱۶۰۴	۱۴۹۹۴۱	۲۴۴۰۴	۴۵۹۹۹	مشکین شهر
۴۸۸۱۸	۶۳۰۰۵	۴۸۶۳۲	۱۵۷۷۶	۳۵۳۷۷	۲۷۷۴۸	۶۹۸۷۴	۹۰۴۸	۲۰۳۰۷	۵۳۷۲۷	۶۹۳۴۱	۵۳۵۲۳	۱۷۳۶۳	۳۸۹۳۵	۳۱۶۱۲	۷۶۹۰۱	۹۰۹۲	۲۲۳۴۹	مغان
۴۲۸۹۹	۵۳۳۷۰	۴۰۰۵۰	۱۴۹۹۱	۳۰۶۰۹	۶۶۶۸	۵۹۷۳۲	۸۱۷۹	۱۷۵۶۳	۴۳۵۶۵	۵۴۰۹۷	۴۰۶۷۲	۱۵۲۲۴	۳۱۰۸۴	۲۵۹۳۲	۶۰۶۵۹	۷۶۴۴	۱۷۸۳۶	نمین
۱۲۹۳۰	۱۶۷۴۷	۱۲۳۶۲	۴۰۶۶	۹۵۲۴	۶۶۹۱	۱۸۳۲۲	۱۹۳۷	۵۵۸۹	۱۴۷۲۴	۱۹۰۷۱	۱۴۰۷۷	۴۶۳۰	۱۰۸۴۵	۶۷۰۴	۲۰۸۶۴	۱۹۴۷	۶۳۶۴	نیر

جدول شاخص های آب استان

شهرستان	آب منطقه ای			فاضلاب شهری			آب و فاضلاب شهری			آب و فاضلاب روستائی		
	مقدار تخلیه سالانه منابع آبهای زیرزمینی (هزار مترمکعب)	مقدار تخلیه سالانه از چاههای عمیق و نیمه عمیق (هزار مترمکعب)	مقدار تخلیه سالانه از قنات و چشمه (هزار مترمکعب)	تعداد مشترکان	متوسط حجم فاضلاب جمع آوری شده (متر مکعب در روز)	تعداد تصفیه خانه های فاضلاب	تعداد انشعاب (فقره)	حجم فروش آب (هزار مترمکعب)	حجم آب تولیدی (هزار متر مکعب در سال)	تامین آب (هزار متر مکعب در سال)	ظرفیت منابع حداکثر	تعداد انشعاب (فقره)
کل استان	۳۵۰۹۰۰	۲۰۳۴۰۰	۱۴۷۵۰۰	۲۱۱۶۶۸	۱۸۷۴۳۶	۸۲۵۱۴	۶	۶۶۲۵۵	۳۸۱۰۰	۴۱۷۸۲	۱۲۴۹۰۷	۲۲۰۰۰
اردبیل	۱۴۲۸۰۰	۱۲۷۵۰۰	۱۵۳۰۰	۱۲۴۱۳۱	۱۱۳۴۱۰	۴۲۰۷۱	۱	۳۳۶۳۹	۴۶۸۷	۵۱۵۶	۲۱۴۳۵	۳۷۰۰
اصلاندوز	۸۳۵۶
انگوت
بيله سوار	۵۰۰	۲۰۰	۳۰۰	۶۴۹۳	۵۳۸۵	۳۵۰۰	۱	۱۹۸۱	۲۵۲۵	۲۷۷۹	۷۴۷۳	۱۵۰۰
پارس آباد	۲۱۰۰	۲۱۰۰	۰	۳۷۱۶۵	۳۳۴۰۰	۱۶۴۸۵	۰	۷۵۸۴	۵۷۲۱	۶۲۹۳	۱۴۵۴۴	۳۴۰۰
خلخال	۳۹۱۰۰	۶۷۰۰	۳۲۴۰۰	۱۴۲۰۹	۱۲۷۵۰	۸۸۴۹	۱	۴۰۰۷	۳۷۸۳	۴۱۶۲	۱۶۳۴۰	۲۸۰۰
سرعین	۱۶۷۰۰	۵۰۰	۱۶۲۰۰	۶۹۷۰	۲۴۲۶	۱۸۵۵	۱	۱۴۴۲	۲۵۳۲	۲۷۸۴	۵۶۸۵	۱۰۰۰
کوثر	۱۶۲۰۰	۳۷۰۰	۱۲۵۰۰	۲۲۱۹	۱۷۴۰	۸۰۳	۰	۶۵۵	۱۰۹۰	۱۱۹۹	۵۸۸۳	۸۰۰
مشکین شهر	۶۶۲۰۰	۲۴۹۰۰	۴۱۳۰۰	۱۱۹۱۲	۱۰۶۴۲	۴۶۳۷	۱	۷۲۴۹	۴۸۲۳	۵۳۰۵	۲۱۲۲۹	۲۹۰۰
مغان	۱۱۹۰۰	۴۷۰۰	۷۲۰۰	۷۹۰۲	۷۱۴۱	۴۱۴۰	۱	۶۲۲۹	۷۵۷۷	۸۳۳۵	۱۱۶۴۵	۲۹۰۰
نمین	۲۷۵۰۰	۲۵۷۰۰	۱۸۰۰	۶۶۷	۵۴۲	۱۷۴	۰	۱۸۱۶	۳۹۵۸	۴۳۵۴	۱۲۵۰۰	۲۰۰۰
نیر	۲۷۹۰۰	۷۴۰۰	۲۰۵۰۰	۰	۰	۰	۰	۸۱۷	۱۴۰۴	۱۴۱۵	۸۱۷۳	۱۰۰۰

جدول شاخص های حمل و نقل استان ۱۴۰۰

شهرستان	طول کل راههای تحت پوشش اداره کل راه و شهرسازی (کیلومتر)	راه های بین شهری تحت پوشش راه و شهرسازی (کیلومتر)					راه های روستایی تحت پوشش (کیلومتر)			تعداد تونل	تعداد پل			وزن بار جابجا شده توسط وسایل نقلیه باری (تن)			تعداد وسایل نقلیه عمومی درون شهری (دستگاه)	تعداد پایانه	
		جمع	بزرگراه	راه اصلی	راه فرعی	راه درون شهری	جمع	آسفالت	شوسه		زیر ده متر	۲۰-۱۰ متر و بیشتر	۲۰ متر	تعداد راهدارخانه	جابجایی درون استانی	جابجایی برون استانی (خروجی)			جابجایی برون استانی (ورودی)
کل استان	۵۴۶۳	۱۶۵۴	۱۷۹	۷۱۸	۷۰۲	۵۶	۳۸۰۹	۲۷۳۶	۱۰۷۳	۱۵	۵۴۸۲	۱۱۱	۲۹	۱۴	۱۲۵۷۳۷۳	۲۴۱۹۰۳۷	۲۹۲۲۴۵۵	۵۶۶۶	۷
اردبیل	۷۵۱	۳۰۶	۷۸	۷۱	۱۳۳	۲۴	۴۴۵	۳۸۰	۶۵	۰	۱۱۶۸	۱۴	۳	۱	۵۵۳۲۴۱	۱۱۰۹۳۲۵	۲۰۱۵۶۵۵	۴۱۵۴	۲
اصلاوندوز	۸۰	۸۰	۰	۷۰	۸	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
انگوت																			
بيله سوار	۴۹۰	۶۳	۰	۵۹	۰	۴	۴۲۷	۲۲۴	۲۰۳	۰	۱۲۳	۲	۰	۱	۶۶۲۸۹	۱۶۰۵۶۱	۷۵۷۱۷	۴۹	۰
پارس آباد	۳۶۶	۶۹	۴	۶۰	۰	۵	۲۹۷	۲۱۱	۸۶	۱	۷۹۳	۱۰	۳	۱	۱۷۰۳۸۴	۵۲۶۱۲۶	۳۵۷۵۹۸	۶۰۵	۱
خلخال	۶۳۳	۲۱۲	۳	۴۳	۱۶۳	۳	۴۲۱	۳۰۳	۱۱۸	۰	۷۹۷	۹	۲	۲	۶۳۶۷۸	۶۸۶۴	۷۱۶۰۵	۱۸۰	۱
سرعین	۱۰۸	۱۰	۸	۰	۲	۰	۹۸	۹۸	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۳۶۸۲۴	۸۸۲۱۸	۱۶۸۵۲	۱	۰
کوثر	۴۸۶	۱۹۹	۰	۱۰۰	۹۶	۳	۲۸۷	۲۰۴	۸۳	۱۲	۴۱۵	۱۴	۵	۱	۴۲۹۱۴	۶۳۲	۸۱۶۵	۲۱	۱
مشکین شهر	۹۹۳	۲۷۱	۳۹	۱۴۱	۹۱	۰	۷۲۲	۵۰۲	۲۲۰	۱	۱۰۴۱	۵۲	۹	۲	۱۵۵۳۸۲	۱۶۰۷۴۶	۲۱۳۶۳۵	۴۲۸	۱
مغان	۷۸۱	۲۰۱	۱۱	۹۲	۸۷	۱۱	۵۸۰	۳۶۸	۲۱۲	۰	۵۹۱	۵	۴	۲	۷۰۲۹۱	۴۰۷۱۷	۴۲۶۱۹	۲۰۵	۰
نمین	۳۹۸	۱۳۹	۲۲	۴۳	۷۴	۰	۲۵۹	۲۰۷	۵۲	۱	۲۴۷	۴	۲	۱	۶۸۰۷۶	۳۱۸۱۵۱	۹۵۷۱۶	۸	۰
نیر	۳۷۹	۱۰۶	۱۴	۳۹	۴۸	۵	۲۷۳	۲۳۹	۳۴	۰	۳۰۷	۱	۱	۲	۳۰۲۹۴	۷۶۹۷	۲۴۸۹۳	۱۵	۱

جدول شاخص های اجتماعی استان ۱۴۰۰

شهرستان	تعداد افراد خدمت گرفته از معاونت اجتماعی اداره بهزیستی	تعداد افراد مشاوره شده تحت پوشش معاونت پیشگیری بهزیستی	تعداد خانوارهای مستمری بگیر تحت پوشش اداره بهزیستی	تعداد افراد مورد حمایت کمیته امداد امام خمینی	تعداد افراد خانوارهای شاهد تحت پوشش بنیاد شهید	تعداد جانبازان تحت پوشش بنیاد شهید	تعداد بیمه شدگان تحت پوشش اداره کل تأمین اجتماعی	تعداد بیمه شدگان تحت پوشش اداره کل بیمه سلامت	تعداد حقوق بگیران صندوق بازنشستگی
کل استان	۱۴۱۸۸	۲۶۴۹۱	۱۷۳۷۸	۴۰۷۱۶	۴۰۸۶	۸۵۶۸	۶۰۵۲۹۵	۶۶۸۵۰۱	۲۰۶۶۰
اردبیل	۴۷۲۸	۱۶۵۰۱	۵۶۱۶	۱۳۰۸۳	۲۱۷۶	۴۴۸۳	۳۱۹۴۰۲	۲۱۴۴۰۱	۱۹۹۶۵
اصلاندوز	۷۹	۴۴		۸۲۵	۰	۰	۸۳۲۱	۰	۰
انگوت		۳۹			۰				
بيله سوار	۱۱۲۴	۱۵۷۶	۹۶۵	۱۷۰۴	۵۷	۲۵۹	۲۰۸۳۱	۴۶۲۲۴	۱۲
پارس آباد	۱۶۱۴	۳۰۷۴	۲۸۵۳	۳۰۷۲	۳۰۱	۹۱۷	۸۳۳۲۰	۱۰۳۱۶۴	۳۲۵
خلخال	۲۰۳۹	۳۱۹۱	۱۷۶۳	۵۸۷۳	۳۵۶	۷۶۶	۳۵۸۸۴	۵۳۲۰۸	۲۹۲
سرعین	۸۵	۷۸	۱۹۲	۳۶۶	۰		۷۶۳۹	۱۶۷۳۴	۴
کوثر	۶۰۲	۲۳۲۹	۵۸۵	۱۳۸۶	۴۷	۱۲۷	۰	۱۷۶۶۳	۱۱
مشکین شهر	۱۹۱۲	۲۰۲۵	۲۳۹۴	۵۷۸۷	۶۹۰	۱۱۶۸	۶۵۷۶۰	۹۵۴۹۲	۲۷
مغان	۱۲۵۸	۱۲۱۱	۱۹۳۰	۵۳۲۵	۳۳۹	۶۲۱	۲۸۸۹۰	۲۱۲۵۰	۱۴
نمین	۴۹۶	۱۵۳	۷۴۸	۲۴۰۶	۶۸	۱۳۶	۳۵۲۴۸	۵۱۴۷۹	۶
نیر	۲۵۱	۷۲	۳۳۲	۸۸۹	۵۲	۸۸	۰	۴۸۸۸۶	۴

جدول شاخص های آموزشی استان

دانش آموزان دوره ۲		متوسطه دوره ۲			متوسطه دوره ۱			مقطع ابتدائی			همه مقاطع، شامل پیش دبستانی و استثنائی						شهرستان	
کار و دانش	فنی و حرفه ای	متوسطه نظری	تعداد کلاس	تعداد معلم	تعداد دانش آموز	تعداد کلاس	تعداد معلم	تعداد دانش آموز	تعداد کلاس	تعداد معلم	تعداد دانش آموز	تعداد آموزشگاه	تعداد کلاس	تعداد کادر آموزشی	تعداد دانش آموز (دختر)	تعداد دانش آموز (پسر)		تعداد دانش آموز (کل)
۹۶۶۳	۷۴۱۹	۳۲۲۵۲	۲۷۷۲	۴۶۸۱	۴۹۳۳۴	۲۵۳۴	۴۳۰۸	۵۶۰۹۹	۷۳۲۲	۷۱۳۹	۱۴۶۰۹۳	۳۳۹۵	۱۲۸۵۱	۱۶۴۲۸	۱۱۹۹۳۰	۱۳۳۱۷۳	۲۵۳۱۰۳	کل استان
۴۴۷۲	۴۱۶۳	۱۷۵۴۰	۱۲۸۱	۱۹۹۳	۲۶۱۷۵	۱۰۶۹	۱۶۷۹	۲۷۷۸۰	۲۶۵۴	۲۷۴۹	۶۹۲۹۸	۸۷۲	۵۰۹۸	۶۵۸۲	۵۹۰۰۷	۶۵۰۵۵	۱۲۴۰۶۲	اردبیل
۲۷۰	۸۶	۵۹۰	۶۰	۹۲	۹۴۶	۶۵	۱۰۳	۱۲۹۳	۲۹۳	۲۲۵	۳۸۵۱	۱۳۳	۴۲۹	۴۳۵	۲۸۳۱	۳۳۲۱	۶۱۵۲	اصلاندوز
۲۷۸		۳۲۰	۴۰	۸۴	۵۹۸	۵۱	۹۵	۸۷۴	۲۸۶	۱۹۷	۲۵۱۵	۲۰۸	۳۸۳	۳۷۷	۱۸۹۵	۲۱۳۷	۴۰۳۲	انگوت
۴۵۹	۹۱	۱۱۲۰	۱۰۷	۲۰۷	۱۶۷۰	۹۶	۱۹۸	۲۰۷۶	۴۱۲	۳۶۶	۶۱۰۴	۲۳۳	۶۲۵	۷۷۷	۴۶۷۳	۵۲۲۸	۹۹۰۱	بيله سوار
۱۳۷۱	۹۷۶	۳۷۹۰	۳۶۱	۵۲۳	۶۱۳۷	۳۰۶	۴۹۷	۷۰۶۶	۸۴۵	۸۴۳	۱۹۸۰۴	۳۲۱	۱۵۴۲	۱۹۰۵	۱۵۵۸۶	۱۷۶۴۱	۳۳۲۲۷	پارس آباد
۳۹۰	۶۷۳	۲۰۳۴	۲۰۹	۳۸۶	۳۰۹۷	۱۷۵	۳۲۳	۳۳۶۴	۴۹۸	۴۶۳	۸۱۳۳	۲۷۱	۸۹۶	۱۱۸۹	۶۹۹۳	۷۶۶۶	۱۴۶۵۹	خلخال
۳۰۳		۲۴۴	۳۳	۶۷	۵۴۷	۴۴	۸۱	۷۳۲	۱۲۲	۱۳۵	۲۰۲۳	۶۳	۲۰۲	۲۸۴	۱۵۹۴	۱۷۲۷	۳۳۲۱	سرعین
۱۷۱	۸۳	۳۵۹	۳۰	۶۵	۶۱۳	۴۹	۸۸	۸۵۸	۱۷۴	۱۴۸	۲۱۹۳	۹۹	۲۵۵	۳۰۴	۱۷۷۱	۱۹۰۲	۳۶۷۳	کوثر
۹۸۹	۷۳۸	۳۴۹۷	۳۴۸	۶۵۹	۵۲۲۴	۳۷۸	۶۷۶	۶۵۰۹	۱۰۴۳	۱۱۰۳	۱۷۶۶۷	۵۵۹	۱۷۹۲	۲۴۶۶	۱۳۸۶۸	۱۵۶۵۲	۲۹۵۲۰	مشکین شهر
۳۸۹	۲۱۲	۱۳۵۰	۱۴۰	۲۵۹	۱۹۵۱	۱۱۳	۲۲۱	۲۱۰۳	۴۰۸	۳۳۶	۵۶۱۹	۲۹۵	۶۸۲	۸۳۲	۴۶۲۳	۵۱۸۱	۹۸۰۴	مغان
۴۶۳	۳۱۴	۱۰۱۴	۱۱۸	۲۴۸	۱۷۹۱	۱۳۲	۲۱۱	۲۶۲۶	۳۸۲	۳۸۵	۶۹۶۸	۱۹۶	۶۳۹	۸۵۲	۵۴۹۳	۵۹۲۸	۱۱۴۲۱	نمین
۱۰۸	۸۳	۳۹۴	۴۵	۹۸	۵۸۵	۵۶	۱۳۶	۸۱۸	۲۰۵	۱۸۹	۱۹۱۸	۱۴۵	۳۰۸	۴۲۵	۱۵۹۶	۱۷۳۵	۳۳۳۱	نیر

جدول شاخص های آموزش عالی استان ۱۳۹۸

شهرستان	آموزشگران دانشگاهی تمام وقت موسسات آموزش عالی	دانشجویان دوره های مختلف تحصیلی موسسات آموزش عالی				فارغ التحصیلان دوره های مختلف تحصیلی موسسات آموزش عالی			
		جمع کل	کاردانی (فوق دیپلم)	کارشناسی (لیسانس)	کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) و دکتری	جمع کل	کاردانی (فوق دیپلم)	کارشناسی (لیسانس)	کارشناسی ارشد(فوق لیسانس) و دکتری
کل استان	۱۵۷۷	۳۰۰	۲۲۳	۳۱۰۶۸	۹۳۳۵	۱۰۰۸۹	۲۳۶۵	۵۸۵۲	۱۸۷۲
اردبیل	۸۰۹	۱۶۱	۹۴	۲۱۲۱۰	۸۲۷۰	۷۱۹۶	۱۷۱۷	۴۱۰۰	۱۳۷۹
اصلاندوز	۶۲	۱۵	۱۱	۱۰۳	۰	۰	۰	۰	۰
انگوت	۴۵	۱	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰
بيله سوار	۵۱	۶	۱۰	۶۲۹	۶۷	۱۹۵	۵۳	۱۳۹	۳
پارس آباد	۲۲۰	۴۲	۳۰	۲۰۴۹	۲۵۹	۷۰۱	۱۵۸	۴۰۷	۱۳۶
خلخال	۶۵	۱۷	۱۴	۱۷۷۳	۲۸۳	۷۲۷	۱۹۹	۴۱۱	۱۱۷
سرعین	۱۹	۱	۳	۵۱۵	۰	۶۷	۱	۶۶	۰
کوثر	۹	۳	۲	۲۰۶	۰	۳۹	۰	۳۹	۰
مشکین شهر	۱۲۰	۲۸	۲۳	۱۹۱۶	۱۳۴	۲۳۲	۴۶	۱۸۲	۴
مغان	۱۳۱	۱۶	۲۱	۱۲۷۳	۳۱۹	۷۴۸	۱۸۰	۳۳۵	۲۳۳
نمین	۳۶	۸	۷	۸۶۷	۰	۱۲۸	۹	۱۱۹	۰
نیر	۱۰	۲	۲	۵۲۷	۳	۵۶	۲	۵۴	۰

جدول شاخص های بهداشتی استان ۱۴۰۰

شهرستان	تعداد بیمارستان	تعداد تخت ثابت بیمارستانی	تعداد تخت های فعال بخش های بیمارستانی	تعداد مراکز خدمات جامع سلامت	تعداد پایگاه بهداشت	تعداد خانه های بهداشت فعال	تعداد پایگاه های اورژانس پیش بیمارستانی	کارکنان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی			تعداد پزشکان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی بر حسب رشته و نوع تخصص							تعداد پیراپزشکان شاغل در دانشگاه های علوم پزشکی بر حسب رشته و نوع تخصص									
								تعداد کل پزشکان	پیراپزشکان	سایر کارکنان (اعم از کارکنان پشتیبانی ، خدماتی و ...)	پزشک عمومی	دندانپزشک	دکترای علوم آزمایشگاهی	داروساز	پزشک متخصص و فوق تخصص	دکترای تخصصی	تعداد کل پیراپزشکان	پرستار حرفه ای (کارشناس و بالاتر)	پرستار (کاردان)	کاردان یا تکنیسین اتاق عمل	کاردان یا تکنیسین بنوعی	بیمار	بهورز	ماما	سایر پیراپزشکان		
کل استان	۱۸	۲۵۹۱	۲۲۴۰	۱۳۴	۱۰۵	۵۲۲	۵۶	۸۰۷	۱۸۸۹	۴۰۹	۵۷	۳۱	۲۰۶	۲۰۶	۲۰۱	۱۰۱	۶۰۹	۱۸۵۳	۴	۱۸۲	۱۳۹	۱۶۶	۱۳۱	۸۲	۴۸۹	۱۶۵۸	
اردبیل	۹	۱۶۹۱	۱۵۰۹	۳۲	۵۰	۷۸	۱۵	۴۲۶	۱۰۰۷	۱۳۳	۶۱	۶۲	۱۵۱	۹۰	۳۳۸	۳۱۱	۲	۸۷	۱۰۵	۲	۱۲۵	۱۲۸	۲۲۶	۸۹۷	۰	۰	
اصلاندوز	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
انگوت	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
بيله سوار	۱	۵۳	۵۷	۸	۴	۳۲	۵	۳۰	۷۲	۱۶	۵	۱	۸	۰	۲۰۲	۳۸	۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۶
پارس آباد	۳	۳۴۰	۲۱۷	۱۵	۱۶	۵۷	۷	۷۸	۱۲۸	۲۸	۶	۲	۴۲	۰	۵۵۷	۱۹۸	۰	۲۶	۱۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵۵
خلخال	۱	۱۳۴	۱۴۱	۱۸	۵	۶۰	۵	۷۰	۳۴۱	۲۱	۴	۱	۳۴	۹	۳۴۱	۱۵۱	۰	۱۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۶
سرعین	۰	۰	۰	۰	۲	۱۵	۲	۱۴	۷۹	۱۰	۱	۰	۳	۰	۷۹	۱۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۶
کوثر	۱	۵۸	۳۲	۶	۲	۳۵	۳	۱۸	۳۴	۱۲	۲	۰	۴	۰	۱۶۰	۲۴	۰	۵	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶۰
مشکین شهر	۱	۱۵۵	۱۵۲	۲۴	۱۳	۹۷	۷	۸۱	۵۶۸	۴۰	۷	۱	۳۱	۱	۵۶۸	۱۵۵	۱	۱۸	۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۸۲
مغان	۱	۹۷	۱۰۳	۱۴	۶	۷۹	۵	۴۴	۳۴۳	۱۹	۵	۰	۱۷	۲	۳۴۳	۷۲	۰	۱۱	۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹۶
نمین	۱	۶۳	۲۹	۸	۵	۴۱	۵	۳۲	۲۲۷	۲۰	۷	۱	۴	۰	۲۲۷	۳۹	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۸۹
نیر	۰	۰	۰	۵	۲	۲۸	۲	۱۴	۹۹	۱۰	۱	۰	۳	۰	۹۹	۱۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴۱

جدول شاخص های و تولیدات کشاورزی استان استان

دامپزشکی		شهرستان
تعداد داروخانه دامپزشکی	تعداد شاغلان بخش دامپزشکی دولتی	
۹۱	۱۸۷	کل استان
۳۴	۸۹	اردبیل
۰	۴	اصلاندوز
		انگوت
۷	۷	بيله سوار
۱۲	۱۳	پارس آباد
۲	۱۱	خلخال
۱	۴	سرعین
۲	۹	کوثر
۱۷	۱۸	مشکین شهر
۱۰	۱۳	مغان
۳	۱۰	نمین
۳	۹	نیر

بخش کشاورزی

توسعه بخش کشاورزی از خطرترین اهداف در نظام برنامه ریزی به شمار می آید، که در صورت رکود آن، نه تنها کشاورزی بلکه بخش صنعت و دیگر بخش ها نیز دچار ضعف اساسی شده و در نهایت رشد اقتصادی متوقف می گردد. در حیطه عوامل اصلی موثر بر توسعه بخش کشاورزی بسیاری از نظریه پردازان به نقش نیروی انسانی در تحول این بخش و نهایتاً توسعه روستایی تاکید ویژه ای داشته و دارند. آنان معتقدند هر گونه تغییرات کمی و کیفی در سرمایه انسانی می تواند به تغییرات عمده در تولید محصولات کشاورزی منجر شده و بهره وری این بخش را تحت تاثیر قرار دهد. تنش میان جمعیت و منابع موضوع اصلی اقتصاد است. توماس مالتوس (Thomas Malthus) در سال ۱۷۹۸ میلادی، در نخستین مقاله خود درباره جمعیت نوشت که جمعیت سریع تر از منابع موجود رشد می کند؛ زیرا جمعیت جهان با تصاعد هندسی و تولید مواد غذایی با تصاعد عددی رشد می کند. در نهایت، رشد جمعیت از رشد تولید مواد غذایی فراتر می رود که به ایجاد شکاف جمعیت یا شکاف مالتوس منجر خواهد شد. از این رو، افزایش جمعیت از علت های کندی توسعه اقتصادی درازمدت است. به نظر مالتوس، قحطی و بیماری های واگیردار از موانع جدی رشد جمعیت هستند که در نتیجه افزایش جمعیت پیش می آیند. استر بوزارپ (Ester Boserup) هرم استدلال مالتوس را وارونه نشان می دهد و استدلال می کند که رشد جمعیت محرک تغییرات فن آورانه است و به این ترتیب، گسترش موجودی منابع را باعث

می‌شود. نورث، (North) با تأکید بر این مطلب که بسیاری از مقوله‌ها دربارهٔ برقراری ارتباط علی بین جمعیت و منابع هنوز حل نشده باقی‌مانده‌اند، تلاش می‌کند که دو رویکرد متفاوت بوزارپ و مالتوس را با هم تلفیق کند. به نظر او نه تنها فشارهای جمعیتی مالتوس در تاریخ واقعیت داشته‌اند، بلکه این فشارهای جمعیتی گاه در مسائل فن‌آوری و اجتماعی و مسائل دیگر تغییراتی را باعث شده‌اند که حداقل به طور موقت، از فشار جمعیت بر موجودی منابع کاسته‌اند. او همچنین به نقش بلایا در تغییر نرخ جمعیتی در سراسر تاریخ تأکید می‌کند.

سیف با انتقادهایی از نظریه مالتوس معتقد است که نگرش مالتوس به مقولهٔ جمعیت، برای بررسی جوامعی مانند ایران مناسب نیست؛ چراکه در طول تاریخ ایران، اهمیت آب از اهمیت زمین بیشتر بود و کشاورزی به مقدار چشمگیری به فراهم‌بودن یا نبودن امکانات آبیاری مصنوعی وابسته بود. به اعتقاد او جمعیت نه متغیری مستقل، فرضیه بوزارپ، و نه متغیری وابسته، فرضیه مالتوس، است؛ بلکه بین جمعیت و منابع رابطه‌ای دوسویه برقرار است. از این رو برای بررسی تغییرات جمعیتی، باید وضعیت کلی حاکم بر کشاورزی و دیگر بخش‌های اقتصادی بررسی شود. در دهه اخیر، نزدیک به ۲۶ درصد از جمعیت کل کشور که در روستاها زندگی می‌کنند، از طریق کشاورزی امرار معاش می‌نمایند. در کنار آن قسمتی از جمعیت شهری، به خصوص شهرهای متوسط و کوچک، و عشایر نیز زراعت می‌کنند. از این رو، بررسی جمعیت و درک تغییرات آن در جامعهٔ روستایی که بخش عمدهٔ اقتصاد را فعالیت‌های کشاورزی تشکیل می‌دهند، بر اهمیت رابطهٔ جمعیت و کشاورزی دارد.

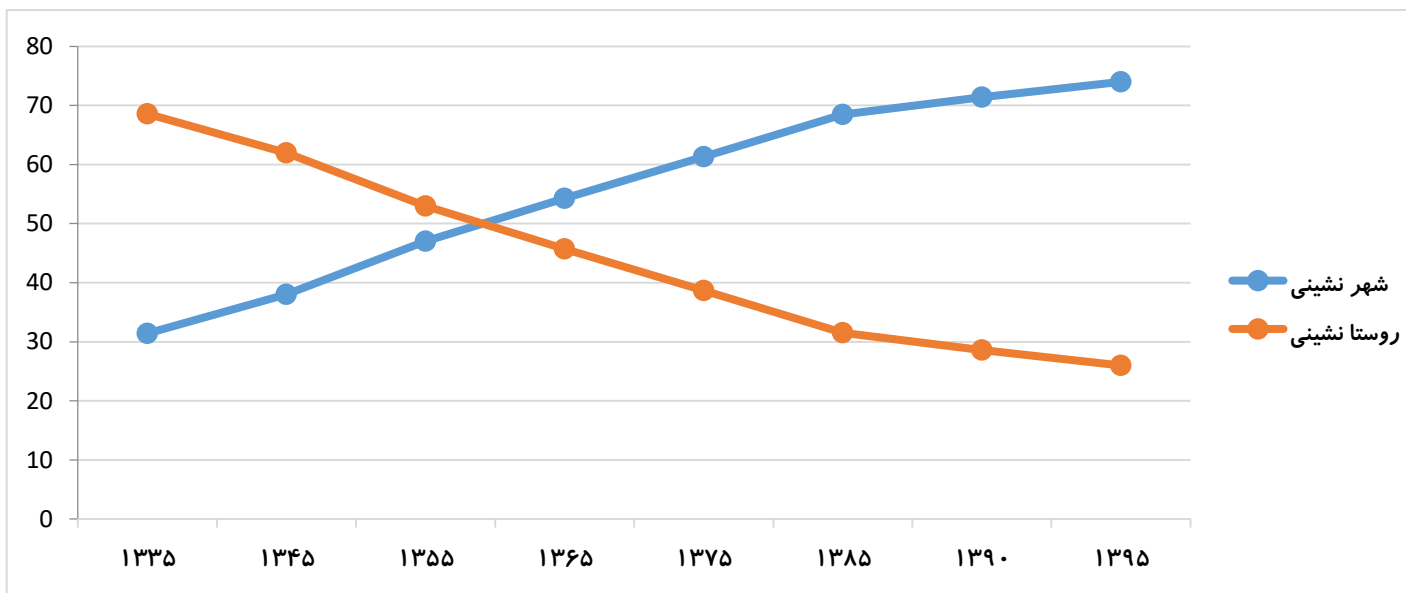
اساساً حوزه‌های کشاورزی به عنوان قاعده نظام و فعالیت کلی، نقش اساسی در توسعه ملی ایفا می‌کنند؛ چرا که توسعه پایدار سرزمین در گروه پایداری نظام تولیدات کشاورزی خصوصاً در مناطق روستایی به عنوان زیر نظام تشکیل دهنده نظام سرزمین است و پایداری این فضاها در ابعاد مختلف می‌تواند نقش موثری در توسعه ملی و منطقه‌ای داشته باشد و اگر در جریان پیشرفت و توسعه کشاورزی وقفه‌ای ایجاد شود، آثار و پیامدهای آن نه تنها حوزه‌های روستایی، بلکه مناطق شهری و در نهایت کل سرزمین را در بر خواهد گرفت.

نقش و جایگاه روستاها به عنوان مرکز اصلی تولیدات کشاورزی، در فرآیندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس‌های محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی موجب توسعه روستاها و جوامع روستایی و حتی تقدم آن بر جوامع شهری گردیده است. از نظر مایکل تودارو، ضرورت تقدم و توجه به توسعه روستایی نسبت به توسعه شهری بدین علت است که راه حل نهایی مسئله بیکاری شهری و تراکم جمعیت، بهبود محیط روستایی است. در ساختار اقتصادی کشورهای مختلف، کشاورزی محور اصلی تامین معیشت به شمار آمده و در اغلب برنامه‌های توسعه نیز کشاورزی مهمترین رکن اقتصادی می‌باشد. مهمترین ویژگی چنین ساختاری، فقدان تنوع در بسترهای اقتصادی و فرصت‌های شغلی خصوصاً برای نیروی انسانی رو به افزایش می‌باشد که تا حدودی نشأت گرفته از نوع نگرش به نیروی کار بخش کشاورزی و سیاست‌گذاری‌های دولت و عوامل درونی است. چنین ساختار اقتصادی و شغلی در بخش کشاورزی و نواحی روستایی مسائل خاصی را به دنبال داشته که از جمله می‌توان به انعطاف کمتر در مقابل نوسانات اقلیمی، نوسان قیمت محصول در زمان برداشت، محدودیت‌های بازار، وابستگی بهره‌برداران به محیط خارج از روستا به عنوان مرکز تولیدات کشاورزی و بازارهای خارجی، وجود

بیکاری آشکار و پنهان، کاهش بازده سرمایه و بی‌ثباتی منابع درآمدی، تضعیف اقتصادی و فرهنگ روستایی و مهاجرت روستایی اشاره نمود. یکی از مهمترین معیارها برای استفاده بهینه از نیروی انسانی هر جامعه‌ای، مساله اشتغال افراد آن جامعه در فعالیتهای مختلف است.

حال می‌تواند تأثیرات بخش کشاورزی را بر جمعیت بررسی نمود. بگونه‌ای که تغییرات اقتصادی و اجتماعی آن، در محیط‌های مختلف پیامدهای گوناگونی را بوجود می‌آورد. بخش کشاورزی یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور است به طوری ۸۷ درصد نیازهای غذایی کشور به این بخش وابسته است. این بخش حتی در شرایط نامطلوب اقتصادی نیز شکوفایی و ظرفیت‌های نوینی را عرضه کرده است که برای بسیاری از اقتصاددانان تا حدودی ناشناخته مانده است. امروزه کشاورزی تنها به عنوان تأمین‌کننده نیازهای معیشتی مردم نیست، بلکه به عنوان زمینه مناسب در جهت تأمین و تولید کالاهای صادراتی به منظور تأمین ارز و سازماندهی امور اقتصادی به عنوان بخش تجاری در اقتصاد جهانی برای کشورهای کم‌درآمد و پر درآمد عمل می‌نماید. از آنجا که بخش کشاورزی از نظر تأمین نیازهای غذایی مردم، تأمین مواد اولیه صنایع، اشتغال افراد و ایجاد درآمد اهمیت دارد، ثبات و استمرار رشد بخش کشاورزی از عوامل عمده کمک‌کننده به ثبات اجتماعی و رشد اقتصادی جامعه به شمار می‌آید. توسعه کشاورزی نیز به نوبه خود بخش عمده‌ای از فرآیند توسعه روستایی را به عهده دارد. عدم توسعه بخش کشاورزی منجر به مهاجرت‌های بی‌رویه روستاییان به شهرها، بیکاری فزاینده و خصوصاً بیکاری پنهان، تشدید فقر و در نهایت به مخاطره افتادن امنیت غذایی می‌شود. از سوی دیگر، به دلیل اینکه کشاورزی نقش مهمی در ایجاد امنیت در سطح محلی و ملی دارد و فرصت‌هایی را برای استخدام و درآمد فراهم می‌آورد و به عنوان شغل اصلی در روستاهای ایران شناخته می‌شود، توجه به ارتقای بهره‌وری و میزان بازده در واحد سطح و در نهایت توسعه کشاورزی به منظور محقق ساختن توسعه ملی از اهمیت بالایی برخوردار است. یک جانبه نگر بودن توسعه روستایی و عدم تأکید بر تمامی بخش‌های توسعه سبب شده است که مشکلات مختلفی در روستا به وجود آید. با توجه به همین بی‌توجهی به نقش اقتصاد روستایی در برنامه‌ها، در طی چند سال گذشته اهمیت بخش اقتصادی روستاها و برنامه‌ریزی در این زمینه اهمیت پیدا کرده است. بگونه‌ای که بتواند این بخش از توسعه روستایی را تقویت و در راستای حل مشکلات گوناگون از آن استفاده نمود. اشتغال از جمله مقولات موثر و مهم در توسعه روستایی است که همواره مورد توجه بوده است. این توجه به واسطه تأثیرپذیری و تأثیرگذاری آن بر فقر، مهاجرت، تولید و غیره نشأت گرفته است. در طی زمان‌های مختلف اشتغال همواره بر اثر عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگ و اقتصادی و تأثیرات ناشی از شهر دستخوش تغییرات مختلفی بوده است.

تغییرات نسبت شهرنشینی و روستا نشینی طی ۶۰ سال اخیر

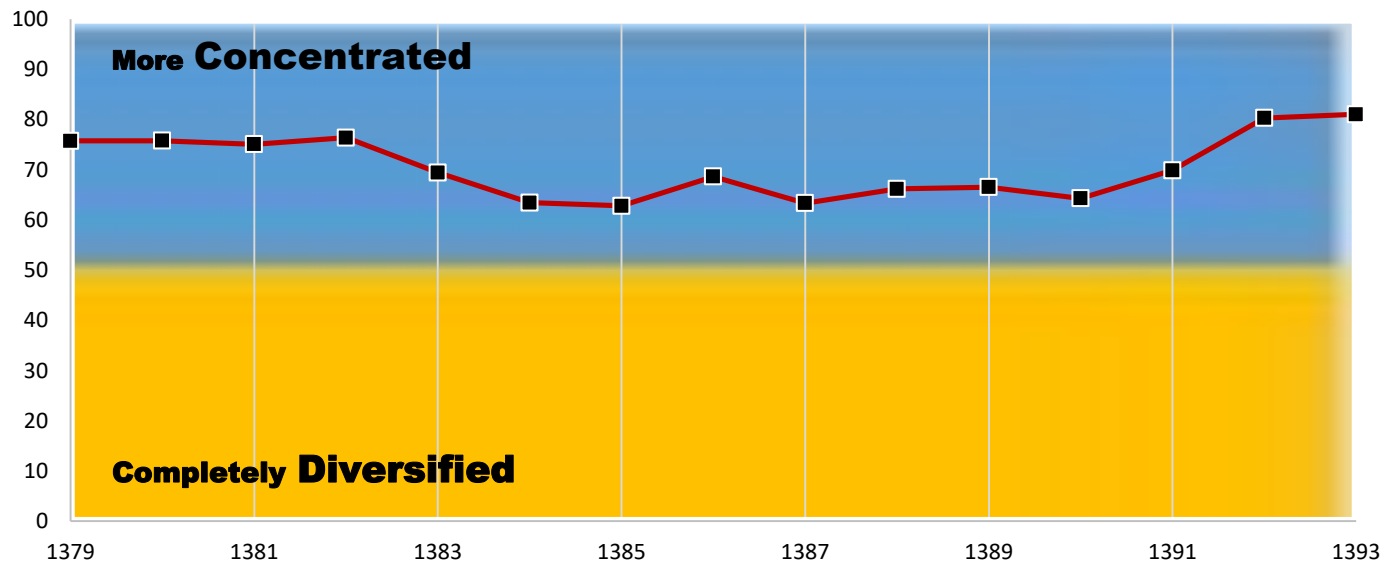

جمعیت استان اردبیل در سال ۱۳۹۰ و پیش بینی جمعیت در طول سالهای ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۰			
سال	جمعیت کل	شهری	روستایی
۱۳۹۰	۱۲۴۸۴۸۸	۸۰۹۹۹۵	۴۳۸۴۹۳
۱۳۹۱	۱۲۶۲۱۹۵	۸۱۵۹۸۶	۴۴۶۲۱۰
۱۳۹۲	۱۲۷۶۴۵۱	۸۲۱۹۷۶	۴۵۴۴۷۵
۱۳۹۳	۱۲۹۱۱۶۰	۸۳۴۳۲۱	۴۵۶۸۳۹
۱۳۹۴	۱۳۰۶۲۱۷	۸۴۶۹۶۷	۴۵۹۲۵۰
۱۳۹۵	۱۳۲۱۵۱۸	۸۵۹۸۴۴	۴۶۱۶۷۴
۱۳۹۶	۱۳۳۶۹۴۰	۸۷۲۸۷۷	۴۶۴۰۶۳
۱۳۹۷	۱۳۵۲۳۷۶	۸۸۵۹۹۳	۴۶۶۳۸۳
۱۳۹۸	۱۳۶۷۷۳۹	۸۹۹۱۳۶	۴۶۸۶۰۳
۱۳۹۹	۱۳۸۲۹۶۸	۹۱۲۲۶۳	۴۷۰۷۰۵
۱۴۰۰	۱۳۹۸۰۲۷	۹۲۵۳۴۹	۴۷۲۶۷۸

از آنجا اقتصاد روستایی نقش مهمی در پایداری جمعیت دارد و اشتغال به عنوان یک شاخص مهم اقتصادی روستایی نقش بازی می‌کند در طول چند دهه گذشته این موضوع اهمیت چندانی پیدا کرده است. این اهمیت در ابعاد مختلف صنعتی، گردشگری، خدمات و کشاورزی مورد توجه جدی تری قرار گرفته است. در حقیقت هر کدام از این بخش‌ها می‌توانند به توسعه اشتغال روستایی کمک نمایند و زمینه ساز تحولات گسترده‌ای باشند. بررسی نقش هر یک از این بخش‌های اقتصادی در زمینه اشتغال می‌تواند بسیار مفید و راه‌گشا باشد. در کشور ایران، با وجود ظرفیت و پتانسیل قوی روستاها در بخش‌های مختلف اقتصادی به خصوص تولید که سهم قابل توجه آن متوجه بخش کشاورزی است، به طور میانگین سهم اقتصاد روستا در اقتصاد کشور با احتساب نفت حدوداً معادل ۲۶/۵ درصد و بدون احتساب نفت حدوداً معادل ۲۲ درصد می‌باشد و در مجموع، بین ۲۰ تا ۲۳ درصد از سهم ارزش افزوده تولیدی کشور متعلق به روستاها است (سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۵). همچنین، ۶ میلیون و ۳۸۶ هزار و ۵۸۲ نفر از جمعیت شاغلین کل کشور، متعلق به جامعه روستایی است که سهمی معادل ۲۸ درصد از اشتغال کشور را دارد. از این میزان، ۹۴ درصد اشتغال روستایی در اختیار بخش خصوصی است و تنها ۶ درصد اشتغال مربوط به حوزه دولتی می‌باشد که از این منظر، بخش خصوصی در تقویت تولید و اشتغال روستایی نقشی به مراتب مهم‌تر و اساسی‌تر از دولت دارد. از مجموع شاغلین جامعه روستایی نیز، ۵۰/۳ درصد در بخش کشاورزی، حدود ۲۵/۴ درصد در بخش صنعت و حدود ۲۴/۳ درصد در بخش خدمات مشغول به فعالیت می‌باشند (سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۵). در راستای توسعه بخش کشاورزی، شاخص‌های مختلفی نقش دارند که بخشی از این شاخص‌های به جمعیت و موضوعات مرتبط با آن مربوط می‌شود. عوامل مختلف جمعیتی از جمله نیروی انسانی رشد سواد، تعداد مهاجران، بار تکفل خالص، جمعیت فعال و غیره از جمله این شاخص‌ها هستند. بررسی نقش و جایگاه جمعیت در اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی از جمله بخش کشاورزی می‌تواند نقش و تاثیر هر کدام از این شاخص‌های جمعیتی را در رونق و توسعه مشخص نماید.

سهم بخش کشاورزی در محصول ناخالص داخلی

تحلیل ساختار کلان اقتصاد در بخش‌های مختلف اقتصادی استان اردبیل نشان می‌دهد که این استان از ساختار بسیار متمرکزی برخوردار است؛ به عبارتی ساخت و بافت اقتصادی استان به چند بخش محدود متکی است. بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری با سهم ۳۰/۸۱٪، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی با سهم ۲۳/۴۱٪، مستغلات و خدمات کسب‌وکار (با تمرکز ۷٪ بر زیر بخش مستغلات) با سهم ۷/۴٪ در سال ۱۳۹۳ بیشترین سهم را در تولید ناخالص داخلی استان را دارا هستند. سهم ناچیز بخش صنعت به عنوان یکی از بخش‌های اصلی ایجاد زنجیره تولید و افزایش ارزش افزوده هم در تناسب با ساختار اقتصادی استان و هم نسبت به میانگین ملی از ویژگی‌های اساسی و ساختاری اقتصاد استان بوده و به همین دلیل پیوند بین بخش‌های مختلف اقتصادی، بین تولید و صنعت، صنعت و خدمات دارای ضعف ساختاری است. شاخص تنوع کارکردی -Tress Index در طول دوره مذکور بین ۶۵ تا ۸۵ در نوسان بوده و در سال‌های اخیر این تمرکز و تسلط چند بخش محدود به طرز برجسته‌ای فزونی یافته است.

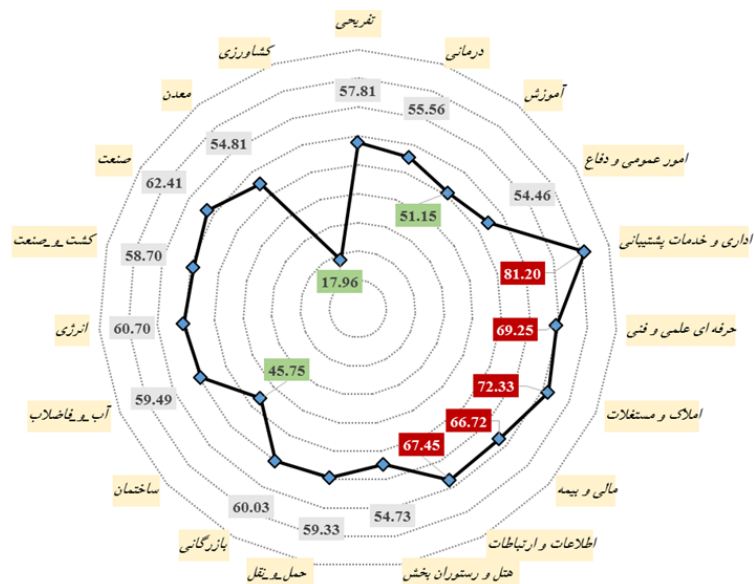

روند شاخص تنوع کارکردی اقتصاد بر پایه ساختار ارزش افزوده -Tress Index

مأخذ: حساب‌های منطقه‌ای -مرکز آمار ایران

تحلیل تغییر شاخص مزیت نسبی آشکار شده بخش‌های مختلف اقتصادی (دوره ۹۳-۱۳۷۹)

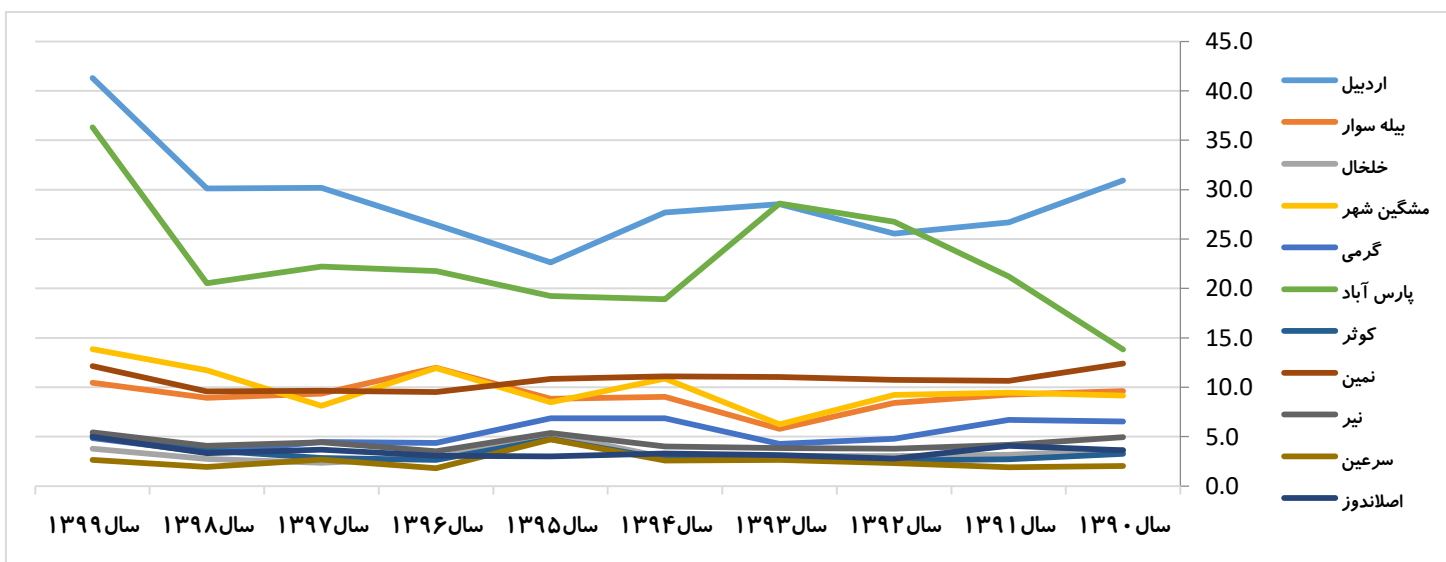
شاخص سطح تمرکز (پراکندگی) فعالیت‌های مختلف اقتصادی - مقیاس تحلیل: ساختار اشتغال

تحلیل ضریب مکانی استان اردبیل نسبت به مرجع (فضای ملی) و روند تحول آن در دوره ۷۹-۹۳ نشان می‌دهد که بخش کشاورزی (به عنوان اصلی‌ترین بخش اقتصادی استان)، آموزش، هتل و رستوران (بخش گردشگری به عنوان یکی از محورهای اصلی چشم‌انداز توسعه استان در طول ۲۰ سال اخیر)، بهداشت و مددکاری اجتماعی و اداره امور عمومی نسبت به فضای ملی با کاهش ضریب پایه مواجه بوده است. مهم‌ترین بخش اقتصادی دارای مزیت نسبی آشکار شده نسبت به فضای ملی بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی است که همواره نسبت به فضای ملی رشد بالاتری داشته و ۲۳٪ از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده است. بخش معدن، ماهیگیری و زیرساخت در تحلیل مربع مزیت‌سنجی از بخش‌های نوظهور به شمار می‌روند و سایر بخش‌های اقتصادی که ضریب پایه کمتر از ۱ برخوردار بوده و در عین حال روند نزولی نیز داشته‌اند به عنوان بخش‌های دارای موقعیت راهبردی در حال زوال طبقه‌بندی شده است. تحلیل محیط اقتصاد کلان بخش کشاورزی استان اردبیل در چارچوب ارزش و سهم محصول ناخالص داخلی بخش کشاورزی موارد ذیل را آشکار می‌سازد:

- تحلیل موقعیت شهرستان از نظر جایگاه راهبردی در مقایسه با استان نشان می‌دهد که سهم شهرستان اردبیل از ارزش افزوده گروه کشاورزی در سال ۱۳۹۹ حدود ۴۱/۳ درصد به عنوان بیشترین و شهرستان سرعین معادل ۲/۶٪ به عنوان کمترین بوده است. تحلیل روند ارزش افزوده شهرستان اردبیل در این بخش در مقایسه با استان نشان می‌دهد که جایگاه شهرستان به میزان ۱۰/۴٪ نسبت به سال ۱۳۹۰ ارتقاء یافته است.
 - سهم بخش کشاورزی از ارزش افزوده شهرستانهای اردبیل، پارس آباد و مشگین شهر در طول دوره ۱۳۹۹-۱۳۹۰ بیشتر از ۴/۵٪ افزایش یافته و شهرستانهای بیله سوار، خلخال، کوثر، نیر، سرعین و اصلاندوز تقریباً ثابت بوده و شهرستانهای گرمی و نمین کاهش یافته است. همانگونه که از جدول صفحه بعد قابل مشاهده است، بیشترین سهم افزایش یافته مربوط به شهرستان پارس آباد با ۲۲/۵ درصد در طول دوره آماری می‌باشد. این مهم جایگاه راهبردی این بخش را در ساختار اقتصادی شهرستان نشان می‌دهد به نحوی که تداوم این جایگاه منجر به ارتقاء سطح تخصص‌گرایی در هر بخش کشاورزی شده است.
 - بررسی رابطه بین ساختار ارزش افزوده و ساختار اشتغال نشان می‌دهد که ۳۵٪ از شاغلین استان در بخش کشاورزی ۳۰٪ از تولید ناخالص داخلی استان را تولید می‌کنند و این موضوع نسبت به میانگین ملی (۱۸٪ از شاغلین کشور در این بخش ۱۲٪ از GDP را تولید می‌کنند)، مزیت استان را از حیث بهره‌وری نیروی کار در این بخش برجسته می‌سازد.
- محصول ناخالص داخلی عبارت از ارزش افزوده ایجاد شده توسط تولیدکنندگان مقیم و غیرمقیم کشور در قلمرو داخل اقتصاد است. به بیان دیگر به ارزش بازار کلیه کالاها و خدماتی که در قلمرو اقتصاد داخلی تولید می‌شود، محصول ناخالص داخلی گفته می‌شود.

جدول ارزش و سهم محصول ناخالص داخلی بخش کشاورزی به قیمت عوامل

شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹
اردبیل	۳۰٫۹	۲۶٫۷	۲۵٫۶	۲۸٫۵	۲۷٫۷	۲۲٫۶	۲۶٫۵	۳۰٫۲	۳۰٫۱	۴۱٫۳
بيله سوار	۹٫۶	۹٫۳	۸٫۴	۵٫۸	۹	۸٫۸	۱۲	۹٫۴	۸٫۹	۱۰٫۵
خلخال	۳٫۶	۳٫۲	۳	۳	۲٫۹	۵٫۳	۲٫۹	۲٫۳	۲٫۷	۳٫۸
مشگین شهر	۹٫۲	۹٫۵	۹٫۲	۶٫۳	۱۰٫۹	۸٫۵	۱۲	۸٫۱	۱۱٫۷	۱۳٫۹
گرمی	۶٫۶	۶٫۷	۴٫۸	۴٫۳	۶٫۹	۶٫۹	۴٫۴	۴٫۵	۳٫۴	۴٫۹
پارس آباد	۱۳٫۸	۲۱٫۲	۲۶٫۷	۲۸٫۶	۱۸٫۹	۱۹٫۲	۲۱٫۸	۲۲٫۲	۲۰٫۵	۳۶٫۳
کوثر	۳٫۳	۲٫۷	۲٫۶	۲٫۹	۲٫۷	۴٫۷	۲٫۷	۲٫۸	۳٫۶	۵٫۱
نمین	۱۲٫۴	۱۰٫۶	۱۰٫۷	۱۱	۱۱٫۱	۱۰٫۸	۹٫۵	۹٫۷	۹٫۶	۱۲٫۱
نیر	۵	۴٫۲	۳٫۸	۳٫۸	۴	۵٫۴	۳٫۵	۴٫۴	۴٫۱	۵٫۴
سرعین	۲	۱٫۹	۲٫۳	۲٫۷	۲٫۶	۴٫۷	۱٫۸	۲٫۷	۱٫۹	۲٫۶
اصلاندوز	۳٫۶	۴٫۱	۲٫۸	۳٫۱	۳٫۳	۳	۳٫۱	۳٫۷	۳٫۳	۵
انگوت	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مساحت و تولید محصولات کشاورزی

کشاورزی در طول قرن اخیر پیشرفت‌های بسیار زیادی داشته است و میزان تولید محصولات کشاورزی نسبت به قبل افزایش قابل توجهی داشته است؛ اما همانطور که می‌دانید جمعیت کشور با سرعت رو به رشدی در حال افزایش و در حال رسیدن به ۸۵ میلیون نفر است؛ بنابراین استفاده از فناوری‌های جدید در کشاورزی به منظور افزایش تولید محصولات کشاورزی، یک امر ضروری است. از سوی دیگر کشاورزی در بسیاری از کشورهای جهان به دلیل کمبود آب با مشکل اساسی روبه‌رو است. آب لازمه کشاورزی است و بسیاری از کشورها از جمله ایران با مشکل کم آبی روبه‌رو هستند. صنعت کشاورزی که به گفته کارشناسان و مقام‌های مسئول ۹۰ درصد از آب ایران را مصرف می‌کند، ۶۰ درصد معیشت مردم را به خود اختصاص می‌دهد و شاید از همین رو باشد که مسئولان و تصمیم‌گیرندگان در ایران برای اینکه بتوانند هم با مشکل کم آبی مقابله کنند و هم معیشت مردم را با چالش روبه‌رو نکنند از کاشت محصولات آبر بر جلوگیری می‌کنند و یا روی به اصلاح نباتات یا اصلاح ژن محصولات می‌آورند. روش‌هایی که هر کدام از آنها با مخالفت عده‌ای مواجه شده‌اند. اما آیا چنین استراتژی‌هایی در آینده پاسخگوی نیاز انسان‌ها به محصولات کشاورزی خواهد بود؟

پیشرفت‌های زیاد در صنعت کشاورزی موجب شده است انسان در سایر زمینه‌ها نیز پیشرفت بسیار خوبی داشته است. استفاده از فناوری‌های جدید در کشاورزی و تولید غذا از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است؛ زیرا طبق پیش‌بینی‌های انجام شده، جمعیت جهان از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۵۰ به میزان یک سوم جمعیت کنونی جهان (۲/۳ میلیارد نفر) افزایش خواهد یافت و میزان تولید محصولات کشاورزی نیز باید متناسب با افزایش جمعیت، افزایش یابد. از سویی دیگر بشر با مشکلاتی همچون کمبود غذاهای دریایی بر اثر صید بی‌رویه، کاهش قابل توجه اراضی حاصلخیز و ناپایدار بودن و غیر قابل پیش‌بینی بودن میزان محصولات کشاورزی مواجه شده است.

افزایش محصولات کشاورزی به‌ویژه محصولات زراعی به‌طور کلی از طرق زیر امکان‌پذیر است:

۱. افزایش سطح زیر کشت

۲. افزایش عملکرد محصولات

بدیهی است افزایش مساحت زیر کشت هر یک از محصولات با توجه به محدودیت‌هایی از قبیل کمبود منابع آب تقریباً ممکن نیست. مع‌الوصف بایستی از اراضی موجود استفاده بهینه به عمل آید. اما بالا بردن عملکرد محصولات با استفاده از روش‌های نوین کشت و اصول فنی متناسب با سایر شرایط کاملاً امکان‌پذیر است. پس همراه با رعایت اصول فنی کشت بایستی با به‌کارگیری اصول اقتصاد تولید، زمین‌های محدود موجود را بین محصولات مختلف تخصیص داد.

آب و خاک به عنوان مهم‌ترین منابع تولید در بخش کشاورزی محسوب می‌شوند. در کشوری مثل ایران که با توزیع نامناسب زمانی و مکانی منابع آب مواجه می‌باشد و کیفیت منابع آب و خاک نقش تعیین‌کننده‌ای در تولید محصولات کشاورزی دارد، نقش سرمایه‌گذاری در ارتقای بهره‌وری عوامل فوق از اهمیت ویژه‌ای

برخوردار است. بدین منظور معاونت آب‌و خاک طرح‌های مشخصی را در طول برنامه توسعه پنجم ارائه و پیگیری نموده که از جمله آن‌ها، توسعه آبیاری تحت فشار، احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی، تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی، احیاء و مرمت قنوات، احداث طرح‌های کوچک و زودبازده تأمین آب، انتقال آب با لوله، احداث کانال‌های آبیاری عمومی و پوشش انهار سنتی، اجرای عملیات آب‌و خاک در عرصه تشکل‌های کشاورزی، احیاء، اصلاح و بهسازی خاک اراضی کشاورزی، مدیریت ماده آلی خاک، ایجاد و ساماندهی تشکل‌های بهره‌بردار و نگهداری از سازه‌های آب و آبیاری و بهنگام و اجرایی نمودن سند الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی می‌باشد.

بر اساس اهداف برنامه پنجم توسعه در سطح کشور در سال ۱۳۹۵ برنامه‌های مربوط به امور آب و خاک پیگیری شده و در نتیجه آن‌ها حدود ۹۵ هزار هکتار از زمین‌های کشاورزی به سیستم‌های آبیاری تحت فشار مجهز، حدود ۱۱۲ هزار هکتار از اراضی کشاورزی شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی احداث، حدود ۵۵ هزار هکتار از اراضی تجهیز و نوسازی زیر سدهای مخزنی، حدود ۴ هزار هکتار تجهیز و نوسازی اراضی شالیزاری، حدود ۱۹۲ هکتار تجهیز و نوسازی اراضی سنتی آبیاری، حدود ۳۶ هزار هکتار زهکش زیرزمینی، حدود ۱۶۸۷ هکتار اجرای عملیات آب و خاک در عرصه تشکل‌های کشاورزی، حدود ۲۲۱ کیلومتر احیاء، مرمت و لایروبی قنوات طرح‌های استانی و ملی و ۹۳ میلیون مترمکعب آب از طریق احداث طرح‌های کوچک و زودبازده تأمین آب شده است. بر اساس نظرات کارشناسی و تجارب موجود هر یک از اقدامات عنوان شده اثرات قابل توجهی در صرفه‌جویی مصرف آب کشاورزی و بهبود راندمان آبیاری فراهم می‌کنند که از جمله آن‌ها افزایش راندمان آبیاری به میزان ۴۴ درصد توسط اجرای سیستم‌های آبیاری تحت فشار، افزایش ۱۰ درصدی این شاخص توسط احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی، افزایش ۱۵ درصدی این شاخص توسط احداث کانال‌های آبیاری عمومی و پوشش انهار سنتی، افزایش ۲۲ درصدی این شاخص توسط اجرای عملیات آب‌و خاک در عرصه تشکل‌های کشاورزی و نیز افزایش ۱۴ درصدی همان شاخص از طریق تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی است. بر این اساس انتظار می‌رود در حدود ۸۵۳ میلیون مترمکعب آب کشاورزی از طریق اجرای طرح‌های مذکور در سطح کشور در سال ۱۳۹۵ صرفه‌جویی گردد.

در جدول زیر عملکرد طرح‌های مرتبط با معاونت آب و خاک در سال ۱۳۹۵ آمده است. همانطور که مشاهده می‌شود سهم استان از احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی در این سال در حدود ۲/۸ درصد کل طرح‌های فوق در سطح ملی بوده است. همچنین در طرح‌های تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی ۴/۵ درصد فعالیت‌های زهکشی زیر زمینی به این استان اختصاص یافته است. همچنین در مورد عملکرد طرح‌های تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی پایاب سدهای مخزنی و بندهای انحرافی مستقل (مدرن) ۸/۷ درصد تسطیح اراضی و ۲/۱ درصد زهکشی درجه ۴ در این استان تمرکز داشته است.

عملکرد طرح‌های مرتبط با معاونت آب‌و خاک در سال ۱۳۹۵

سهم استان از طرح‌ها (درصد)	کشور	استان	شرح	
۰٫۶	۹۸۶۱۳	۶۳۶	سطح در حال اجرا	عملکرد طرح‌های آبیاری تحت فشار
۱٫۲	۹۵۲۱۵	۱۱۴۲	سطح اجرا شده	
۱٫۲	۳۳۲۸۷	۴۰۹	آبیاری بارانی	عملکرد طرح‌های توسعه سامانه نوین آبیاری
۱٫۶	۴۶۳۲۰	۷۳۳	قطره‌ای	
۰	۱۵۶۰۸	۰	کم فشار	
۰	۱۵۴	۰	احداث و بهسازی کانال آبیاری	عملکرد طرح‌های توسعه سامانه‌های نوین آبیاری
۲٫۸	۱۱۲۱۶۲	۳۱۳۱	احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی	
۰	۲۶۵	۰	انتقال و توزیع آب با لوله (کیلومتر)	
۰	۵۵۱۸۸	۰	تجهیز و نوسازی اراضی زیر سدهای مخزنی	عملکرد طرح‌های تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی
۰	۴۱۷۱	۰	تجهیز و نوسازی اراضی شالیزاری	
۴٫۵	۳۵۸۵۱	۱۶۲۰	زهکشی زیرزمینی	
۰	۱۹۵	۰	تجهیز و نوسازی اراضی سنتی	
۰	۴۹۵	۰	احداث جاده دسترسی به مزارع (کیلومتر)	
۸٫۷	۱۸۷۵۱	۱۶۳۰	تسطیح (هکتار)	عملکرد طرح‌های تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی پایاب سدهای مخزنی و بندهای انحرافی مستقل (مدرن)
۰	۱۰۲	۰	جاده (کیلومتر)	
۲٫۱	۹۵	۲	زهکشی درجه ۴ (کیلومتر)	
۰	۹۴	۰	کانال آبیاری درجه ۴ (کیلومتر)	
۰٫۸	۲۲۲۹۴۴۴	۱۸۰۰۰	اعتبار هزینه شده (میلیون ریال)	

در جداول زیر عمده تولیدات محصولات کشاورزی استان طی دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ در استان به تفکیک شهرستان آورده شده است. با عنایت به شرایط اقلیمی و نیز شرایط توپوگرافی استان علاوه بر اینکه شاهد تنوع تولیدات در گستره استان می باشیم، سهم عمده تولیدات محصولات در شهرستان های استان نیز متنوع می باشد، بطوریکه در سال ۱۴۰۰، بیشترین سهم تولید حوزه محصولات زراعی در شهرستانهای اردبیل و مشکین شهر صورت گرفته است و شهرستانهای سرعین، نیر و خلخال نیز کمترین سهم را در تولیدات زراعی عهده دار بودند، همچنین در طی دوره آماری ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰، بیشترین تغییرات صورت گرفته در میزان تولید برای شهرستان پارسآباد به میزان ۴/۷۸ برابر صورت گرفته که نشان از تاثیر زیاد این شهرستان در توسعه کشاورزی و خصوصا بخش زراعت دارد، در بخش تولید در دوره آماری مورد بررسی میزان افزایش تولید محصولات زراعی استان اردبیل، ۱/۲۶ برابر شده است که رقم تقریبا قابل قبولی می باشد.

شایان ذکر است که شهرستانهای گرمی، نمین، خلخال و نیر با روند نزولی تولید محصولات زراعی را مواجه بوده اند.

میزان تولیدات محصولات زراعی به تفکیک شهرستان

شهرستان	واحد اندازه گیری	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	میزان افزایش
اردبیل	تن	۸۱۵۸۶۰٫۵	۸۶۳۶۸۶	۷۸۷۰۱۰٫۷	۷۹۹۳۱۷٫۵	۷۶۷۹۵۰	۹۴۱۴۵۸٫۷	۷۵۰۰۱۹٫۳	۷۵۴۴۴۲	۸۶۹۱۶۶	۸۹۰۹۹۳٫۵	۹۵۲۳۰۲٫۶	۱٫۱۷
پارس آباد	تن	۱۴۲۸۱۱	۷۲۲۲۵۲	۱۰۰۰۵۵۸	۱۰۱۱۶۲۹	۵۹۰۶۸۸٫۵	۱۲۱۶۸۸۸	۸۵۴۰۰۲	۷۴۹۲۷۵	۸۳۱۵۵۷	۱۰۹۷۳۴۵	۶۸۲۰۹۰٫۵	۴٫۷۸
گرمی	تن	۱۳۷۲۰۰	۲۰۸۵۰۹	۱۰۵۵۶۷	۷۶۶۱۵	۱۹۰۴۷۶	۳۸۰۹۲۰	۱۰۸۸۵۷	۱۰۵۹۶۸	۷۴۲۵۷	۷۵۸۹۱	۹۵۶۱۴	۰٫۷
مشکین شهر	تن	۱۰۰۱۴۶	۱۵۶۷۸۶	۱۲۷۴۴۳	۱۰۶۹۴۶	۱۳۹۹۷۴	۳۲۶۱۳۸٫۹	۱۴۶۴۶۳	۱۳۷۹۲۴	۱۰۲۱۹۲	۹۱۶۱۶	۱۲۸۸۷۳٫۷	۱٫۲۹
نمین	تن	۲۶۵۸۱۳	۳۰۴۷۷۰	۳۱۰۶۷۹٫۸	۲۹۳۲۳۶٫۸	۲۹۰۳۵۹	۴۹۰۲۰۸	۲۶۰۹۱۸٫۶	۲۰۰۹۸۴	۲۳۶۸۹۷	۲۲۶۹۲۴	۲۳۵۱۴۵	۰٫۸۸
سرعین	تن	۴۰۳۷۰	۵۱۷۷۷	۶۱۴۹۷	۶۳۶۰۲	۵۹۶۰۱	۲۷۳۹۵۹٫۲	۲۶۳۹۶٫۱۴	۳۴۶۰۸	۲۲۱۲۲	۳۲۸۳۰	۴۰۴۹۴	۱
کوثر	تن	۷۰۳۲۳	۷۰۷۴۵	۷۸۵۶۸	۷۹۷۶۶	۶۸۸۸۹	۳۰۲۸۶۵	۷۴۶۷۰	۸۲۹۲۲	۱۲۱۶۶۷	۱۲۰۹۴۱	آمار ارائه نشده	۱٫۷۲
خلخال	تن	۶۱۸۴۸	۴۹۶۶۶٫۹	۵۳۹۶۷	۵۷۹۳۴٫۹	۵۱۶۵۸	۲۷۱۶۹۰٫۵	۳۵۴۸۰٫۳۱	۳۹۰۹۳	۳۵۷۰۱	۲۹۸۷۵	۳۰۶۶۲	۰٫۵
نیر	تن	۱۰۱۵۳۴٫۲	۹۱۵۹۴٫۰۹	۹۲۹۷۹٫۹۵	۸۰۶۱۰٫۸	۹۳۷۶۴٫۷	۲۸۸۶۰۵٫۳	۸۵۳۹۹٫۴	۱۱۷۰۵۸٫۴	۱۱۶۹۲۱٫۶	۱۰۹۳۰۹٫۲	۷۷۵۵۵٫۷	۰٫۷۶
بيله سوار	تن	۲۴۲۳۳۰	۳۶۲۳۸۱	۲۹۹۵۸۹	۱۵۵۹۴۳	۳۰۰۰۰۴	۵۶۷۴۱۶٫۷	۴۵۰۱۱۹٫۹	۳۳۳۷۸۱	۳۷۵۷۸۱	۳۰۱۸۵۹	۲۴۲۶۴۴٫۶	۱
جمع	تن	۱۹۷۸۲۳۶	۲۸۸۲۱۶۷	۲۹۱۷۸۵۹	۲۷۲۵۶۰۱	۲۵۵۳۳۶۴	۵۰۶۰۱۵۰	۲۷۹۲۳۲۶	۲۵۵۶۰۵۵	۲۷۸۶۲۶۲	۲۹۷۷۵۸۴	۲۴۸۵۳۸۲	۱٫۲۶

طیور و بالاخص طیور اهلی (ماکیان) از مهم‌ترین منابع تامین پروتئین حیوانی جوامع بشری هستند. گوشت سفید (ماکیان، بوقلمون، کبک) با توجه به کیفیت بالای غذایی خود و عدم برخورداری از عوامل مضرى مانند کلاسترول بر خلاف گوشت قرمز در سبد غذایی طیف وسیعی از گروه‌های جامعه انسانی جایگاه خاصی دارد. پرورش طیور اهلی (ماکیان) از نقطه نظر تولید پروتئین مورد نیاز انسان و همچنین نیاز به امکانات محدودتر از لحاظ فضای کار، نیروی انسانی مورد نیاز، سرمایه اولیه و امکانات لازم نسبت به پرورش سایر منابع پروتئینی مانند: دام سبک و سنگین دارای مزیت بوده و به همین دلیل بسیاری از افراد علاقه‌مند به فعالیت در این بخش هستند.

لازم به ذکر است در سال‌های اخیر پرورش سایر طیور مانند: بوقلمون، کبک و بلدرچین و... نیز مورد توجه قرار گرفته است اما پرورش ماکیان همچنان نسبت به سایر طیور از بالاترین درجه اهمیت برخوردار هستند.

صنعت پرورش طیور طی دهه‌های اخیر از صنعتی کم‌ارزش به صنعتی عظیم با تولید میلیارد تن گوشت سفید و تخم‌مرغ مبدل گشته است. شهرستان نمین با توسعه فضاهای پرورش طیور در طی دهه اخیر، پیشرو در حوزه فعالیت های مرتبط با طیور بوده است، در طی دوره آماری ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۰ میزان تولیدات محصولات طیوری در شهرستان نمین ۱۱ برابر شده است، رده بعدی مربوط به شهرستان کوثر به میزان ۷/۸۲ برابر و رده سوم نیز در اختیار شهرستان اردبیل به میزان ۵/۴۵ برابر افزایش در دوره آماری مورد بررسی، می باشد. متوسط افزایش میزان تولیدات استان اردبیل در طی دوره مذکور، ۱۰/۳ برابر بوده است.

میزان تولیدات محصولات طیوری به تفکیک شهرستان

شهرستان	واحد اندازه گیری	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	میزان افزایش
گرمی	تن	۱۱۵۵۰۷	۱۲۹۸۰۷۷	۱۹۳۵۰۰۵۲	۱۳۵۶۰۲۸۷	۱۷۵۱۰۷۶	۲۱۶۸۰۴۴۶	۲۰۷۷۰۸۱۸	۲۱۰۹۰۹	۱۸۷۰۰۴	۲۱۵۱۰۴۶	۲۱۸۹۰۴۵	۱۰۸۹
مشگین شهر	تن	۶۱۹۹۰۷۹۸	۷۹۴۴۰۵۰۳	۸۹۹۵۰۳۸۹	۸۴۸۸۰۳۹۸	۸۸۷۱۰۴۴۷	۱۱۶۱۹۰۷	۱۲۲۶۶۰۲۷	۱۲۸۳۱۰۵۸	۱۵۴۸۶۰۳۷	۱۶۹۱۰۰۵۵	۲۳۸۳۹۰۴	۳۰۸۵
سرعین	تن	۴۵۴۰۶۲۸۴	۵۸۱۰۳۶۰۴	۷۴۹۰۰۷۰۳	۶۵۶۰۴۴۵۲	۷۵۲۰۱۴۲۱	۹۷۷۰۳۳۱۹	۱۰۱۶۰۲۸	۱۰۱۶۰۶۹۹	۱۱۳۳۰۹۵۵	۱۲۷۷۰۶۶۳	۱۳۱۲۰۹۰۲	۲۰۸۹
نیر	تن	۲۸۸۰	۲۸۲۸۰۸	۲۳۵۳۰۱۲	۲۱۶۸	۱۹۲۹۰۶	۲۵۵۲۰۸	۲۱۱۶	۳۹۸۸	۴۶۷۲	۲۶۴۷۰۲	۲۶۸۰	۰۰۹۳
نمین	تن	۱۰۹۲۰۰	۱۳۱۱۰۹۹	۱۱۵۷۵۰۹	۱۰۳۶۴۰۶	۹۸۰۰۲۵۰۳	۱۳۱۱۴۵۳	۱۱۲۵۲۹۹	۱۹۴۹۵۰۰	۲۲۶۵۹۰۰	۱۳۵۹۳۹۳	۱۲۱۰۶۵۷	۱۱۰۹
کوثر	تن	۸۲۷۰۸۴۴	۸۹۲۰۸۰۲۴	۸۱۶۰۳۳۱۶	۷۷۳۰۹۲۰۳	۷۲۹۰۴۰۶۶	۹۶۶۰۶۷۴۹	۹۱۱۰۸۱۱۸	۱۳۱۸۰۸۴	۱۵۹۶۰۱۲	۱۲۳۶۰۸۱۷	۶۴۷۵۰۳۹	۷۰۸۲
اردبیل	تن	۲۴۹۰۶	۳۶۲۰۱۱۹۷	۷۹۷۰۹۸۹۹	۵۹۷۰۸۹۳۴	۸۸۳۰۵۶۳۷	۱۲۷۹۰۶۸۸	۱۳۵۰۰۰۲۴	۱۲۷۶۰۰۸	۱۳۴۴۰۷۲	۱۳۲۲۰۸۸	۱۳۶۰۰۳۲	۵۰۴۵
خلخال	تن	۳۷۳۰۲۷۴	۵۱۲۰۷۱	۵۶۱۰۵۳۰۶	۵۶۷۰۶۲۹۹	۵۷۰۰۴۷۰۶	۷۵۷۰۸۱۸۴	۸۳۱۰۴۳۲۸	۸۳۴۰۸۵۶	۱۰۶۹۰۴۸۶	۱۲۱۵۰۵۶۶	۱۲۵۴	۳۰۳۶
جمع	تن	۱۲۱۳۴۰۰۸	۱۳۲۵۵۲۰	۱۱۷۳۷۱۷	۱۰۵۱۰۱۴	۹۹۵۵۱۳۰۷	۱۳۳۱۷۷۵	۱۱۴۵۸۶۹	۱۹۷۲۸۷۶	۲۲۹۳۰۷۳	۱۳۸۶۱۵۵	۱۲۴۹۷۶۸۰۵	۱۰۰۳

عسل از جمله مواد مغذی است که فواید بسیار زیادی در زمینه های، درمانی، زیبایی، میکروب کشی و دارویی دارد، بسیاری از محققان دارویی تحقیقات گسترده ای را بر روی عسل و خواص آن انجام داده اند و به دنبال ساخت داروهای مفیدی از این ماده معجزه آسا هستند. عسل از جمله موادی است که در طب سنتی اغلب کشورها جایگاه ویژه ای دارد و کشت و تولید آن در اکثر کشورها در ابعاد گسترده انجام می شود. با توجه به خواص عسل استفاده از آن روز به روز در بین مردم جهان افزایش پیدا می کند. با استفاده از عسل به طور همزمان می توان مشکلات جسمی بسیاری را برطرف نمود، در واقع عسل این قابلیت را دارد که از بدن در مقابل انواع بیماری ها محافظت نماید. شهرستان اردبیل با تولید حدوداً ۳۷۴۸۵ تن عسل بیشترین میزان تولید این محصول را در سطح استان به خود اختصاص داده است، شهرستان مشگین شهر با ۱۱۷۶۰ تن و خلخال با ۸۰۸۵ تن تولید عسل در سال ۱۴۰۰، در رده های بعد قرار گرفته اند، میزان تولید عسل در سی دوره آماري ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ به میزان ۴/۷۲ برابر افزایش یافته است که میزان قابل توجهی می باشد.

میزان تولیدات عسل به تفکیک شهرستان

شهرستان	واحد اندازه گیری	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	تن	۱۶۸۰،۴۵	۳۵۴۶،۰۳	۳۰۷۴،۷۹	۳۰۷۴،۷۹	۳۱۲۹،۳۶	۳۳۱۵	۳۱۳۷،۰۱	۲۹۷۴،۳۲	۳۷۴۳،۴	۳۷۴۴،۹۳	۳۷۴۸۵
اصلاندوز	تن						آمار موجود نیست					
بيله سوار	تن	۳۲،۹۵	۶۹،۵۳	۶۰،۲۹	۶۰،۲۹	۶۱،۳۶	۶۵	۶۱،۵۱	۵۸،۳۲	۷۳،۴	۷۳،۴۳	۷۳۵
خلخال	تن	۳۶۲،۴۵	۷۶۴،۸۳	۶۶۳،۱۹	۶۶۳،۱۹	۶۷۴،۹۶	۷۱۵	۶۷۶،۶۱	۶۴۱،۵۲	۸۰۷،۴	۸۰۷،۷۳	۸۰۸۵
سرعین	تن	۶۵،۹	۱۳۹،۰۶	۱۲۰،۵۸	۱۲۰،۵۸	۱۲۲،۷۲	۱۳۰	۱۲۳،۰۲	۱۱۶،۶۴	۱۴۶،۸	۱۴۶،۸۶	۱۴۷۰
پارس آباد	تن	۱۳۱،۸	۲۷۸،۱۲	۲۴۱،۱۶	۲۴۱،۱۶	۲۴۵،۴۴	۲۶۰	۲۴۶،۰۴	۲۳۳،۲۸	۲۹۳،۶	۲۹۳،۷۲	۲۹۴۰
کوثر	تن	۱۳۱،۸	۲۷۸،۱۲	۲۴۱،۱۶	۲۴۱،۱۶	۲۴۵،۴۴	۲۶۰	۲۴۶،۰۴	۲۳۳،۲۸	۲۹۳،۶	۲۹۳،۷۲	۲۹۴۰
نیر	تن	۱۹۷،۷	۴۱۷،۱۸	۳۶۱،۷۴	۳۶۱،۷۴	۳۶۸،۱۶	۳۹۰	۳۶۹،۰۶	۳۴۹،۹۲	۴۴۰،۴	۴۴۰،۵۸	۴۴۱۰
نمین	تن	۹۸،۸۵	۲۰۸،۵۹	۱۸۰،۸۷	۱۸۰،۸۷	۱۸۴،۰۸	۱۹۵	۱۸۴،۵۳	۱۷۴،۹۶	۲۲۰،۲	۲۲۰،۲۹	۲۲۰۵
مشگین شهر	تن	۵۲۷،۲	۱۱۱۲،۴۸	۹۶۴،۶۴	۹۶۴،۶۴	۹۸۱،۷۶	۱۰۴۰	۹۸۴،۱۶	۹۳۳،۱۲	۱۱۷۴،۴	۱۱۷۴،۸۸	۱۱۷۶۰
گرمی	تن	۶۵،۹	۱۳۹،۰۶	۱۲۰،۵۸	۱۲۰،۵۸	۱۲۲،۷۲	۱۳۰	۱۲۳،۰۲	۱۱۶،۶۴	۱۴۶،۸	۱۴۶،۸۶	۱۴۷۰
جمع	تن	۳۲۹۵	۶۹۵۳	۶۰۲۹	۶۰۲۹	۶۱۳۶	۶۵۰۰	۶۱۵۱	۵۸۳۲	۷۳۴۰	۷۳۴۳	۷۳۵۰۰

در بین غذاهای مصرف توسط انسان شیر مناسب ترین، متعادل ترین و کامل ترین ترکیبات را دارا است به این صورت که تقریباً تمام مواد مغذی مورد نیاز انسان در شیر وجود دارد و میزان این مواد به صورت است که حداکثر آنها در هر بار مصرف در بدن مورد مصرف قرار می گیرد به طور مثال پروتئین حاصل از شیر از لحاظ کیفیت، یک پروتئین کامل حساب می شود و نیازهای بدن را می تواند به این ماده تامین کند ضمن اینکه قابلیت هضم پروتئین موجود در شیر بسیار بالاتر از سایر مواد غذایی می باشد این مورد در مورد چرب موجود در شیر نیز از لحاظ میزان جذب صادق می باشد

یکی از پتانسیل ها و قابلیت های اصلی استان اردبیل تولیدات دامی می باشد، تولید شیر که از زیرمجموعه های فعالیت های دامی است در سطح شهرستان اردبیل و در رده بعدی، شهرستان مشگین شهر از عناصر کلیدی برای توسعه اقتصادی محسوب می شود. همانگونه که از اطلاعات جدول ذیل مشخص می گردد، شهرستان اردبیل با تولید ۴۰۹۹۴ تن شیر در سال ۱۴۰۰ بیشترین سهم از تولید شیر دام را در استان اردبیل به خود اختصاص داده و شهرستان های مشگین شهر با ۳۱۴۹۲ تن و گرمی با ۲۲۵۳۸ تن در رده های بعدی قرار گرفته اند، در طی دوره آماری ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ شهرستان پارس آباد با ۲۹ درصد کاهش از این حیث کمترین میزان کاهش را داشته و شهرستانهای خلخال و کوثر به ترتیب با ۳۸ و ۳۷ درصد کاهش میزان تولید در طی ۱۰ سال در رده های بعدی قرار گرفته اند.

میزان تولیدات شیر به تفکیک شهرستان

شهرستان	واحداندازه گیری مقدار	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	میزان افزایش از ۹۰ تا ۱۴۰۰
اردبیل	تن	۷۷۷۵۹,۸۳	۸۱۹۰۲,۸۷	۷۰۶۹۹,۸۹	۳۴۰۰۶,۱۲	۳۷۹۵۲,۱۳	۴۰۲۰۰,۸۵	۴۰۲۶۰,۱۶	۴۰۶۹۲,۱۹	۴۱۵۱۳,۱۵	۴۱۲۰۳,۰۴	۴۰۹۹۴	۰,۵۳
نیر	تن	۳۲۷۲۲,۴۲	۳۴۴۷۱,۹۸	۲۹۶۶۶,۵۹	۱۶۵۳۸,۲۷	۱۸۵۹۸,۹۴	۱۹۷۷۰,۲۱	۱۹۷۳۴,۲۷	۲۰۵۱۲,۳۴	۲۰۳۳۱,۸۲	۲۰۱۵۳,۹۱	۲۰۰۴۸,۵	۰,۶۱
نمین	تن	۳۰۱۱۹,۹۶	۳۱۷۰۶,۶	۲۷۴۶۱,۳۹	۱۲۲۲۲,۱۲	۱۳۵۹۶,۹۷	۱۴۳۴۴,۰۴	۱۴۳۸۸,۸۶	۱۴۲۹۶,۵۳	۱۴۸۵۱,۵	۱۴۷۵۵,۵۴	۱۴۶۸۲,۵	۰,۴۹
بيله سوار	تن	۱۵۸۴۹,۸۴	۱۶۷۲۰,۹۲	۱۴۲۹۴,۸۲	۸۳۶۸,۲۶	۹۴۲۱,۹۸	۱۰۰۶۶,۸۶	۱۰۰۴۵,۰۸	۱۰۵۴۷,۳۴	۱۰۳۵۴,۲۶	۱۰۲۵۴,۴۲	۱۰۲۰۰	۰,۶۴
پارس آباد	تن	۲۸۰۵۲,۳۷	۲۹۲۹۱,۹۷	۲۶۰۱۸,۹	۱۶۳۹۴,۹	۱۸۸۹۶,۸۳	۱۹۶۴۶,۶۵	۱۹۶۸۳,۲	۲۰۷۱۳,۸	۲۰۲۴۵,۰۸	۲۰۱۱۲,۰۹	۲۰۰۱۳,۲۸	۰,۷۱
اصلاندوز	تن	۲۲۷۵۳,۱۷	۲۳۸۷۱,۵۵	۲۰۹۴۹,۶۲	۸۹۷۷,۲۱	۱۰۱۰۲,۵۴	۱۰۴۹۹,۳۴	۱۰۵۱۷,۴	۱۰۴۱۳,۱۶	۱۰۹۴۹,۹۶	۱۰۹۰۲,۲۱	۱۰۸۵۲	۰,۴۸
خلخال	تن	۱۴۵۷۸,۰۹	۱۵۳۱۸,۰۷	۱۳۲۷۸,۲	۷۹۳۱,۳۹۳	۹۱۱۰,۲۶۶	۹۶۱۹,۱۱۴	۹۵۷۲,۵۳۴	۱۰۲۱۰,۴۸	۱۰۰۱۱,۱۹	۹۹۲۸,۱۶۱	۹۸۱۷۹,۲	۰,۶۸
کوثر	تن	۱۱۴۲۰,۴۴	۱۲۰۰۹,۰۸	۱۰۳۸۷,۴	۶۲۱۶,۶	۷۰۸۷,۹۲	۷۵۰۱,۴۴	۷۴۶۸,۸۴	۷۹۱۴,۵۶	۷۷۵۷,۶۴	۷۶۹۱,۰۸	۷۶۵۲	۰,۶۷
گرمی	تن	۴۳۹۵۸,۳۶	۴۶۲۷۱,۸	۴۰۰۵۳,۶۷	۱۸۶۸۸,۷۱	۲۰۸۷۲,۵۶	۲۲۰۴۱,۳۹	۲۲۰۸۱,۶۱	۲۲۱۹۹,۴۴	۲۲۸۰۸,۸۲	۲۲۶۵۱,۴۳	۲۲۵۳۸,۵	۰,۵۱
مشگین شهر	تن	۵۶۳۶۳,۶۱	۵۹۳۲۴,۶۱	۵۱۳۱۴,۷۲	۲۶۱۳۳,۸۶	۲۹۲۷۶,۲۲	۳۰۹۷۱,۶۹	۳۰۹۶۳,۱۸	۳۱۶۱۰,۴۴	۳۱۸۹۸,۵۳	۳۱۶۵۴,۵۲	۳۱۴۹۲,۵	۰,۵۶
سرعین	تن	۱۹۷۷۳,۵۵	۲۰۸۳۵,۴۷	۱۷۹۳۷,۵۴	۹۲۲۴,۹۷	۱۰۳۳۱,۳۳	۱۰۹۷۳,۹۸	۱۰۹۷۴,۸۳	۱۱۲۵۰,۵۹	۱۱۳۱۶,۳۳	۱۱۲۲۳,۳۳	۱۱۱۶۵,۵	۰,۵۶
جمع	تن	۳۵۳۳۵۱,۶	۳۷۱۷۲۴,۹	۳۲۲۰۶۲,۷	۱۶۴۷۰,۲۴	۱۸۵۲۴۷,۷	۱۹۵۶۳۵,۶	۱۹۵۴۹۰	۲۰۰۳۶,۰۹	۲۰۲۰۳۸,۳	۲۰۰۵۲۹,۷	۱۹۹۵۱۸	۰,۵۶

شهرستان های شمالی استان از جمله اصلاندوز، پارس آباد و بیله سوار به دلیل شرایط اقلیمی، پوشش گیاهی و ... بیشترین سهم از میزان تولیدات دام زنده کشتاری را به خود اختصاص داده اند، بطوریکه شهرستان تازه تاسیس اصلاندوز با تولید ۵۸۰۲۶ تن در رده نخست واقع شده است.

روند نزولی میزان تولید که در جدول زیر ارائه شده است نشان از آن دارد که شهرستان اصلاندوز با ۳ درصد کاهش از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ کمترین کاهش تولید در این بخش را داشته و شهرستانهای خلخال، کوثر و بیله سوار به ترتیب با ۱۷، ۱۸، ۱۹ درصد در رده های بعدی قرار گرفته اند. افزایش قیمت گوشت، افزایش نهاده ها، کمبود مراتع، هزینه بالای نگهداری دام و از جمله مواردی است که در روند نزولی میزان تولیدات دامی تاثیرگذار بوده است.

میزان تولیدات دام زنده کشتاری به تفکیک شهرستان

شهرستان	واحداندازه گیری مقدار	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	میزان افزایش از ۱۴۰۰ تا ۹۰
اردبیل	تن	۱۶۱۹۸,۹۶	۱۶۴۴۲,۸۴	۱۳۵۱۰,۱۵	۹۴۰۴,۱۷	۱۰۰۲۴,۱	۱۰۱۴۸,۳۴	۹۷۰۲,۳۲	۹۵۰۶,۹۹	۹۴۶۳,۶۳	۹۸۸۴,۹۹	۹۹۰۶,۴	۰,۶۱
نیر	تن	۶۶۷۹,۳۶	۶۷۶۸,۷۹	۵۸۱۹,۵۲	۴۶۳۸,۶۱	۴۹۹۳,۸۸	۵۰۶۶,۵۴	۴۸۱۹,۳۳	۴۸۳۹,۸۹	۴۷۰۷,۲۴	۴۸۹۱,۰۲	۴۸۹۹,۲۴	۰,۷۳
نمین	تن	۶۶۰۴,۴۴	۶۶۹۲,۹۷	۵۵۱۸,۴۹	۳۷۹۰,۳۲	۳۹۵۱,۹۴	۳۹۷۵,۴۶	۳۸۶۹,۶۱	۳۷۵۶,۸۲	۳۸۱۸,۳۳	۳۹۵۷,۲۹	۳۹۶۴,۷	۰,۶
بیله سوار	تن	۱۱۴۳۲,۰۸	۱۱۵۴۳,۴۶	۱۰۰۹۸,۴۴	۸۱۶۲,۳۸	۸۵۶۲,۵۶	۸۶۰۶,۰۸	۸۳۹۳,۹۴	۸۴۰۶,۸۶	۸۳۷۰,۶۸	۸۵۹۲,۲۸	۸۶۰۱,۵۶	۰,۷۵
پارس آباد	تن	۱۳۲۰۲,۲۹	۱۳۳۰۶,۷۹	۱۱۹۱۰,۲	۱۰۱۱۹,۸۱	۱۰۵۹۳,۱۷	۱۰۶۳۱,۱۲	۱۰۴۱۰,۳۸	۱۰۵۰۴,۰۹	۱۰۴۳۷	۱۰۶۶۸,۷۹	۱۰۶۷۷,۲۶	۰,۸۱
اصلاندوز	تن	۵۹۸۳۵,۰۵	۵۹۸۳۴,۵۲	۴۳۹۴۵,۹۲	۳۱۱۷۰,۸۶	۴۴۹۲۵,۷۷	۴۲۷۷۳,۷۶	۴۲۸۵۳,۹۵	۵۵۱۳۵,۸۲	۵۴۶۳۴,۲	۵۸۰۹۸,۱۹	۵۸۰۲۶,۴۸	۰,۹۷
خلخال	تن	۴۷۴۶,۸۷	۴۷۹۵,۸۶	۴۱۷۸,۴۷	۳۵۲۴,۷۱	۳۸۷۹,۴۹	۳۹۰۹,۳۲	۳۷۴۷,۸۱	۳۸۹۵,۰۱	۳۷۸۰,۶۳	۳۹۲۰,۷	۳۹۲۴,۷	۰,۸۳
کوثر	تن	۳۶۴۶,۴۴	۳۶۸۵,۹۲	۳۲۳۶,۱۲	۲۷۴۶,۲۸	۲۹۸۹,۴	۳۰۱۹,۸۴	۲۸۸۹,۹۶	۲۹۷۰,۵۲	۲۸۸۰,۶	۲۹۸۲,۷۲	۲۹۸۶,۱۶	۰,۸۲
گرمی	تن	۱۳۵۴۸,۰۴	۱۳۷۵۵,۹۱	۱۱۳۴۰,۷۶	۸۰۹۸,۸۵	۸۷۵۵,۶۸	۸۸۱۱,۵۴	۸۴۳۰,۳۷	۸۳۵۹,۸۱	۸۲۲۲,۸۸	۸۶۱۱,۸۶	۸۶۳۰,۳۲	۰,۶۴
مشگین شهر	تن	۱۷۲۵۸,۴۳	۱۷۴۸۹,۸۱	۱۴۹۰۵,۲۱	۱۱۵۳۱,۴۲	۱۲۳۳۳,۵۳	۱۲۴۹۴,۴۶	۱۱۹۳۵,۴۶	۱۱۹۰۵,۳۶	۱۱۶۷۴,۳۷	۱۲۱۲۳,۲۲	۱۲۱۴۴,۱	۰,۷
سرعین	تن	۳۴۱۰,۶۳	۳۴۶۳,۴۵	۲۸۵۲,۴۶	۲۰۲۲,۹۱	۲۱۷۹,۰۳	۲۲۱۱,۰۲	۲۰۹۹,۳۲	۲۰۷۲,۵۵	۲۰۴۲,۱۴	۲۱۳۸,۳۷	۲۱۴۳,۰۸	۰,۶۳
جمع	تن	۱۵۶۵۶۲,۶	۱۵۷۷۸۰,۳	۱۲۷۳۱۵,۷	۹۵۲۱۰,۳۲	۱۱۳۱۸۸,۶	۱۱۱۷۱۷,۵	۱۰۹۱۵۲,۵	۱۲۱۳۵۳,۷	۱۲۰۰۳۱,۷	۱۲۵۸۶۹,۴	۱۲۵۹۰,۴	۰,۸

پشم گوسفند از گذشته تا کنون در بسیاری از صنایع کاربرد داشته است و تنها با گذر زمان و تکامل تکنولوژی شیوه استفاده از آن تغییر یافته است. جنس اصلی پشم گوسفند از پروتئین و کراتین می باشد، که نه تنها در پشم بلکه در ناخن ها و شاخ ها و لایه بیرونی پوست گوسفند هم وجود دارد. گوسفندان دارای نژاد های مختلفی هستند و این تفاوت نژاد بر روی پشم آن ها هم تاثیر گذار است، پس گوسفندان از نظر پشم به پشم ظریف، متوسط، بلند، پشم آمیخته، پشم قالی که هر کدام ویژگی و کاربرد منحصر به فرد دارند، تقسیم بندی می شوند.

صنایعی که نیازمند موادی جهت عایق بندی، چه عایق بندی دمایی و چه صدایی است این دسته از پشم گوسفندان بسیار مناسب هستند. بسیاری از سالن های عروسی و استودیو ها جهت عایق بندی صدایی از این پشم ها استفاده می نمایند. لباس های پشمی که در زمستان و تابستان سبب گرم شدن و خنک شدن بدن انسان می شود. یکی از کاربرد های پشم گوسفند در صنعت پارچه، گرم و خنک نگه داشتن دمای بدن است، در واقع در زمستان با حفظ دمای بدن سبب گرم شدن و در تابستان رطوبت بدن را بیشتر دفع می نماید و سبب خنک شدن افراد می شود. افرادی که در شرایط بسیار گرم و بسیار سرد کارخانه ها و دیگر محیط ها باید کار کنند از پشم گوسفند در لباس هایشان استفاده می شود. در لباس آتش نشان ها از پشم های ضخیم جهت خنک شدن در شرایط دمایی بالا استفاده می شود. قیمت پشم گوسفندی و قیمت پشم بره با توجه به کیفیت و کاربرد های آن متفاوت می باشد.

شهرستان پارس آباد با ۴۱۲ تن و شهرستانهای مشگین شهر و بیله سوار به ترتیب با ۳۲۵ و ۳۰۳ تن تولید پشم گوسفندی، بیشترین سهم تولید پشم استان را به خود اختصاص داده اند، روند تغییرات تولید پشم گوسفندی نشان از کاهش ۲۰ درصدی تولید پشم گوسفندی در طی دوره آماری ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ دارد.

از آنجا که قیمت برخی از پشم های چیده شده به قدری پایین است صرفه اقتصادی برای تولید کننده ندارد و از سوی دیگر واردات نخ نیز از دیگر علل پایین آمدن قیمت پشم نه تنها در این استان بلکه در کل کشور است. علاوه بر این مشکلات رنگ نگرفتن برخی از الیاف پشم ها، کیفیت پایین دلیل بر این مدعاست که تولید کننده هیچ رقبتی برای برداشت و فروش آن ندارد.

میزان تولید پشم گوسفندی به تفکیک شهرستان

شهرستان	واحداندازه گیری مقدار	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	تن	۲۸۹,۲	۲۸۸,۶	۲۸۷,۱۵۷	۲۲۱,۲۱۸۵	۲۲۳,۴۵۳	۲۲۱,۰۵۰۵	۲۱۷,۷۴۱۶	۲۱۵,۵۵۱۹	۲۱۶,۸۷۴۱	۲۱۶,۸۷۶۷	۲۱۶,۹
نیر	تن	۱۷۳,۵۲	۱۷۳,۱۶	۱۷۲,۲۹۴۲	۱۳۲,۷۳۱۱	۱۳۴,۰۷۱۸	۱۳۲,۶۳۰۳	۱۳۰,۶۴۵	۱۲۹,۳۳۱۱	۱۳۰,۱۲۴۵	۱۳۰,۱۲۶	۱۳۰,۱۴
نمین	تن	۱۴۴,۶	۱۴۴,۳	۱۴۳,۵۷۸۵	۱۱۰,۶۰۹۳	۱۱۱,۷۲۶۵	۱۱۰,۵۲۵۳	۱۰۸,۸۷۰۸	۱۰۷,۷۷۶	۱۰۸,۴۳۷۱	۱۰۸,۴۳۸۴	۱۰۸,۴۵
بيله سوار	تن	۴۰۴,۸۸	۴۰۴,۰۴	۴۰۲,۰۱۹۸	۳۰۹,۷۰۵۹	۳۱۲,۸۳۴۲	۳۰۹,۴۷۰۷	۳۰۴,۸۳۸۲	۳۰۱,۷۷۲۷	۳۰۳,۶۲۳۷	۳۰۳,۶۲۷۴	۳۰۳,۶۶
پارس اباد	تن	۵۴۹,۴۸	۵۴۸,۳۴	۵۴۵,۵۹۸۳	۴۲۰,۳۱۵۲	۴۲۴,۵۶۰۷	۴۱۹,۹۹۶	۴۱۳,۷۰۹	۴۰۹,۵۴۸۶	۴۱۲,۰۶۰۸	۴۱۲,۰۶۵۷	۴۱۲,۱۱
اصلاندوز	تن	۳۴۷,۰۴	۳۴۶,۳۲	۳۴۴,۵۸۸۴	۲۶۵,۴۶۲۲	۲۶۸,۱۴۳۶	۲۶۵,۲۶۰۶	۲۶۱,۲۸۹۹	۲۵۸,۶۶۲۳	۲۶۰,۲۴۸۹	۲۶۰,۲۵۲	۲۶۰,۲۸
خلخال	تن	۱۴۴,۶	۱۴۴,۳	۱۴۳,۵۷۸۵	۱۱۰,۶۰۹۳	۱۱۱,۷۲۶۵	۱۱۰,۵۲۵۳	۱۰۸,۸۷۰۸	۱۰۷,۷۷۶	۱۰۸,۴۳۷۱	۱۰۸,۴۳۸۴	۱۰۸,۴۵
کوثر	تن	۱۱۵,۶۸	۱۱۵,۴۴	۱۱۴,۸۶۲۸	۸۸,۴۸۷۴	۸۹,۳۸۱۲	۸۸,۴۲۰۲	۸۷,۰۹۶۶۴	۸۶,۲۲۰۷۶	۸۶,۷۴۹۶۴	۸۶,۷۵۰۶۸	۸۶,۷۶
گرمی	تن	۲۳۱,۳۶	۲۳۰,۸۸	۲۲۹,۷۲۵۶	۱۷۶,۹۷۴۸	۱۷۸,۷۶۲۴	۱۷۶,۸۴۰۴	۱۷۴,۱۹۳۳	۱۷۲,۴۴۱۵	۱۷۳,۴۹۹۳	۱۷۳,۵۰۱۴	۱۷۳,۵۲
مشگین شهر	تن	۴۳۲,۸	۴۳۲,۹	۴۳۰,۷۳۵۵	۳۳۱,۸۲۷۸	۳۳۵,۱۷۹۵	۳۳۱,۵۷۵۸	۳۲۶,۶۱۲۴	۳۲۳,۳۲۷۹	۳۲۵,۳۱۱۲	۳۲۵,۳۱۵۱	۳۲۵,۳۵
سرعین	تن	۵۷,۸۴	۵۷,۷۲	۵۷,۴۳۱۴	۴۴,۲۴۳۷	۴۴,۶۹۰۶	۴۴,۲۱۰۱	۴۳,۵۴۸۳۲	۴۳,۱۱۰۳۸	۴۳,۳۷۴۸۲	۴۳,۳۷۵۳۴	۴۳,۳۸
جمع	تن	۲۸۹۲	۲۸۸۶	۲۸۷۱,۵۷	۲۲۱۲,۱۸۵	۲۲۳۴,۵۳	۲۲۱۰,۵۰۵	۲۱۷۷,۴۱۶	۲۱۵۵,۵۱۹	۲۱۶۸,۷۴۱	۲۱۶۸,۷۶۷	۲۱۶۹

محصولات باغی محصولاتی هستند که اکثراً به صورت تازه و خام قابل استفاده هستند. بازده محصولات باغی عمدتاً از محصولات زراعی بیشتر است. در حال حاضر مهمترین مساله صنعت باغبانی کشورمان موضوع تغییر اقلیم و خشکسالی است. به دلیل خشکسالی‌های اخیر آسیب‌های جدی به بخش باغبانی وارد شده و همین موضوع موجب کاهش عملکرد کیفی و کمی محصولات باغی در واحد سطح شده است.

ایران از بین ۱۳ اقلیم موجود در دنیا دارای ۱۱ اقلیم است که همین تنوع، موجب بروز مشکلات متعددی برای کشاورزی در بسیاری از مناطق کشور شده است. مشکل دیگر صنایع باغبانی کشور موضوع نهال است. در حال حاضر توسعه باغبانی نیازمند نهال‌های سالم و اصیل است. علاوه بر این یکی دیگر از چالش‌های این صنعت تامین نهاده‌های بخش کشاورزی است. در واقع اگر کود با قیمتی مناسب به دست کشاورز و باغدار برسد، اثر مشکلاتی مانند خشکسالی کم‌رنگ‌تر خواهد شد اما متأسفانه کود به میزان کافی و با قیمت مناسب در اختیار کشاورزان قرار نمی‌گیرد و همین موضوع باعث می‌شود تولیدات کشاورزی از کیفیت مطلوبی برخوردار نباشد.

در راستای توسعه اقتصادی، نباید به خام فروشی محصولات تکیه کرد بلکه لازم است حتی الامکان محصولات تولید شده را فرآوری کرده و سپس به اقدام به صادرات محصولات نمود، زیرا هر کدام از این محصولات در صورت فرآوری می‌تواند طیف وسیعی از محصولات غذایی را تولید کند. براساس آمار و اطلاعات ارائه شده در جدول ذیل، شهرستانهای اردبیل، نیر و نمین با کاهش تولیدات باغی مواجه بوده اند و سایر شهرستانهای استان علی‌رغم وجود خشکسالی، روند افزایش به خود گرفته اند، بطوریکه شهرستان بیله سوار با افزایش ۳/۳۲ برابری در طی سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ بیشترین سهم را در این حوزه به خود اختصاص داده است و شهرستانهای گرمی و پارس آباد در رده های بعدی قرار دارند.

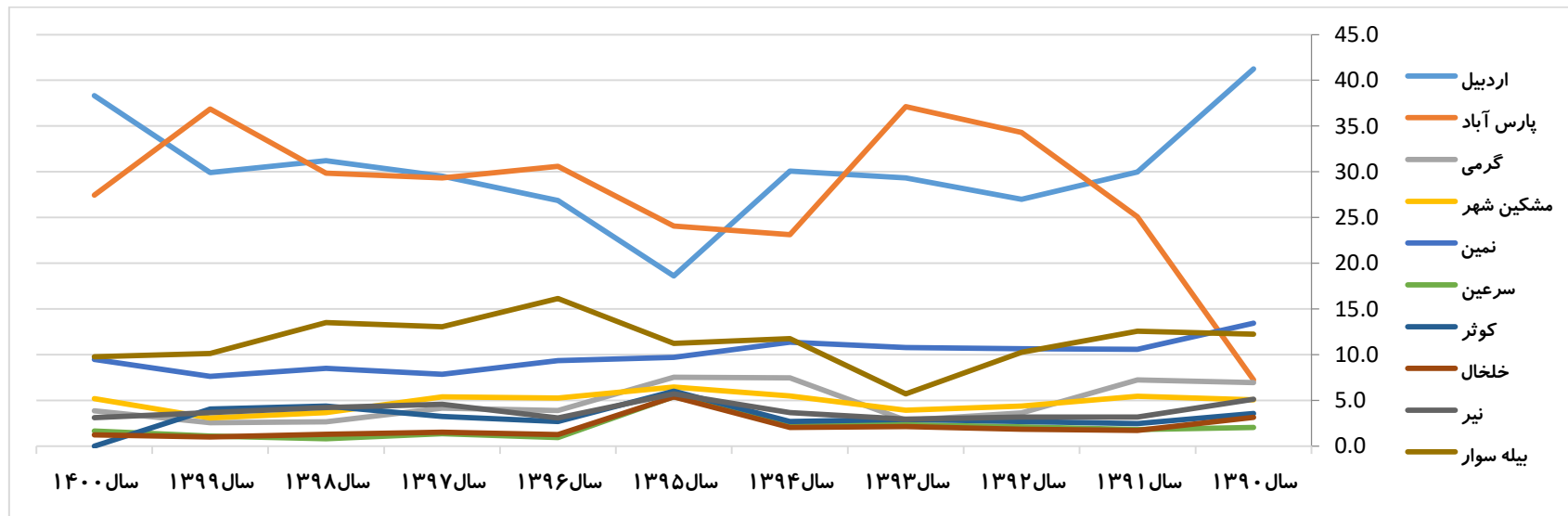
میزان تولیدات باغی به تفکیک شهرستان

شهرستان	واحد اندازه گیری	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	میزان افزایش از ۹۰ تا ۱۴۰۰
اردبیل	تن	۱۱۷۲۷,۹	۱۳۱۴۵,۹	۱۲۷۹۵,۹	۳۱۹۴,۸۵	۹۸۰,۸	۸۴۴۵,۳	۸۸۰۹,۷	۴۳۴۴,۳۲۴	۱۰۴۲۱,۱	۱۰۴۵۲,۹	۹۵۶۱,۴	۰,۸۲
بیله سوار	تن	۸۲۴,۰۵	۹۶۶,۹	۱۲۲۸,۷	۱۸۹۶,۶	۲۴۵۷,۱	۱۸۳۷,۵۹	۱۹۴۸,۸۵	۱۹۶۹,۹۵	۲۲۰۵,۵	۲۴۳۳,۴	۲۷۳۷,۰۳	۳,۳۲
پارس آباد	تن	۳۳۴۳۹,۵۱	۳۲۱۲۳,۹۸	۳۴۶۳۶,۴۵	۳۱۱۷۲,۵	۲۱۰۴۰,۵	۳۰۳۴۳,۱۴	۴۲۳۲۶,۸	۴۱۱۳۹,۹۲	۵۶۴۷۷,۵	۵۹۰۰,۵	۶۶۴۸۹,۳	۱,۹۹
خلخال	تن	۲۱۴۳۷,۱۵	۳۳۶۸۰,۸۷	۳۴۳۹۰,۸۷	۱۱۲۴۲,۷۵	۱۷۶۲۱,۵۵	۳۲۸۵۶,۷	۳۳۶۸۶,۳	۷۹۵,۴	۲۴۷۲۵,۴	۳۱۷۹۳,۷۵	۳۴۳۱۵,۹۵	۱,۶
سرعین	تن	۱۵۸,۶	۱۸۱,۳	۲۴۴,۲	۱۷۳,۳	۱۵۸,۵	۲۳۴,۰۵۶	۲۳۳,۹۹۶	۷۵,۵۲	۱۹۸,۵	۲۲۸,۲۸	۲۱۵,۵	۱,۳۶
کوثر	تن	۱۳۴۸۷,۴	۲۱۶۳۴,۱	۱۴۹۸۵,۱	۷۰۰۰,۲	۱۱۰۶۴	۹۷۲۳,۴۵	۱۶۹۷۱	۲۳۲۴,۱	۱۷۰۴۱	۲۴۴۳۵,۷	۲۱۴۵۱,۸	۱,۵۹
گرمی	تن	۶۳۹۷,۷	۷۹۴۶,۷	۱۱۸۴۷	۱۱۲۴۹	۱۳۵۲۶,۵۵	۸۴۹۰,۴۵	۱۳۷۶۲,۳	۶۷۲۲,۵۵	۷۸۲۳,۲	۱۰۲۰۵,۴	۱۴۶۶۲,۹۵	۲,۲۹
مشگین شهر	تن	۱۵۳۹۴۶,۶	۲۰۶۱۲۸,۹	۱۹۸۹۶۷,۳	۱۴۵۹۴,۳۵	۱۹۱۸۶۱,۶	۹۵۷۷۸,۹	۳۰۹۶۱۲	۵۸۲۴۲,۵	۲۹۳۷۰,۸	۲۲۴۱۲۱	۲۹۰۷۰۰	۱,۸۹
نیر	تن	۱۱۰۵۳,۸۶	۱۱۱۳۴	۷۴۲۸	۷۵۵۸,۹	۸۵۵۹	۴۷۴۰,۱	۵۵۸۱,۱	۱۱۱۶,۱	۱۰۹۸	۲۱۴۶,۲	۳۵۸۹	۰,۳۲
نمین	تن	۴۰۶۰,۱	۵۵۱۶,۷۳	۲۸۹۰,۵	۴۳۹,۵۹	۱۹۵۹,۳۹۱	۱۴۳۷,۴۳۵	۱۵۵۳,۰۵	۴,۶۵	۲۶۵۵,۷۵	۳۰۹۲,۶۷	۳۳۰۶,۴۳۵	۰,۸۱
جمع	تن	۲۵۶۵۳۲,۹	۳۳۲۴۵۹,۴	۳۱۹۴۱۴	۸۸۵۲۲,۰۴	۲۷۸۰۵۶,۲	۱۹۳۸۸۷,۱	۴۳۴۴۸۵,۱	۱۱۶۷۳۵	۴۱۶۳۵۴	۳۶۷۹۱۴,۳	۴۴۷۰۲۹,۴	۱,۷۴

جداول ذیل سهم شهرستان های استان از تولیدات کشاورزی طی دوره زمانی را نشان میدهد.

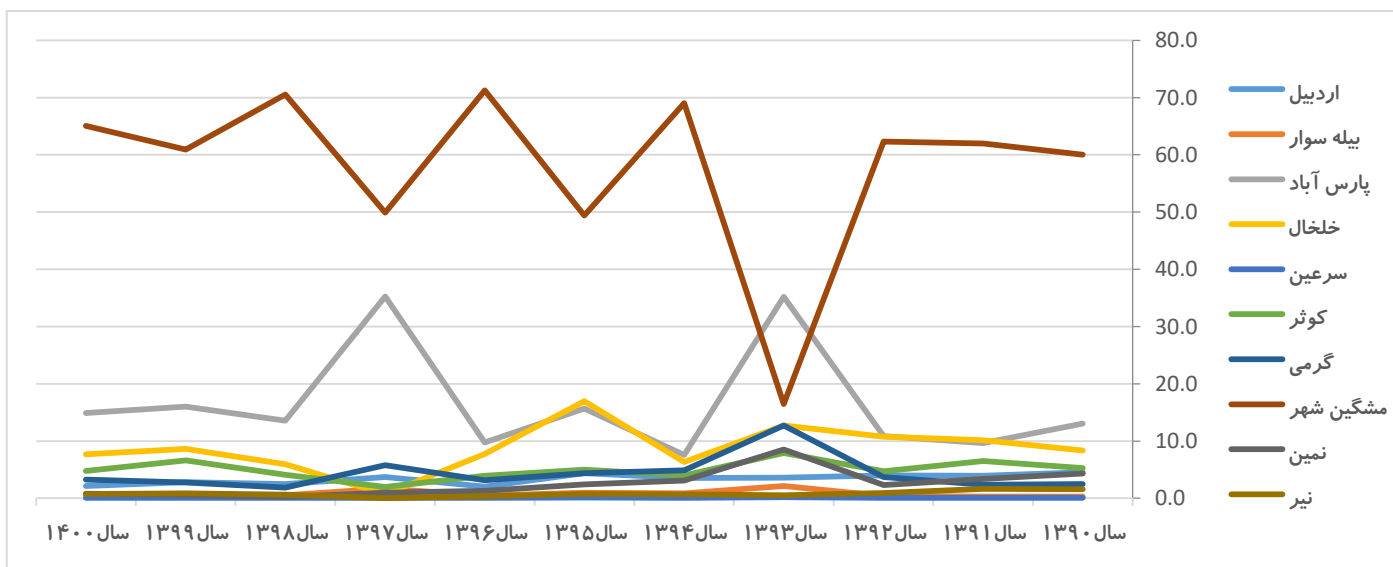
سهم شهرستان ها از تولیدات محصولات زراعی

شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	۴۱٫۲	۳۰	۲۷	۲۹٫۳	۳۰٫۱	۱۸٫۶	۲۶٫۹	۲۹٫۵	۳۱٫۲	۲۹٫۹	۳۸٫۳
پارس آباد	۷٫۲	۲۵٫۱	۳۴٫۳	۳۷٫۱	۲۳٫۱	۲۴	۳۰٫۶	۲۹٫۳	۲۹٫۸	۳۶٫۹	۲۷٫۴
گرمی	۶٫۹	۷٫۲	۳٫۶	۲٫۸	۷٫۵	۷٫۵	۳٫۹	۴٫۱	۲٫۷	۲٫۵	۳٫۸
مشکین شهر	۵٫۱	۵٫۴	۴٫۴	۳٫۹	۵٫۵	۶٫۴	۵٫۲	۵٫۴	۳٫۷	۳٫۱	۵٫۲
نمین	۱۳٫۴	۱۰٫۶	۱۰٫۶	۱۰٫۸	۱۱٫۴	۹٫۷	۹٫۳	۷٫۹	۸٫۵	۷٫۶	۹٫۵
سرعین	۲	۱٫۸	۲٫۱	۲٫۳	۲٫۳	۵٫۴	۰٫۹	۱٫۴	۰٫۸	۱٫۱	۱٫۶
کوثر	۳٫۶	۲٫۵	۲٫۷	۲٫۹	۲٫۷	۶	۲٫۷	۳٫۲	۴٫۴	۴٫۱	۰
خلخال	۳٫۱	۱٫۷	۱٫۸	۲٫۱	۲	۵٫۴	۱٫۳	۱٫۵	۱٫۳	۱	۱٫۲
نیر	۵٫۱	۳٫۲	۳٫۲	۳	۳٫۷	۵٫۷	۳٫۱	۴٫۶	۴٫۲	۳٫۷	۳٫۱
بیله سوار	۱۲٫۲	۱۲٫۶	۱۰٫۳	۵٫۷	۱۱٫۷	۱۱٫۲	۱۶٫۱	۱۳٫۱	۱۳٫۵	۱۰٫۱	۹٫۸
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

سهم شهرستان هاز تولیدات باغی استان

شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	۴.۶	۴	۴	۳.۶	۳.۵	۴.۴	۲	۳.۷	۲.۵	۲.۸	۲.۱
بيله سوار	۰.۳	۰.۳	۰.۴	۲.۱	۰.۹	۰.۹	۰.۴	۱.۷	۰.۵	۰.۷	۰.۶
پارس آباد	۱۳	۹.۷	۱۰.۸	۳۵.۲	۷.۶	۱۵.۶	۹.۷	۳۵.۲	۱۳.۶	۱۶	۱۴.۹
خلخال	۸.۴	۱۰.۱	۱۰.۸	۱۲.۷	۶.۳	۱۶.۹	۷.۸	۰.۷	۵.۹	۸.۶	۷.۷
سرعین	۰.۱	۰.۱	۰.۱	۰.۲	۰.۱	۰.۱	۰.۱	۰.۱	۰	۰.۱	۰
کوثر	۵.۳	۶.۵	۴.۷	۷.۹	۴	۵	۳.۹	۲	۴.۱	۶.۶	۴.۸
گرمی	۲.۵	۲.۴	۳.۷	۱۲.۷	۴.۹	۴.۴	۳.۲	۵.۸	۱.۹	۲.۸	۳.۳
مشگین شهر	۶۰	۶۲	۶۲.۳	۱۶.۵	۶۹	۴۹.۴	۷۱.۳	۴۹.۹	۷۰.۵	۶۰.۹	۶۵
نمین	۴.۳	۳.۳	۲.۳	۸.۵	۳.۱	۲.۴	۱.۳	۱	۰.۳	۰.۶	۰.۸
نیر	۱.۶	۱.۷	۰.۹	۰.۵	۰.۷	۰.۷	۰.۴	۰	۰.۶	۰.۸	۰.۷
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

محصولات طیوری

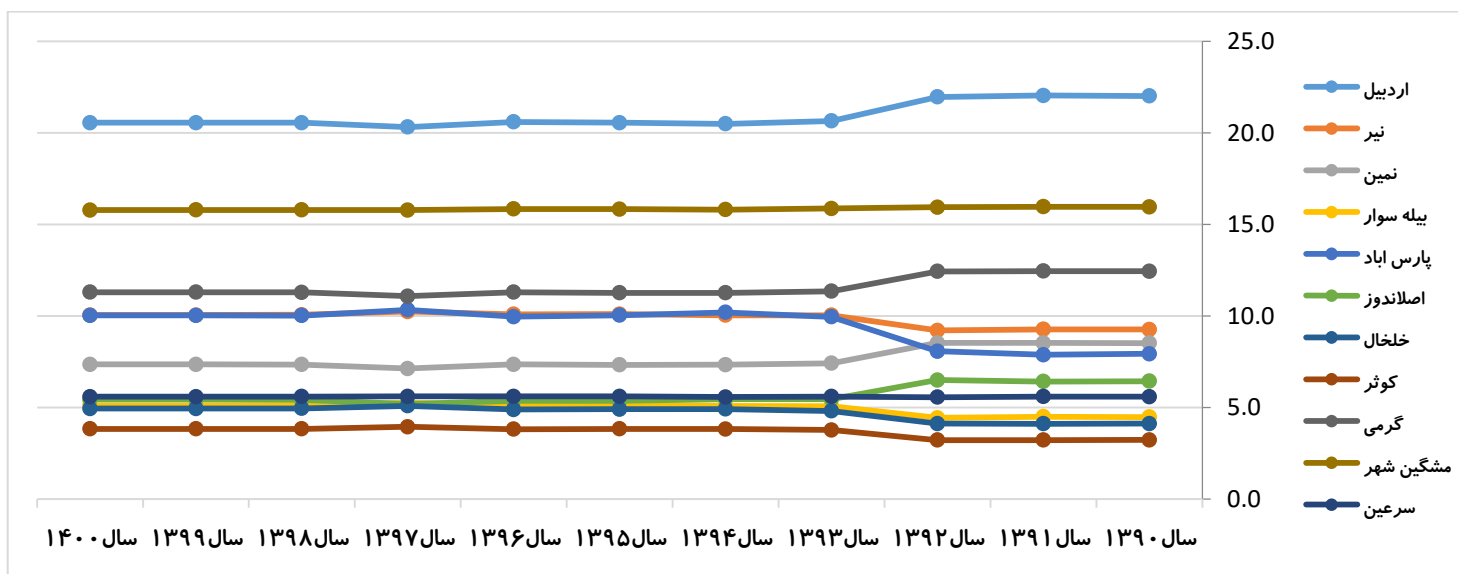
شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
گرمی	۱	۰٫۱	۰٫۲	۰٫۱	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۲	۰
مشگین شهر	۵٫۱	۰٫۶	۰٫۸	۰٫۸	۰٫۹	۰٫۹	۱٫۱	۰٫۷	۰٫۷	۱٫۲	۰٫۲
سرعین	۰٫۴	۰	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰	۰٫۱	۰
نیر	۲٫۴	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰٫۲	۰
نمین	۹۰	۹۸٫۹	۹۸٫۶	۹۸٫۶	۹۸٫۴	۹۸٫۵	۹۸٫۲	۹۸٫۸	۹۸٫۸	۹۸٫۱	۹۹٫۷
کوثر	۰٫۷	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱
اردبیل	۰٫۲	۰	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰
خلخال	۰٫۳	۰	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰٫۱	۰	۰	۰٫۱	۰
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

سهم تولید عسل

شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱	۵۱
اصلاندوز	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
بيله سوار	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
خلخال	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱
سرعین	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
پارس آباد	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
کوثر	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
نیر	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶
نمین	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳
مشگین شهر	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶
گرمی	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۵۵۴۶٫۷۸

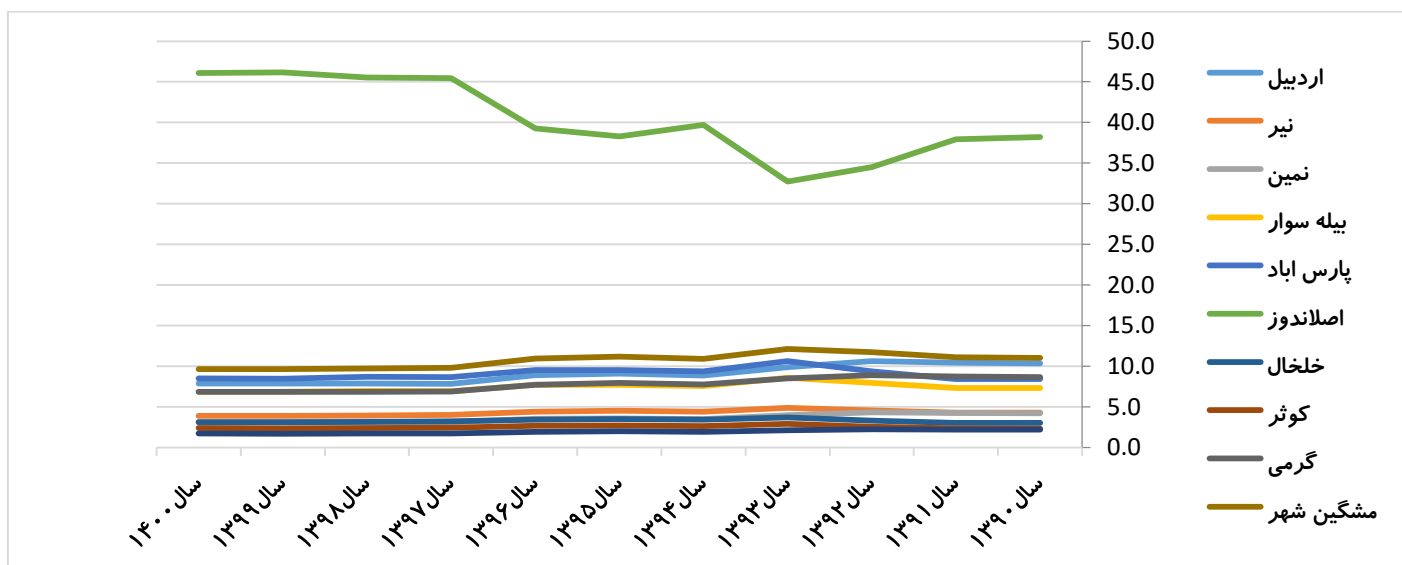
سهم محصول شیر استان

شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	۲۲	۲۲	۲۲	۲۰٫۶	۲۰٫۵	۲۰٫۵	۲۰٫۶	۲۰٫۳	۲۰٫۵	۲۰٫۵	۲۰٫۵
نیر	۹٫۳	۹٫۳	۹٫۲	۱۰	۱۰	۱۰٫۱	۱۰٫۱	۱۰٫۲	۱۰٫۱	۱۰٫۱	۱۰
نمین	۸٫۵	۸٫۵	۸٫۵	۷٫۴	۷٫۳	۷٫۳	۷٫۴	۷٫۱	۷٫۴	۷٫۴	۷٫۴
بيله سوار	۴٫۵	۴٫۵	۴٫۴	۵٫۱	۵٫۱	۵٫۱	۵٫۱	۵٫۳	۵٫۱	۵٫۱	۵٫۱
پارس اباد	۷٫۹	۷٫۹	۸٫۱	۱۰	۱۰٫۲	۱۰	۱۰	۱۰٫۳	۱۰	۱۰	۱۰
اصلاندوز	۶٫۴	۶٫۴	۶٫۵	۵٫۵	۵٫۵	۵٫۴	۵٫۴	۵٫۲	۵٫۴	۵٫۴	۵٫۴
خلخال	۴٫۱	۴٫۱	۴٫۱	۴٫۸	۴٫۹	۴٫۹	۴٫۹	۵٫۱	۵	۵	۵
کوثر	۳٫۲	۳٫۲	۳٫۲	۳٫۸	۳٫۸	۳٫۸	۳٫۸	۴	۳٫۸	۳٫۸	۳٫۸
گرمی	۱۲٫۴	۱۲٫۴	۱۲٫۴	۱۱٫۳	۱۱٫۳	۱۱٫۳	۱۱٫۳	۱۱٫۱	۱۱٫۳	۱۱٫۳	۱۱٫۳
مشگین شهر	۱۶	۱۶	۱۵٫۹	۱۵٫۹	۱۵٫۸	۱۵٫۸	۱۵٫۸	۱۵٫۸	۱۵٫۸	۱۵٫۸	۱۵٫۸
سرعین	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶	۵٫۶
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

سهم شهرستان ها از تولید دام زنده کشتاری

شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	۱۰,۳	۱۰,۴	۱۰,۶	۹,۹	۸,۹	۹,۱	۸,۹	۷,۸	۷,۹	۷,۹	۷,۹
نیر	۴,۳	۴,۳	۴,۶	۴,۹	۴,۴	۴,۵	۴,۴	۴	۳,۹	۳,۹	۳,۹
نمین	۴,۲	۴,۲	۴,۳	۴	۳,۵	۳,۶	۳,۵	۳,۱	۳,۲	۳,۱	۳,۱
بيله سوار	۷,۳	۷,۳	۷,۹	۸,۶	۷,۶	۷,۷	۷,۷	۶,۹	۷	۶,۸	۶,۸
پارس اباد	۸,۴	۸,۴	۹,۴	۱۰,۶	۹,۴	۹,۵	۹,۵	۸,۷	۸,۷	۸,۵	۸,۵
اصلاندوز	۳۸,۲	۳۷,۹	۳۴,۵	۳۲,۷	۳۹,۷	۳۸,۳	۳۹,۳	۴۵,۴	۴۵,۵	۴۶,۲	۴۶,۱
خلخال	۳	۳	۳,۳	۳,۷	۳,۴	۳,۵	۳,۴	۳,۲	۳,۱	۳,۱	۳,۱
کوثر	۲,۳	۲,۳	۲,۵	۲,۹	۲,۶	۲,۷	۲,۶	۲,۴	۲,۴	۲,۴	۲,۴
گرمی	۸,۷	۸,۷	۸,۹	۸,۵	۷,۷	۸	۷,۷	۶,۹	۶,۹	۶,۸	۶,۹
مشگین شهر	۱۱	۱۱,۱	۱۱,۷	۱۲,۱	۱۰,۹	۱۱,۲	۱۰,۹	۹,۸	۹,۷	۹,۶	۹,۶
سرعین	۲,۲	۲,۲	۲,۲	۲,۱	۱,۹	۲	۱,۹	۱,۷	۱,۷	۱,۷	۱,۷
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

پشم گوسفند

شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
نیر	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶
نمین	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵
بيله سوار	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴
پارس آباد	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹	۱۹
اصلاندوز	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲
خلخال	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵
کوثر	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
گرمی	۸	۸	۸	۸	۸	۸	۸	۸	۸	۸	۸
مشگین شهر	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵
سرعین	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

شاخص های فرهنگی

جدول شاخص های فرهنگی استان ۱۴۰۰

کتابخانه ها (عمومی و کانون پرورش فکری)				تعداد چاپخانه های تحت نظارت اداره کل فرهنگ و ارشاد	فعالیت سالن های وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و برنامه های اجرا شده		سینما		شهرستان
تعداد موارد مراجعه	تعداد اعضا (نفر)	تعداد کتاب موجود (جلد)	تعداد کتابخانه		تعداد برنامه تاثیر	گنجایش سالنهای نمایش (صندلی)	تعداد تماشاگر	گنجایش (تعداد صندلی)	
۵۷۳۰۰۰	۳۳۹۸۱	۹۶۶۵۱۵	۸۱	۱۶۲	۱۸۱	۳۸۷۰	۶۳۲۳	۲۷۸۷	کل استان
۱۸۰۰۰۰	۱۱۴۹۹	۳۷۹۷۵۳	۲۳	۹۷	۱۱۲	۱۴۵۰	۶۳۲۳	۱۱۳۰	اردبیل
۴۵۰۰۰	۲۰۸۵	۲۵۲۴۵	۳	۰	۰	۰	۰	۰	اصلاندوز
۷۰۰۰	۱۰۵۴	۱۳۰۱۹	۱	۰	۰	۰	۰	۰	انگوت
۳۲۰۰۰	۲۱۴۹	۶۱۸۲۲	۷	۲	۶	۳۰۰	۰	۰	بيله سوار
۷۰۰۰۰	۴۷۰۳	۹۰۵۸۲	۱۰	۲۹	۲۸	۴۲۰	۰	۴۵۰	پارس آباد
۵۷۰۰۰	۳۲۲۹	۱۱۰۲۸۱	۹	۹	۸	۳۰۰	۰	۳۷۰	خلخال
۱۲۰۰۰	۳۹۲	۱۸۰۴۴	۲	۰	۰	۰	۰	۰	سرعین
۲۸۰۰۰	۱۳۶۹	۴۵۹۳۸	۴	۱	۱	۱۰۰	۰	۰	کوثر
۸۰۰۰	۸۹۸	۲۵۶۷۴	۳	۱۵	۱۵	۶۵۰	۰	۲۵۴	مشکین شهر
۵۰۰۰۰	۴۰۰۴	۹۳۴۱۴	۱۰	۶	۵	۳۰۰	۰	۵۸۳	مغان
۴۵۰۰۰	۱۶۷۲	۶۴۳۷۷	۵	۳	۵	۲۰۰	۰	۰	نمین
۳۹۰۰۰	۹۲۷	۳۸۳۶۶	۴	۰	۱	۱۵۰	۰	۰	نیر

جدول شهری استان ۱۴۰۰

آرامستان		پارک های عمومی		وسعت فضای سبز شهری (مترمربع)	حمل زباله		تعداد ایستگاه های آتش نشانی	تعداد کشتارگاه	شهرستان
تعداد	وسعت (متر مربع)	تعداد	وسعت (متر مربع)		تعداد خودرو	زباله حمل شده در سال (تن)			
۱۴۲۵۷۷۹	۶۶	۳۴۲۶۶۵۴	۲۳۹	۶۸۳۵۸۰۱	۳۶۱۲۷۳	۱۳۳	۳۰	۱۴	کل استان
۳۰۹۶۰۰	۱۲	۱۵۲۵۰۰۰	۱۷۷	۴۱۷۸۲۴۵	۱۱۳۳۰۸	۶۶	۹	۱	اردبیل
۱۳۰۰۰۰	۲	۵۰۰۰۰	۲	۲۲۲۰۰۰	۲۹۲۰	۳	۱	۱	اصلاندوز
									انگوت
۶۶۰۰۰	۴	۳۳۰۰۰	۴	۳۹۱۰۰۰	۶۸۹۰	۸	۲	۱	بيله سوار
۹۷۳۲۰	۵	۸۷۰۰۰۰	۱۵	۴۴۳۰۰۰	۱۲۲۹۹۰	۱۲	۳	۱	پارس آباد
۱۰۳۷۸۵	۷	۱۱۹۳۳۴	۹	۲۲۹۳۱۲	۲۵۱۸۵	۱۰	۳	۳	خلخال
۲۶۹۶۰	۲	۵۵۰۰۰	۳	۲۵۵۰۰	۹۲۶۵	۸	۱	۰	سرعین
۱۷۵۸۸۴	۶	۵۷۰۰۰	۲	۱۷۰۰۰۰	۱۱۰۰۰	۴	۱	۱	کوثر
۲۶۰۸۳۰	۸	۵۷۳۲۲۰	۱۷	۸۰۰۸۹۴	۲۳۳۱۰	۱۰	۴	۳	مشکین شهر
۱۷۸۰۰۰	۱۲	۱۰۵۰۰۰	۵	۱۶۰۹۰۰	۳۳۳۵	۳	۲	۱	مغان
۵۷۸۰۰	۵	۳۳۱۰۰	۲	۱۲۵۳۵۰	۳۹۷۸۵	۶	۲	۱	نمین
۱۹۶۰۰	۳	۶۰۰۰	۳	۸۹۶۰۰	۳۲۸۵	۳	۲	۱	نیر

جمعیت یارانه بگیر استان در سال ۱۳۹۸ معادل ۱۳۵۶۶۸۹ نفر که معادل ۴۳۸۹۴۰ خانوار بوده که معادل ۱/۷۷۵ درصد از کل کشور را شامل می‌شود. که در بخش شهری شهرستان اردبیل با ۵۹۴۶۸۹ نفر بیشترین و شهرستان مشگین شهر با ۱۲۰۸۲۱ نفر در بخش روستایی می باشد باید در نظر داشت شهرستان اردبیل بیشترین جمعیت یارانه بگیر زنان سرپرست و مردان سرپرست را بخود اختصاص داده است.

از نظر دهک های درآمدی استان ۳۳ درصد خانوار های استان در سه دهک پایین قرار داشته اند.

جدول درصد خانوار های دهک های درآمدی استان

شرح	دو دهک پایین	سه دهک پایین	سه دهک بالا	یک دهک بالا
کل	۱۸،۸۳	۳۳	۲۲	۵،۲۷
شهری	۱۴،۵۱	۲۶،۸۳	۲۶،۶	۶،۵۶
روستایی	۲۵،۰۱	۴۱،۸۴	۱۵،۳۹	۳،۴۳
زن سرپرست	۳۵،۷	۴۹،۷۳	۱۲،۵۷	۳،۵۴
مرد سرپرست	۱۵،۲۷	۲۹،۴۸	۲۳،۹۸	۵،۸۵

باید در نظر داشت که ۵۴/۶ درصد از کل خانوار های دو دهک پایین ساکن مناطق روستایی استان میباشند شهرستان سرعین با ۲۳/۷ درصد بالاترین و شهرستان پارس آباد با ۱۲/۷ درصد پایین ترین ساکنان شهری و روستایی را شامل می‌شود

جدول دهک درآمدی استان به تفکیک

شرح	دو دهک پایین				سه دهک پایین			یک دهک بالا		
	خانوار شهری	خانوار روستایی	زن سرپرست	مرد سرپرست	خانوار شهری	خانوار روستایی	زن سرپرست	مرد سرپرست	شهری	روستایی
اردبیل	۱۳،۵	۲۵۰،۶	۳۰،۲	۱۳،۸	۲۵،۱	۴۱،۴	۴۳،۴	۲۵	۷،۴	۴،۲
بيله سوار	۱۲،۷	۱۸،۵	۳۶،۹	۱۱،۸	۲۳،۹	۳۳	۵۰،۹	۲۴،۵	۶،۸	۳،۸
پارس آباد	۱۳،۱	۱۶،۷	۳۰،۵	۱۱،۸	۲۶،۵	۳۲،۳	۴۵،۵	۲۶	۵،۹	۳،۹
خلخال	۱۲،۹	۲۷،۲	۳۷،۴	۱۴،۶	۲۵،۶	۴۶،۹	۵۱،۸	۳۰،۶	۴،۷	۱،۶
سرعین	۲۳،۷	۳۷،۶	۵۶،۹	۳۴،۸	۳۶،۴	۵۴،۸	۶۹،۸	۵۰،۲	۷،۱	۲،۷
کوثر	۱۷،۴	۲۹،۸	۴۸	۲۱،۹	۲۰،۴	۵۱	۶۲،۶	۴۱،۹	۴،۴	۱،۷
مشگین شهر	۲۱،۳	۲۵،۲	۳۹،۸	۲۰،۲	۳۵،۳	۴۱،۳	۵۴،۷	۳۵،۷	۵،۱	۴،۵
مغان	۲۲،۵	۲۷،۲	۴۹،۹	۱۹،۹	۳۷،۸	۴۴،۴	۶۴،۶	۳۷	۳،۸	۲،۹
نمین	۱۶،۷	۲۶،۷	۴۳،۴	۱۹،۱	۳۱،۱	۴۶،۳	۵۸،۱	۳۷،۹	۳،۳	
نیر	۱۸،۲	۲۵،۴	۴۳،۲	۱۹،۱	۳۱،۱	۴۱،۸	۵۸،۱	۳۴،۷	۵،۵	۲،۸

بیمه های اجتماعی (سهم خانوار)

شرح	فاقد بیمه	فاقد بیمه و مستمری	بیمه روستائیان و عشایری	بیمه سلامت	تحت پوشش نهادهای حمایتی
اردبیل	۵۱,۴	۴۰,۴	۳۰,۹	۴۳,۵	۹,۴
بيله سوار	۵۴,۲	۴۷,۱	۷,۳	۷۱,۷	۱۴,۷
پارس آباد	۵۲,۶	۴۱,۵	۶,۲	۵۶	۱۰,۶
خلخال	۵۳,۱	۴۲,۷	۴,۳	۶۰,۵	۲۳,۷
سرعین	۶۴,۵	۶۰,۸	۹	۷۸,۶	۹,۳
کوثر	۵۹,۳	۵۳,۱	۸,۹	۴۳,۶	۲۳,۱
مشکین شهر	۵۱,۹	۴۴,۳	۷,۵	۶۱,۳	۱۴,۳
مغان	۶۱,۴	۵۶,۶	۴,۸	۶۶,۵	-
نمین	۵۶,۸	۴۷,۹	۶,۱	۷۱	۱۴,۶
نیر	۵۵,۳	۴۹	۱۲,۹	۶۹,۸	۱۵,۷

جدول شخص های گردشگری استان ۱۴۰۰

شهرستان	تعداد مناطق گردشگری نمونه	جاذبه های بالقوه	روستا	هتل آپارتمان	تعداد هتل	سایر اقامتگاهها
			هدف			
کل استان	۳۷	۱۰۳	۱۲	۱۹۴	۳۴	۱۶۰
اردبیل	۴	۶۳	۰	۱	۷	۲۰
اصلاندوز	۰	۰	۰	۰	۰	۰
انگوت	۰	۰	۰	۰	۰	۰
بيله سوار	۰	۰	۰	۰	۱	۱۲
پارس آباد	۳	۸	۱	۱	۲	۳
خلخال	۳	۲۵	۵	۰	۴	۲
سرعین	۶	۰	۲	۹۰	۱۵	۱۵۰
کوثر	۳	۰	۰	۱	۰	۱
مشکین شهر	۶	۰	۲	۱	۳	۲۲
مغان	۳	۰	۱	۰	۰	۰
نمین	۲	۰	۰	۰	۱	۰
نیر	۷	۰	۱	۰	۰	۵

حساب تولید استان

تولید ناخالص داخلی استان، مجموع ارزش ریالی سالانه کالاها و خدمات نهایی تولید شده به قیمت های جاری و در محدوده جغرافیایی استان است، بنابراین این رقم نشانگر توان تولیدی استان و رشد آن نشانگر رشد اقتصادی استان است. در حساب های منطقه ای، تولید ناخالص داخلی به دو صورت «با احتساب نفت» و «بدون احتساب نفت» و به قیمت ثابت و جاری محاسبه میگردد. در جدول شماره ۱ محصول ناخالص داخلی شهرستاهای استان به تفکیک آورده شده است بر اساس اطلاعات جدول مذکور تولید ناخالص داخلی استان به قیمت ثابت در سال ۱۳۹۹ در حدود ۹۴,۶۳۷,۰۵۱۴۶ میلیون ریال بوده است. در سال مذکور حدود ۵۰ درصد از تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت استان مربوط به شهرستان اردبیل بوده است. شهرستان انگوت با ۴۶ درصد کمترین سهم را در حساب تولید استان داشته است.

شهرستانهای مشگین شهر و پارس آباد با ۱۲ درصد و شهرستان بيله سوار با ۶ درصد سهم از حساب تولید استان به قیمت ثابت به ترتیب در جایگاه دوم و سوم قرار گرفته اند.

بررسی روند رشد محصول ناخالص داخلی استان به قیمت ثابت در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹ نشان میدهد که این شاخص بین سالهای ۱۳۹۴ تا سال ۱۳۹۶ با یک جهش رشد مواجه بوده است در سال ۱۳۹۸ رشد کاهشی داشته و در سال ۱۳۹۹ مجدداً افزایش نشان میدهد. اطلاعات بیشتر در خصوص سهم شهرستانهای استان از محصول ناخالص داخلی در نمودار شماره ۲ نشان داده شده است.

محصول ناخالص داخلی استان به قیمت جاری در سال ۱۳۹۹ در حدود ۹,۴۸۰,۹۶۴,۷۸۳ میلیون ریال بوده است در سال مذکور شهرستان اردبیل با ۴۹ درصد بیشترین و شهرستان انگوت با ۶ درصد کمترین سهم را داشته اند. شهرستان مشگین شهر با ۱۳ درصد و شهرستان پارس آباد با ۱۲ درصد سهم از حساب تولید استان به قیمت جاری به ترتیب در جایگاه دوم و سوم قرار گرفته اند.

بررسی روند رشد محصول ناخالص داخلی استان به قیمت جاری در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹ نشان میدهد که این شاخص در سال ۱۳۹۴ با یک جهش مواجه شده و به رشد خود ادامه داده است (نمودار شماره ۳).

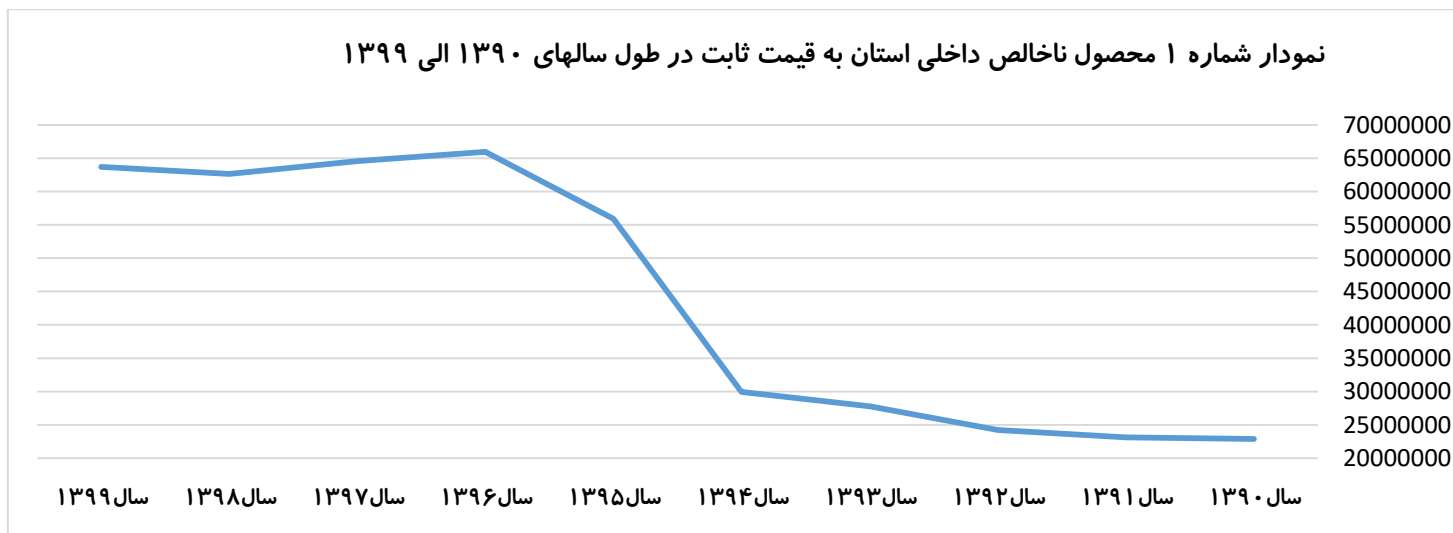
مقایسه روند رشد محصول ناخالص داخلی استان به قیمت ثابت و جاری در طول دوره مورد نظر نشانگر افزایش شکاف بین این دو شاخص در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹ میباشد به طوری که این شکاف از سال ۱۳۹۴ چشمگیر شده و در سال ۱۳۹۹ به بیشترین مقدار خود رسیده است. (نمودار شماره ۵). در واقع میتوان گفت شکاف زیاد و روند افزایشی آن بین حساب تولید به قیمت جاری و ثابت نتیجه و نشان دهنده تورم در اقتصاد و جامعه میباشد.

جدول شماره ۱ محصول ناخالص داخلی شهرستانهای استان اردبیل به قیمت ثابت در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹

مبالغ به میلیون ریال

استان	شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹
اردبیل	اردبیل	۱۳۸۷۰۱۷۴,۴۵	۱۲۹۰۰۴۲۲	۱۳۰۸۴۲۰,۱,۳۶	۱۵۲۴۶۱۲۳,۵۲	۱۵۲۶۲۴۲۹,۵	۲۸۱۰۹۲۰,۸,۶۲	۳۳۱۹۰۳۸,۰,۵۶	۳۳۱۵۷۶۵۷,۵۲	۳۲۲۰۹۱۶۶,۸۲	۳۱۷۹۶۷۵۶,۶۳
اردبیل	بيله سوار	۱۰۱۶۷۲۴,۶۱۲	۱۱۳۱۰۹۳,۳	۱۰۱۰۲۵۷,۱۴۵	۸۴۰۲۷۴,۷۱۶۷	۱۲۹۷۳۱۰,۷۸۷	۲۳۴۹۴۵۶,۵۴۷	۳۹۷۷۵۹۰,۷۲۴	۳۵۹۶۶۵۳,۳۹۳	۳۶۶۲۰۶۷,۶۵	۳۶۶۴۴۱۴,۹۲۶
اردبیل	خلخال	۶۲۷۹۲۶,۶۰۱۶	۶۲۷۸۶۵,۸۶	۶۲۷۴۶۲,۹۶۹۵	۸۵۴۸۳۰,۸۸۸	۹۷۸۸۳۶,۴۸۲۷	۲۵۹۰۲۹۵,۲۵۸	۲۴۰۹۹۴۳,۱۸	۲۵۰۰۳۸۲,۶	۲۳۸۱۱۵۶,۱۷۷	۲۶۳۱۱۱۶,۱۲۹
اردبیل	مشگین شهر	۱۴۶۵۳۰۸,۷۶۸	۱۵۶۵۹۹۸,۶	۱۵۰۳۳۲۶,۴	۱۹۹۵۹۶۰,۳۴۶	۲۷۲۴۲۲۰,۱۴۶	۶۶۹۶۸۲۱,۲۲۶	۷۷۷۹۴۰۳,۷	۷۸۳۵۳۲۶,۶۷۷	۷۸۲۱۶۵۰,۴۵۷	۷۹۶۸۱۴۴,۷۷۵
اردبیل	گرمی	۹۲۱۷۲۳,۲۹۸۴	۱۰۰۶۱۶۰,۸	۸۲۰۵۵,۱۵۱۶	۱۰۰۲۹۶۲,۹۶	۱۳۹۲۲۰۰,۳۳۷	۲۶۷۰۷۱۸,۳۶۶	۲۷۰۸۵۴۸,۲۰۵	۲۵۸۵۱۴۵,۶۰۵	۲۶۳۴۹۲۲,۸۳	۲۶۴۹۶۱۸,۷۷۴
اردبیل	پارس آباد	۱۷۲۹۳۰۰,۷۰۴	۲۸۳۱۳۹۶	۳۰۴۲۲۷۲,۵۴۶	۳۵۱۹۷۳۹,۸۸	۳۴۲۷۳۹۴,۵۴۳	۶۰۶۹۶۳۱,۷۶۷	۶۸۱۶۴۴۹,۴۷۷	۶۸۷۸۳۵۲,۵۷۴	۶۹۰۵۴۱۴,۴۶۷	۷۳۶۹۵۵۷,۵۳۵
اردبیل	کوثر	۴۱۱۱۴۲,۲۸۱۵	۳۶۶۳۱۶	۳۴۹۴۱۲,۲۸۱۲	۳۹۰۲۵۹,۸۵۹۱	۶۱۷۶۵۹,۸۵۸۵	۱۵۷۷۳۴۰,۲۰۲	۳۲۴۲۵۷۷,۷۵۲	۱۵۹۳۳۹۶,۳۸۶	۱۶۰۹۵۳۴,۷۹۸	۱۷۱۶۸۲۸,۸۴۴
اردبیل	نمین	۱۵۷۹۵۹۳,۹۶	۱۴۵۱۹۸۱,۲	۱۴۵۳۸۵۱,۹۶۱	۱۶۵۳۰۹۵,۴۳۵	۱۸۸۶۷۴۳,۳۸۲	۲۴۹۷۶۳۷,۸۸۴	۲۶۸۴۰۴۸,۷۷۱	۲۶۳۲۱۶۵,۳۵۹	۲۷۹۱۴۱۹,۱۸۲	۲۸۵۵۳۳۴,۲۷
اردبیل	نیر	۵۷۵۲۵۷,۷۰۲۵	۵۴۱۵۳۰,۲	۵۲۲۰۹۰,۹۹۸	۴۷۴۱۰۶,۳۶۹۷	۶۳۵۹۴۴,۷۹۸۹	۱۰۸۰۳۰۸,۶۵۶	۸۱۵۵۲۹,۶۵۹۲	۱۰۳۹۰۳۶,۲۱۲	۱۰۲۳۶۰۲,۹۹۳	۱۰۸۱۴۷۶,۶۶۹
اردبیل	سرعین	۱۶۴۰۱۷,۳۳۷۶	۱۷۹۳۴۶,۸	۱۳۵۴۷۳۱,۹۴۵	۱۳۵۷۸۶۹,۷۹	۱۲۴۹۵۱۵,۱۱	۱۸۳۲۲۱۱,۳۹۶	۱۸۷۲۰۶۰,۹۸۶	۲۳۰۰۷۷۲,۹۷۷	۱۰۹۴۸۹۰,۵۴۴	۱۴۱۴۵۵۲,۵۵۶
اردبیل	اصلاندوز	۴۸۰۳۱۷,۷۲۰۲	۵۱۴۷۳۱,۹۴	۴۴۰۶۶۵,۷۱۸۶	۴۴۲۱۱۰,۶۵۹۳	۴۷۵۲۳۳,۶۳۲۴	۴۵۲۸۷۹,۲۱۳۷	۴۶۱۹۳۶,۲۷۵۶	۴۳۹۴۱۱,۳۲۵	۵۰۹۶۸۹,۱۰۵۸	۵۵۴۴۴۵,۶۳۸۹
اردبیل	انگوت	۳۳۳۷,۳۱۱۲۰۷	۲۹۹۲,۱۷۴۱	۲۵۹۴,۶۲۵۱۳	۲۷۸۸,۴۲۴۹۳۶	۲۵۹۴,۴۸۲۲۸	۲۷۰۶,۳۳۴۹۰۷	۳۰۳۰,۱۱۳۵۲۳	۲۹۹۶,۲۲۵۷۲۲	۲۶۶۰,۸۰۳۱۸۶	۲۹۰۰,۲۰۱۵۸۹
جمع		۲۲۸۴۴۸۲۳,۸۸	۲۳۱۱۹۸۳۵	۲۴۲۱۲۹۲۱,۲۸	۲۷۷۸۰۱۲۰,۳۹	۲۹۹۵۰۰۷۲,۶۱	۵۵۹۲۹۲۱۵,۴۷	۶۵۹۶۱۴۹۸,۷	۶۴۵۶۱۲۹۶,۲۵	۶۲۶۴۶۱۷۴,۴۹	۶۳۷۰۵۱۴۶,۹۴

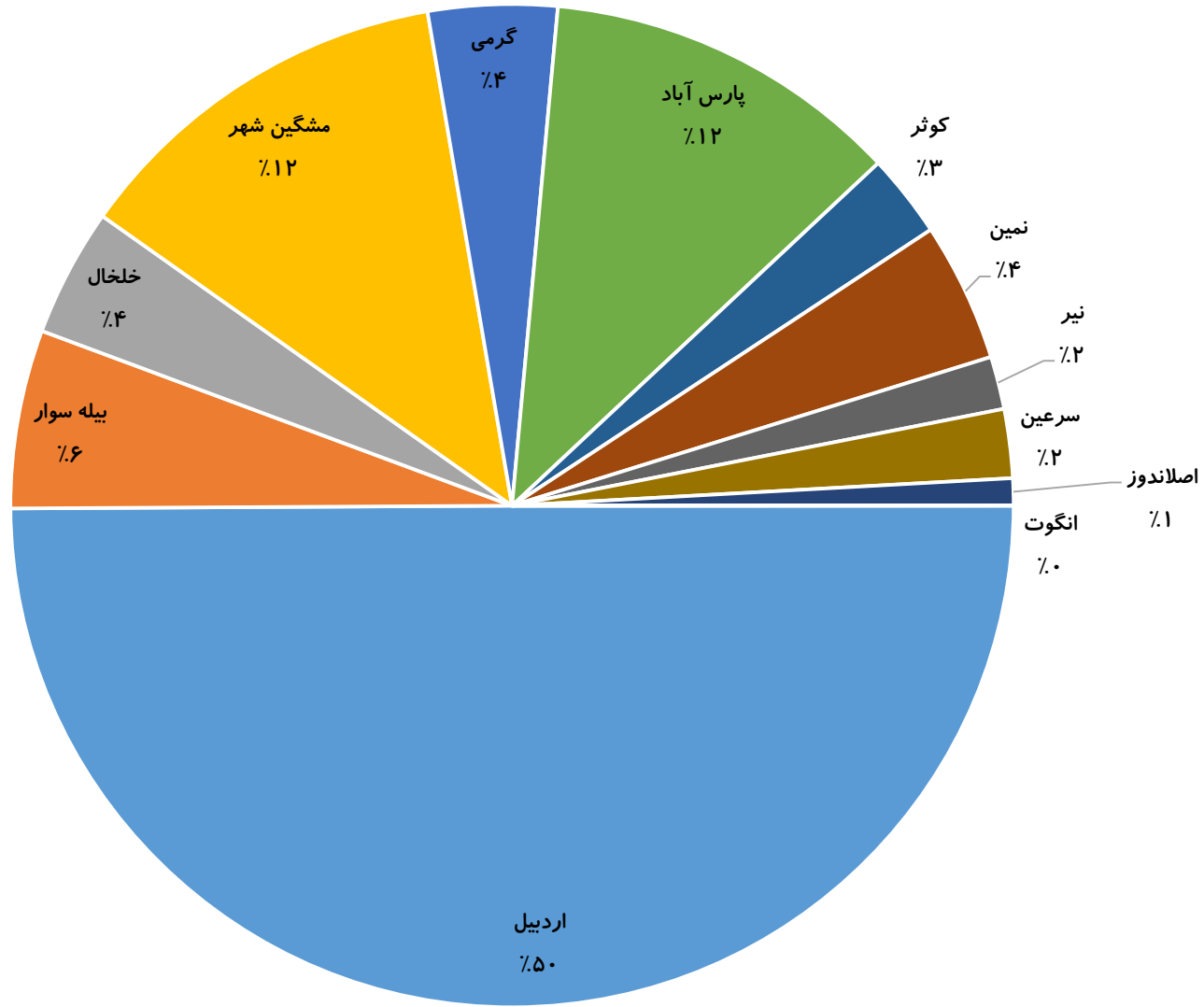
ماخذ: مرکز آمار ایران

جدول شماره (۲) سهم شهرستانهای استان اردبیل از محصول ناخالص داخلی استان به قیمت ثابت در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹ واحد(درصد)

استان	شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
اردبیل	اردبیل	۶۰٫۷	۵۵٫۸	۵۴	۵۴٫۹	۵۱	۵۰٫۳	۵۰٫۳	۵۱٫۴	۵۱٫۴	۴۹٫۹	۰
اردبیل	بيله سوار	۴٫۵	۴٫۹	۴٫۲	۳	۴٫۳	۴٫۲	۶	۵٫۶	۵٫۸	۵٫۸	۰
اردبیل	خلخال	۲٫۷	۲٫۷	۲٫۶	۳٫۱	۳٫۳	۴٫۶	۳٫۷	۳٫۹	۳٫۸	۴٫۱	۰
اردبیل	مشگین شهر	۶٫۴	۶٫۸	۶٫۲	۷٫۲	۹٫۱	۱۲	۱۱٫۸	۱۲٫۱	۱۲٫۵	۱۲٫۵	۰
اردبیل	گرمی	۴	۴٫۴	۳٫۴	۳٫۶	۴٫۶	۴٫۸	۴٫۱	۴	۴٫۲	۴٫۲	۰
اردبیل	پارس آباد	۷٫۶	۱۲٫۲	۱۲٫۶	۱۲٫۷	۱۱٫۴	۱۰٫۹	۱۰٫۳	۱۰٫۷	۱۱	۱۱٫۶	۰
اردبیل	کوثر	۱٫۸	۱٫۶	۱٫۴	۱٫۴	۲٫۱	۲٫۸	۴٫۹	۲٫۵	۲٫۶	۲٫۷	۰
اردبیل	نمین	۶٫۹	۶٫۳	۶	۶	۶٫۳	۴٫۵	۴٫۱	۴٫۱	۴٫۵	۴٫۵	۰
اردبیل	نیر	۲٫۵	۲٫۳	۲٫۲	۱٫۷	۲٫۱	۱٫۹	۱٫۲	۱٫۶	۱٫۶	۱٫۷	۰
اردبیل	سرعین	۰٫۷	۰٫۸	۵٫۶	۴٫۹	۴٫۲	۳٫۳	۲٫۸	۳٫۶	۱٫۷	۲٫۲	۰
اردبیل	اصلاندوز	۲٫۱	۲٫۲	۱٫۸	۱٫۶	۱٫۶	۰٫۸	۰٫۷	۰٫۷	۰٫۸	۰٫۹	۰
اردبیل	انگوت	۰٫۱۴۶	۰٫۱۲۹	۰٫۱۰۷	۰٫۱	۰٫۸۷	۰٫۴۸	۰٫۴۶	۰٫۴۶	۰٫۴۲	۰٫۴۶	۰
جمع		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۰

نمودار شماره ۲ سهم شهرستانهای استان از محصول ناخالص داخلی استان به قیمت ثابت در سال ۱۳۹۹

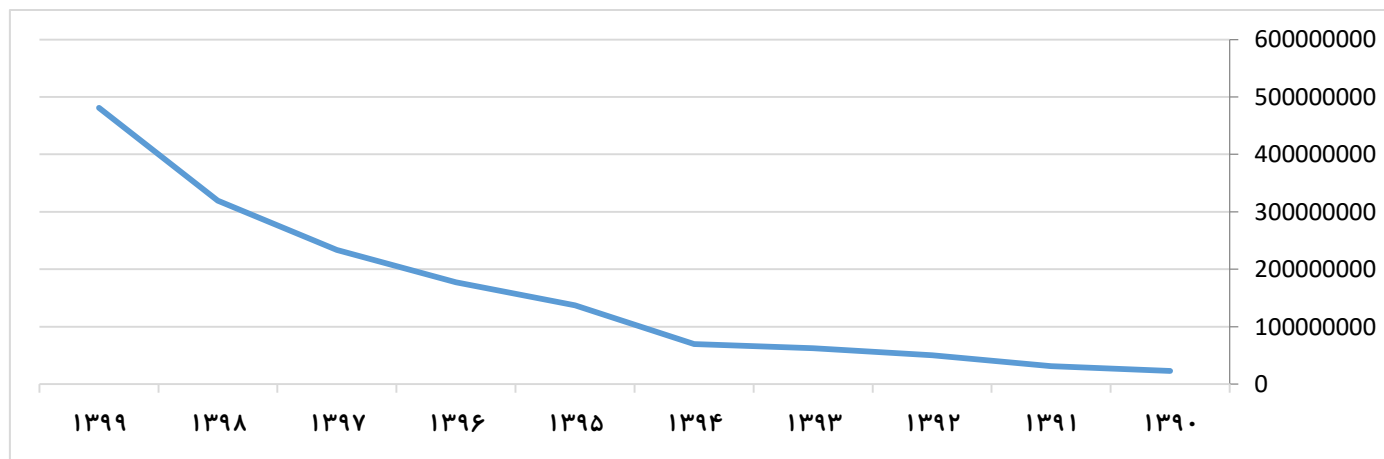

جدول شماره ۳) محصول ناخالص داخلی شهرستانهای استان اردبیل به قیمت جاری در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹

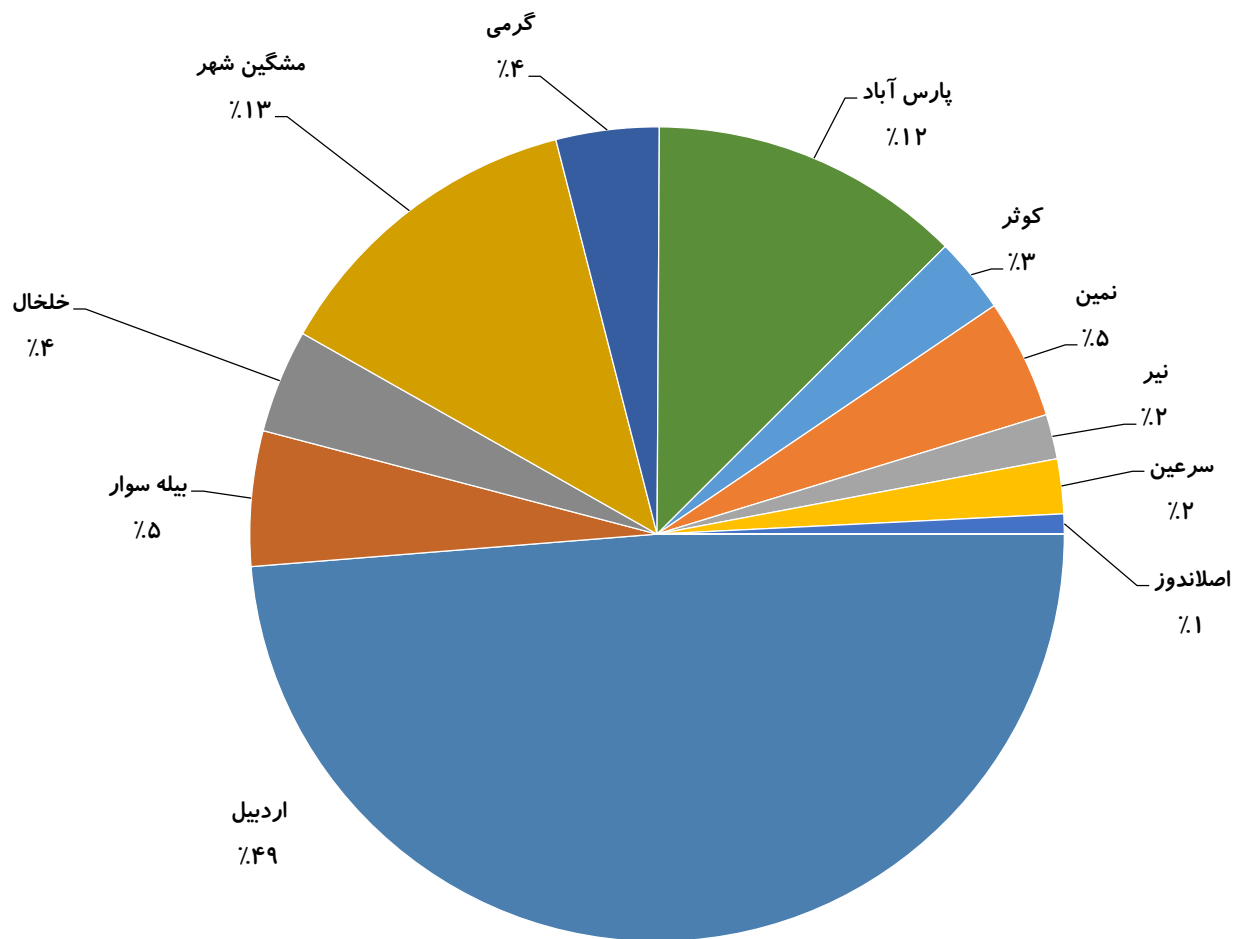
مبالغ به میلیون ریال

استان	شهرستان	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹
اردبیل	اردبیل	۱۳۸۷۸۱۶۵,۶۱	۱۶۹۶۶۴۲۵,۴۵	۲۵۰۱۱۹۶۸,۶۳	۳۲۱۹۹۲۸۶,۶۲	۳۴۳۲۳۱۲۹,۵	۶۷۲۸۹۴۳۹,۲۵	۸۶۷۷۴۳۵۲,۳۷	۱۱۷۵۲۷۱۷۱,۷	۱۵۹۱۱۰۷۷۵,۶	۲۳۴۳۶۰۱۰۷
اردبیل	بيله سوار	۹۹۸۰۵۸,۶۵۲۴	۱۵۳۹۶۲۴,۵۲۵	۲۴۱۴۲۴۰,۴۷۶	۲۱۰۰۳۵۲,۲۶۴	۳۳۴۵۱۵۱,۲۷۴	۶۱۶۲۴۵۰,۸۵۶	۱۱۲۵۲۰۹۵,۸۸	۱۲۹۰۴۴۸۲,۹۹	۱۸۷۷۰۵۵۰,۵۸	۲۵۷۹۲۶۶۵
اردبیل	خلخال	۶۱۰۵۵۵,۱۷۰۷	۸۴۵۱۵۱,۹۲۶۳	۱۲۷۶۳۷۰,۳۹۲	۱۷۹۱۸۴۹,۴۶	۲۱۶۴۴۴۱,۶۳۱	۶۲۱۶۲۵۱,۹۱۱	۶۲۳۹۹۳۶,۷۳۷	۸۶۶۵۳۳۶,۸۴۲	۱۱۷۹۰۲۷۲,۵۳	۱۹۷۶۹۰۵۸
اردبیل	مشگین شهر	۱۵۴۹۵۰۲,۴۵	۲۲۳۸۵۲۴,۷۱۵	۳۴۲۵۸۹۱,۷۲۷	۴۱۱۳۶۵۶,۸۰۲	۶۴۸۶۸۳۵,۹۰۷	۱۶۲۷۴۸۱۰,۱۵	۲۱۲۷۶۸۴۶,۳۵	۲۸۲۶۱۸۲۲,۹۷	۴۰۷۷۰۴۵۰,۵۳	۶۱۵۶۳۶۷۸
اردبیل	گرمی	۸۲۵۹۵۰,۹۹۲۹	۱۲۷۰۹۰۰,۴۲۸	۱۶۰۰۹۶۵,۹۴۱	۲۰۹۰۷۷۱,۲۹۲	۳۲۹۵۷۷۴,۵۷۲	۶۶۱۸۴۱۴,۸۷۲	۷۱۱۸۸۹۶,۶۸۴	۹۳۲۹۷۲۶,۹۷۸	۱۳۱۸۶۴۷۱,۶۴	۱۹۶۷۲۱۴۰
اردبیل	پارس آباد	۱۹۰۲۶۳۴,۵۷۳	۴۱۰۱۰۶۱,۵۰۷	۷۸۲۴۵۱,۵۰۶	۱۰۰۱۸۶۲۰,۴	۸۴۷۸۸۶۹,۱۳۲	۱۵۳۳۹۴۲۴,۱۷	۱۹۵۸۰۱۰۴,۶۳	۲۶۲۲۶۱۳۱,۴۳	۳۶۸۹۹۸۳۴,۱۴	۵۹۷۶۲۴۹۲
اردبیل	کوثر	۳۹۶۷۶۲,۲۰۱۵	۴۹۵۹۷۵,۳۷۲۵	۷۹۲۴۴۳,۱۳۴۸	۱۰۱۴۴۶۶,۸۷۲	۱۴۹۹۳۸۴,۶۰۸	۴۱۰۷۴۹۸,۷۹۸	۸۳۳۰۶۹۹,۵۶۱	۶۰۹۵۴۷۹,۹۷	۹۰۵۲۷۷۵,۴۷۸	۱۴۴۵۵۸۲۳
اردبیل	نمین	۱۶۲۹۲۸۱,۷۱	۲۱۶۳۴۰۸,۸۸۳	۳۵۵۴۶۴۱,۸۱۴	۴۳۶۴۵۱۶,۳۳	۴۷۶۲۶۳۰,۷۲	۶۶۱۳۳۳۶,۳۷۴	۷۸۸۰۵۲۹,۸۹۷	۱۰۴۴۳۲۹۵,۵۵	۱۵۷۰۵۵۱۸,۷	۲۲۸۰۱۲۹۳
اردبیل	نیر	۵۱۸۵۷۹,۴۵۷	۷۱۴۵۴۶,۴۸۱۹	۱۰۹۷۸۰۳,۶۳۴	۱۱۹۷۲۵۴,۲۸۱	۱۵۳۴۹۱۸,۷۴	۲۸۰۹۹۸۸,۷۴۷	۲۳۳۶۰۶۸,۶۲۳	۴۰۶۶۳۶۲,۸۶۹	۵۷۱۷۵۴۹,۱۷۹	۸۵۲۹۳۹۸,۲
اردبیل	سرعین	۱۹۶۶۲۱,۹۴۴	۳۰۷۴۸۷,۱۵۲۱	۲۵۰۲۴۴۳,۱۲۳	۳۰۰۳۹۹۳,۳۸۵	۳۱۵۰۱۷۶,۷۲	۴۹۸۴۵۷۹,۱۵۷	۵۱۷۰۰۵۹,۶۲	۸۲۴۶۵۰۶,۲۶۶	۵۹۰۸۷۶۹,۹۴	۱۰۴۴۱۴۵۳
اردبیل	اصلاندوز	۳۲۸۴۶۸,۸۷۷۶	۶۰۵۷۵۰,۳۶۶	۷۱۴۹۹۲,۱۲۷۵	۹۰۰۸۶۰,۱۸۱	۱۰۱۴۰۰۹,۹۳۸	۱۰۰۵۹۳۴,۷۳	۱۲۴۵۰۵۸,۷۰۸	۱۷۴۵۳۵۰,۴۰۵	۲۵۲۰۰۲,۷۸۱	۳۷۸۶۴۳۲,۶
اردبیل	انگوت	۳۳۳۷,۳۱۱۲۰۷	۴۰۶۰۰۴۸۷۴۳	۵۳۱۱,۶۵۱۵۰۳	۶۱۸۲,۲۲۲۴۵۹	۶۲۹۱,۷۵۰۶۷۴	۶۹۱۱,۴۵۹۷۷۵	۸۲۶۸,۹۸۳۲۵۲	۱۲۵۵۹,۳۵۱۳۶	۱۶۴۲۷,۸۴۱۱۳	۳۰۲۴۵,۸۹
جمع		۲۲۸۳۷۹۱۸	۳۱۲۵۲۹۱۷	۵۰۲۲۱۶۲۴	۶۲۸۰۱۸۱۰	۷۰۰۶۱۶۱۲,۷۲	۱۳۷۴۲۸۹۳۹,۸	۱۷۷۲۱۲۹۱۸	۲۳۳۵۳۴۲۲۶,۵	۳۱۹۴۴۹۳۹۸	۴۸۰۹۶۴۷۸۳,۹

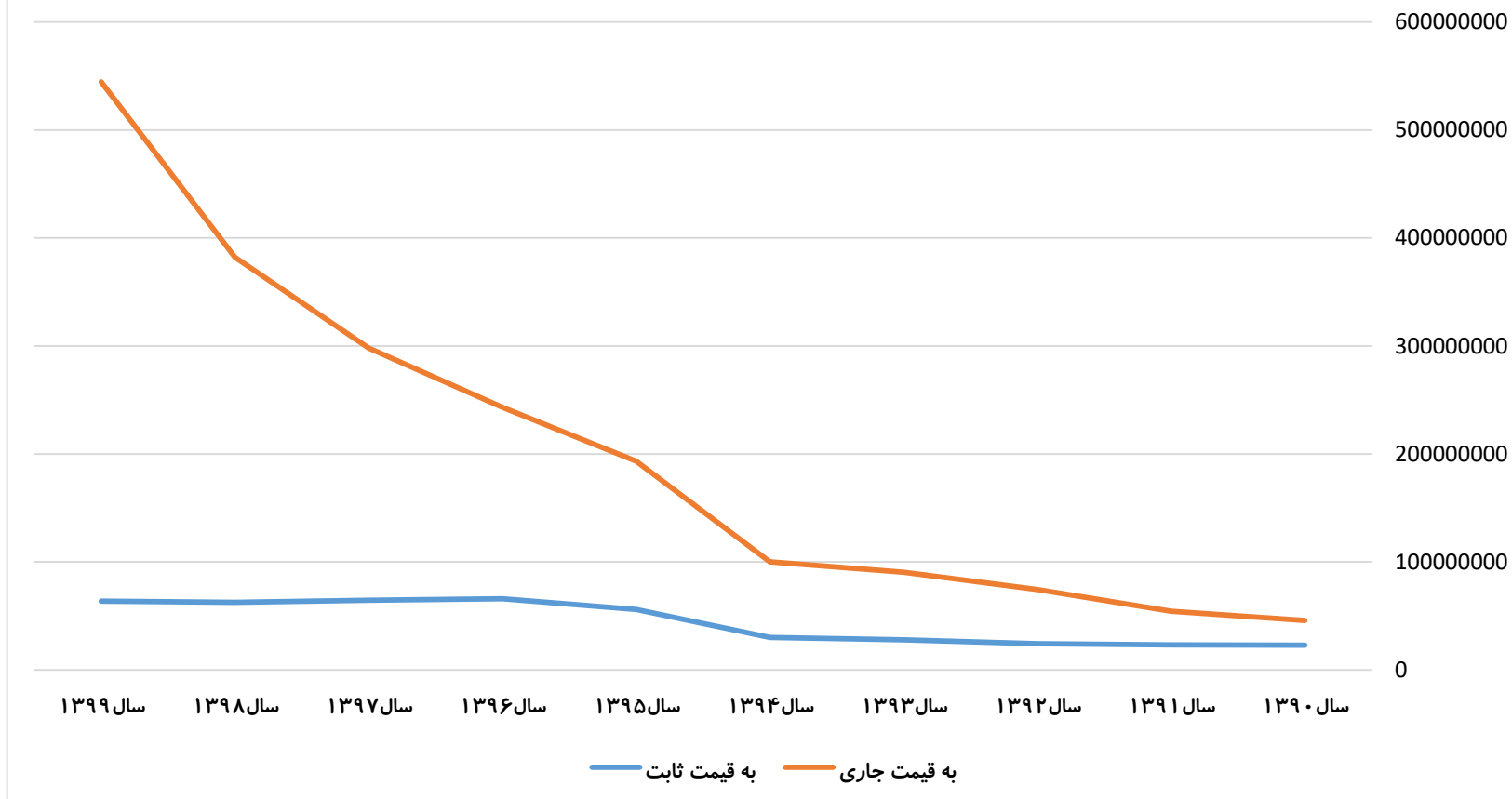
ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره ۴ سهم شهرستانهای استان از محصول ناخالص داخلی استان به قیمت جاری در سال ۱۳۹۹

نمودار شماره ۵ مقایسه محصول ناخالص داخلی استان اردبیل به قیمت ثابت و جاری در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹

جدول درآمد های مالیاتی به تفکیک شهرستان

نام شهرستان	۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۳۹۹
	مبلغ	سهم از کل	مبلغ	سهم از کل	مبلغ
استان	۳۶۵۱,۹	۱۰۰	۴۶۷۴,۷	۱۰۰	۶۴۸۱
اردبیل	۳۰۰۷,۲	۸۲,۳	۳۷۲۵	۷۹,۷	۵۲۵۲,۲
اصلاندوز	۷,۲	۰,۲	۸,۲	۰,۲	۱۱,۹
انگوت	۳,۳	۰,۱	۵,۵	۰,۱	۴,۴
بيله سوار	۲۷,۱	۰,۷	۳۵,۷	۰,۸	۴۰,۶
پارس آباد	۲۳۲,۳	۶,۴	۳۱۷,۳	۶,۸	۴۴۱,۶
خلخال	۸۶,۴	۲,۴	۱۲۹,۸	۲,۸	۱۵۵,۹
سرعین	۴۵	۱,۲	۶۴	۱,۴	۶۷
کوثر	۷,۳	۰,۲	۸,۳	۰,۲	۱۳,۵
گرمی	۱۲,۲	۰,۳	۶۴,۱	۱,۴	۶۵,۴
مشکین شهر	۱۲۴,۸	۳,۴	۱۶۲,۸	۳,۵	۱۸۳,۳
نمین	۹۲,۷	۲,۵	۱۳۹,۷	۳	۲۲۴,۱
نیر	۶,۳	۰,۲	۱۴,۲	۰,۳	۲۱,۲

بررسی عملکرد استان اردبیل در دریافت تسهیلات ارزی از صندوق توسعه ملی از محل قرارداد عملیات بانکی

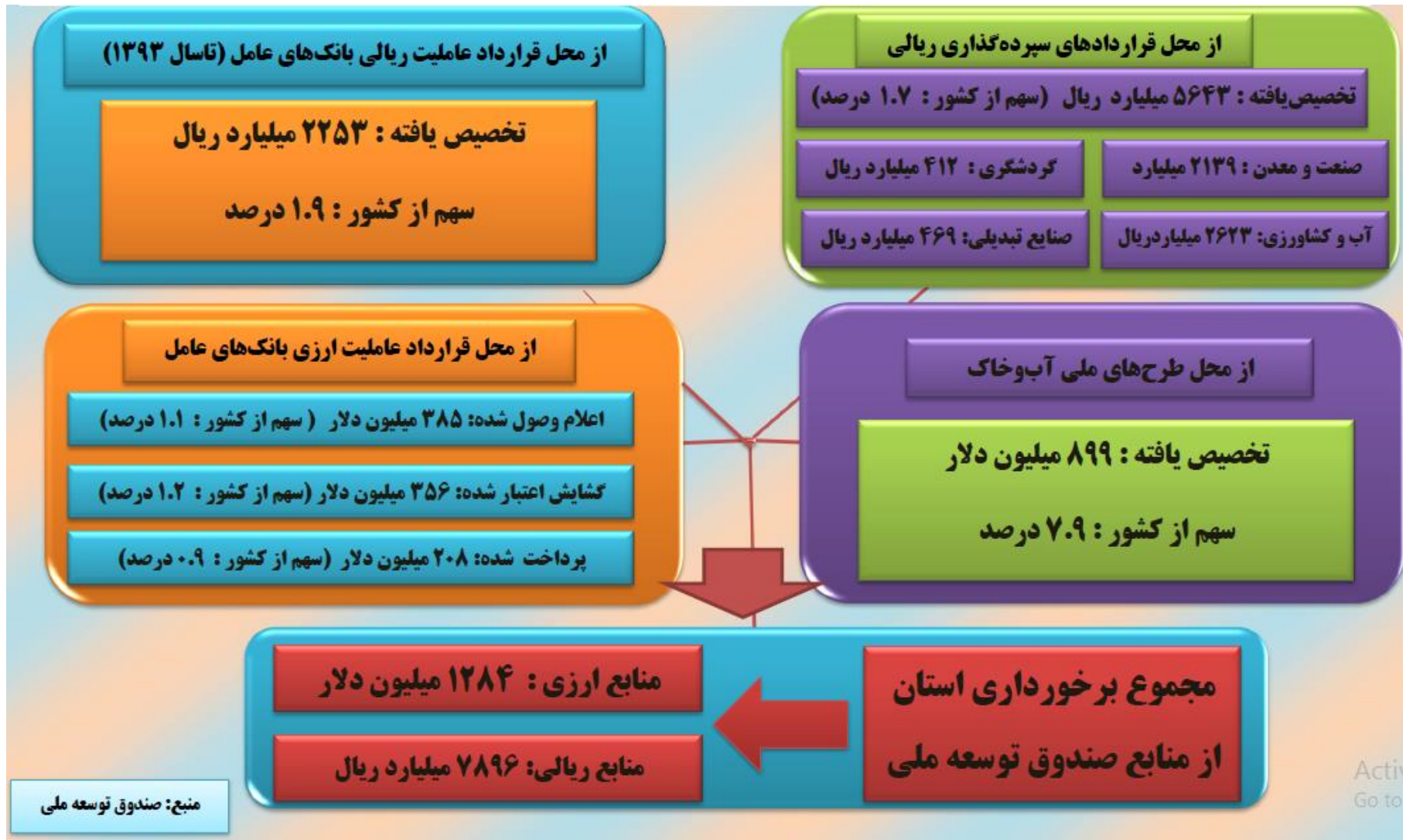
عملکرد استان اردبیل در جذب تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی (از سال ۱۳۹۰ تا آذرماه ۱۳۹۹) مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به گزارش‌های صندوق بخش عمده تسهیلات ارزی از منابع صندوق توسعه ملی بر اساس مفاد بند «خ» اساسنامه و با عاملیت بانک‌های طرف قرارداد پرداخت شده است. در بررسی عملکرد استان اردبیل از دریافت تسهیلات ارزی صندوق از طریق قراردادهای عاملیت توسط بانک‌های دولتی و خصوصی مشاهده می‌شود از ابتدای تشکیل صندوق تا پایان آذرماه سال ۱۳۹۹ از استان اردبیل تعداد ۵ طرح به مبلغ ۳۸۵ میلیون دلار و با سهم ۱ درصدی از مجموع تسهیلات، اعلام وصول شده که برای کل مبلغ وصول شده و با همان تعداد طرح، صدور مسدودی به بانک مرکزی اعلام گردیده است. همچنین به مبلغ ۳۵۶ میلیون دلار گشایش اعتباری انجام و در نهایت مبلغ ۲۰۸ میلیون دلار برای این طرح‌ها، پرداختی صورت گرفته که این مبلغ برابر ۰/۹ درصد از کل پرداختی‌های صندوق از این محل بوده است. در مقایسه با سایر استان‌ها به‌طور خلاصه می‌توان گفت استان اردبیل با ۳۸۵ میلیون دلار از تسهیلات ارزی مصوب و سهم ۱ درصدی از آن در جایگاه ۱۹ در بین ۳۱ استان کشور قرار گرفته است.

علاوه بر تسهیلات ارزی تخصیص یافته از طریق قراردادهای عاملیت توسط بانک‌های دولتی و خصوصی، معادل ۱۱/۳۵ میلیارد دلار برای اعطای تسهیلات جهت اجرای طرح‌های ملی مربوط به حوزه آب، خاک و کشاورزی اختصاص یافته است. استان اردبیل توانسته است با ۸۹۹ میلیون دلار، سهم ۷/۹ درصدی از مجموع ۱۱/۳۵ میلیارد دلار تسهیلات مصوب کل کشور از این محل را به خود اختصاص داده باشد.

بخش دیگری از منابع ارزی صندوق توسعه ملی به سپرده‌گذاری در بانک‌های عامل اختصاص یافته و بانک‌های سپرده پذیر از طریق اعطای تسهیلات، این منابع را به طرح‌ها و فعالیت‌های مرتبط در بخش‌های صنعت و معدن، آب و کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی و گردشگری تخصیص داده‌اند. استان اردبیل از محل قراردادهای سپرده‌گذاری صندوق موفق به دریافت ۵۶۴۳ میلیارد ریال تسهیلات از صندوق شده که ۱/۷ درصد از کل تسهیلات اعطایی صندوق از این محل را شامل می‌شود که در مقایسه بین استان‌های کشور، اردبیل از بین ۳۱ استان در جایگاه ۲۴ ام قرار گرفته است. در بررسی تسهیلات مذکور به تفکیک بخش‌های اقتصادی، استان اردبیل به ترتیب در بخش‌های صنعت و معدن، گردشگری، صنایع تبدیلی و تکمیلی و آب و کشاورزی با ۲۱۳۹، ۴۱۲، ۴۶۹ و ۲۶۲۳ میلیارد ریال سهم‌های ۱/۲، ۲/۲، ۱/۴ و ۲/۹ درصدی از تسهیلات پرداختی کشور در این بخش‌ها را به خود اختصاص داده است، همچنین توزیع استانی مبالغ تخصیص یافته از محل قراردادهای عاملیت ریالی در سال‌های ۹۳-۱۳۹۰ به‌گونه‌ای است که استان اردبیل با ۲۲۵۳ میلیارد ریال سهم ۱/۹ درصدی را به خود اختصاص داده و در جایگاه ۲۵ در بین سایر استان‌ها قرار گرفته است.

شکل شماتیک زیر سیمای کلی از عملکرد استان در دریافت تسهیلات از صندوق توسعه ملی را بیان می‌دارد:

شکل ۱: سیمای کلی عملکرد استان اردبیل در دریافت تسهیلات از صندوق توسعه ملی

پیوست ۱: توزیع بخشی منابع ارزی صندوق از محل قراردادهای عاملیت ارزی

توزیع بخشی منابع ارزی صندوق از محل قراردادهای عاملیت ارزی به تفکیک مراحل تامین مالی طرحهای فعال از سال ۱۳۹۰ تا پایان آذرماه سال ۱۳۹۹ (مبالغ به میلیون دلار / سهم به درصد)

بخش اقتصادی	زیربخش اقتصادی	اعلام وصول شده			مسدود شده			گشایش اعتبار شده			پرداخت شده		
		مبلغ	سهم از کل	تعداد طرح	مبلغ	سهم از کل	تعداد طرح	مبلغ	سهم از کل	تعداد طرح	مبلغ	سهم از کل	تعداد طرح
نفت و گاز، پالایشگاه و پتروشیمی	استخراج و انتقال نفت و گاز	۱۳,۹۱۴	۴۱	۱۲	۱۳,۹۱۴	۴۱	۱۲	۱۲,۹۴۱	۴۳	۱۲	۹,۶۶۳	۴۴	۱۲
	پالایشگاه (نفت و گاز)	۴,۱۰۱	۱۲	۷	۴,۱۰۱	۱۲	۷	۴,۰۶۳	۱۴	۷	۳,۵۶۵	۱۶	۷
	پتروشیمی بالادستی	۲,۳۲۵	۷	۹	۲,۳۲۵	۷	۹	۱,۳۰۸	۴	۸	۴۴۱	۲	۷
	پتروشیمی پایین دستی	۵۸۶	۲	۳۲	۵۸۶	۲	۳۲	۵۶۶	۲	۳۱	۴۴۵	۲	۳۱
	سایر صنایع	۱۷۸	۱	۱۶	۱۷۸	۱	۱۶	۱۶۹	۱	۱۶	۱۴۷	۱	۱۶
	صنایع نساجی	۲۱,۱۰۵	۶۲	۷۶	۲۱,۱۰۵	۶۲	۷۶	۱۹,۰۴۷	۶۳	۷۴	۱۴,۲۶۲	۶۵	۷۳
صنعت و معدن	نیروکاه	۴,۶۰۰	۱۴	۴۵	۴,۶۰۰	۱۴	۴۵	۴,۴۳۰	۱۵	۴۵	۲,۸۳۴	۱۳	۴۴
	آهن و فولاد	۳,۲۱۹	۹	۳۹	۳,۲۱۹	۹	۳۹	۲,۷۳۸	۹	۳۹	۱,۷۲۷	۸	۳۹
	صنعت خودرو	۵۷۱	۲	۸	۵۷۱	۲	۸	۲۰۱	۱	۸	۸۹	۰.۴	۶
	صنایع چوبه، کاغذ و سلولزی	۷۵۸	۲	۱۵	۷۵۸	۲	۱۵	۲۸۰	۱	۱۴	۲۲۳	۱	۱۳
	معالم ساختمانی	۴۱۹	۱	۳۷	۴۱۹	۱	۳۷	۴۱۰	۱	۳۷	۳۴۰	۲	۳۶
	صنایع نساجی	۸۱	۰.۲	۷	۸۱	۰.۲	۷	۷۳	۰.۲	۷	۵۶	۰.۳	۷
	صنعت شیشه و چینی	۳۳۵	۱	۸	۳۳۵	۱	۸	۲۳۲	۱	۸	۲۰۶	۱	۸
	دارو و تجهیزات بهداشتی و درمانی	۲۲۴	۱	۱۲	۲۲۴	۱	۱۲	۱۵۱	۱	۱۲	۱۱۹	۱	۱۲
	سایر فلزات و محصولات فلزی	۲۰۳	۱	۵	۲۰۳	۱	۵	۲۰۲	۱	۵	۱۶۸	۱	۵
	صنایع دریایی	۶۷	۰.۲	۱	۶۷	۰.۲	۱	۶۷	۰.۲	۱	۳۰	۰.۱	۱
	تولید ماشین آلات و صنایع الکترونیک	۶۶	۰.۲	۶	۶۶	۰.۲	۶	۶۵	۰.۲	۶	۶۲	۰.۳	۶
	سایر صنعت	۲۹	۰.۱	۵	۲۹	۰.۱	۵	۲۹	۰.۱	۵	۲۷	۰.۱	۵
	معدن	۹	۰.۰۳	۲	۹	۰.۰۳	۲	۸	۰.۰۳	۲	۹	۰.۰۴	۲
	جمع	۱۰,۴۸۰	۳۱	۱۹۰	۱۰,۴۸۰	۳۱	۱۹۰	۸,۸۸۶	۳۰	۱۸۹	۵,۸۸۲	۲۷	۱۸۴
	آب و کشاورزی	آب شیرین کن	۶۲۰	۲	۸	۶۲۰	۲	۸	۵۹۷	۲	۸	۴۶۵	۲
صنایع غذایی		۵۲۹	۲	۳۳	۵۲۹	۲	۳۳	۵۰۱	۲	۳۳	۳۸۵	۲	۳۳
گردشگری و خدمات	حمل و نقل	۱,۱۷۶	۳	۵	۱,۱۷۶	۳	۵	۹۷۰	۳	۵	۸۷۸	۴	۵
	خدمات	۵۱	۰.۱	۴	۵۱	۰.۱	۴	۴۲	۰.۱	۴	۴۲	۰.۲	۴
	جمع	۱,۲۲۷	۴	۹	۱,۲۲۷	۴	۹	۱,۰۱۲	۳	۹	۹۲۰	۴	۹
جمع کل	۳۳,۹۶۰	۱۰۰	۳۱۶	۳۳,۹۶۰	۱۰۰	۳۱۶	۳۰,۰۴۴	۱۰۰	۳۱۳	۲۱,۹۱۴	۱۰۰	۳۰۷	

بیوست ۲: توزیع استانی مبالغ تخصیص داده شده به متقاضیان توسط بانک‌ها از محل قراردادهای سپرده گذرای ریالی

ردیف	استان/بخش اقتصادی	صنعت و معدن	گردشگری	صنایع تبدیلی و تکمیلی	آب و کشاورزی	جمع کل	سهم از کل
۱	آذربایجان شرقی	۱۲,۰۸۹	۸۲۰	۱,۶۹۶	۵,۹۲۶	۲۰,۵۵۰	۶
۲	آذربایجان غربی	۴,۱۰۸	۴۲۴	۱,۸۲۴	۴,۹۹۷	۱۱,۳۵۳	۳
۳	اردبیل	۲,۱۳۹	۴۱۲	۴۶۹	۲,۶۲۳	۵,۶۴۳	۲
۴	اصفهان	۱۴,۹۸۲	۹۶۱	۵۴۸	۴,۹۹۰	۲۱,۴۸۱	۷
۵	البرز	۱۳,۵۱۹	۸۵	۱,۰۴۵	۱,۱۳۲	۱۵,۷۸۱	۵
۶	ایلام	۱۵۹	۳۳	۹۰	۸۰۸	۱,۰۹۰	۰
۷	یوشهر	۲,۵۰۷	۹۹۹	۳۸۸	۱,۳۶۲	۵,۲۵۶	۲
۸	تهران	۲۹,۹۶۸	۲,۹۹۶	۴,۴۶۶	۶,۶۹۱	۴۴,۱۲۱	۱۳
۹	چهارمحال و بختیاری	۲,۵۲۱	۳۴۲	۷۸۲	۲,۴۲۶	۶,۰۷۱	۲
۱۰	خراسان جنوبی	۲,۴۱۰	۱۵۰	۴۶۴	۲,۵۱۹	۶,۵۴۳	۲
۱۱	خراسان رضوی	۷,۳۰۱	۱,۷۸۷	۲,۸۰۴	۵,۴۰۳	۱۷,۱۹۵	۵
۱۲	خراسان شمالی	۱,۳۵۳	۶۰۰	۴۵۱	۱,۴۹۳	۳,۸۹۷	۱
۱۳	خوزستان	۷,۳۱۵	۴۹۵	۱,۳۸۶	۳,۶۰۴	۱۲,۸۰۰	۴
۱۴	زنجان	۶,۳۸۰	۱۰۰	۶۶۶	۱,۵۶۴	۸,۶۰۰	۲
۱۵	سمنان	۷,۲۵۹	۲۴۰	۳۴۸	۱,۳۸۰	۹,۲۲۶	۲
۱۶	سیستان و بلوچستان	۲,۰۹۱	۱۰۰	۵۴۶	۷۳۹	۳,۴۷۶	۱
۱۷	فارس	۶,۱۴۰	۵۲۹	۲,۳۴۹	۴,۴۱۵	۱۳,۴۳۳	۴
۱۸	قزوین	۷,۳۷۸	-	۵۲۸	۱,۹۹۳	۹,۸۰۹	۳
۱۹	قم	۵,۷۹۶	۶۳۱	۳۰۴	۳۳۴	۷,۰۶۵	۲
۲۰	کردستان	۹۵۹	۹۰۲	۸۴۳	۲,۳۵۰	۵,۰۵۴	۲
۲۱	کرمان	۴,۴۱۹	۹۱۴	۱,۴۶۵	۶,۷۲۹	۱۳,۵۲۷	۴
۲۲	کرمانشاه	۳,۶۵۰	۳۵	۵۴۴	۱,۶۰۴	۵,۸۳۳	۲
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۱,۳۳۴	۵۲۰	۳۱۸	۱,۵۱۷	۳,۷۰۹	۱
۲۴	گلستان	۳,۹۱۱	۱۷۵	۲,۱۴۰	۴,۴۸۱	۱۰,۷۰۷	۳
۲۵	گیلان	۳,۹۲۶	۲۹۹	۱,۱۸۷	۹۳۳	۶,۳۴۵	۲
۲۶	لرستان	۲,۰۴۲	۲۹	۴۹۹	۲,۵۷۲	۵,۱۴۲	۲
۲۷	مازندران	۶,۳۱۲	۱,۴۵۳	۳,۱۳۴	۴,۲۰۲	۱۵,۱۰۰	۵
۲۸	مرکزی	۱۱,۰۱۹	۳۲	۷۱۹	۱,۱۶۶	۱۲,۹۳۵	۴
۲۹	هرمزگان	۱,۶۲۳	۱,۸۹۷	۷۹۰	۴,۲۲۷	۸,۵۴۸	۳
۳۰	همدان	۱,۸۰۱	۸۰	۸۱۰	۳,۶۶۷	۶,۳۵۸	۲
۳۱	یزد	۷,۰۶۲	۳۷۱	۶۶۶	۲,۹۶۳	۱۱,۰۶۱	۳
	جمع کل	۱۸۳,۲۷۲	۱۸,۴۳۸	۳۴,۴۴۰	۹۱,۸۳۹	۳۲۷,۶۸۹	۱۰۰
	سهم از کل	۵۶	۶	۱۰	۲۸	۱۰۰	

بررسی عملکرد استان اردبیل در دریافت تسهیلات ارزی از صندوق توسعه ملی از محل قرارداد عاملیت‌های بانکی

در بررسی عملکرد استان اردبیل از دریافت تسهیلات ارزی صندوق از طریق قرارداد عاملیت توسط بانک‌های دولتی و خصوصی مشاهده می‌شود از ابتدای تشکیل صندوق تا پایان آذرماه سال ۱۳۹۹ از استان اردبیل تعداد ۵ طرح به مبلغ ۳۸۵ میلیون دلار و با سهم ۱/۱ درصدی از مجموع تسهیلات، اعلام وصول شده که برای کل مبلغ وصول شده و با همان تعداد طرح صدور مسدودی به بانک مرکزی اعلام گردیده است. همچنین به مبلغ ۳۵۶ میلیون دلار گشایش اعتباری صورت گرفته و درنهایت مبلغ ۲۰۸ میلیون دلار برای این طرح‌ها پرداختی صورت گرفته که این مبلغ برابر ۰/۹ درصد از کل پرداختی‌های صندوق از این محل بوده است. گفتم نسبت مبالغ گشایش اعتبار شده به مسدودی در سطح ملی برابر ۸۸ درصد بوده که این شاخص در سطح استان ۹۲ درصد و بالاتر از متوسط کشوری است. لیکن مبلغ پرداخت شده به گشایش اعتبار شده برای استان با ۵۴ درصد نسبت به متوسط ۷۳ درصدی سطح ملی، پایین‌تر می‌باشد.

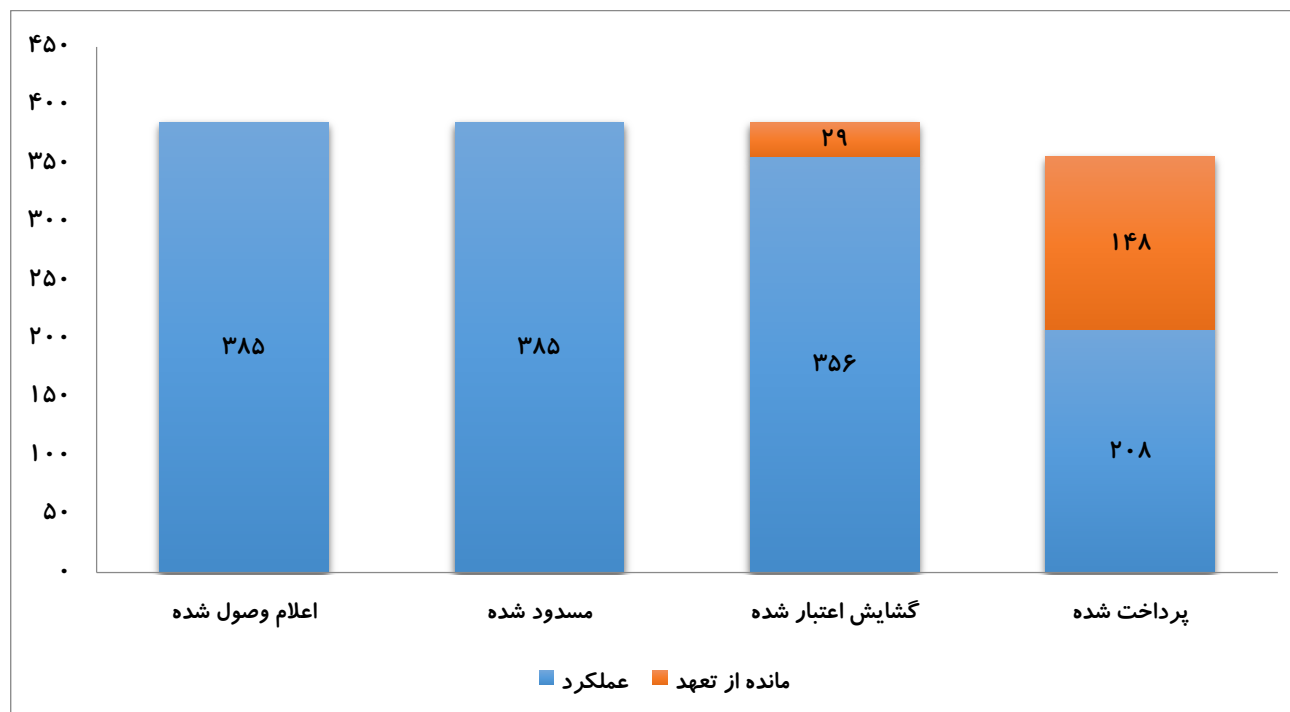
گفتنی است تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی مربوط به طرح‌های نفت و گاز (در بخش‌های بالادستی و پایین‌دستی) پتروشیمی و پالایشگاهی، نیروگاه، حمل‌ونقل، فولاد، سیمان، کاشی و سایر طرح‌ها بوده که استان‌های نفت‌خیز به دلیل ظرفیت‌های ذاتی موجود توانسته‌اند درصد قابل توجهی از این تسهیلات را به خود اختصاص دهند. به‌عنوان مثال استان بوشهر با ۹/۹ میلیارد دلار ۲۹/۱ درصد و استان خوزستان با ۷/۷ میلیارد دلار ۲۲/۶ درصد از مجموع تسهیلات مصوب را تشکیل داده‌اند.

در جدول و نمودار زیر اطلاعات مربوط به استان اردبیل در دریافت تسهیلات ارزی از صندوق توسعه ملی از محل قراردادهای عاملیت بانک‌های دولتی و خصوصی ارائه شده است:

جدول ۱: تسهیلات ارزی دریافتی استان از صندوق توسعه ملی از محل قراردادهای عاملیت‌های بانک‌های دولتی و خصوصی: میلیون دلار

اعلام وصول شده			مسدود شده			گشایش اعتبار شده			پرداخت شده		
مبلغ	سهم	تعداد	مبلغ	سهم	تعداد	مبلغ	سهم	تعداد	مبلغ	سهم	تعداد
۳۸۵	۱،۱	۵	۳۸۵	۱،۱	۵	۳۵۶	۱،۲	۵	۲۰۸	۰،۹	۵
منبع: صندوق توسعه ملی											

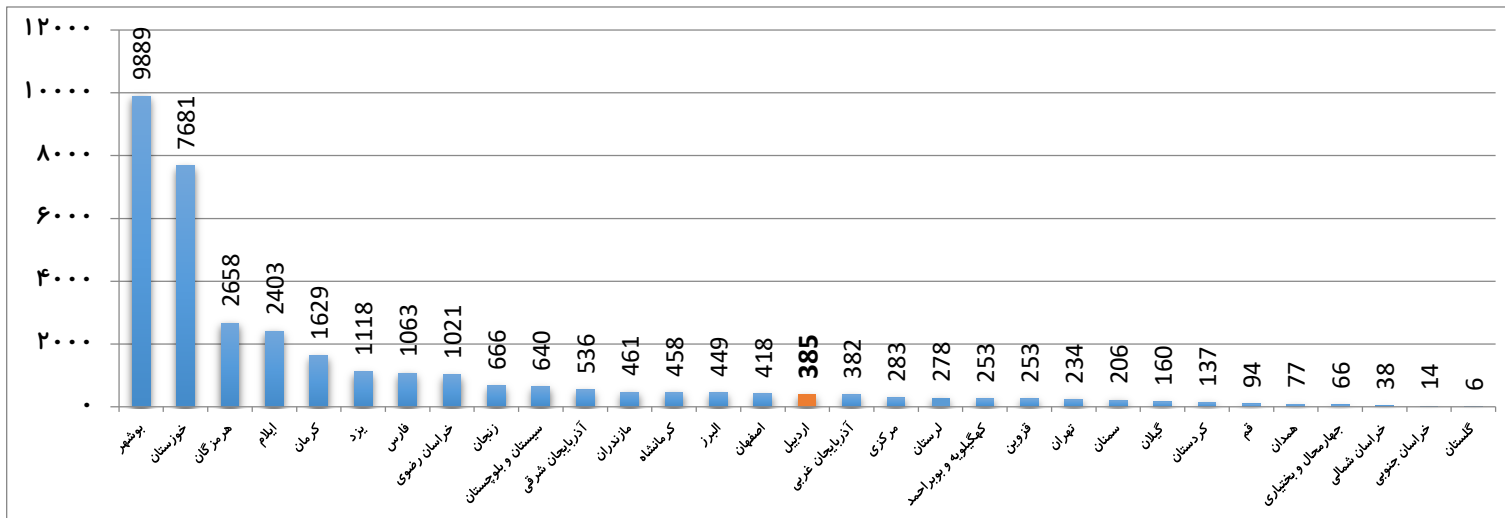
نمودار ۱: تسهیلات ارزی مصوب صندوق توسعه ملی از محل قرارداد عاملیت بانک‌های طرف قرارداد در استان اردبیل: میلیون دلار

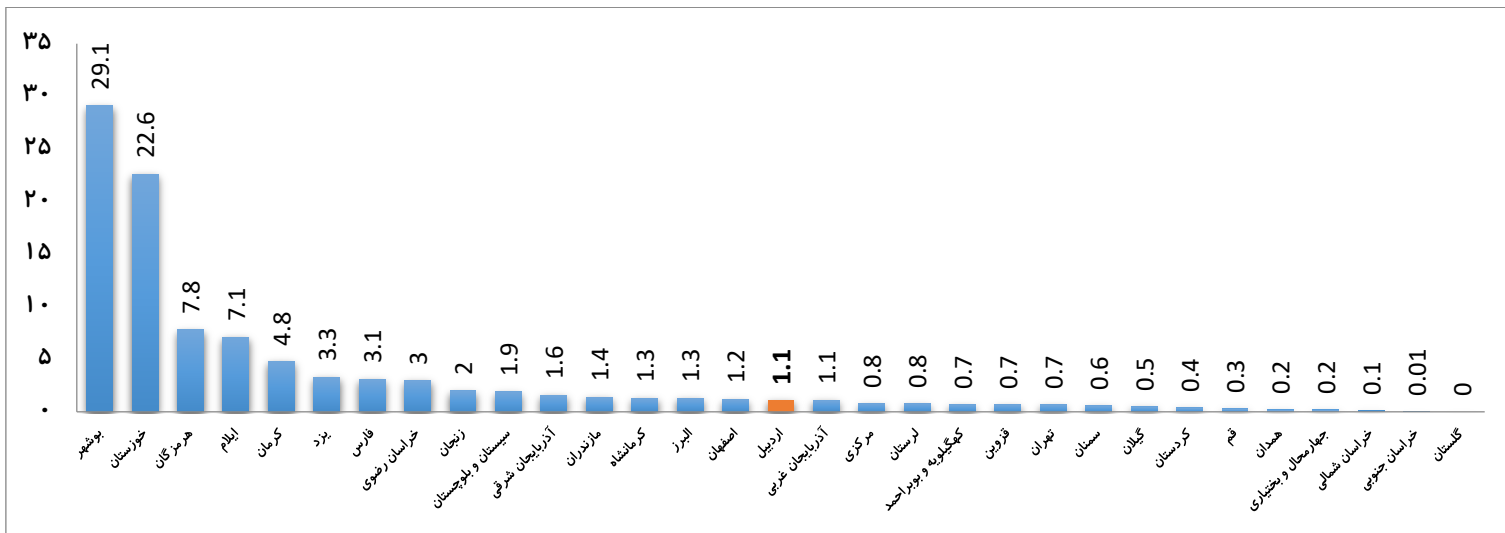
در نمودار فوق، علاوه بر نمایش عملکرد هر مرحله از تأمین مالی ارزی طرح‌ها، مانده تعهدات در هر مرحله نیز قابل مشاهده است. به طور خلاصه می‌توان گفت از ۳۸۵ میلیون دلار اعلام وصول شده و مسدود شده برای ۳۵۶ میلیون دلار گشایش اعتبار صورت گرفته و به میزان ۲۹ میلیون دلار تعهد در این مرحله باقی مانده است. همچنین از ۳۵۶ میلیون دلار گشایش اعتبار شده نیز ۲۰۸ میلیون دلار پرداخت شده و به میزان ۱۴۸ میلیون دلار از تعهد پرداختی باقی مانده است.

بررسی ترکیب استانی طرح‌های ارزی مصوب از محل قراردادهای عاملیت ارزی، نشان می‌دهد که تمامی استان‌های کشور، دارای طرح ارزی مصوب بوده‌اند. در نمودارهای زیر سهم و مقدار دریافتی هر استان از این تسهیلات ارائه شده است.

نمودار ۲: ترتیب استان‌های کشور در دریافت تسهیلات ارزی مصوب از صندوق توسعه ملی با عاملیت بانک‌های طرف قرارداد: میلیون دلار

نمودار ۳: سهم استان‌های کشور در تسهیلات ارزی مصوب از صندوق توسعه ملی با عاملیت بانک‌های طرف قرارداد: درصد

با توجه نمودارهای فوق می‌توان اشاره نمود که استان‌های بوشهر، خوزستان، هرمزگان به ترتیب با ۹۸۸۹، ۷۶۸۱ و ۲۶۵۸ میلیون دلار و سهم‌های ۲۹/۱، ۲۲/۶ و ۷/۸ درصدی، بیشترین سهم را از تسهیلات ارزی مصوب صندوق توسعه ملی با عاملیت بانک‌های طرف قرارداد به خود اختصاص داده‌اند و استان‌های گلستان، خراسان جنوبی و خراسان شمالی به ترتیب با ۱۴ و ۳۸ میلیون دلار و سهم‌های ۰ و ۰/۱، ۰/۱ درصدی، کمترین سهم را از تسهیلات صندوق توسعه ملی با عاملیت بانک‌های طرف قرارداد به خود اختصاص داده‌اند. همان‌گونه که اشاره گردید استان اردبیل با ۳۸۵ میلیون دلار و سهم ۱ درصدی در جایگاه ۱۶ در بین ۳۱ استان کشور قرار گرفته است.

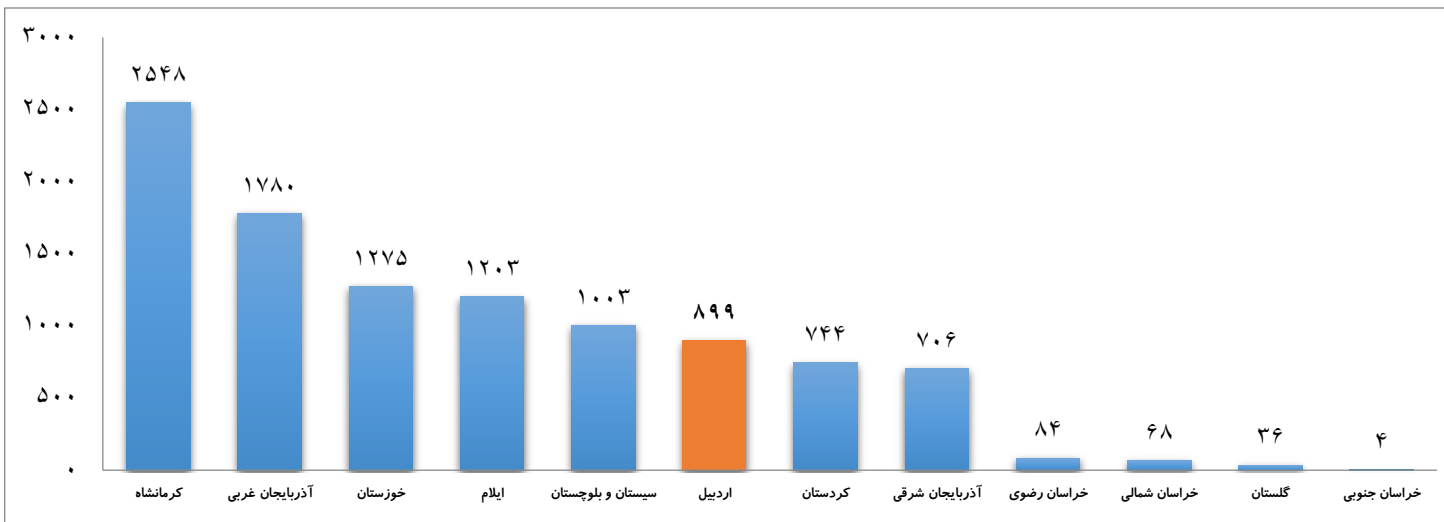
تسهیلات ارزی صندوق از طریق طرح‌های ملی^۱

علاوه بر تسهیلات ارزی تخصیص یافته از طریق قراردادهای عاملیت توسط بانک‌های دولتی و خصوصی، معادل ۱۱/۳۵ میلیارد دلار برای اعطای تسهیلات جهت اجرای طرح‌های ملی مربوط به حوزه آب، خاک و کشاورزی اختصاص یافته است. سهم استان اردبیل از این تسهیلات به‌طور قابل توجهی چشمگیر می‌باشد به‌گونه‌ای که اطلاعات توزیعی استانی منابع طرح‌های ملی آب‌و‌خاک نشان می‌دهد استان اردبیل توانسته است با ۸۹۹ میلیون دلار و با سهم ۷/۹ درصدی از مجموع ۱۱/۳۵ میلیارد دلار تسهیلات مصوب کل کشور از این محل را به خود اختصاص داده باشد.

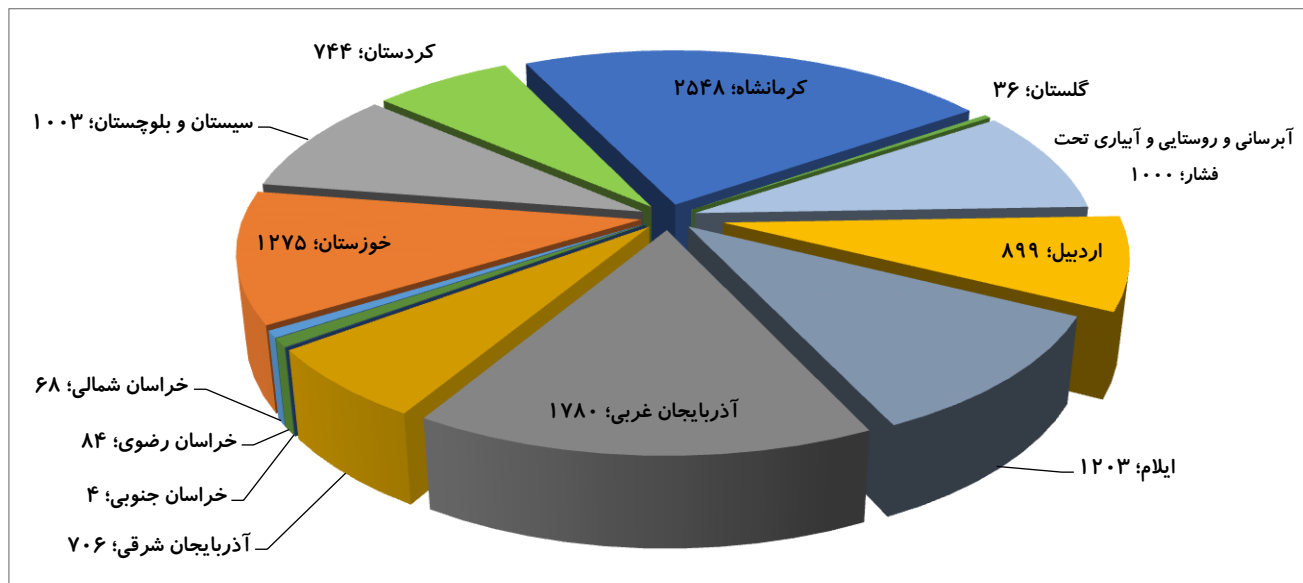
گفتنی است این میزان تسهیلات صندوق در قالب پروژه مهار و تنظیم آب‌های مرزی کشور به استان اختصاص یافته که در حال حاضر نیز پروژه‌هایی از محل این اعتبارات در نقاط مختلف استان و علی‌الخصوص در شمال استان برای تکمیل پروژه پایاب سد خدا آفرین در حال اجرا بوده و ضمن اینکه در حال حاضر نیز این تسهیلات توانسته منجر به اشتغال‌زایی در منطقه شود علاوه بر آن با اتمام این پروژه، مردم استان شاهد شکوفایی ویژه‌ای در رشد اقتصادی، تولید و اشتغال خواهند بود. در نمودارهای زیر مقدار و سهم دریافتی استان‌های کشور که موفق به دریافت تسهیلات از صندوق توسعه ملی در قالب طرح‌های ملی شده‌اند آورده شده است.

^۱ باید توضیح داد که در گزارش ۹ ماهه سال ۱۳۹۹ به این آمار اشاره‌ای نشده و از گزارش‌های قبلی صندوق برای این قسمت جهت کامل بودن گزارش استفاده شده است.

نمودار ۴: جایگاه استان اردبیل در دریافت تسهیلات ارزی از صندوق توسعه ملی در قالب طرح‌های ملی: میلیون دلار

نمودار ۵: سهم استان اردبیل در دریافت تسهیلات ارزی از صندوق توسعه ملی در قالب طرح‌های ملی: درصد

عملکرد تسهیلات ریالی صندوق توسعه ملی از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی

بخش دیگری از منابع ارزی صندوق توسعه ملی به سپرده‌گذاری در بانک‌های عامل اختصاص یافته و بانک‌های سپرده پذیر از طریق اعطای تسهیلات، این منابع را به طرح‌ها و فعالیت‌های مرتبط تخصیص داده‌اند.

از ابتدای سال ۱۳۹۴ و در اجرای مفاد حکم ماده (۵۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، صندوق توسعه ملی موظف گردید از منابع ورودی به صندوق در هر سال:

الف: ده درصد (۱۰٪) را جهت پرداخت تسهیلات به بخش‌های خصوصی و تعاونی و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی به طرح‌های دارای توجیه فنی، زیست‌محیطی و مالی و اهلیت متقاضی به صورت پرداخت و بازپرداخت ریالی در بخش آب، کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی، منابع طبیعی و محیط‌زیست و صادرات محصولات کشاورزی در بانک‌های دولتی و خصوصی داخلی سپرده‌گذاری کند.

ب: ده درصد (۱۰٪) را جهت پرداخت تسهیلات به بخش‌های خصوصی و تعاونی و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی به طرح‌های دارای توجیه فنی، زیست‌محیطی و مالی و اهلیت متقاضی به صورت پرداخت و بازپرداخت ریالی در بخش صنعت، معدن، گردشگری و صادرات کالاهای صنعتی و معدنی به استثنای بخش ساخت مسکن در بانک‌های دولتی و خصوصی سپرده‌گذاری کند.

لازم به توضیح است سود سپرده‌گذاری و اقساط وصولی مجدداً جهت پرداخت تسهیلات طرح‌های موضوع هر بند اختصاص می‌یابد.

عملکرد تجمعی سپرده‌گذاری ریالی انجام‌شده از ابتدای سال ۱۳۹۴ تا پایان آذر ۱۳۹۹ به تفکیک بخش اقتصادی که در راستای اجرای ماده (۵۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت انجام گرفته، در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۲: عملکرد سپرده‌گذاری ریالی صندوق توسعه ملی از ابتدای سال ۱۳۹۴ تا پایان آذرماه ۱۳۹۹: هزار میلیارد ریال

مبلغ قرارداد	مبلغ تخصیصی (تسهیلات پرداخت شده)	درصد جذب	سهم از مبلغ قرارداد	سهم از مبلغ تخصیص
۲۷۶	۱۸۳	۶۶	۵۵	۵۶
۱۳۹	۹۲	۶۶	۲۸	۲۸
۵۲	۳۴	۶۵	۱۰	۱۰
۳۵۰۶	۱۸۰۳	۵۱	۷	۶
۵۰۳	۳۲۸	۶۵	۱۰۰	۱۰۰

با توجه به جدول فوق مشخص می‌شود که از ابتدای سال ۱۳۹۴ تا پایان آذرماه ۱۳۹۹ بخش صنعت و معدن با مجموع قرارداد ۲۷۶ و تخصیص ۱۸۳ هزار میلیارد ریالی سهم ۵۵ درصدی از کل مبلغ قراردادهای و سهم ۵۶ درصدی از مبالغ تخصیصی را به خود اختصاص داده و دارای درصد جذب (نسبت مبلغ تخصیصی به قرارداد) ۶۶ درصد بوده است. پس از بخش صنعت و معدن که بیشترین سهم را داشته بخش آب و کشاورزی با مجموع قرارداد ۱۳۹ و تخصیص ۹۲ هزار میلیارد ریالی سهم ۲۸ درصدی از کل مبلغ قراردادهای و مبالغ تخصیصی را به خود اختصاص داده و دارای درصد جذب (نسبت مبلغ تخصیصی به قرارداد) ۶۶ درصد بوده است.

بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی به عنوان دیگر بخش مهم مورد بررسی دارای مبلغ قرارداد ۵۲ و مبلغ تخصیص ۳۴ هزار میلیارد ریالی بوده که درصد جذب ۶۵ درصدی را سبب شده است. این بخش سهم ۱۰ درصدی از مجموع قراردادهای و مبالغ تخصیصی به تفکیک بخش‌های اقتصادی را شامل شده است.

بخش گردشگری به مبلغ قرارداد ۳۵/۶ و مبلغ تخصیص ۱۸/۳ هزار میلیارد ریالی کمترین و با سهم‌های ۷ درصد از قراردادهای و ۶ درصد از مبالغ تخصیصی کمترین سهم را در مقایسه با دیگر بخش‌ها به خود اختصاص داده است این بخش همچنین با درصد جذب ۵۱ درصدی کمترین درصد جذب را نیز دارا می‌باشد. شایان ذکر است در خصوص بیشتر بودن سهم منابع سپرده‌گذاری شده در بخش «صنعت و معدن» نسبت به بخش «آب و کشاورزی» علیرغم مساوی در نظر گرفته شده توسط قانون گذار (مطابق توضیحات صفحه قبل) توجه به این نکته ضروری است که عمده سپرده‌گذاری‌های صندوق در بخش «صنعت و معدن» جهت سرمایه در گردش و در بخش «آب و کشاورزی» جهت سرمایه ثابت منعقد می‌گردد. لذا به دلیل کوتاه بودن مدت قراردادهای سرمایه در گردش (۲ سال) نسبت به قراردادهای سرمایه ثابت (۷سال) بازگشت منابع در بخش «صنعت و معدن» نسبت به منابع بخش «آب و کشاورزی» از سرعت بیشتری برخوردار است لذا امکان تخصیص مجدد آن فراهم می‌باشد و به تدریج باعث شده سپرده‌گذاری سالانه انجام‌یافته در این بخش از دیگر بخش‌ها بیشتر باشد.

عملکرد استان اردبیل از تسهیلات صندوق توسعه ملی از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی

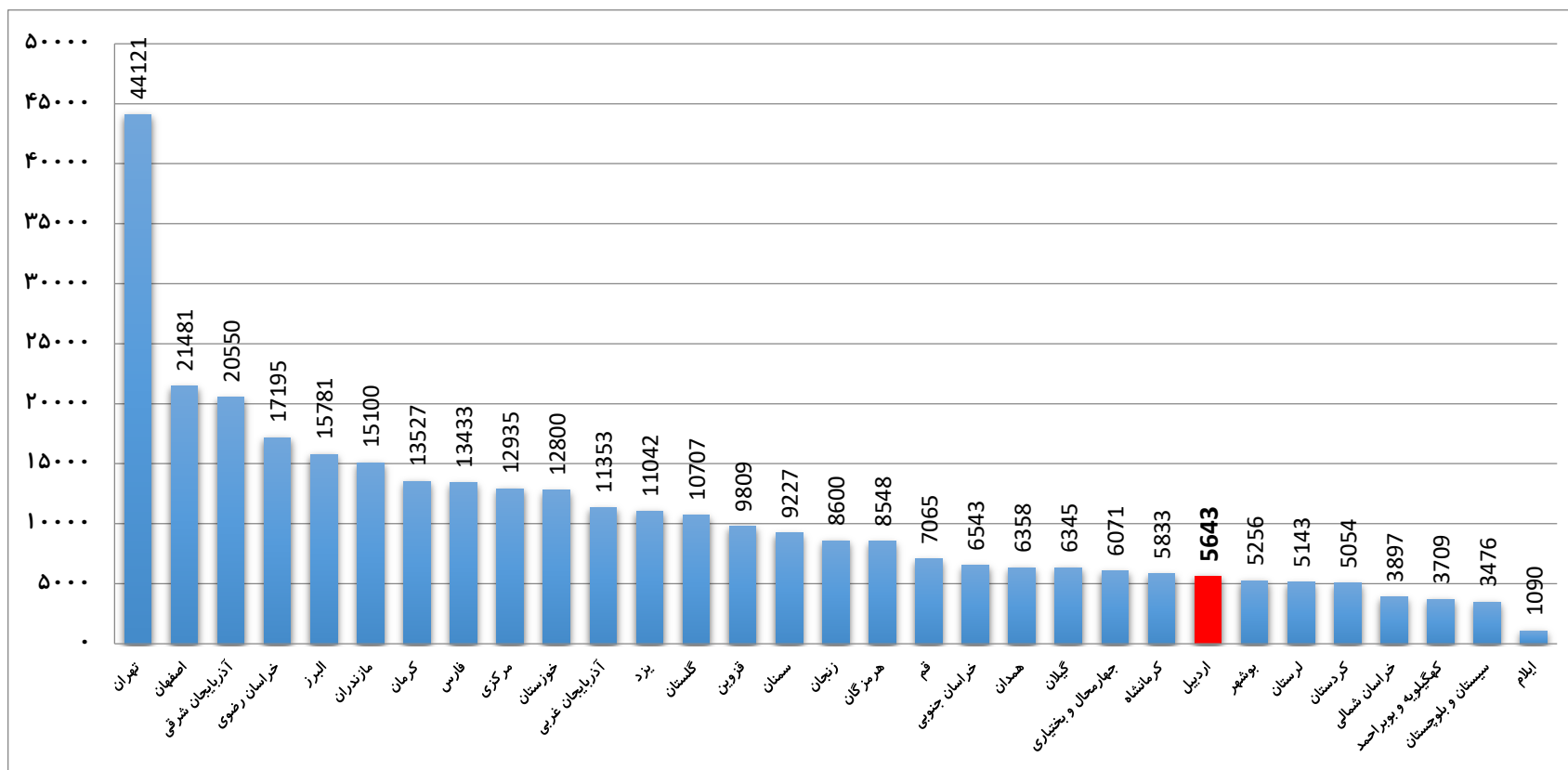
در جدول زیر عملکرد استان اردبیل از مبالغ تخصیص داده‌شده به متقاضیان توسط بانک‌ها از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی آورده شده است. لازم به توضیح است عملکرد تمام استان‌های کشور از این محل در قسمت پیوست ۲ گزارش موجود می‌باشد.

جدول ۳: عملکرد استان اردبیل از تسهیلات صندوق توسعه ملی از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی: میلیارد ریال

شرح . بخش اقتصادی	صنعت و معدن	گردشگری	صنایع تبدیلی و تکمیلی	آب و کشاورزی	مجموع
کشور	۱۸۳۲۷۲	۱۸۳۳۸	۳۴۲۴۰	۹۱۸۳۹	۳۲۷۶۸۹
استان اردبیل	۲۱۳۹	۴۱۲	۴۶۹	۲۶۲۳	۵۶۴۳
سهم استان	۱،۲	۲،۲	۱،۴	۲،۹	۱،۷

با توجه به اطلاعات جدول فوق مشاهده می‌شود استان اردبیل از محل قراردادهای سپرده‌گذاری صندوق موفق به دریافت ۵۶۴۳ میلیارد ریال تسهیلات از صندوق شده که ۱/۷ درصد از کل تسهیلات اعطایی صندوق از این محل یعنی ۳۲۷۶۸۹ میلیارد ریال را شامل می‌شود که در مقایسه بین استان‌های کشور استان اردبیل از بین ۳۱ استان کشور در جایگاه ۲۴ ام قرار گرفته است. ترکیب استانی اطلاعات فوق در نمودار زیر آورده شده است.

نمودار ۶: عملکرد استان‌های کشور از تسهیلات صندوق از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی: میلیارد ریال

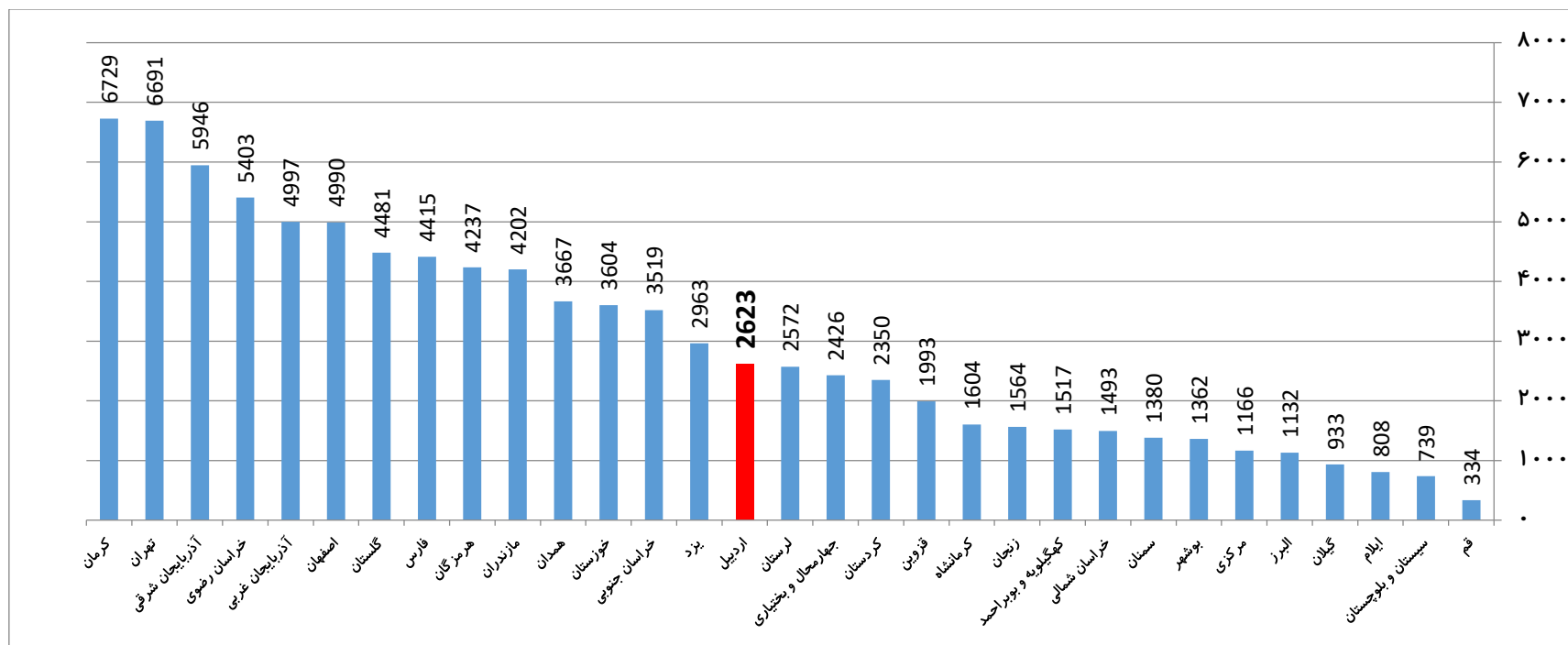

استان‌های تهران، اصفهان و آذربایجان شرقی به ترتیب با ۴۴۱۲۱، ۲۱۴۸۱ و ۲۰۵۵۰ میلیارد ریال و سهم‌های ۱۳/۵، ۶/۵ و ۶/۳ درصدی بیشترین سهم و استان‌های ایلام، سیستان و بلوچستان و کهگیلویه و بویر احمد با ۱۰۹۲، ۳۴۷۶ و ۳۷۰۹ میلیارد ریال و سهم‌های ۰/۳، ۱/۱ و ۱/۱ درصدی کمترین سهم را از تسهیلات صندوق از محل قراردادهای سرمایه‌گذاری ریالی به خود اختصاص داده‌اند.

سهم استان اردبیل از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق در بخش آب و کشاورزی

بیشترین مبلغ تخصیص داده‌شده به استان اردبیل از مبالغ قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی صندوق در بخش آب و کشاورزی با مبلغ ۲۶۲۳ میلیارد ریال از ۹۱۸۳۹ میلیارد ریال کل کشور بوده که سهمی معادل ۲/۹ درصد از کل تسهیلات صندوق در بخش آب و کشاورزی را شامل می‌شود. با مقایسه این رقم (سهم ۲/۹ درصدی) با سهم استان اردبیل از ارزش‌افزوده کشاورزی کشور که ۲/۱ درصد می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت استان اردبیل عملکرد مناسبی در دریافت تسهیلات در این بخش را داشته است. جایگاه استان اردبیل در بین سایر استان‌ها در این بخش رتبه ۱۵ از ۳۱ می‌باشد. با توجه به نمودار زیر استان‌های کرمان، تهران و آذربایجان شرقی با ۶۷۲۹، ۶۶۹۱ و ۵۹۴۶ میلیارد ریال به ترتیب بیشترین و استان‌های قم، سیستان و بلوچستان و ایلام با ۷۳۹، ۳۳۴ و ۸۰۸ میلیارد ریال کمترین سهم از تسهیلات ریالی صندوق در بخش آب و کشاورزی را به خود اختصاص داده‌اند.

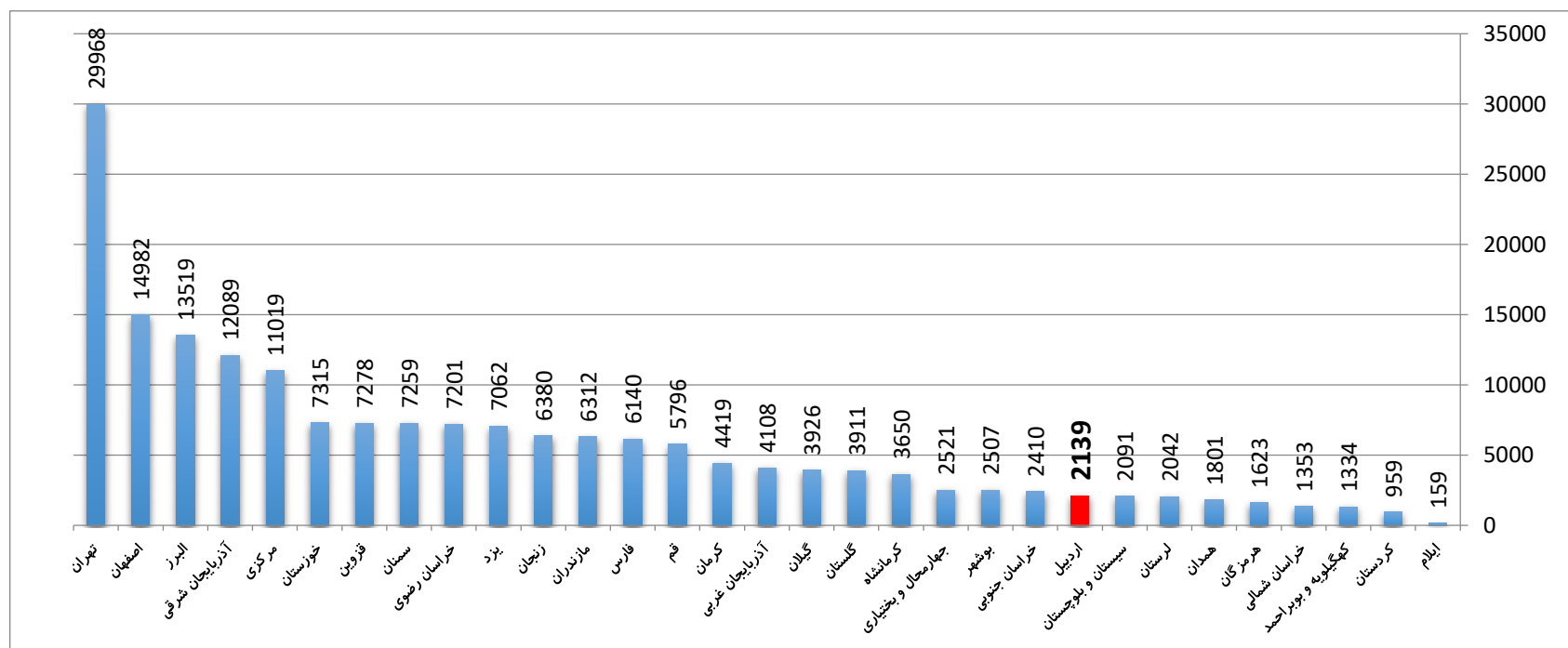
نمودار ۷: عملکرد استان‌های کشور از تسهیلات صندوق از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی در بخش آب و کشاورزی: میلیارد ریال

سهم استان اردبیل از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق در بخش صنعت و معدن

تسهیلات اعطایی به بخش صنعت و معدن استان با ۲۱۳۹ میلیارد ریال، سهم ۱/۲ درصدی از ۱۸۳۲۷۲ میلیارد ریال کشور را شامل شده است. سهم ۰/۴ درصدی ارزش افزوده بخش صنعت و معدن استان از کشور نشان می‌دهد که عملکرد این بخش استان در دریافت تسهیلات صندوق توسعه ملی قابل قبول می‌باشد. هرچند همین سهم پایین ارزش افزوده بخش صنعت و معدن از کشور حاکی است که این بخش همچنان با ضعف‌های اساسی روبه‌رو بوده و انتظار می‌رود تصمیم‌گیران استان با برنامه‌ریزی‌های هوشمند آن را به جایگاه مطلوبی ارتقاء دهند. با توجه به آمارهای موجود در این بخش استان‌های صنعتی تهران، اصفهان و البرز با ۲۹۹۶۸، ۱۴۹۸۲ و ۱۳۵۱۹ میلیارد ریال بیشترین و استان‌های محروم ایلام، کردستان و کهگیلویه و بویراحمد با ۱۵۹ و ۹۵۹ و ۱۳۳۴ میلیارد ریال کمترین سهم از تسهیلات صندوق از این محل را به خود اختصاص داده‌اند. لازم به توضیح است استان اردبیل در تسهیلات دریافتی در حوزه صنعت و معدن در رتبه ۲۳ در بین ۳۱ استان کشور قرار گرفته است.

نمودار ۸: عملکرد استان‌های کشور از تسهیلات صندوق از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی در بخش صنعت و معدن: میلیارد ریال

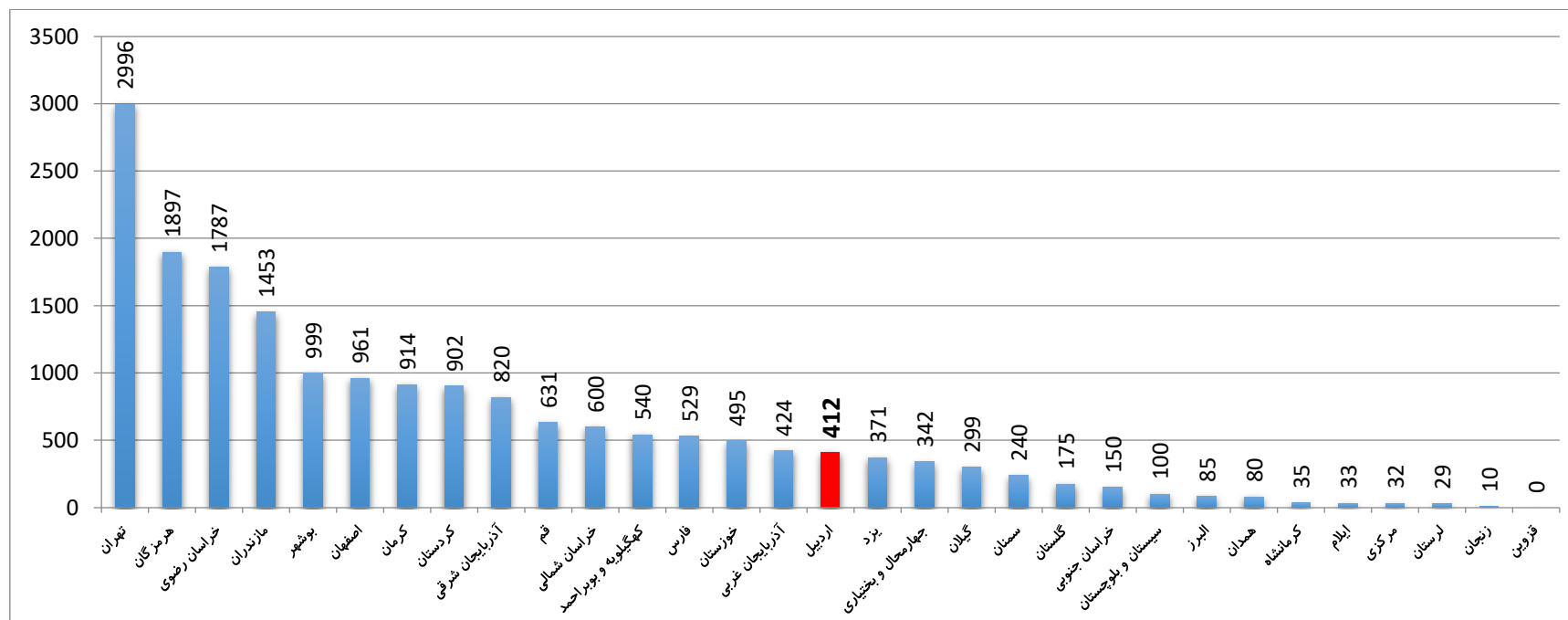

سهم استان اردبیل از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق در بخش گردشگری

تسهیلات دریافتی بخش گردشگری استان از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق با ۴۱۲ میلیارد ریال، سهم ۲/۲ درصدی از ۱۸۳۳۸ میلیارد ریال کشور را شامل شده و در رتبه ۱۶ در بین ۳۱ استان قرار گرفته است. می‌توان گفت قابلیت بالای استان در بخش گردشگری با دارا بودن چشمه‌های آب گرم، جاذبه‌های تاریخی و طبیعی این امیدواری را می‌دهد که با سرمایه‌گذاری بیشتر در این بخش بااهمیت شاهد شکوفایی هرچه بیشتر بخش گردشگری استان در سال‌های آتی باشیم.

با توجه به آمارهای موجود در این بخش استان‌های تهران، هرمزگان و خراسان رضوی با ۲۹۹۶، ۱۸۹۷ و ۱۷۸۷ میلیارد ریال بیشترین سهم از تسهیلات صندوق و استان‌های قزوین، زنجان و لرستان به ترتیب با ۱۰، ۲۹ و ۱۰ میلیارد ریال کمترین سهم از صندوق توسعه ملی در این بخش را به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۹: عملکرد استان‌های کشور از تسهیلات صندوق از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ریالی در بخش گردشگری: میلیارد ریال

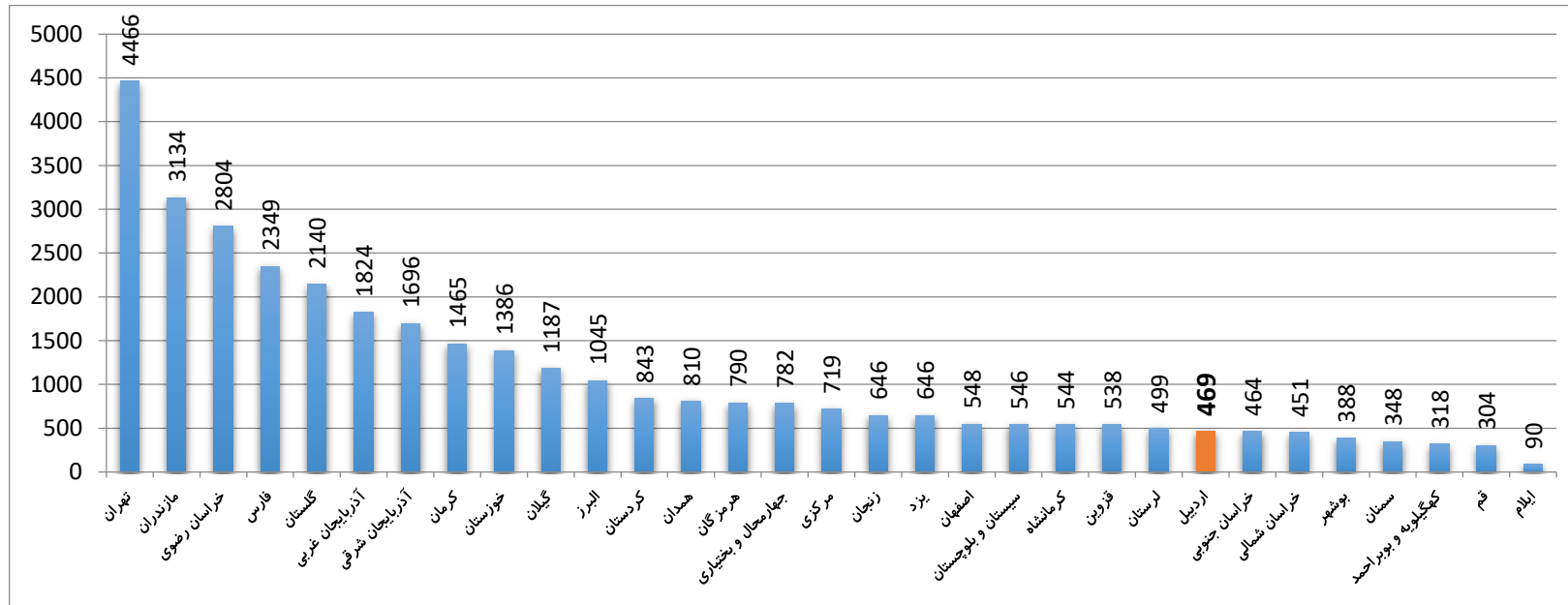

سهم استان اردبیل از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق در بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی

تسهیلات دریافتی بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی استان از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق با ۴۶۹ میلیارد ریال، سهم ۱/۴ درصدی از ۳۴۲۴۰ میلیارد ریال کشور را شامل شده است. استان اردبیل در این بخش جایگاه مناسبی را در مقایسه با سایر استان‌ها به دست نیآورده و در رتبه ۲۴ از ۳۱ قرار گرفته است. با توجه به جایگاه مناسب بخش کشاورزی در استان اردبیل، در صورت گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی می‌توان به خلق ارزش افزوده از این طریق در استان بسیار امیدوار بود و با تکمیل زنجیره ارزش افزوده، شاهد صنعتی‌تر شدن هر چه بیشتر استان در آینده باشیم.

با توجه به آمارهای موجود در این بخش استان‌های تهران، مازندران و خراسان رضوی با ۳۱۳۴، ۴۴۶۶ و ۲۸۰۴ میلیارد ریال بیشترین سهم از تسهیلات صندوق و استان‌های ایلام، قم و کهگیلویه و بویر احمد به ترتیب با ۱۵۹، ۹۵۹ و ۱۳۳۴ میلیارد ریال کمترین سهم از صندوق توسعه ملی در این بخش را به خود اختصاص داده‌اند.

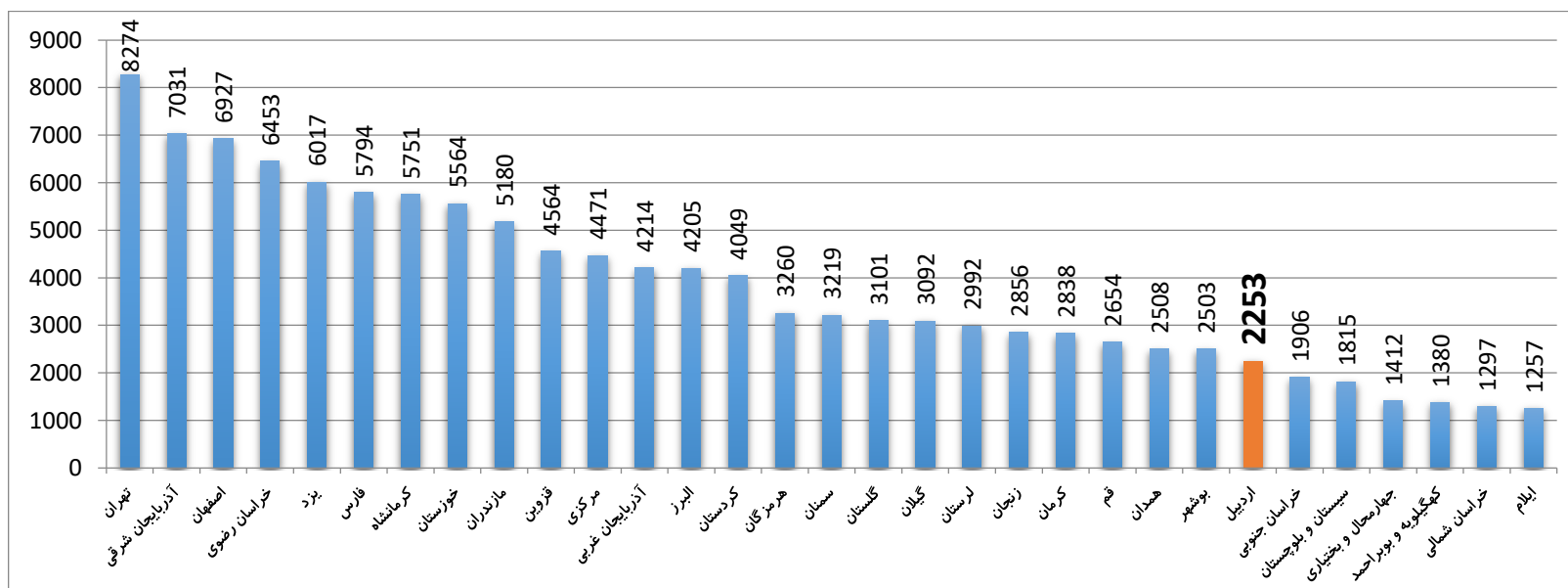
نمودار ۱۰: عملکرد استان‌های کشور از تسهیلات صندوق از محل سپرده‌گذاری ریالی در بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی: میلیارد ریال

عملکرد تسهیلات ریالی صندوق از محل قراردادهای عاملیت ریالی

از ابتدای تأسیس صندوق، بخشی از منابع بر اساس تکالیف قانونی به تسهیلات ریالی اختصاص یافته است. این تسهیلات تا انتهای سال ۱۳۹۳ از طریق انعقاد قرارداد عاملیت ریالی با بانک‌های عامل پرداخت شده و از ابتدای سال ۱۳۹۴ و در اجرای حکم ماده ۵۲ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، صندوق نسبت به سپرده‌گذاری ریالی در بانک‌های دولتی و خصوصی جهت اعطای تسهیلات ریالی به طرح‌های اقتصادی موضوع این حکم، اقدام نموده است. به بیانی صندوق صرفاً به توزیع سپرده‌های ریالی اقدام می‌کند و نقشی در تخصیص موردی تسهیلات به طرح‌ها و فعالیت‌ها ندارد و مسئولیت این کار (در چارچوب شرایط و ضوابط تعیین شده) به عهده بانک‌های سپرده پذیر می‌باشد. از محل قراردادهای عاملیت ریالی، مبلغ ۱۱۸۸۳۹ میلیارد ریال به طرح‌ها و پروژه‌های معرفی شده از طرف بانک‌های عامل، اختصاص یافته است. گفتنی است توزیع تسهیلات بین استانی از محل فوق به صورت نمودار زیر می‌باشد:

نمودار ۱۱: توزیع استانی تسهیلات ریالی صندوق از محل صندوق توسعه ملی : میلیارد ریال

توزیع استانی مبالغ تخصیص یافته از محل قراردادهای عاملیت ریالی در سال‌های ۹۳-۱۳۹۰ به گونه‌ای است که استان اردبیل با ۲۲۵۳ میلیارد ریال از کل ۱۱۸۸۳۹ میلیارد ریال سهم ۱/۹ درصدی را به خود اختصاص داده و در جایگاه ۲۵ در بین سایر استان‌ها قرار گرفته است.

رتبه و سهم استان اردبیل در شاخص های مختلف اقتصادی

توضیح: اطلاعات ارائه شده مربوط به آخرین آمار

منابع آماری: مرکز آمار ایران، بانک مرکزی، سالنامه صنعت پیم،

آمایش سرزمین استان اردبیل

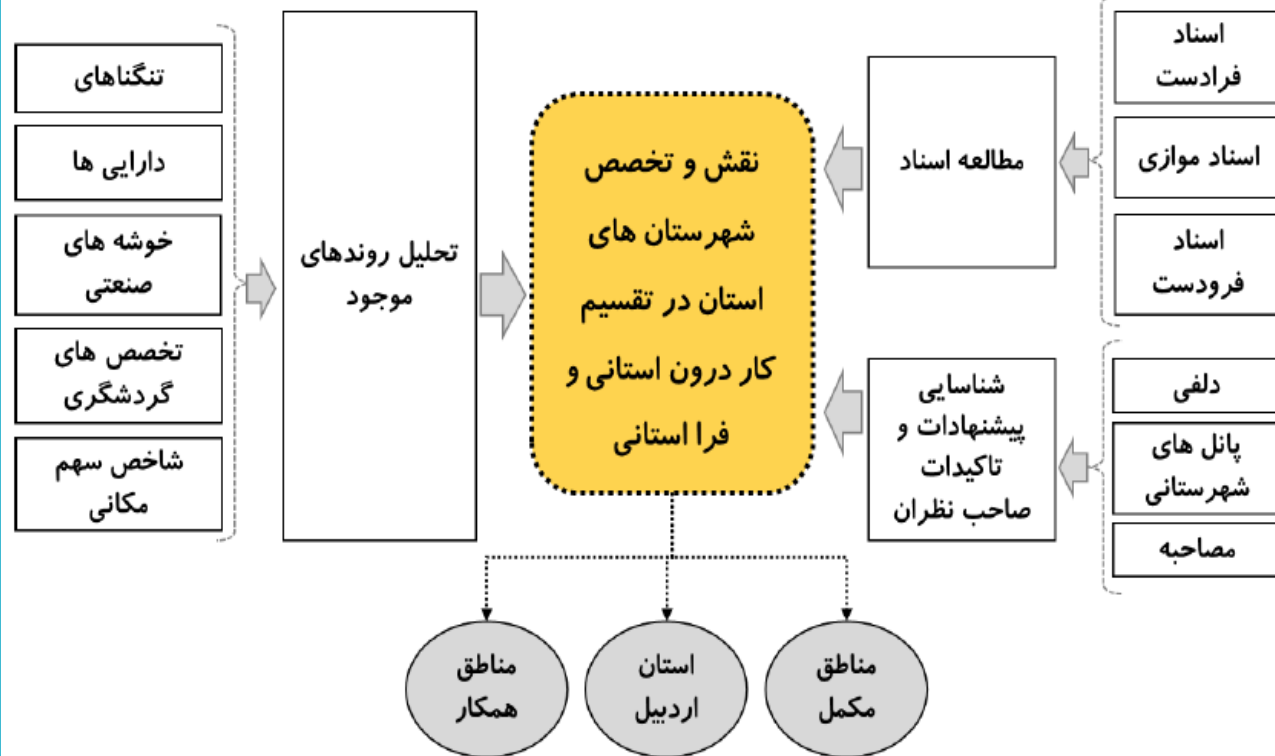
آمایش سرزمین استان اردبیل

(از ضرورت تا پیاده سازی در سطح استان و شهرستانها)

پائیز 1400

روش کار تعیین تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه شهرستان‌های استان اردبیل

منحنی تار عنکبوتی توان خوشه‌های مختلف فعالیتی استان اردبیل

چشم انداز توسعه کشور در سال ۱۴۲۴

• بیانیه چشم انداز

- در سال ۱۴۲۴، ایران سرزمینی است که با تکیه بر جامعه بالنده، تمدن دیرین، فرهنگ اسلامی-ایرانی فاخر، انسجام ملی، هم‌نوایی خرده‌فرهنگ‌ها، استعداد‌های انسانی و سرزمینی خدادادی، جوش‌های نوآوری فناورانه، نمودهای بارز تحقق الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت را به جهان عرضه می‌کند و به دستاوردهای زیر نائل شده است:
- اقتصاد متنوع و موقعیت مفصلی ایران در شبکه جریان‌های ارتباطی بین‌الملل، حلقه‌های تعامل پویایی با جهان ساخته و در اقتصاد منطقه و جهان، ارزش‌آفرینی می‌کند.
- عدالت اجتماعی، رفاه و کیفیت زندگی شایسته برای ساکنان همه مناطق فراهم آمده است.

چشم انداز توسعه کشور در سال ۱۴۲۴

- همبست امنیت غذا، آب و انرژی برقرار است و ایرانیان، پویایی و دوام زیست بوم‌های متنوع و متعدد سرزمین را با حفاظت از منابع طبیعی و محیط زیست پاسی می‌دارند.
- نظام اسکان و فعالیت شبکه‌ای، متعادل، منسجم و هم‌پیوند برقرار است.
- ایران، با تکیه بر گردشگری اجتماع‌محور، فرهنگ‌مینا و حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی، گردشگران جهان را به خود جذب می‌کند.
- کشوری با امنیت بالنده مردم محور و برخوردار از قدرت دفاع عامل و غیرعامل، نقشی فعال در امنیت هم‌پیوند منطقه و بین‌الملل ایفا می‌کند.
- نظام حکمروایی سرزمینی توسعه‌گرا، عدالت محور و مردم‌گرا استقرار یافته است.

اهداف بنیادین توسعه کشور

سازمان فضایی شبکه‌ای، متعادل، منسجم، هم‌پیوند، تاب‌آور و غیر متمرکز سازگار با تغییر اقلیم

نقش‌آفرینی و رقابت‌پذیری در شبکه جریان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی

عدالت، رفاه و مشارکت اجتماعی، حفظ و تعمیق انسجام ملی، یکپارچگی سرزمین و هویت ایرانی - اسلامی

حفاظت، احیاء و بهره‌برداری خردمندانه از منابع طبیعی، محیط‌زیست و میراث فرهنگی برای نیل به توسعه پایدار

امنیت بالنده سرزمین در همه وجوه و قدرت بازدارنده

اقتصاد متنوع، درونزا، برون‌گرا و ارزش‌آفرین مبتنی بر سرمایه انسانی، فناوری نوآورانه و تخصص‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای

بیانیه چشم انداز

• اردبیل در افق ۱۴۲۴ استانی است با تاریخی کهن و فرهنگی غنی، ساختار اقتصادی متنوع، رقابت‌پذیر و سبز، سازمان فضایی شبکه‌ای و متعادل، هم‌افزا با منطقه همکار و مکمل، پیشرو در توسعه مرزهای بازار و دانش، با جامعه‌ای منسجم و کارآفرین و مردم محور؛ دارای جایگاه ممتاز در سطح منطقه و کشور جلوه گر شده است و به دستاوردهای ذیل رسیده است:

• این چشم انداز دارای ویژگی‌های زیر است:

➤ اقتصاد متنوع، پویا و پایدار، در چهارچوب بالفعل شدن سه خوشه کلان کشاورزی، گردشگری و صنایع خلاق، به عنوان پایگاه صادرات به کشورهای حوزه CIS متکی بر مشارکت استانهای منطقه، جوامع محلی کارآفرین، خلاق و نوآور، نقش‌آفرینی می‌کند.

➤ عدالت اجتماعی، رفاه و کیفیت زندگی شایسته برای ساکنان همه مناطق فراهم آمده است.

چشم انداز توسعه استان اردبیل در سال ۱۴۲۴

چشم انداز توسعه کشور در سال ۱۴۲۴

- پویایی و کیفیت بالای زندگی، سلامت، مهارت و انگیزه بالای سرمایه انسانی و حفظ جوانی جمعیت در کل سکونتگاه های استان اردبیل نمود یافته است
- انسجام پایدار با بهره وری بالا میان منابع پایه محیط زیست (آب، خاک و انرژی) شکل گرفته و زنجیره حفاظت از منابع طبیعی با مشارکت جوامع محلی بر اصول مدیریت هوشمند و دانش بنیان پایه ریزی شده است
- سازمان فضایی متعادل مبتنی بر نقش و تخصص استان در منطقه، بر پایه توسعه نظام سکونتگاهی به صورت شبکه شهری چند مرکزی خوشه ای با رویکرد تثبیت مناطق کلانشهری، توسعه شهرهای کوچک و میانی، توسعه مکانهای مرکزی، تقویت جمعیت پذیری، تقویت روستاهای مرکزی مرزی شکل گرفته است

چشم انداز توسعه کشور در سال ۱۴۲۴

- - اردبیل با قلمروهای بی بدیل طبیعی، تاریخی و فرهنگی متنوع و منحصر به فرد، به عنوان قطب گردشگری سلامت و کریدور اصلی گردشگری شمال غرب کشور، توانسته است بازارهای با ارزش افزوده بالا، متنوع و پایدار به وجود آورد
- - استانی با تکیه بر مشارکت جوامع محلی و نقش ارزنده در تامین دفاع مرزی، امنیت ملی و پدافند غیرعامل با کشور آذربایجان.
- - نظام مدیریتی استان مبتنی بر اصول حکمروایی جمهوری اسلامی ایران و شکل یافته بر پایه توسعه گرایی، عدالت محوری و محور مداری

اهداف بنیادین توسعه استان

مهار رشد و بازآرایی فعالیت‌های مستقر مرکز استان و ایجاد زمینه استقرار جمعیت در نواحی مختلف

بایدارسازی ساختار و تنوع اقتصادی محیط روستا در چارچوب مزیت‌های محلی

بازساماندهی، بازسازی و توانمندی استان در نگهداشت جمعیت و جذب جمعیت از سایر مناطق

یکپارچگی و انسجام فضایی و تقویت وابستگی‌های بین منطقه‌ای (پیوند شمال، مرکز و جنوب)

کارایی اقتصادی و اقتصاد فضا و رقابت‌پذیری منطقه‌ای

اهداف بنیادین توسعه کشور

تولید ثروت و و ارزش افزوده بر پایه نقش دانش و فناوری

سازماندهی و پیوستگی منطقه‌ای شبکه حمل و نقل درون منطقه‌ای، بین منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای

افزایش سهم تولید انرژی از منابع انرژی‌های نو و ارتقاء سطح کارایی این بخش از اقتصاد

دستیابی به سازمان فضایی متعادل و بایدار و جلوگیری از قطبی شدن فضای توسعه

محرومیت زدایی و عدالت اجتماعی و توزیع فرصت‌های پایه توسعه

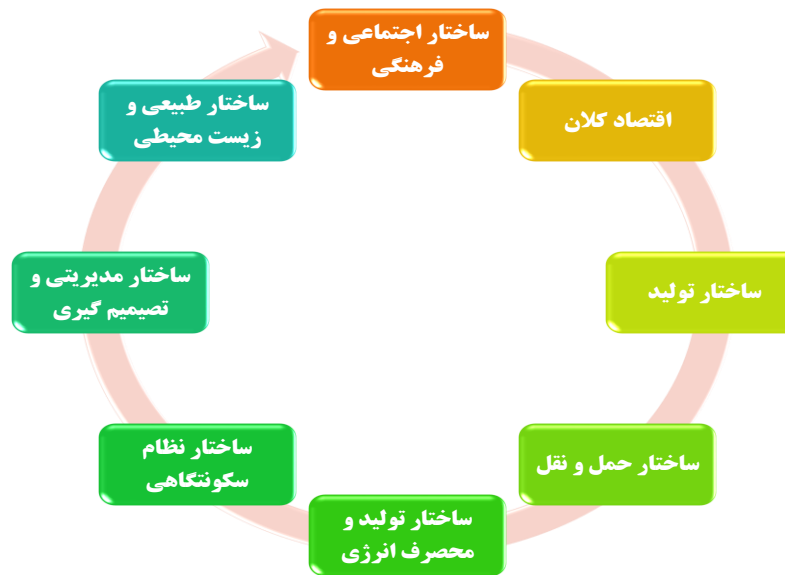

ساختار سند آمایش استان اردبیل

سند اجرایی آمایش سرزمین

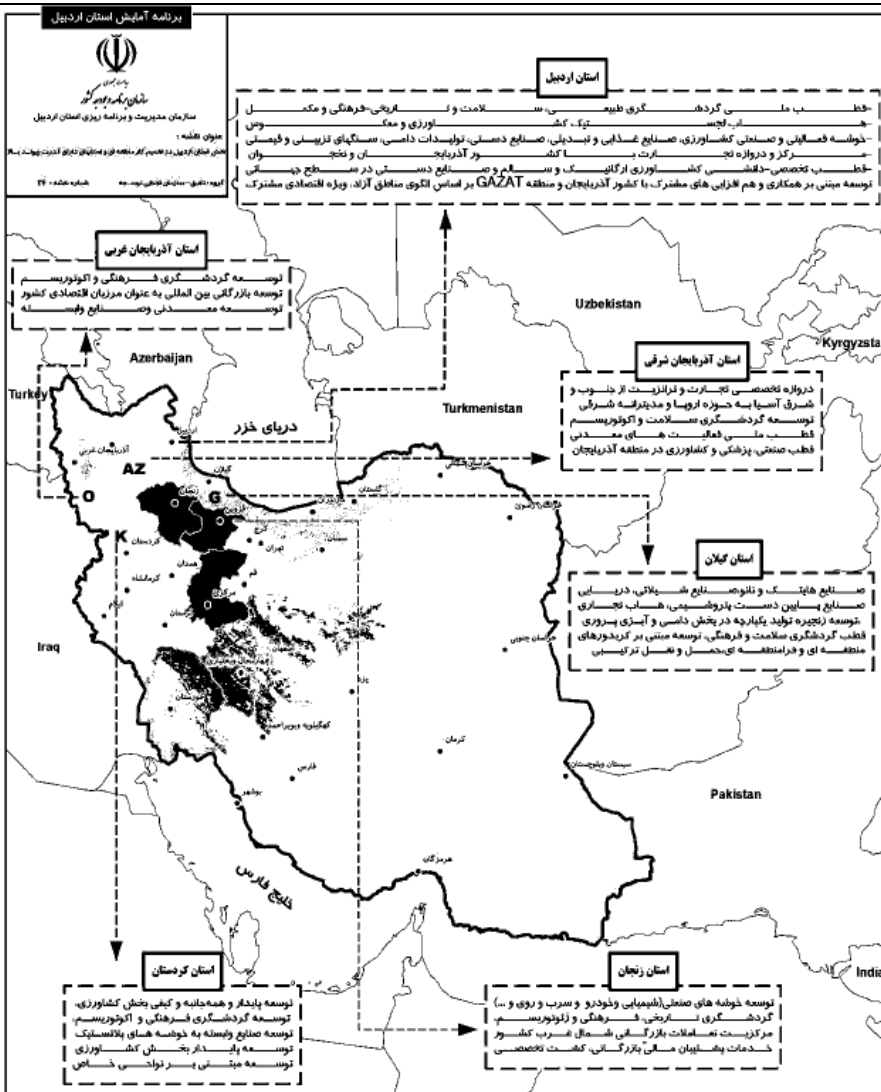
- تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان اردبیل
- تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه در سطح استان
- تحلیل زنجیره‌های تولید و خوشه‌های صنعتی
- تحلیل شیوه‌های غالب تولید و سطح فناوری بکاررفته در رشته‌های اصلی صنعتی
- تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه در سطح مناطق
- تعیین تخصص‌های اصلی مناطق
- تخصیص‌های نواحی استان در تقسیم کار درون استانی
- سیاست‌های سرزمینی توسعه بخشی‌ها
- تصویرسازمان فضایی استان اردبیل در افق توسعه یافتگی ۱۴۲۴
- عناوین پروگرام‌های اجرایی آمایش استان اردبیل
- طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار در برش‌های بخشی و شهرستانی
- طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار به تفکیک امور بخشی و فرابخشی
- طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار برش شهرستانی

موضوعات محوری اهداف بنیادین در آمایش سرزمین

<h2 style="text-align: center; color: white;">نقش و تخصص استان اردبیل در مقابل استان‌های همکار و مکمل</h2>	<p>۱ صنایع خلاق و هم پیوند بخش محیط طبیعی، کشاورزی و گردشگری</p> 	<p style="text-align: center;">صنعتی</p>
	<p>۱ مرکز اطلاعات ملی در منطقه همکار</p> <p>۲ عرضه کننده کالاهای خاص به منطقه قفقاز و آذربایجان</p> <p>۳ پیشرو در شکل گیری حلقه های تجارت و توسعه برون مرزی جمهور آذربایجان</p>	<p style="text-align: center;">بازرگانی</p>
	<p>۱ نقش همکار در زمینه خدمات آموزش عالی، تحقیق و توسعه</p> <p>۲ دهلیز ورودی منطقه به کشور آذربایجان و خدمات لجستیک و مرتبط</p> <p>۳ خدمات مکمل و تخصصی در بخش سلامت متناسب با تخصص مناطق همجوار</p> <p>۴ نقش گردشگری مکمل با تاکید بر گردشگری طبیعی در کشورهای همجوار و منطقه مکمل</p> <p>۵ فعالیت های تحقیق و توسعه و آموزشی در منطقه همکار</p>	<p style="text-align: center;">خدماتی</p>
	<p>۱ مرکز اصلی تولید و هاب توسعه محصولات سردسیر زراعی و باغی گلخانه ای و ارگانیک و گیاهان دارویی</p> <p>۲ هاب زنجیره تامین چابک و خدمات لجستیک محصولات باغی و زراعی</p>	<p style="text-align: center;">کشاورزی</p>
	<p>۱ قطب گردشگری طبیعی و ورزش های زمستانی ملی</p> <p>۲ مرکز گردشگری زیستی- فرهنگی و مکمل گردشگری سلامت در منطقه همکار</p>	<p style="text-align: center;">گردشگری</p>

نقش و تخصص استان اردبیل در مقابل استان‌های همکار و مکمل منطقه دو

مراحل پیاده سازی نتایج سند آمایش سرزمین

سیاست های سرزمینی

- سیاست های سرزمینی توسعه بخش ها در استان: مجموعه اقدامات و دستورالعمل های معینی که در جهت رسیدن به هدف یا اهداف موردنظر در برنامه آمایش استان، در چارچوب های راهبردهای مشخص شده تعیین و به اجرا گذاشته می شود.

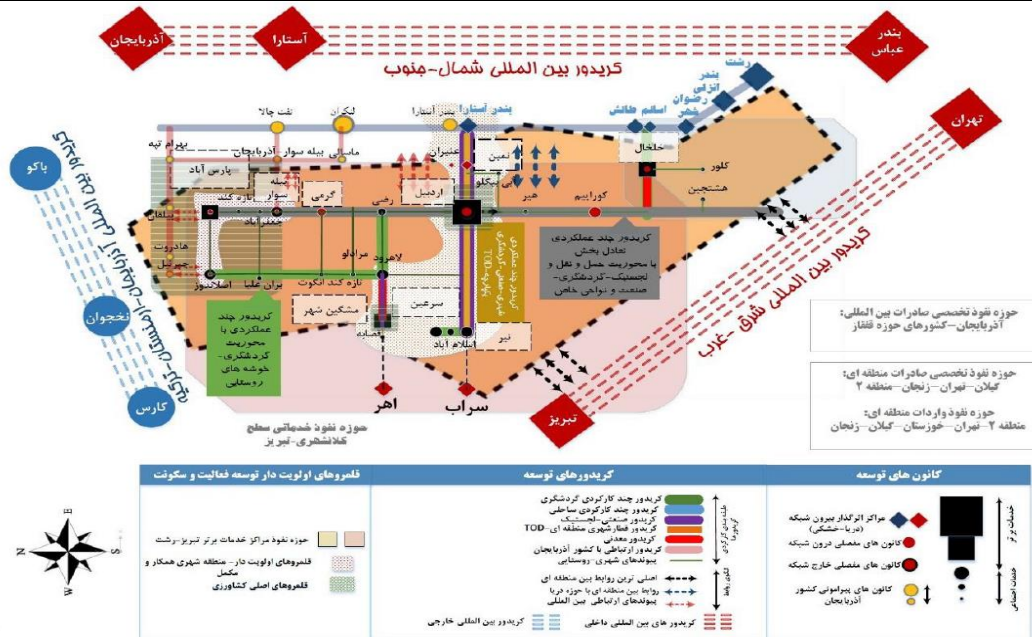
تخصیص های شهرستان ها

- تخصیص ها و اولویت های توسعه استان: تخصیص های نواحی (مناطق) استان در قالب گدهای تفصیلی تر فعالیت ها و عرصه های اولویت دار توسعه در این نواحی (مناطق) در راستای شکل بندی کلان نظام فضایی طرح می گردد

سازمان فضایی شهرستان ها

- تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی: از روی هم گذاری لایه های مختلف شکل بندی الگوی استقرار فعالیت ها، الگوی نظام سکونتگاهی، الگوی خدمات اجتماعی، الگوی نظام خدمات برتر، الگوی شبکه های زیربنایی به همراه لایه های پایه نظیر لایه های پهنه بندی های طبیعی، تقسیمات کشوری و ... تصویر شکل بندی سازمان فضایی استان را شکل می گیرد.

الگوی سازمان فضایی توسعه استان

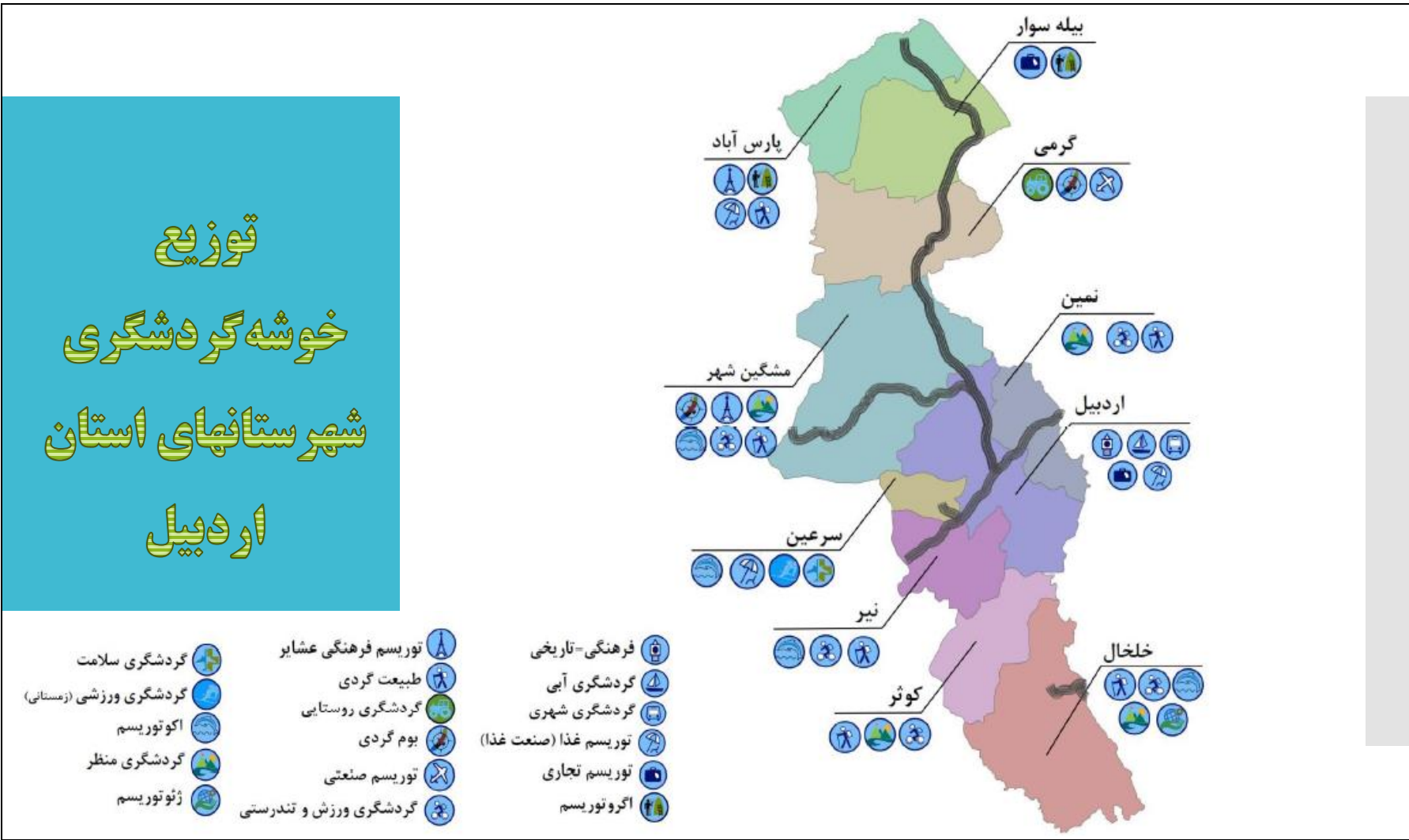
نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه ای

انرژی

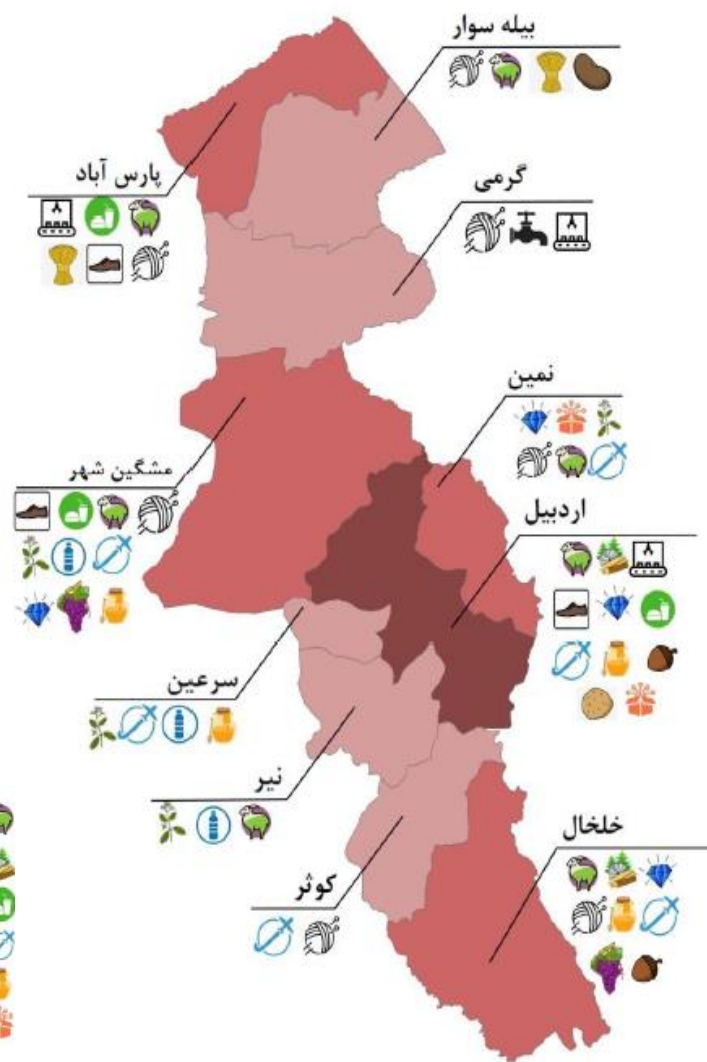
- قطب تولید کارا و دانش بنیان انرژی های نو و پاک
- در زمینه تبادل و صادرات انرژی برق و گاز cis مرکز راهبردی و پشتیبانی تعاملات با کشور های حوزه
- مرکز تحقیقات کاربردی شرکت های دانش بنیان در زمینه کسب فناوری های مرتبط با بهینه سازی مصرف انرژی

امنیتی و پدافند غیر عامل

- نقش کلیدی در تامین دفاع مرزی، امنیت ملی و پدافند غیر عامل با کشور آذربایجان با تاکید بر مشارکت جوامع محلی

توزیع خوشه صنعتی شهرستانهای استان اردبیل

صنایع دستی	خشکبار	فرآورده های دامی و لبنی
گیاهان دارویی	سیب زمینی و سبزیجات	صنایع مرتبط با چوب و کاغذ
فرآورده های باغی	فرآوری محصولات کشاورزی	صنایع غذایی
چرم و منسوجات	حیوانات	گردشگری
قطعات ماشین آلات	صنایع ساختمانی مرتبط با آب	عسل
سنگهای تزئینی و قیمتی	انواع آشامیدنی ها (آب معدنی)	پلاستیک و صنایع بسته بندی

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
پارس آباد	<ul style="list-style-type: none"> • هاب دانشی و منطقه خلاق در حوزه های تخصصی کشت و صنعت، دامپروری و خوشه‌های مرتبط • قطب توسعه خدمات مهندسی کشاورزی و صنایع غذایی • هاب کشاورزی ارگانیک و دانش بنیان کشور • سطح یک جریانات هوایی و ریلی بار در حوزه گروه‌های کالایی کشاورزی و دام • کانون سطح یک خدمات درمانی، آموزش فنی و حرفه‌ای و عالی • قطب ملی تولیدات و فرآورده‌های دامی و صنایع غذایی • قطب ملی توسعه ژنتیک کشاورزی و دام • کانون اصلی خوشه‌های صنعتی مشترک با کشور آذربایجان • قلمرو اصلی استقرار صنایع حساس به بازارهای صادراتی 	<ul style="list-style-type: none"> • مرکز تولید غلات، حبوبات و تولیدات نیمه گرمسیری منطقه آذربایجان • کانون سطح یک منطقه در کالاهای واسه‌ای صنعت چرم و منسوجات • قطب بازرگانی کالاهای کشاورزی و دامی با آذربایجان، روسیه و اروپای شرقی • توسعه تحقیق و پژوهش‌های اساسی مرتبط با تولیدات زراعی و باغی نیمه گرمسیری و ارگانیک • کانون خوشه صنایع غذایی منطقه آذربایجان • پرورش دهنده نیروی انسانی ماهر در بخش کشاورزی • مرکز خدمات منطقه شمال استان 	<ul style="list-style-type: none"> • سطح یک کشاورزی و دام سطح دو باغداری • سطح یک خدمات برتر (درمان، آموزشی و مهندسی) • سطح یک پژوهشگرها و شهرک‌های فناوری • سطح یک بازرگانی و پردازش صادرات • سطح دو گردشگری طبیعی

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
بيله سوار	<ul style="list-style-type: none"> • یکی از کانون‌های اصلی بازرگانی با کشور آذربایجان و حوزه قفقاز (تجارت بین‌الملل) • مرکز اصلی مبادلات کشور آذربایجان و ارمنستان با قلمروی غرب و جنوب غربی کشور و عراق (ترانزیت بین‌المللی) • کانون کشاورزی سالم، استاندارد و دامپروری 	<ul style="list-style-type: none"> • دهلیز ورودی و خروجی منطقه دو آمایش با کشور آذربایجان • کانون سطح یک تولیدات حبوبات در منطقه با محوریت کشت دیم 	<ul style="list-style-type: none"> • سطح یک بازرگانی منطقه‌ای • سطح دو تولیدات دامی سطح دو تولیدات کشاورزی • سطح دو خدمات برتر سطح سه گردشگری

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
گرمی	<ul style="list-style-type: none"> مرکز خوشه صنایع مرتبط با آب در حوزه ساختمان قطب سطح دو ملی در حوزه صنایع دستی و بوم گردی 	<ul style="list-style-type: none"> مرکز خوشه صنایع ساختمانی مرتبط با آب قطب سطح یک بوم گردی 	<ul style="list-style-type: none"> سطح یک صنعت و بوم-گردی سطح یک خدمات مهندسی و پشتیبان تولید سطح سه خدمات برتر سطح سه کشاورزی و تولیدات دامی

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
مشگین شهر	<ul style="list-style-type: none"> کانون سطح یک گردشگری فرهنگی سطح دو گردشگری طبیعی، تاریخی و سلامت قطب سطح یک ملی تولیدات عشایر و فرآورده‌های دامی و لبنی سطح ۱ لجستیک تخصص کشاورزی در حوزه تولیدات باغی و دامی مرکز ملی توسعه انرژی زمین گرمایی مرکز ملی تولید و توسعه گیاهان دارویی 	<ul style="list-style-type: none"> مرکز سازماندهی تولیدات عشایری منطقه کانون سطح یک زنجیره امنیت تولید ثقات دامی و عشایری در منطقه مرکز سطح یک تولیدات باغی مرکز سطح یک خوشه عمل و فرآورده‌های دامی و لبنی 	<ul style="list-style-type: none"> سطح یک گردشگری سطح دو صنایع غذایی سطح یک تولیدات دامی و باغی سطح یک زنجیره تامین چابک

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
نمین	<ul style="list-style-type: none"> قطب ملی گردشگری طبیعی و منظر هاب لجستیک کشاورزی، صنعتی و مکمل و همکار بندر آستارا (مهمترین بندر تخصصی با کشور آذربایجان) مرکز خوشه صنایع پلاستیک و بسته بندی یکی از قطب های اصلی علم و فناوری قطب ملی تولید و فرآوری سنگ های قیمتی قلمرو اصلی صنایع حساس به بازار کشورهای حوزه دریای خزر 	<ul style="list-style-type: none"> قطب منطقه ای گردشگری منظر و طبیعی هاب منطقه ای لجستیک کشاورزی قطب منطقه ای صنایع معدنی دارای ارزش افزوده بالا مرکز خوشه صنایع پلاستیک و بسته بندی 	<ul style="list-style-type: none"> سطح یک گردشگری سطح یک صنایع معدنی سطح دو خدمات کشاورزی سطح دو صنعتی

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
اردبیل	<ul style="list-style-type: none"> قطب فراملی گردشگری (تاریخی-فرهنگی، ورزشی، تفریحی و طبیعی) کشور مرکز اصلی توسعه خوشه های فعالیتی جرم، نساجی، عسل، صنایع دستی، فرآورده های دامی، لبنی و صنعت غذا و صنایع بسته بندی، کاغذ و چوب هسته اصلی خوشه های همپوند کشاورزی-صنعت غذا و گردشگری و صنایع خلاق و های تک منطقه هاب دانش و خلاق ملی در حوزه های مزینی در حوزه فناوری ها و نوآوری های زیستی، فناوری های کشاورزی و غذایی، دارویی، CT, IT مرکز ملی توسعه و ترویج محصولات سردسیر کشور کانون سطح یک تولید و توسعه صنایع غذایی کشور کانون و هسته اصلی الگوی توسعه و ترویج کشاورزی شهری مرکز ملی توسعه خوشه گیاهان دارویی و صنایع دارویی قطب تولید سبزیجات و فرآورده های دامی کشور مرکز خوشه ماشین آلات مرتبط با خوشه کشاورزی و صنایع غذایی کانون سطح یک زیست پذیر کشور هسته اصلی الگوی توسعه پایدار و اقتصاد سبز 	<ul style="list-style-type: none"> حلقه اصلی تکمیل زنجیره گردشگری طبیعی و تاریخی منطقه مکمل قطب کشاورزی دانش بنیان و ارگانیک منطقه دو آذربایجان قطب اصلی توسعه الگوی دانش بنیان در حوزه کشاورزی، گردشگری و صنایع غذایی قطب گردشگری طبیعی و ورزش-های زمستانی قطب لجستیک محصولات کشاورزی و باغی منطقه آذربایجان و دهلیز صادرات به کشورهای حاشیه دریای خزر مرکز خدمات منطقه مرکز استان بر پایه ظرفیت شبکه ای فضا-مجموعه شهری اردبیل 	<ul style="list-style-type: none"> سطح یک گردشگری طبیعی، تاریخی و فرهنگی سطح یک صنایع غذایی و کشاورزی سطح یک تحقیق و توسعه و خدمات مهندسی سطح یک خدمات پرتر سطح یک لجستیک کشاورزی زمینی و هوایی سطح یک صنایع های تک و خلاق

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
سرعین	<ul style="list-style-type: none"> قطب جهانی و ملی خوشه گردشگری سلامت (آیدرمانی، سلامت و پزشکی) و ورزش‌های زمستانی مرکز خوشه صنعت عسل و صنایع تبدیلی قطب ملی گردشگری روستایی 	<ul style="list-style-type: none"> قطب منطقه‌ای گردشگری سلامت (تندرستی، درمان و پزشکی) مرکز خوشه گیاهان دارویی قطب گردشگری طبیعی 	<ul style="list-style-type: none"> سطح یک گردشگری سطح یک ورزش‌های زمستانی سطح سه خدمات برتر

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
نیر	<ul style="list-style-type: none"> قطب ملی صنایع مربوط به آب معدنی و انواع نوشیدنی‌ها کانون سطح دو گردشگری سلامت 	<ul style="list-style-type: none"> مرکز خوشه واسطه آب معدنی با صنایع مرتبط با انواع نوشیدنی‌ها قطب تولید آب معدنی و گردشگری تندرستی 	<ul style="list-style-type: none"> سطح یک صنایع انواع نوشیدنی و آب معدنی سطح دو گردشگری سطح سه کشاورزی سطح چهار خدمات برتر

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
کوثر	<ul style="list-style-type: none"> • کانون ویژه بوم گردی، طبیعت گردی و گردشگری سلامت • قطب ملی تولید و فرآوری پرلیت (در سطح ملی) و صنایع دستی 	<ul style="list-style-type: none"> • قطب توسعه خوشه محصول به کانون • سطح دو تولیدات معدن طلا، آب، مس و تراورتن تولید کننده کالاهای نهایی در حوزه محصول پرلیت 	<ul style="list-style-type: none"> • سطح یک معدن و • سطح دو گردشگری • سطح یک خوشه محصولات باغی

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
خلخال	<ul style="list-style-type: none"> • قطب سطح یک ژئوتوریسم، اکوتوریسم، گردشگری زمستانی، بوم گردی (ارائه دهنده خدمات گردشگری نمین و سرعین در مقیاس کوچکتر) و خدمات اکوسیستم (محصولات مرتبط با منابع طبیعی) • قطب سطح دو ملی در حوزه صنایع دستی • مرکز اصلی ملی توسعه زن محصولات زراعی و باغی سردسیر و آبیان سرد آبی • قلمرو اصلی صنایع حساس به بازار داخلی کشور کریدور شرق-غرب 	<ul style="list-style-type: none"> • قطب گردشگری مکمل با استان گیلان • قطب تولید چرم و فرآوری های چوبی • مرکز اصلی توسعه زن محصولات زراعی و باغی سردسیر • کانون تولید کننده سنگ های تزئینی و قیمتی • مرکز خدمات منطقه جنوب استان 	<ul style="list-style-type: none"> • سطح یک ژئوتوریسم و اکوتوریسم • سطح یک تولیدات مرتبط با منابع طبیعی • سطح دو تحقیق و توسعه • سطح دو معدن و صنایع مرتبط به آن

تخصصی
شهرستانها
(نظام تقسیم
کار بین
شهرستانها)

سیمای توسعه شهرستان مشگین شهر

تخصصی شهرستانها (نظام تقسیم کار بین شهرستانها)

شهرستان	ملی و فراملی	منطقه مکمل و همکار	استان و نواحی
مشگین شهر	<p>کانون سطح یک گردشگری فرهنگی</p> <p>سطح دو گردشگری طبیعی، تاریخی و سلامت</p> <p>قطب سطح یک ملی تولیدات عشایر و فرآورده‌های دامی و لبنی</p> <p>سطح ۱ لجستیک تخصص کشاورزی در حوزه تولیدات باغی و دامی</p> <p>مرکز ملی توسعه انرژی زمین گرمایی</p> <p>مرکز ملی تولید و توسعه گیاهان دارویی</p>	<p>مرکز سازماندهی تولیدات عشایری منطقه</p> <p>کانون سطح یک زنجیره امنیت تولید ثققات</p> <p>دامی و عشایری در منطقه</p> <p>مرکز سطح یک تولیدات باغی</p> <p>مرکز سطح یک خوشه عسل و فرآورده‌های دامی و لبنی</p>	<p>سطح یک گردشگری</p> <p>سطح دو صنایع غذایی</p> <p>سطح یک تولیدات دامی و باغی</p> <p>سطح یک زنجیره تامین چابک</p>

مهم‌ترین مسائل (ضعف‌ها و تهدیدها) موجود و پیش روی شهرستان مشکین شهر

نوع ساختار	مهم‌ترین مسائل (ضعف‌ها و تهدیدها)
محیطی	پایین تر بودن متوسط دمای ناحیه از میانگین استان و بروز خسارات قابل توجه به محصولات کشاورزی از طریق سرما و یخبندان قرارگیری در طبقه‌بندی اقلیمی شرایط نسبتاً سخت که شرایط را برای سکونت و فعالیت محدود می‌سازد محدودیت اراضی دارای خاک‌های عمیق و بسیار عمیق که مناسب توسعه زراعت و باغداری است پایین بودن سهم شهرستان از اراضی حاصلخیز استان و توان پایین آن در توسعه اراضی کشاورزی وجود آلودگی‌های مربوط به آب‌وخاک که منجر به ایجاد اختلال در پایداری توسعه در ناحیه شده است تغییرات در کاربری اراضی و تبدیل اراضی مرتعی و زراعی به اراضی باغی واقع شدن در زون زیاد لرزه‌خیزی در نواحی جنوبی شهرستان افزایش بی‌رویه بهره‌برداری از منابع آبی زیرزمینی و حفر چاه‌ها از دهه‌های ۷۰ و ۸۰ به بعد
اجتماعی - فرهنگی	کاهش جمعیت و خروج جمعیت از ناحیه و کاهش سهم جمعیت ناحیه از استان افزایش تمرکز جمعیت در بخش مرکزی و خروج جمعیت از دیگر نواحی (۹۰ درصد جمعیت شهرنشین و ۵۰ درصد جمعیت روستانشین در بخش مرکزی سکونت دارند) عدم ماندگاری تحصیل‌کردگان در بخش‌های روستایی و کانون‌های کوچک شهری و مهاجرت آن‌ها به مرکز شهرستان و یا خروج از ناحیه
اقتصادی و کارکردی	تمرکز نسبتاً پایین جمعیت و فعالیت بالا بودن نرخ فعالیت از میانگین نرخ استانی در نواحی شهری به دلیل مهاجرت نیروی کار از بخش‌های روستایی ناحیه مازاد عرضه نیروی کار در نواحی شهری و عدم توان پاسخگویی به نیروی کار عرضه شده در فعالیت‌های اقتصادی موجود خروج جمعیت فعال از ناحیه و وجود نرخ‌های رشد منفی در جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر و جمعیت فعال باوجود خروج جمعیت فعال از ناحیه، نرخ رشد جمعیت بیکار نیز افزایش دارد و نرخ بیکاری از ۱۵٫۸ به ۲۰ درصد افزایش یافته است بالا بودن سهم جمعیت بیکار باسواد و بیکار دارای تحصیلات عالی شهرستان از استان بالا تر بودن نرخ بیکاری از میانگین استانی در بین همه گروه‌های تحصیلی
سکونتگاهی	فاصله زیاد جمعیت‌پذیری بین شهر نخست و دوم شهرستان (شهر نخست (مشگین‌شهر) شهرستان با جمعیت بیش از ۷۴ هزار نفر بیش از سه برابر شهر دوم (لاهرود) جمعیت دارد) روند افزایش تمرکز و عدم تعادل توزیع اندازه شهر مشکین‌شهر وجود الگوی ابتدایی سلسله‌مراتبی با محوریت مرکز شهرستان (مشگین‌شهر) نظام سکونت شهری نسبتاً نامتوازن در رأس و نسبتاً متوازن در میانه و قاعده هرم روند افزایش خوشه‌ای شدن و تجمع سکونتگاه‌ها در اطراف محور اصلی شمالی-جنوبی و شرقی-غربی و اطراف شهر مشکین‌شهر و لاهرود نظام سکونتی شهری و روستایی وابسته و متأثر از نظام ارتباطی و سلسله‌مراتب محورهای ارتباطی جاده‌ای و زمین‌های کشاورزی آن

نوع ساختار	مهم‌ترین مسائل (ضعف‌ها و تهدیدها)
گردشگری	<p>کمبود دفاتر خدمات مسافرتی</p> <p>عدم وجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی در روستاها</p> <p>کمبود واحدهای پذیرایی به نسبت جاذبه‌های زیاد شهرستان</p> <p>ناکافی بودن مراکز پذیرایی بین‌راهی در سطح شهرستان با توجه به بالا بودن محورهای گردشگری</p> <p>کمبود واحدهای اقامتی با افزایش تعداد مسافران (پس از افزایش تبلیغات گردشگری)</p> <p>پایین بودن میزان استفاده از قابلیت‌های فناوری اطلاعات در جهت جذب گردشگر</p> <p>نبود مدیریت یکپارچه گردشگری در حوزه‌های مختلف گردشگری</p> <p>فقدان نیروهای متخصص و آموزش‌دیده در زمینه گردشگری در سطح شهرستان</p>
محیطی	<p>پایین‌تر بودن متوسط دمای ناحیه از میانگین استان و بروز خسارات قابل توجه به محصولات کشاورزی از طریق سرما و یخبندان</p> <p>قرارگیری در طبقه‌بندی اقلیمی شرایط نسبتاً سخت که شرایط را برای سکونت و فعالیت محدود می‌سازد</p> <p>محدودیت اراضی دارای خاک‌های عمیق و بسیار عمیق که مناسب توسعه زراعت و باغداری است</p> <p>پایین بودن سهم شهرستان از اراضی حاصلخیز استان و توان پایین آن در توسعه اراضی کشاورزی</p> <p>وجود آلودگی‌های مربوط به آب‌وخاک که منجر به ایجاد اختلال در پایداری توسعه در ناحیه شده است</p> <p>تغییرات در کاربری اراضی و تبدیل اراضی مرتعی و زراعی به اراضی باغی</p> <p>واقع شدن در زون زیاد لرزه‌خیزی در نواحی جنوبی شهرستان</p> <p>افزایش بی‌رویه بهره‌برداری از منابع آبی زیرزمینی و حفر چاه‌ها از دهه‌های ۷۰ و ۸۰ به بعد</p>

قابلیت‌ها و مزیت‌های شهرستان مشکین شهر به تفکیک هر یک از موضوعات محوری

نوع ساختار	مهم‌ترین قابلیت‌ها و مزیت‌ها
محیطی	<p>وجود شرایط اقلیمی و آب و هوایی مناسب جهت توسعه باغداری</p> <p>وجود اقلیم و آب‌وهوای مناسب برای انواع گردشگری</p> <p>وجود نواحی مناسب جهت توسعه گردشگری ورزشی (کوهنوردی به دلیل وجود دسترسی مناسب به دامنه‌های سیلان)</p> <p>وجود اراضی مناسب با شیب کم و مناسب انواع فعالیت‌های اقتصادی در نواحی مرکزی شهرستان</p> <p>وجود معادن مختلف و خصوصاً معادن فلزی</p> <p>وجود آثار ملی طبیعی (قله سیلان) و سه ناحیه شکار ممنوع و قابلیت توسعه گردشگری طبیعی</p> <p>وجود قابلیت‌های بالا جهت توسعه و استقرار صنایع مختلف</p> <p>وجود چشمه‌های آبگرم و پتانسیل گسترش گردشگری تخصصی در زمینه فوق</p>
کالبدی- فضایی	<p>وجود روستاهای هدف گردشگری در سطح شهرستان</p>
اجتماعی- فرهنگی و جمعیتی	<p>افزایش نسبت جمعیت باسواد دارای تحصیلات عالی از کل جمعیت باسواد</p> <p>حضور مداوم عشایر در کنار جامعه یکجانشین این منطقه و وجود مراودات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی با عشایر کوچ‌رو منطقه</p> <p>بر ویژگی‌های اجتماعی فرهنگی منطقه مشکین‌شهر مؤثر بوده است</p> <p>وجود بستر و ظرفیت مناسب جهت توسعه روستایی بر پایه الگوی یک روستا یک محصول به ویژه در کانون‌های دارای قابلیت ویژه بوم‌گردی، صنایع دستی و تولیدکننده محصولات زراعی و باغی خاص</p> <p>وجود چشمه‌های آب گرم منطقه مشکین‌شهر و همچنین رشد گردشگری در سال‌های اخیر با توجه به سرمایه‌گذاری‌های انجام شده و تأثیر قابل توجهی بر اقتصاد و فرهنگ این حوزه فرهنگی داشته است.</p>
اقتصادی و کارکردی	<p>طبق مدل shift & Share سهم منطقه در افزایش اشتغال شهرستان به شدت قوی بوده و این شهرستان به دلیل داشتن مزیت‌های رقابتی در بخش‌های کشاورزی حدود ۲۸۱۷ شغل به دست آورده است</p> <p>وجود سهم بالای اراضی باغی استان در این ناحیه (۵۰ درصد اراضی باغی استان)</p> <p>وجود پتانسیل‌های بالا جهت توسعه کشت‌های گلخانه‌ای</p> <p>ظرفیت توسعه کشت گیاهان دارویی</p> <p>ظرفیت توسعه دامپروری و پرورش ماهی و زنبورداری در نقاط مختلف شهرستان</p> <p>وجود تنوع مواد معدنی خصوصاً وجود معادن فلزی</p> <p>وجود پتانسیل‌های توسعه صنایع فرآوری محصولات کشاورزی و توسعه صنایع تبدیلی</p> <p>ظرفیت توسعه صنایع با ارزش‌افزوده بالا و توسعه صنایع متوسط مقیاس</p> <p>ظرفیت توسعه خدمات گردشگری و حمل‌ونقل و هتل‌داری و خدمات وابسته با توجه به روند سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در این زمینه در شهرستان</p>

مهم‌ترین قابلیت‌ها و مزیت‌ها	نوع ساختار
<p>قرارگیری شهر رضی روی محور ارتباطی و در مسیر ارتباط استان محور با کشور آذربایجان به عنوان یکی از اصلی‌ترین نقاط سکونتگاهی شهرستان مشگین‌شهر دیگر شهرهای شهرستان به عنوان حلقه‌های زنجیر کریدور شرق-غرب استان به سمت استان آذربایجان شرقی عمل می‌کند</p> <p>شکل‌گیری خوشه‌های سکونتی روستایی ناشی از تجمع سکونت‌گاه‌های روستایی پرجمعیت در حوزه‌های شهری مشگین‌شهر و لاهرود و حاشیه محور اصلی شرقی-غربی و محور شمالی-جنوبی شهرستان دسترسی به زیرساخت‌ها از جمله کریدورها شرقی-غربی و شمالی-جنوبی</p> <p>صرفه‌های ناشی از تجمع و خوشه‌ای شدن سکونت‌گاه‌ها و فعالیت‌ها</p> <p>کیفیت بالای محور اصلی اردبیل - رضی به عنوان یک محور مواصلاتی ملی و متصل‌کننده استان اردبیل به کشور آذربایجان</p> <p>نقش گره‌گاهی شهر مشگین‌شهر به عنوان شهری اصلی در مسیر اتصال به استان آذربایجان شرقی</p> <p>وجود قطب سوم استان (مشگین‌شهر) در شهرستان</p> <p>قرارگیری شهر لاهرود در مسیر اتصال سه قطب اصلی استان (اردبیل، پارس‌آباد و مشگین‌شهر)</p>	<p>سکونتگاهی</p>
<p>وجود جاذبه‌های ممتازکننده و منحصربه‌فرد طبیعی جهت توسعه انواع گردشگری طبیعی</p> <p>وجود آثار تاریخی و میراث غنی فرهنگی</p> <p>دارا بودن آداب‌ورسوم و فرهنگ محلی و سنتی</p> <p>وجود چشم‌انداز منحصربه‌فرد (جهت اکوتوریسم و ژئوتوریسم)</p> <p>امکان استفاده از تسهیلات و مصوبه اعطای ۸۰ درصد هزینه‌های احداث اقامتگاه بوم‌گردی</p> <p>وجود محصولات کشاورزی جهت شکل‌گیری گردشگری کشاورزی</p> <p>استفاده از فرصت عضویت ایران در نهادهای بین‌المللی OIC، W.T.O، اکو و سایر نهادها و سازمان‌های مرتبط</p> <p>امکان استفاده از فضای مجازی (اینترنت، شبکه‌های ماهواره‌ای و بازار تجارت الکترونیکی) به منظور بازاریابی الکترونیکی</p> <p>افزایش توجه دولت به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری استان اردبیل</p> <p>افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری استان</p> <p>استفاده از فرصت برای ثبت آثار باستانی و تاریخی در فهرست بین‌المللی یونسکو</p>	<p>گردشگری</p>

سیاست‌های پیشنهادی برای اجرای شدن هر راهبرد متناظر با هر هدف

اهداف	راهبرد	سیاست‌ها
هدف ۱- استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و توان‌های محیط در نگهداشت و جذب جمعیت	توسعه کشاورزی، دامداری و آبی‌پروری پایدار، مدرن و رقابتی	تلفیق زراعت و دامداری به منظور کاهش اتکا دام بر مراتع با افزایش سهم دام‌های بزرگ نسبت به دام‌های کوچک و افزایش سهم علوفه دست کاشت در تغلیف دام‌های منطقه؛
		تقویت و توسعه پرورش طیور و توسعه زنبورداری به منظور افزایش تولید گوشت سفید و عسل؛
		تقویت و توسعه دامداری متمرکز منطقه و مجتمع‌های دامپروری و توسعه گاوداری‌های شیری به منظور افزایش تولید شیر و گوشت قرمز؛
		تأکید بر تقویت و توسعه آبی‌پروری از منابع آب‌های داخلی و مراکز تکثیر و پرورش ماهی (سردآبی)؛
		ساماندهی الگوی کشت متناسب با محدودیت فزاینده آب و توجه به ارزش بالای اقتصادی آب؛
		استفاده از روش‌های نوین آبیاری و مدیریت بهینه آب در جهت حفاظت از محیط‌زیست و افزایش بهره‌وری اقتصادی آب در فعالیت‌های کشاورزی؛
		ساماندهی و مدیریت فعالیت‌های کشاورزی و پرهیز از گسترش فعالیت‌های کشاورزی در اراضی نامناسب؛
		توسعه شیوه‌های نوین نظام تأمین، شبکه توزیع، بازاریابی و فروش در جهت کاهش هزینه‌های مبادله و یکپارچه‌سازی زنجیره توزیع؛
افزایش ظرفیت‌ها و قابلیت‌های خدماتی و زنجیره‌های کامل پشتیبان آن،	توسعه فعالیت‌های خدماتی	توسعه خدمات پشتیبان تولید (صنعتی و کشاورزی)
		توجه به تقاضای استان‌های همجوار و ایجاد پیوند میان بنگاه‌های اقتصادی (واحد‌های صنعتی و کشاورزی) ناحیه با اقتصاد استان‌های فوق؛
تنوع‌بخشی به آن‌ها در بخش‌های اصلی اقتصاد	توسعه فعالیت‌های مختلف و تنوع‌بخشی به آن‌ها در بخش‌های اصلی اقتصاد	ایجاد بستر مناسب برای جلب سرمایه و افزایش توان تولید محصولات صادراتی؛
		افزایش سهم صنایع تبدیلی و تکمیلی محصولات کشاورزی در برنامه‌های توسعه صنعتی ناحیه؛
		توسعه و تکمیل زنجیره ارزش صنایع غذایی و انواع نوشیدنی‌ها با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک
		افزایش سطح مشارکت اقتصادی و توسعه اشتغال زنان با تأکید بر توسعه کسب‌وکارهای کوچک، بوم‌گردی و صنایع دستی؛
		کمک به توسعه فعالیت‌های مشترک و نهادینه شدن الگوی یکپارچه مکمل و هم‌افزایی درون منطقه‌ای، استان‌ها و کشور همجوار (خوشه مکمل گردشگری سلامت، ورزشی، طبیعی و فرهنگی-تاریخی و توریسم غذا)؛
		جهت‌بخشی به توسعه صنعتی با اولویت دادن به استقرار صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی؛
		کمک به توسعه و رشد بخش خصوصی و جذب سرمایه‌گذاری در بخش‌های پیشرو کشاورزی با فراهم نمودن امکانات لازم زیربنایی و خدماتی؛
		شناسایی و معرفی پتانسیل‌های معدنی و ایجاد زمینه‌های جذب سرمایه‌گذار؛
		ایجاد فضای مناسب برای اشتغال بکار فارغ‌التحصیلان رشته کشاورزی؛
		تقویت آبادی‌های واقع بر محورهای اصلی در راستای برخوردار نمودن مرکز ناحیه از آبادی‌های قوی و خدمات‌رسان؛
		افزایش سطح زیست‌پذیری شهر مشکین‌شهر در جهت جذب نیروی انسانی باکیفیت، متخصص
		تأمین آب آشامیدنی بهداشتی و پایدار برای کانون‌های روستایی ناحیه به ویژه در مناطق بحرانی؛
		استفاده از پتانسیل‌های هر شهر جهت افزایش میزان همکاری آن با مشکین‌شهر و ارائه برخی خدمات سطح یک در این شهرها و ارتقاء سطح آن‌ها در زمینه‌های خاص؛
		اولویت دادن به توسعه آبادی‌های متوسط در شهرستان در راستای تقویت بالاترین مرکزیت روستایی در سطوح سلسله مراتبی آینده؛
تأکید بر تقویت رابطه آبادی‌های واقع در نواحی حاشیه‌ای شهرستان با مراکز شهری؛		

<p>هدف ۲- تقویت و توسعه گردشگری به عنوان یکی از فعالیت‌های اصلی اشتغال‌زا و مؤثر بر رشد اقتصادی ناحیه</p>	<p>شناسایی و توسعه منابع و جاذبه‌های گردشگری ناحیه</p>	<p>توسعه اگریتوریسم، زیست‌عشایر و بازار محصولات سنتی و ارگانیک؛ توسعه توریسم سلامت توسعه توریسم غذا، بوم‌گردی و گردشگری فرهنگی واگذاری امور تصدی‌گری به تشکل‌های حرفه‌ای و تخصصی گردشگری با رویکرد مشارکت عمومی خصوصی هدایت و مدیریت سرمایه‌گذاری منابع در گردشگری تسهیل فرایندهای موجود در محیط کسب‌وکارهای گردشگری ایجاد و دسترسی به خدمات حمل‌ونقل در مقاصد گردشگری داخلی زیرساخت‌های فناوری نوین و اطلاعاتی بهبود کیفیت محصولات و خدمات گردشگری استفاده از فناوری‌های نوین در توسعه تأسیسات، خدمات، بازاریابی، مدیریت و سایر بخش‌های مرتبط با صنعت گردشگری، افزایش سهم از بازارهای موجود گردشگری تمرکز بر جذب تقاضاهای بازارهای هدف با قدرت هزینه‌کرد بالاتر استفاده از ظرفیت مشارکت جوامع محلی در ارائه خدمات و تسهیلات به گردشگران و تنوع‌بخشی به خدمات و تسهیلات آموزش نیروی انسانی از دو بعد دانشی و مهارتی و ترویج فرهنگ سفر و گردشگری از طریق آموزش‌های اجتماعی و عمومی ارتقای سطح مهارت‌های کاربردی نیروی انسانی صنعت گردشگری ایجاد زمینه مناسب و تسهیل در صادرات محصولات ارگانیک حمایت از کشاورزان پیشرو در زمینه کشت ارگانیک در ناحیه اطلاع‌رسانی و فعالیت‌های ترویجی در بین کشاورزان و آگاه کردن آنان از وجود بازارهای مناسب بین‌المللی برای محصولات آنها جهت‌دهی تحقیقات کشاورزی از مصرف کودهای شیمیایی به توسعه کودهای آلی و بیولوژیک تدوین پروتکل‌های لازم در زمینه قیمت‌گذاری محصولات ارگانیک ارائه دوره‌های آموزشی در میان کشاورزان و انتخاب مزارع پایلوت ترویج کشاورزی ارگانیک از طریق رسانه‌های جمعی حمایت‌های دولت از کشاورزان ارگانیک کار و ارائه مشوق‌ها و بیمه کردن محصولات ایجاد مراکز نگهداری و ذخیره محصولات تقویت انگیزه و نگرش کشاورزان به توسعه کشت ارگانیک اطلاع‌رسانی و فعالیت‌های ترویجی در بین کشاورزان و آگاه کردن آنان از وجود بازارهای مناسب بین‌المللی برای محصولات آنها ارائه دوره‌های آموزشی در میان کشاورزان و انتخاب مزارع پایلوت حمایت‌های دولت از کشاورزان ارگانیک کار و ارائه مشوق‌ها و بیمه کردن محصولات شناسایی بازارهای هدف و ایجاد تسهیلات لازم جهت برقراری ارتباط کشاورزان با بازارهای فوق جذب و تأمین اعتبارات سرمایه‌ای و ایجاد تسهیلات لازم جهت توسعه محصولات فوق</p>	<p>ارتقاء خدمات و زیرساخت‌های گردشگری شهرستان توسعه برنامه‌های بازاریابی تخصصی در زمینه انواع گردشگری مشارکت حداکثری و استفاده از توان محلی در حوزه گردشگری توسعه کشت ارگانیک، سالم و دانش‌بنیان و جذب و توسعه روش‌های خلاق و نوآور</p> <p>کشت‌های گلخانه‌های و تمرکز بر تولید انواع گل و گیاه مورد تقاضای بازارهای جهانی</p>
---	--	---	---

استانداردسازی داده‌های جغرافیایی	سنجش مستمر، مدل‌سازی اثر و مدیریت یکپارچه مخاطرات طبیعی	
اولویت و تسهیل در اجرای طرح جامع کاداستر در ناحیه		
استفاده از تصاویر ماهواره‌ای جهت تدقیق نواحی دارای شرایط حاد و بحران‌زا		
استفاده از سیستم‌های اطلاعات مکانی و ...		
تلفیق زراعت و دامداری به منظور کاهش اتکا دام بر مراتع با افزایش سهم دام‌های بزرگ نسبت به دام‌های کوچک و افزایش سهم علوفه دست کاشت در تعلیف دام‌های منطقه؛	توسعه خوشه‌های فعالیتی متنوع و هم‌پیوند و توسعه زنجیره‌های اصلی تولید	
تقویت و توسعه پرورش طیور و توسعه زنبورداری به منظور افزایش تولید گوشت سفید و عسل؛		
تقویت و توسعه دامداری متمرکز منطقه و مجتمع‌های دامپروری و توسعه گاوداری‌های شیری به منظور افزایش تولید شیر و گوشت قرمز؛		
تأکید بر تقویت و توسعه آبی‌پروری و تکثیر و پرورش ماهی (سردآبی)؛		
شناسایی ظرفیت‌های اجتماعی، ساکن سکونتگاه‌های روستایی بر اساس ساختار سنی، جنسی، سواد و تحصیلات و ذی‌نفع بودن با همکاری شورای اسلامی و دهیاری‌ها؛	حفاظت و بهره‌برداری از هویت فرهنگی ناحیه	هدف ۴- افزایش سطح برخورداری کانون‌های جمعیتی و توزیع عادلانه و متناسب امکانات در سطح ناحیه در جهت تقویت پیوندهای اجتماعی و فرهنگی ناحیه با برنامه‌های توسعه
اتصال جامعه محلی به فضای رقابت منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای؛		
مشارکت‌پذیری و توانمندسازی اجتماعات محلی در فرایندهای توسعه؛	ایجاد و برقراری روابط بین سکونتگاه‌های با مرکزیت مناسب و نقش کشاورزی با هدف تخصصی کردن تولیدات این سکونتگاه‌ها	
توزیع فضایی عادلانه فرصت‌ها و خدمات زیرساختی با تأکید بر شبکه‌های پشتیبان به محوریت کانون‌های توسعه؛		
توانمندسازی اجتماعات محلی و آموزش نیاز مبنا (Need Based) و توسعه محور؛		
تقویت سرمایه‌های اجتماعی پیوندی و شکل‌دهی به شبکه‌های همکاری جامعه بومی در کسب و کار؛		
تعادل بخشی به نظام استقرار جمعیت و فعالیت کاهش نابرابری در دسترسی به خدمات پشتیبان زیست و تأمین زیرساخت‌های لازم و ارتقای کیفیت زندگی عادلانه در تمام عرصه‌های شهرستان	برنامه‌ریزی برای شناسایی یا ایجاد سکونتگاه‌های دارای قابلیت ایفای نقش مرکزی به ویژه در سطوح روستا شهرها و شهرهای میانی	
اعطای تسهیلات قانونی، بانکی زیربنایی و ... و جهت فراهم‌سازی زمینه‌های لازم توسعه درون‌زای منطقه‌ای و تقویت اقتصاد منطقه؛		

هدف ۱- استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و توان‌های محیط در نگهداشت و جذب جمعیت

طرح مدیریت و حفاظت از منابع آبی و خاکی شهرستان
طرح افزایش بهره‌وری اقتصادی منابع آب در بخش کشاورزی
طرح کاهش اتکا دام بر مراتع شهرستان
طرح توسعه کشاورزی دانش‌بنیان، ارگانیک و سالم

هدف ۲- تقویت و توسعه گردشگری به عنوان یکی از فعالیت‌های اصلی اشتغال‌زا و مؤثر بر رشد اقتصادی ناحیه

طرح افزایش سطح رقابت‌پذیری فعالیت‌های گردشگری شهرستان

هدف ۳- تقویت اقتصاد محلی و افزایش سطح تاب‌آوری و پیوند آن با اقتصاد ملی و فراملی

طرح تنوع‌سازی فعالیت‌های کشاورزی با توجه به پتانسیل‌های موجود در ناحیه
طرح برندسازی فعالیت‌های کشاورزی دارای پتانسیل شاخص شدن در بازارهای داخلی و جهانی
طرح بهینه‌سازی ساختار تولید و توزیع محصولات دامی

هدف ۴- افزایش سطح برخورداری کانون‌های جمعیتی و توزیع عادلانه و متناسب امکانات در سطح ناحیه در جهت تقویت پیوندهای

اجتماعی و فرهنگی ناحیه با برنامه‌های توسعه

طرح توسعه روابط بین قطب‌های جمعیتی-اقتصادی با پیرامون و تقویت دوجانبه پیوندهای شهری-شهری و شهری-روستایی
طرح افزایش سطح زیست‌پذیری کانون‌های جمعیتی

پروژه‌های پیشنهادی بر اساس طرح‌های اولویت‌دار در هدف اول برنامه توسعه شهرستان‌ها

(هدف ۱- استفاده حداکثر از ظرفیت‌ها و توان‌های محیط در حفظ و نگهداشت جمعیت)

طرح‌ها	پروژه‌ها
طرح مدیریت و حفاظت از منابع آبی و خاکی شهرستان	شناسایی مناسب‌ترین طرح‌های ترویجی جهت بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و خاک با استفاده از فناوری‌های نوین در ناحیه
	طرح ترویج روش‌های شناسایی شده مناسب ناحیه استفاده از فناوری‌های نوین در بهره‌برداری از منابع آب و خاک و ارتقاء دانش بهره‌برداران
	شناسایی پروژه‌های مشمول ارزیابی اثرات محیط‌زیستی
	انجام مطالعات ارزیابی اثرات محیط‌زیستی پروژه‌های شناسایی شده مشمول
	تهیه کاداستر اراضی ملی
	تهیه عکس نقشه هوایی کل اراضی مرتعی و حفاظت شده
	تدوین سند حقوقی و فضایی کاداستر منابع کشاورزی و اراضی زراعی
	مطالعه و شناسایی روش‌های مناسب بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت
	اجرا روش‌های مناسب شناسایی شده در بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت در مزارع پایلوت
	ارزیابی و پایش طرح اجرایی حاصلخیزی خاک و ... در مزارع پایلوت
	توسعه طرح فوق در جامعه هدف
	شناسایی دیمزارهای کم بازده در سطح شهرستان و ارائه پیشنهادات اجرایی در جهت افزایش بهره‌وری و یا تغییر کاربری آن‌ها (ساماندهی دیمزارها)
	اجرای طرح ساماندهی دیمزارهای کم بازده در برخی نواحی به صورت پایلوت
	ارزیابی و پایش طرح اجرایی ساماندهی دیمزارهای پایلوت
طرح افزایش بهره‌وری اقتصادی منابع آب در بخش کشاورزی	توسعه طرح در کلیه مزارع
	شناسایی و مکان‌یابی اراضی مورد نیاز عملیات آبخیزداری در سطح شهرستان
	اجرای عملیات آبخیزداری شامل مدیریت رواناب‌های سطحی، اجرای پخش سیلاب، حفاظت خاک، احداث بندهای خاکی با مشارکت‌های مردمی
	امکان‌سنجی توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری
	توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری شناسایی شده
	طرح شناسایی روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی
	اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت در استان
	پایش و ارزیابی نحوه اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت
	طرح ارزیابی و تعیین ارزش اقتصادی و کارایی آب به تفکیک هر یک از محصولات کلیدی، کالای صنعتی آب بر، گردشگری و شرب در مناطق مختلف
	مطالعه قابلیت‌های منابع آب سطحی و زیرزمینی و روش‌های آبیاری با راندمان بالا
	واکاوی روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیت‌های زراعی و باغی

اجرای روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیتهای زراعی و باغی پایلوت	طرح کاهش اتکا دام بر مراتع شهرستان
پایش و ارزیابی روش‌های اجرای کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیتهای زراعی و باغی پایلوت	
شناسایی پهنه‌های لازم جهت اصلاح و احیای مراتع و معرفی اصلاحات پیشنهادی در هر پهنه	
اجرای پروژه‌های اصلاح و احیای مراتع به صورت عملیات نهال‌کاری، بذرپاشی، پخش سیلاب، کودپاشی و مدیریت چرای دام همراه با ارائه تسهیلات و امکانات از قبیل بذر، کود و ...	
ساماندهی جوامع محلی و تشکل‌های مردمی برای اجرای برنامه‌های منابع طبیعی و آبخیزداری و اقدامات ترویجی (فیلم، نشریات، بروشور، پوستر، جشنواره، نمایشگاه و ...)	
برگزاری کارگاه‌های آموزشی با بهره‌برداران	
ایجاد شبکه کسب اطلاعات مردمی حفاظت از جنگل و مرتع و رسیدگی به آن	
امکان‌سنجی و مکان‌یابی طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای	
اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت	
پایش و ارزیابی اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت	
توسعه و ترویج طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای در نواحی شناسایی شده	
طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در ناحیه	
انجام طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت	
پایش و ارزیابی طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت	
توسعه طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در سطح ناحیه	طرح توسعه کشاورزی دانش‌بنیان، ارگانیک و سالم
شناسنامه‌دار کردن دام‌ها با هدف کنترل جمعیت دام مجاز	
مطالعات مربوط به انتخاب الگوی کشت و چگونگی اجرای الگوی منتخب و ارائه راهکارها	
اجرای الگوی کشت منتخب در مزارع پایلوت	
پایش و ارزیابی الگوهای پیشنهادی کشت در مزارع پایلوت	
ترویج الگوهای پیشنهادی کشت تدقیق شده در دیگر نواحی	

مأخذ: مطالعات مشاور

پروژه‌های پیشنهادی بر اساس طرح‌های اولویت‌دار

در هدف ۲- تقویت و توسعه گردشگری به عنوان یکی از فعالیت‌های اصلی اشتغال‌زا و مؤثر بر رشد اقتصادی ناحیه

طرح‌ها	پروژه‌ها
طرح افزایش سطح رقابت‌پذیری فعالیت‌های گردشگری شهرستان	طرح مطالعاتی شناسایی قابلیت‌های محصولات گردشگری جهت تنوع‌بخشی و معرفی محصولات جدید بر پایه قابلیت‌های محورهای تعریف شده در نواحی مختلف شهرستان
	اجرای نتایج طرح مطالعاتی تنوع‌بخشی به محصولات گردشگری در نواحی پایلوت
	پایش و ارزیابی طرح مطالعاتی تنوع‌بخشی به محصولات گردشگری در نواحی پایلوت
	توسعه طرح اجرایی در دیگر نواحی متناسب با راهکارهای عملیاتی ارائه شده در طرح‌های مطالعاتی بندهای پیشین
	طرح مکان‌یابی و ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی و تورگردانی گردشگری در نواحی و قطب‌های گردشگری شناسایی شده
	طرح مکان‌یابی و احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس
	امکان‌سنجی احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس
	احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس
	شناسایی نواحی دارای پتانسیل طرح تعریف زنجیره‌های اقامتی بوم‌گردی و ساماندهی آن‌ها در نواحی
	تعیین سازوکارهای ایجاد زنجیره‌های اقامتی بوم‌گردی در نواحی مختلف شناسایی شده در بند قبل
	ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی در نواحی مختلف شناسایی شده در بند قبل و تشکیل زنجیره
	توسعه و راه‌اندازی موزه‌های محلی و توزیع هدفمند آن‌ها با توجه به ویژگی‌های متمایزکننده در شهرستان
	اجرای طرح پویاسازی و نورپردازی و ... در سایت‌های مهم گردشگری
	پایش و ارزیابی کیفی اقامتگاه‌ها، واحدهای پذیرایی موجود
	برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه مناطق نمونه و روستاهای هدف گردشگری
	طرح ساماندهی و سازمان‌دهی ورودی-خروجی گردشگری و تدوین و بسترسازی جهت عملیاتی شدن ضوابط سیما و منظر شهرها با هماهنگی با سازمان نظام مهندسی، راه و شهرسازی و مدیریت شهری
	طرح تنظیم و تدقیق ضوابط ساخت‌وساز در حریم و خارج از حریم شهرها در قلمروهای اصلی گردشگری
	شناسایی راه‌های روستایی هدف گردشگری دارای محدودیت و امکان‌سنجی توسعه راه‌های فوق
طرح توسعه و بهبود کیفیت راه‌های روستایی هدف گردشگری منتخب	
تجهیز، آماده‌سازی و ارتقای عملکرد مناطق مرزی شهرستان برای نقش‌پذیری بیشتر در فعالیت‌های گردشگری	

مأخذ: مطالعات مشاور

پروژه‌های پیشنهادی بر اساس طرح‌های اولویت‌دار در هدف ۳- تقویت اقتصاد محلی و افزایش سطح تاب‌آوری و پیوند آن با اقتصاد ملی و فراملی

طرح‌ها	پروژه‌ها
طرح تنوع سازی فعالیت‌های کشاورزی با توجه به پتانسیل‌های موجود در ناحیه	طرح شناسایی محصولات کشاورزی تولیدی کشورهای همسایه با تشکیل زنجیره‌ای ارزش و تولید مشترک (واردات و پردازش مجدد جهت صادرات به بازارهای جهانی)
	انتخاب محصولات کشاورزی دارای قابلیت تشکیل زنجیره ارزش از بین محصولات تولیدی کشورهای همسایه و توجیه‌پذیری ورود به فعالیت‌های مشترک در زمینه‌های فوق
	شناسایی موانع و محدودیت‌ها و تدوین سازوکار و مدل کسب‌وکارهای مناسب ورود به زنجیره ارزش تولید محصولات مشترک
	ایجاد تسهیلات ویژه در زمینه فعالیت‌های فوق و رفع موانع موجود و معرفی سازوکار جذب سرمایه‌گذار
	اجرای طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت
	پایش و ارزیابی طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت
	تدوین طرح و مدل‌های کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور و حمایت مستمر از تولیدکنندگان جهت جذب روش‌ها و توسعه ژنتیکی در بازه‌های زمانی ۱۰ ساله
	اجرای طرح کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور به روش‌های توسعه ژنتیکی
	امکان‌سنجی ایجاد و توسعه مدل مکمل و همکارانه هیئت‌های تجاری تخصصی با کشورهای منطقه با استان‌های منطقه ۲ و گیلان-تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک
	تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک
طرح برندسازی فعالیت‌های کشاورزی دارای پتانسیل شاخص شدن در بازارهای داخلی و جهانی	ایجاد بازارهای تخصصی محصولات صنعتی، کشاورزی و صنایع دستی در استان و بازارهای اصلی خارج از استان (منطقه همکار و مکمل)
	تبیین روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی
	ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی به صورت پایلوت
	ارزیابی و پایش روش‌های مشارکت بهره‌برداران منتخب (پایلوت) در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی
	توسعه و ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی
	طرح نیازسنجی و مکان‌یابی و احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی
	طرح امکان‌سنجی احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی
	احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی
	طرح نیازسنجی و مکان‌یابی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع دستی
	طرح امکان‌سنجی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع دستی
	مطالعه و شناسایی محصولات زراعی و باغی مناسب با شرایط اقلیمی و محیطی و بازارهای جهانی
	امکان‌سنجی احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی
	احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی
	مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده
	احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده در مکان‌های پیشنهاد شده از مطالعات بند قبل
	طرح تبیین روش‌های شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ
	اجرای طرح شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ
	طرح امکان‌سنجی استقرار صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی

طرح‌ها	پروژه‌ها
	احداث صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی
	طرح تبیین روش‌های تشکیل خوشه‌های صنعتی مطرح شده در اسناد فرادست و ارائه برنامه عملیاتی هر یک از خوشه‌ها
	اجرای طرح برنامه عملیاتی خوشه‌ها
	مکان‌یابی توسعه باغات در مناطق مستعد
	امکان‌سنجی توسعه باغات در مناطق مستعد
	احداث باغات در مناطق مستعد
	مکان‌یابی مراکز کشت و مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
	امکان‌سنجی احداث مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
	احداث توسعه مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
	مکان‌یابی توسعه دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
	امکان‌سنجی احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
	احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
	طرح نیازسنجی پروژه ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی مختلف شهرستان
	تبیین روش‌های ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری)
	اجرای روش‌های پیشنهادی در مطالعات بند قبل و ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی پایلوت منتخب از مطالعات بندهای قبل
	شناسایی و مکان‌یابی نواحی مستعد شهرستان جهت پرورش آبزیان (آبزی‌پروری)
	امکان‌سنجی احداث مزارع پرورش آبزیان (آبزی‌پروری) در نواحی شناسایی شده
	احداث مزارع پرورش آبزیان (آبزی‌پروری)
	نیازسنجی، شناسایی و مکان‌یابی توسعه خدمات پشتیبان (سیلوها، انبارها و سردخانه‌ها)
	امکان‌سنجی احداث سیلوها
	امکان‌سنجی احداث انبارها
	امکان‌سنجی احداث سردخانه‌ها
	احداث سیلوها
	احداث انبارها
	احداث سردخانه‌ها
	طرح‌های توسعه نواحی یا شهرک‌های تخصصی واحدهای صنایع کشاورزی در قطب‌های اصلی تولید
	طرح جامع توسعه صنایع پایین‌دستی مراکز صنعتی اصلی
	جانمایی و مکان‌یابی مناطق توسعه شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر منطقه
	امکان‌سنجی احداث شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر منطقه

طرح‌ها	پروژه‌ها
طرح بهینه‌سازی ساختار تولید و توزیع محصولات دامی	احداث شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر ناحیه
	طرح ساماندهی دامداران سنتی، برنامه‌ریزی برای اشتغال و جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط
	طرح ساماندهی بهره‌برداران مرتعی، برنامه‌ریزی برای اشتغال و جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط
	طرح ساماندهی بهره‌برداران واحدهای زنبورداری، برنامه‌ریزی جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط
	طرح ایجاد سامانه جامع دام و برندسازی تولیدات دامی و تثبیت و توسعه ترکیب‌های ژنتیکی
استقرار سامانه‌های HACCP، GMP و ... در واحدهای تولیدی، توزیعی، عرضه و خدمات مرتبط با دامپزشکی و برنامه جامع نظام دامپروری و پوشش بهداشتی دام، طیور و آبزیان	

مأخذ: مطالعات مشاور

پروژه‌های پیشنهادی بر اساس طرح‌های اولویت‌دار در هدف ۴- افزایش سطح بر خور داری کانون‌های جمعیتی و توزیع عادلانه و متناسب امکانات در سطح ناحیه در جهت تقویت پیوندهای اجتماعی و فرهنگی ناحیه با برنامه‌های توسعه

طرح‌ها	پروژه‌ها
توسعه روابط بین قطب‌های جمعیتی-اقتصادی با پیرامون و تقویت دوجانبه پیوندهای شهری-شهری و شهری-روستایی	بازنگری طرح جامع شهرهای بیله‌سوار و جعفرآباد (در صورت وجود)
	بازنگری طرح‌های توسعه روستایی
	شناسایی سکونتگاه‌های ناپایدار و آسیب‌پذیر در برابر زلزله
	برنامه توسعه پروژه‌های آبرسانی به کانون‌های روستایی محروم
	اجرای برنامه توسعه پروژه‌های آبرسانی به کانون‌های روستایی محروم
	امکان‌سنجی طرح راه‌اندازی شبکه فاضلاب شهری و مدیریت رهاسازی فاضلاب‌های خانگی در کوچه‌ها و معابر
	اجرای شبکه فاضلاب شهری و مدیریت رهاسازی فاضلاب‌های خانگی در کوچه‌ها و معابر
	برنامه اجرائی احداث و راه‌اندازی تصفیه‌خانه فاضلاب شهرها با رعایت ضوابط محیط‌زیستی
	راه‌اندازی تصفیه فاضلاب شهرها با رعایت ضوابط محیط‌زیستی
	افزایش سطح زیست پذیری کانون‌های جمعیتی
امکان‌سنجی مجتمع‌های بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و سایر راه‌ها با تمرکز بر توسعه گردشگری	
احداث، ساماندهی و تجهیز راهوندها و مجتمع‌های پذیرایی- اقامتی و خدماتی بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و شریانی و سایر راه‌های درون منطقه‌ای	
با عملکردهای بین‌المللی، منطقه‌ای و استانی با اولویت محورهای گردشگری	
نیازسنجی امکانات فنی و خدماتی برای راه‌اندازی شبکه حمل‌ونقل بار و مسافر و گردشگران طبیعی به نواحی هدف گردشگری	
طرح مطالعاتی امکان‌سنجی ایجاد کریدور فرعی ریلی مشگین‌شهر و سرعین با کریدور ریلی شمال-جنوب	
طرح احداث کریدور فرعی ریلی مشگین‌شهر و سرعین با کریدور ریلی شمال-جنوب	
طرح احداث کریدور فرعی ریلی مشگین‌شهر و سرعین با کریدور ریلی شمال-جنوب	

توسعه کریدور اردبیل-سرچم در چارچوب صنایع عمومی، معدنی و بازارهای داخلی کشور
نیازسنجی، مکان‌یابی و احداث پست‌های ۶۳۰/۲۳ کیلوولت مورد نیاز در کل شهرستان
توسعه اتصالات پست‌های ۲۳۰ کیلوولت در نواحی مورد نیاز
امکان‌سنجی و مکان‌یابی احداث نیروگاه‌های کوچک و پراکنده در منطقه
مکان‌یابی احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی
امکان‌سنجی احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی
احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی
امکان‌سنجی تولید و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در مناطق روستایی
تکمیل شبکه برق‌رسانی به مزارع و باغات
اجرای برنامه گازرسانی به نواحی محروم از شبکه گازرسانی و اتصال آن‌ها به شبکه گازی کشور
ایجاد زیرساخت‌های فناوری اطلاعات خصوصاً با هدف توسعه برنامه‌های گردشگری
اجرای چتر وای فای
بهبودی و ارتقاء کیفیت راه‌های متصل به مراکز تولید کشاورزی مهم شهرستان و سایر مراکز تولیدی منطقه
تجهیز پایانه‌های مرزی به فناوری‌های نوین و مدیریت یکپارچه و فرابخشی
تبیین راهکارهای توسعه ترانزیت کالا از طریق مرز شهرستان
طرح مکان‌یابی و امکان‌سنجی استقرار خدمات مربوط به سردخانه‌ها و انبارها و چگونگی حمایت و جذب سرمایه‌گذار
احداث پایانه‌های صادرات مجدد محصولات کشاورزی و دهکده‌های لجستیک
استقرار هاب محصولات فرآوری غذایی با برندهای ویژه
امکان‌سنجی ایجاد و توانمندسازی مالی و نهادی تعاونی‌های محلی (به ویژه در بخش کشاورزی)
طرح شناسایی راهکارهای توانمندسازی مالی و نهادی شهرداری‌های شهرستان
طرح تعیین نحوه ساماندهی، تقویت و پشتیبانی مالی و خدماتی صنایع خرد و متوسط مقیاس فعال
بررسی طرح واگذاری زمین و عقد قراردادهای بلندمدت سرمایه‌گذاری با اولویت کشورهای همسایه برای استقرار صنایع تبدیلی با رویکرد صادرات
طراحی برنامه بازاریابی فرصت‌های سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذاران خارجی و داخلی در منطقه برای صنایع قابل استقرار در شهرستان
طرح شناسایی و معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری خارجی و تهیه بسته‌های سرمایه‌گذاری مرتبط
طرح مکان‌یابی و احداث مجموعه‌های خدماتی مولد و پشتیبان (بازاریابی، بیمه، مالی)
پهنه‌بندی مخاطرات و پتانسیل‌های اقلیمی و محیطی
مطالعات مکان‌یابی پهنه‌های پرخطر جهت استقرار کانون‌های مدیریت بحران (شامل آتش‌نشانی، اورژانس و...)
استقرار کانون‌های مدیریت بحران (شامل آتش‌نشانی، اورژانس و...)

مأخذ: مطالعات مشاور

برنامه‌های اقدام

علاوه بر معرفی پروژه‌ها سعی شده است تا برنامه‌های اقدام و همچنین سازمان متولی، محل اجرا، نوع پروژه، مقیاس و حوزه اثرگذاری بر اساس اهداف کلان هریک از آن‌ها مشخص شود. بدین ترتیب، در جدول زیر تمامی پروژه‌های پیشنهادی برحسب اطلاعات فوق آمده است.

معرفی طرح‌ها بر حسب نوع، سازمان متولی، محل اجرا و حوزه نفوذ پروژه

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی	محل اجرا	
		موضوعی	موضعی			
هدف ۱ - استفاده حداکثر از ظرفیت‌ها و توان‌های محیط در حفظ و نگهداشت جمعیت	طرح مدیریت و حفاظت از منابع آبی و خاکی شهرستان	شناسایی مناسب‌ترین طرح‌های ترویجی جهت بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و خاک با استفاده از فناوری‌های نوین در ناحیه			وزارت جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان
		طرح ترویج روش‌های شناسایی شده مناسب ناحیه استفاده از فناوری‌های نوین در بهره‌برداری از منابع آب و خاک و ارتقاء دانش بهره‌برداران			وزارت جهاد کشاورزی	کل شهرستان
		شناسایی پروژه‌های مشمول ارزیابی اثرات محیط‌زیستی			وزارت جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان
		انجام مطالعات ارزیابی اثرات محیط‌زیستی پروژه‌های شناسایی شده مشمول			وزارت جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده
		تهیه کاداستر اراضی ملی			وزارت جهاد کشاورزی	کل شهرستان
		تهیه عکس نقشه هوایی کل اراضی مرتعی و حفاظت شده			وزارت جهاد کشاورزی	کل شهرستان
		تدوین سند حقوقی و فضایی کاداستر منابع کشاورزی و اراضی زراعی			وزارت جهاد کشاورزی	کل شهرستان
		مطالعه و شناسایی روش‌های مناسب بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت			وزارت جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان
		اجرا روش‌های مناسب شناسایی شده در بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت در مزارع پایلوت			وزارت جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده
		ارزیابی و پایش طرح اجرایی حاصلخیزی خاک و ... در مزارع پایلوت			وزارت جهاد کشاورزی	نواحی پایلوت
		توسعه طرح فوق در جامعه هدف			وزارت جهاد کشاورزی	کل شهرستان
		شناسایی دیمزارهای کم بازده در سطح شهرستان و ارائه پیشنهادات اجرایی در جهت افزایش بهره‌وری و یا تغییر کاربری آن‌ها (ساماندهی دیمزارها)			وزارت جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان
		اجرای طرح ساماندهی دیمزارهای کم بازده در برخی نواحی به صورت پایلوت			وزارت جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده
		ارزیابی و پایش طرح اجرایی ساماندهی دیمزارهای پایلوت			وزارت جهاد کشاورزی	نواحی پایلوت
		توسعه طرح در کلیه مزارع			وزارت جهاد کشاورزی	کل شهرستان
شناسایی و مکان‌یابی اراضی مورد نیاز عملیات آبخیزداری در سطح شهرستان			وزارت جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان		
اجرای عملیات آبخیزداری شامل مدیریت رواناب‌های سطحی، اجرای پخش سیلاب، حفاظت خاک، احداث بندهای خاکی با مشارکت‌های مردمی			وزارت جهاد کشاورزی	کل شهرستان		
امکان‌سنجی توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری			وزارت جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان		

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی
		موضوعی	موضوعی	
طرح افزایش بهره‌وری اقتصادی منابع آب در بخش کشاورزی	توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری شناسایی شده			وزارت جهاد کشاورزی
		طرح شناسایی روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی		وزارت جهاد کشاورزی
		اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت در استان		وزارت جهاد کشاورزی
		پایش و ارزیابی نحوه اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت		وزارت جهاد کشاورزی
		طرح ارزیابی و تعیین ارزش اقتصادی و کارایی آب به تفکیک هر یک از محصولات کلیدی، کالای صنعتی آب بر، گردشگری و شرب در مناطق مختلف		وزارت جهاد کشاورزی
		مطالعه قابلیت‌های منابع آب سطحی و زیرزمینی و روش‌های آبیاری با راندمان بالا		وزارت جهاد کشاورزی
		واکاوی روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیت‌های زراعی و باغی		وزارت جهاد کشاورزی
		اجرای روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیت‌های زراعی و باغی پایلوت		وزارت جهاد کشاورزی
		پایش و ارزیابی روش‌های اجرای کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیت‌های زراعی و باغی پایلوت		وزارت جهاد کشاورزی
		طرح کاهش اتکا دام بر مراتع شهرستان	شناسایی پهنه‌های لازم جهت اصلاح و احیای مراتع و معرفی اصلاحات پیشنهادی در هر پهنه	
اجرای پروژه‌های اصلاح و احیای مراتع به صورت عملیات نهال کاری، بذرپاشی، پخش سیلاب، کودپاشی و مدیریت چرای دام همراه با ارائه تسهیلات و امکانات از قبیل بذر، کود و ...				وزارت جهاد کشاورزی
ساماندهی جوامع محلی و تشکل‌های مردمی برای اجرای برنامه‌های منابع طبیعی و آبخیزداری و اقدامات ترویجی (فیلم، نشریات، بروشور، پوستر، جشنواره، نمایشگاه و ...)				وزارت جهاد کشاورزی
برگزاری کارگاه‌های آموزشی با بهره‌برداران				وزارت جهاد کشاورزی
ایجاد شبکه کسب اطلاعات مردمی حفاظت از جنگل و مرتع و رسیدگی به آن				وزارت جهاد کشاورزی
امکان‌سنجی و مکان‌یابی طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای				وزارت جهاد کشاورزی
اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت				وزارت جهاد کشاورزی
پایش و ارزیابی اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت				وزارت جهاد کشاورزی
توسعه و ترویج طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای در نواحی شناسایی شده				وزارت جهاد کشاورزی
طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در ناحیه				وزارت جهاد کشاورزی
طرح افزایش بهره‌وری اقتصادی منابع آب در بخش کشاورزی	انجام طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت			وزارت جهاد کشاورزی
		پایش و ارزیابی طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت		وزارت جهاد کشاورزی
		توسعه طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در سطح ناحیه		وزارت جهاد کشاورزی
		شناسنامه‌دار کردن دام‌ها با هدف کنترل جمعیت دام مجاز		وزارت جهاد کشاورزی

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی
		موضوعی	موضعی	
ارگانیک و سالم	طرح توسعه کشاورزی			وزارت جهاد کشاورزی
	دانش بنیان،			وزارت جهاد کشاورزی
				وزارت جهاد کشاورزی
				وزارت جهاد کشاورزی
هدف ۲- تقویت و توسعه گردشگری به عنوان یکی از فعالیت‌های اصلی اشتغال‌زا و مؤثر بر رشد اقتصادی ناحیه	طرح مطالعاتی شناسایی قابلیت‌های محصولات گردشگری جهت تنوع‌بخشی و معرفی محصولات جدید بر پایه قابلیت‌های محورهای تعریف شده در نواحی مختلف شهرستان			مرکز شهرستان
	اجرای نتایج طرح مطالعاتی تنوع‌بخشی به محصولات گردشگری در نواحی پایلوت			کل شهرستان
	پایش و ارزیابی طرح مطالعاتی تنوع‌بخشی به محصولات گردشگری در نواحی پایلوت			کل شهرستان
	توسعه طرح اجرایی در دیگر نواحی متناسب با راهکارهای عملیاتی ارائه شده در طرح‌های مطالعاتی بندهای پیشین			نواحی شناسایی شده
	طرح مکان‌یابی و ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی و تورگردانی گردشگری در نواحی و قطب‌های گردشگری شناسایی شده			کل شهرستان
	طرح مکان‌یابی و احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس			کل شهرستان
	امکان‌سنجی احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس			مرکز شهرستان
	احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس			نواحی شناسایی شده
	شناسایی نواحی دارای پتانسیل طرح تعریف زنجیره‌های اقامتی بوم‌گردی و ساماندهی آن‌ها در نواحی			مرکز شهرستان
	تبیین سازوکارهای ایجاد زنجیره‌های اقامتی بوم‌گردی در نواحی مختلف شناسایی شده در بند قبل			مرکز شهرستان
	ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی در نواحی مختلف شناسایی شده در بند قبل و تشکیل زنجیره			نواحی شناسایی شده
	توسعه و راه‌اندازی موزه‌های محلی و توزیع هدفمند آن‌ها با توجه به ویژگی‌های متمایزکننده در شهرستان			مرکز شهرستان
	اجرای طرح پویاسازی و نورپردازی و ... در سایت‌های مهم گردشگری			نواحی شناسایی شده
	پایش و ارزیابی کیفی اقامتگاه‌ها، واحدهای پذیرایی موجود			نواحی شناسایی شده
	برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه مناطق نمونه و روستاهای هدف گردشگری			مرکز شهرستان
	طرح ساماندهی و سازمان‌دهی دهلیزهای ورودی-خروجی گردشگری و تدوین و بسترسازی جهت عملیاتی شدن ضوابط سیما و منظر شهرها با هماهنگی با سازمان نظام مهندسی، راه و شهرسازی و مدیریت شهری			مرکز شهرستان
	طرح تنظیم و تدقیق ضوابط ساخت‌وساز در حریم و خارج از حریم شهرها در قلمروهای اصلی گردشگری			مرکز شهرستان
	شناسایی راه‌های روستایی هدف گردشگری دارای محدودیت و امکان‌سنجی توسعه راه‌های فوق			مرکز شهرستان
	طرح توسعه و بهبود کیفیت راه‌های روستایی هدف گردشگری منتخب			مرکز شهرستان
	تجهیز، آماده‌سازی و ارتقای عملکرد مناطق مرزی شهرستان برای نقش‌پذیری بیشتر در فعالیت‌های گردشگری			مرکز شهرستان

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی	
		موضوعی	موضوعی		
هدف ۳- تقویت اقتصاد محلی و افزایش سطح تاب‌آوری و پیوند آن با اقتصاد ملی و فراملی	طرح تنوع سازی فعالیت‌های کشاورزی با توجه به پتانسیل‌های موجود در ناحیه			طرح شناسایی محصولات کشاورزی تولیدی کشورهای همسایه با تشکیل زنجیره‌ای ارزش و تولید مشترک (واردات و پردازش مجدد جهت صادرات به بازارهای جهانی)	
				انتخاب محصولات کشاورزی دارای قابلیت تشکیل زنجیره ارزش از بین محصولات تولیدی کشورهای همسایه و توجیه‌پذیری ورود به فعالیت‌های مشترک در زمینه‌های فوق	
				شناسایی موانع و محدودیت‌ها و تدوین سازوکار و مدل کسب‌وکارهای مناسب ورود به زنجیره ارزش تولید محصولات مشترک	
				ایجاد تسهیلات ویژه در زمینه فعالیت‌های فوق و رفع موانع موجود و معرفی سازوکار جذب سرمایه‌گذار	
				اجرای طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت	
				پایش و ارزیابی طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت	
				تدوین طرح و مدل‌های کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور و حمایت مستمر از تولیدکنندگان جهت جذب روش‌ها و توسعه ژنتیکی در بازه‌های زمانی ۱۰ ساله	
				اجرای طرح کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور به روش‌های توسعه ژنتیکی	
				امکان‌سنجی ایجاد و توسعه مدل مکمل و همکارانه هیئت‌های تجاری تخصصی با کشورهای منطقه با استان‌های منطقه ۲ و گیلان-تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک	
				تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک	
				ایجاد بازارهای تخصصی محصولات صنعتی، کشاورزی و صنایع دستی در استان و بازارهای اصلی خارج از استان (منطقه همکار و مکمل)	
				تبیین روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی	
				ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی به صورت پایلوت	
				ارزیابی و پایش روش‌های مشارکت بهره‌برداران منتخب (پایلوت) در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی	
		طرح برندسازی فعالیت‌های کشاورزی دارای پتانسیل شاخص شدن در بازارهای داخلی و جهانی			توسعه و ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی
					طرح نیازسنجی و مکان‌یابی و احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی
			طرح امکان‌سنجی احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی		
			احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی		

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی
		موضوعی	موضوعی	
				طرح نیازسنجی و مکان‌یابی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع‌دستی
				طرح امکان‌سنجی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع‌دستی
				مطالعه و شناسایی محصولات زراعی و باغی مناسب با شرایط اقلیمی و محیطی و بازارهای جهانی
				امکان‌سنجی احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی
				احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی
				مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده
				احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده در مکان‌های پیشنهاد شده از مطالعات بند قبل
				طرح تبیین روش‌های شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ
				اجرای طرح شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ
				طرح امکان‌سنجی استقرار صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی
				احداث صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی
				طرح تبیین روش‌های تشکیل خوشه‌های صنعتی مطرح شده در اسناد فرادست و ارائه برنامه عملیاتی هر یک از خوشه‌ها
				اجرای طرح برنامه عملیاتی خوشه‌ها
				مکان‌یابی توسعه باغات در مناطق مستعد
				امکان‌سنجی توسعه باغات در مناطق مستعد
				احداث باغات در مناطق مستعد
				مکان‌یابی مراکز کشت و مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
				امکان‌سنجی احداث مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
				احداث توسعه مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
				مکان‌یابی توسعه دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
				امکان‌سنجی احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
				احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
				طرح نیازسنجی پروژه ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی مختلف شهرستان
				تبیین روش‌های ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری)
				اجرای روش‌های پیشنهادی در مطالعات بند قبل و ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی پایلوت منتخب از مطالعات بندهای قبل

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی
		موضوعی	موضوعی	
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده			
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده			
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	کل شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده			
صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان			
صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده			
اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان			
اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان			
اداره کل جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده			
اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان			
اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان			
اداره کل جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده			
اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان			
اداره کل جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده			
اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان			
اداره کل جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده			
اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان			
اداره کل جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده			

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی	محل اجرا
		موضوعی	موضوعی		
				اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان
				اداره کل جهاد کشاورزی	مرکز شهرستان
				اداره کل جهاد کشاورزی	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
	طرح بهبودسازی ساختار تولید و توزیع محصولات دامی			صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	نواحی شناسایی شده
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت	کل شهرستان
				اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				سازمان آبفا	نواحی شناسایی شده
	توسعه روابط بین قطب‌های جمعیتی- اقتصادی با پیرامون و تقویت دوجانبه پیوندهای شهری-شهری و شهری-روستایی			اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				اداره کل راه و شهرسازی	مرکز شهرستان
				سازمان آبفا	نواحی شناسایی شده
				سازمان آبفا	مرکز شهرستان
				سازمان آبفا	نواحی شناسایی شده
				سازمان آبفا	مرکز شهرستان

اهداف	طرح‌ها	نوع پروژه		سازمان متولی
		موضوعی	موضعی	
				سازمان شهرداری‌ها
				مرکز شهرستان
				سازمان صنایع کوچک و شرکت شهرک‌های صنعتی
				مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت
				مرکز شهرستان
				صنعت معدن و تجارت
				صنعت معدن و تجارت
				صنعت معدن و تجارت
				فرمانداری
				فرمانداری
				فرمانداری

مأخذ: مطالعات مشاور

توزیع فضایی پروژه‌ها و اقدامات اجرایی در سطح شهرستان، حجم اعتبارات مورد نیاز و چگونگی تأمین مالی پروژه‌ها

توزیع فضایی پروژه‌ها و اقدامات اجرایی در سطح شهرستان

معرفی طرح‌ها بر حسب شاخص‌های نوع، سازمان متولی، محل اجرا و بر حسب نواحی برنامه‌ریزی (توزیع فضایی)

مشگین شرقی	ارشق	قصابه	مرادلو	بخش مرکزی	محل اجرا	نوع پروژه		پروژه‌ها	طرح‌ها
						موضوعی	موضعی		
				•	مرکز شهرستان			شناسایی مناسب‌ترین طرح‌های ترویجی جهت بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و خاک با استفاده از فناوری‌های نوین در ناحیه	طرح مدیریت و حفاظت از منابع آبی و خاکی شهرستان
•	•	•	•	•	کل شهرستان			طرح ترویج روش‌های شناسایی شده مناسب ناحیه استفاده از فناوری‌های نوین در بهره‌برداری از منابع آب و خاک و ارتقاء دانش بهره‌برداران	
				•	مرکز شهرستان			شناسایی پروژه‌های مشمول ارزیابی اثرات محیط‌زیستی	
•	•	•	•	•	نواحی شناسایی شده			انجام مطالعات ارزیابی اثرات محیط‌زیستی پروژه‌های شناسایی شده مشمول	
•	•	•	•	•	کل شهرستان			تهیه کاداستر اراضی ملی	
•	•	•	•	•	کل شهرستان			تهیه عکس نقشه هوایی کل اراضی مرتعی و حفاظت شده	
•	•	•	•	•	کل شهرستان			تدوین سند حقوقی و فضایی کاداستر منابع کشاورزی و اراضی زراعی	
				•	مرکز شهرستان			مطالعه و شناسایی روش‌های مناسب بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت	
•	•	•	•	•	نواحی شناسایی شده			اجرا روش‌های مناسب شناسایی شده در بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت در مزارع پایلوت	
•	•	•	•	•	نواحی پایلوت			ارزیابی و پایش طرح اجرایی حاصلخیزی خاک و ... در مزارع پایلوت	
•	•	•	•	•	کل شهرستان			توسعه طرح فوق در جامعه هدف	
				•	مرکز شهرستان			شناسایی دیمزارهای کم بازده در سطح شهرستان و ارائه پیشنهادات اجرایی در جهت افزایش بهره‌وری و یا تغییر کاربری آن‌ها (ساماندهی دیمزارها)	
•	•	•	•	•	نواحی شناسایی شده			اجرای طرح ساماندهی دیمزارهای کم بازده در برخی نواحی به صورت پایلوت	
•	•	•	•	•	نواحی پایلوت			ارزیابی و پایش طرح اجرایی ساماندهی دیمزارهای پایلوت	
•	•	•	•	•	کل شهرستان			توسعه طرح در کلیه مزارع	
				•	مرکز شهرستان			شناسایی و مکان‌یابی اراضی مورد نیاز عملیات آبخیزداری در سطح شهرستان	
•	•	•	•	•	کل شهرستان			اجرای عملیات آبخیزداری شامل مدیریت رواناب‌های سطحی، اجرای پخش سیلاب، حفاظت خاک، احداث بندهای خاکی با مشارکت‌های مردمی	

طرح‌ها	نوع پروژه	محل اجرا	نواحی برنامه‌ریزی			
			بخش مرکزی	مرادلو	قصابه	ارشق
طرح افزایش بهره‌وری اقتصادی منابع آب در بخش کشاورزی	امکان‌سنجی توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری	مرکز شهرستان	•			
	توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری شناسایی شده	نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	طرح شناسایی روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی	مرکز شهرستان	•			
	اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت در استان	نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	پایش و ارزیابی نحوه اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت	نواحی پایلوت	•	•	•	•
	طرح ارزیابی و تعیین ارزش اقتصادی و کارایی آب به تفکیک هر یک از محصولات کلیدی، کالای صنعتی آب بر، گردشگری و شرب در مناطق مختلف	مرکز شهرستان	•			
	مطالعه قابلیت‌های منابع آب سطحی و زیرزمینی و روش‌های آبیاری با راندمان بالا	مرکز شهرستان	•			
	واکاوی روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیتهای زراعی و باغی	مرکز شهرستان	•			
	اجرای روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیتهای زراعی و باغی پایلوت	نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	پایش و ارزیابی روش‌های اجرای کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیتهای زراعی و باغی پایلوت	نواحی پایلوت	•	•	•	•
طرح کاهش اتکا دام بر مراتع شهرستان	شناسایی پهنه‌های لازم جهت اصلاح و احیای مراتع و معرفی اصلاحات پیشنهادی در هر پهنه	مرکز شهرستان	•			
	اجرای پروژه‌های اصلاح و احیای مراتع به صورت عملیات نهال کاری، بذرپاشی، پخش سیلاب، کودپاشی و مدیریت چرای دام همراه با ارائه تسهیلات و امکانات از قبیل بذر، کود و ...	کل شهرستان	•	•	•	•
	ساماندهی جوامع محلی و تشکل‌های مردمی برای اجرای برنامه‌های منابع طبیعی و آبخیزداری و اقدامات ترویجی (فیلم، نشریات، بروشور، پوستر، جشنواره، نمایشگاه و ...)	کل شهرستان	•	•	•	•
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی با بهره‌برداران	کل شهرستان	•	•	•	•
	ایجاد شبکه کسب اطلاعات مردمی حفاظت از جنگل و مرتع و رسیدگی به آن	کل شهرستان	•	•	•	•
	امکان‌سنجی و مکان‌یابی طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای	مرکز شهرستان	•			
	اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت	نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	پایش و ارزیابی اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت	نواحی پایلوت	•	•	•	•
	توسعه و ترویج طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای در نواحی شناسایی شده	کل شهرستان	•	•	•	•
	طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در ناحیه	مرکز شهرستان	•			
انجام طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت	نواحی شناسایی شده	•	•	•	•	
	پایش و ارزیابی طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت	نواحی پایلوت	•	•	•	•

طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		محل اجرا	نواحی برنامه‌ریزی			
		موضوعی	موضعی		بخش مرکزی	مرادلو	قصابه	ارشق
	توسعه طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در سطح ناحیه			کل شهرستان	•	•	•	•
	شناسنامه‌دار کردن دام‌ها با هدف کنترل جمعیت دام مجاز			کل شهرستان	•	•	•	•
طرح توسعه کشاورزی	مطالعات مربوط به انتخاب الگوی کشت و چگونگی اجرای الگوی منتخب و ارائه راهکارها			مرکز شهرستان	•			
	اجرای الگوی کشت منتخب در مزارع پایلوت			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
دانش‌بنیان، ارگانیک و سالم	پایش و ارزیابی الگوهای پیشنهادی کشت در مزارع پایلوت			نواحی پایلوت	•	•	•	•
	ترویج الگوهای پیشنهادی کشت تدقیق شده در دیگر نواحی			کل شهرستان	•	•	•	•
طرح افزایش سطح رقابت‌پذیری فعالیت‌های گردشگری شهرستان	طرح مطالعاتی شناسایی قابلیت‌های محصولات گردشگری جهت تنوع‌بخشی و معرفی محصولات جدید بر پایه قابلیت‌های محورهای تعریف شده در نواحی مختلف شهرستان			مرکز شهرستان	•			
	اجرای نتایج طرح مطالعاتی تنوع‌بخشی به محصولات گردشگری در نواحی پایلوت			کل شهرستان	•	•	•	•
	پایش و ارزیابی طرح مطالعاتی تنوع‌بخشی به محصولات گردشگری در نواحی پایلوت			کل شهرستان	•	•	•	•
	توسعه طرح اجرایی در دیگر نواحی متناسب با راهکارهای عملیاتی ارائه شده در طرح‌های مطالعاتی بندهای پیشین			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	طرح مکان‌یابی و ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی و تورگردانی گردشگری در نواحی و قطب‌های گردشگری شناسایی شده			کل شهرستان	•	•	•	•
	طرح مکان‌یابی و احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس			کل شهرستان	•	•	•	•
	امکان‌سنجی احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس			مرکز شهرستان	•			
	احداث مجتمع‌های اقامتی - پذیرایی در چندین کلاس			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	شناسایی نواحی دارای پتانسیل طرح تعریف زنجیره‌های اقامتی بوم‌گردی و ساماندهی آن‌ها در نواحی			مرکز شهرستان	•			
	تبیین سازوکارهای ایجاد زنجیره‌های اقامتی بوم‌گردی در نواحی مختلف شناسایی شده در بند قبل			مرکز شهرستان	•			
	ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی در نواحی مختلف شناسایی شده در بند قبل و تشکیل زنجیره			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	توسعه و راه‌اندازی موزه‌های محلی و توزیع هدفمند آن‌ها با توجه به ویژگی‌های متمایزکننده در شهرستان			مرکز شهرستان	•			
	اجرای طرح پویاسازی و نورپردازی و ... در سایت‌های مهم گردشگری			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	پایش و ارزیابی کیفی اقامتگاه‌ها، واحدهای پذیرایی موجود			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه مناطق نمونه و روستاهای هدف گردشگری			مرکز شهرستان	•			
	طرح ساماندهی و سازمان‌دهی دهلیزهای ورودی-خروجی گردشگری و تدوین و بسترسازی جهت عملیاتی شدن ضوابط سیما و منظر شهرها با هماهنگی با سازمان نظام مهندسی، راه و شهرسازی و مدیریت شهری			مرکز شهرستان	•			
طرح تنظیم و تدقیق ضوابط ساخت‌وساز در حریم و خارج از حریم شهرها در قلمروهای اصلی گردشگری				مرکز شهرستان	•			
	شناسایی راه‌های روستایی هدف گردشگری دارای محدودیت و امکان‌سنجی توسعه راه‌های فوق			مرکز شهرستان	•			
	طرح توسعه و بهبود کیفیت راه‌های روستایی هدف گردشگری منتخب			مرکز شهرستان	•			

طرح‌ها	نوع پروژه	نواحی برنامه‌ریزی						
		محل اجرا	بخش مرکزی	مرادلو	قصابه	ارشق	مشگین شرقی	
			●					تجهیز، آماده‌سازی و ارتقای عملکرد مناطق مرزی شهرستان برای نقش‌پذیری بیشتر در فعالیت‌های گردشگری
طرح تنوع سازی فعالیت‌های کشاورزی با پتانسیل‌های موجود در ناحیه			●					طرح شناسایی محصولات کشاورزی تولیدی کشورهای همسایه با تشکیل زنجیره‌ای ارزش و تولید مشترک (واردات و پردازش مجدد جهت صادرات به بازارهای جهانی)
			●					انتخاب محصولات کشاورزی دارای قابلیت تشکیل زنجیره ارزش از بین محصولات تولیدی کشورهای همسایه و توجیه‌پذیری ورود به فعالیت‌های مشترک در زمینه‌های فوق
			●					شناسایی موانع و محدودیت‌ها و تدوین سازوکار و مدل کسب‌وکارهای مناسب ورود به زنجیره ارزش تولید محصولات مشترک
			●					ایجاد تسهیلات ویژه در زمینه فعالیت‌های فوق و رفع موانع موجود و معرفی سازوکار جذب سرمایه‌گذار
			●				●	اجرای طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت
			●				●	پایش و ارزیابی طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت
			●					تدوین طرح و مدل‌های کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور و حمایت مستمر از تولیدکنندگان جهت جذب روش‌ها و توسعه ژنتیکی در بازه‌های زمانی ۱۰ ساله
			●				●	اجرای طرح کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور به روش‌های توسعه ژنتیکی
			●					امکان‌سنجی ایجاد و توسعه مدل مکمل و همکارانه هیئت‌های تجاری تخصصی با کشورهای منطقه با استان‌های منطقه ۲ و گیلان-تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک
			●					تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک
		●				●	ایجاد بازارهای تخصصی محصولات صنعتی، کشاورزی و صنایع دستی در استان و بازارهای اصلی خارج از استان (منطقه همکار و مکمل)	
		●					تبیین روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی	
		●				●	ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی به صورت پایلوت	
		●					ارزیابی و پایش روش‌های مشارکت بهره‌برداران منتخب (پایلوت) در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی	
		●				●	توسعه و ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی	
		●					طرح نیازسنجی و مکان‌یابی و احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی	

طرح‌ها	نوع پروژه	نواحی برنامه‌ریزی				محل اجرا	پروژه‌ها
		بخش مرکزی	مرادلو	قصابه	ارشق		
					•	مرکز شهرستان	طرح امکان‌سنجی احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی
					•	نواحی شناسایی شده	احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی
					•	مرکز شهرستان	طرح نیازسنجی و مکان‌یابی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع دستی
					•	مرکز شهرستان	طرح امکان‌سنجی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع دستی
					•	مرکز شهرستان	مطالعه و شناسایی محصولات زراعی و باغی مناسب با شرایط اقلیمی و محیطی و بازارهای جهانی
					•	مرکز شهرستان	امکان‌سنجی احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی
					•	نواحی شناسایی شده	احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی
					•	مرکز شهرستان	مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده
					•	نواحی شناسایی شده	احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده در مکان‌های پیشنهاد شده از مطالعات بند قبل
					•	مرکز شهرستان	طرح تبیین روش‌های شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ
طرح برندسازی فعالیت‌های کشاورزی دارای پتانسیل شاخص شدن در بازارهای داخلی و جهانی					•	کل شهرستان	اجرای طرح شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ
					•	مرکز شهرستان	طرح امکان‌سنجی استقرار صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی
					•	نواحی شناسایی شده	احداث صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی
					•	مرکز شهرستان	طرح تبیین روش‌های تشکیل خوشه‌های صنعتی مطرح شده در اسناد فرادست و ارائه برنامه عملیاتی هر یک از خوشه‌ها
					•	نواحی شناسایی شده	اجرای طرح برنامه عملیاتی خوشه‌ها
					•	مرکز شهرستان	مکان‌یابی توسعه باغات در مناطق مستعد
					•	مرکز شهرستان	امکان‌سنجی توسعه باغات در مناطق مستعد
					•	نواحی شناسایی شده	احداث باغات در مناطق مستعد
					•	مرکز شهرستان	مکان‌یابی مراکز کشت و مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
					•	مرکز شهرستان	امکان‌سنجی احداث مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
					•	نواحی شناسایی شده	احداث توسعه مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای
					•	مرکز شهرستان	مکان‌یابی توسعه دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
					•	مرکز شهرستان	امکان‌سنجی احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
					•	نواحی شناسایی شده	احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی
					•	مرکز شهرستان	طرح نیازسنجی پروژه ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی مختلف شهرستان
					•	مرکز شهرستان	

طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		محل اجرا	نواحی برنامه‌ریزی							
		موضوعی	موضعی		بخش مرکزی	مرادلو	قصابه	ارشق	مشگین شرقی			
	تبیین روش‌های ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری)			مرکز شهرستان								
	اجرای روش‌های پیشنهادی در مطالعات بند قبل و ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی پایلوت منتخب از مطالعات بندهای قبل			نواحی شناسایی شده								
	شناسایی و مکان‌یابی نواحی مستعد شهرستان جهت پرورش آبزیان (آبزی‌پروری)			مرکز شهرستان								
	امکان‌سنجی احداث مزارع پرورش آبزیان (آبزی‌پروری) در نواحی شناسایی شده			مرکز شهرستان								
	احداث مزارع پرورش آبزیان (آبزی‌پروری)			نواحی شناسایی شده								
	نیازسنجی، شناسایی و مکان‌یابی توسعه خدمات پشتیبان (سیلوها، انبارها و سردخانه‌ها)			مرکز شهرستان								
	امکان‌سنجی احداث سیلوها			مرکز شهرستان								
	امکان‌سنجی احداث انبارها			مرکز شهرستان								
	امکان‌سنجی احداث سردخانه‌ها			مرکز شهرستان								
	احداث سیلوها			نواحی شناسایی شده								
	احداث انبارها			نواحی شناسایی شده								
	احداث سردخانه‌ها			نواحی شناسایی شده								
	طرح‌های توسعه نواحی یا شهرک‌های تخصصی واحدهای صنایع کشاورزی در قطب‌های اصلی تولید			مرکز شهرستان								
	طرح جامع توسعه صنایع پایین‌دستی مراکز صنعتی اصلی			مرکز شهرستان								
	جانمایی و مکان‌یابی مناطق توسعه شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر منطقه			مرکز شهرستان								
	امکان‌سنجی احداث شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر منطقه			نواحی شناسایی شده								
	احداث شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر ناحیه			نواحی شناسایی شده								
طرح بهینه‌سازی ساختار تولید و توزیع محصولات دامی	طرح ساماندهی دامداران سنتی، برنامه‌ریزی برای اشتغال و جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط			نواحی شناسایی شده								
	طرح ساماندهی بهره‌برداران مرتعی، برنامه‌ریزی برای اشتغال و جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط			نواحی شناسایی شده								
	طرح ساماندهی بهره‌برداران واحدهای زنبورداری، برنامه‌ریزی جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط			مرکز شهرستان								
	طرح ایجاد سامانه جامع دام و برندسازی تولیدات دامی و تثبیت و توسعه ترکیب‌های ژنتیکی			مرکز شهرستان								
	استقرار سامانه‌های HACCP، GMP و ... در واحدهای تولیدی، توزیعی، عرضه و خدمات مرتبط با دامپزشکی و برنامه جامع نظام دامپروری و پوشش بهداشتی دام، طیور و آبزیان			کل شهرستان								
	بازنگری طرح جامع شهرهای بیله‌سوار و جعفرآباد (در صورت وجود)			مرکز شهرستان								
	بازنگری طرح‌های توسعه روستایی			مرکز شهرستان								
	شناسایی سکونتگاه‌های ناپایدار و آسیب‌پذیر در برابر زلزله			مرکز شهرستان								
	برنامه توسعه پروژه‌های آبرسانی به کانون‌های روستایی محروم			مرکز شهرستان								

طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		محل اجرا	نواحی برنامه‌ریزی			
		موضوعی	موضعی		بخش مرکزی	مرادلو	قصابه	ارشق
	اجرای برنامه توسعه پروژه‌های آب‌رسانی به کانون‌های روستایی محروم			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
توسعه روابط بین قطب‌های جمعیتی-اقتصادی با پیرامون و تقویت دوجانبه پیوندهای شهری-شهری و شهری-روستایی	امکان‌سنجی طرح راه‌اندازی شبکه فاضلاب شهری و مدیریت رهاسازی فاضلاب‌های خانگی در کوچه‌ها و معابر			مرکز شهرستان	•			
	اجرای شبکه فاضلاب شهری و مدیریت رهاسازی فاضلاب‌های خانگی در کوچه‌ها و معابر			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	برنامه اجرائی احداث و راه‌اندازی تصفیه‌خانه فاضلاب شهرها با رعایت ضوابط محیط‌زیستی			مرکز شهرستان	•			
	راه‌اندازی تصفیه فاضلاب شهرها با رعایت ضوابط محیط‌زیستی			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
افزایش سطح زیست پذیری کانون‌های جمعیتی	شناسایی و مکان‌یابی مجتمع‌های بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و سایر راه‌ها با تمرکز بر توسعه گردشگری			مرکز شهرستان	•			
	امکان‌سنجی مجتمع‌های بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و سایر راه‌ها با تمرکز بر توسعه گردشگری			مرکز شهرستان	•			
	احداث، ساماندهی و تجهیز راه‌وندها و مجتمع‌های پذیرایی-اقامتی و خدماتی بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و شریانی و سایر راه‌های درون منطقه‌ای با عملکردهای بین‌المللی، منطقه‌ای و استانی با اولویت محورهای گردشگری			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	نیازسنجی امکانات فنی و خدماتی برای راه‌اندازی شبکه حمل‌ونقل بار و مسافر و گردشگران طبیعی به نواحی هدف گردشگری			مرکز شهرستان	•			
	طرح مطالعاتی امکان‌سنجی ایجاد کریدور فرعی ریلی مشگین‌شهر و سرعین با کریدور ریلی شمال-جنوب			طبق طرح اجرایی				
	طرح احداث کریدور فرعی ریلی مشگین‌شهر و سرعین با کریدور ریلی شمال-جنوب			طبق طرح اجرایی				
	توسعه کریدور اردبیل-سرچم در چارچوب صنایع عمومی، معدنی و بازارهای داخلی کشور			طبق طرح اجرایی				
	نیازسنجی، مکان‌یابی و احداث پست‌های ۶۳،۲۳ کیلوولت مورد نیاز در کل شهرستان			مرکز شهرستان	•			
	توسعه اتصالات پست‌های ۲۳۰ کیلوولت در نواحی مورد نیاز			نواحی شناسایی شده				
	امکان‌سنجی و مکان‌یابی احداث نیروگاه‌های کوچک و پراکنده در منطقه			مرکز شهرستان	•			
	مکان‌یابی احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی			نواحی شناسایی شده				
	امکان‌سنجی احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی			نواحی شناسایی شده				
	احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی			نواحی شناسایی شده				
	امکان‌سنجی تولید و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در مناطق روستایی			مرکز شهرستان	•			
	تکمیل شبکه برق‌رسانی به مزارع و باغات			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•
	اجرای برنامه گازرسانی به نواحی محروم از شبکه گازرسانی و اتصال آن‌ها به شبکه گازی کشور			نواحی شناسایی شده				
	ایجاد زیرساخت‌های فناوری اطلاعات خصوصاً با هدف توسعه برنامه‌های گردشگری			نواحی شناسایی شده				

طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		محل اجرا	نواحی برنامه‌ریزی				
		موضوعی	موضعی		بخش مرکزی	مرادلو	قصابه	ارشق	مشگین شرقی
	اجرای چتر وای فای			کل شهرستان	•	•	•	•	•
	بهسازی و ارتقاء کیفیت راه‌های متصل به مراکز تولید کشاورزی مهم شهرستان و سایر مراکز تولیدی منطقه			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•	•
	تجهیز پایانه‌های مرزی به فناوری‌های نوین و مدیریت یکپارچه و فرابخشی			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•	•
	تعیین راهکارهای توسعه ترانزیت کالا از طریق مرز شهرستان			مرکز شهرستان	•				
	طرح مکان‌یابی و امکان‌سنجی استقرار خدمات مربوط به سردخانه‌ها و انبارها و چگونگی حمایت و جذب سرمایه‌گذار			مرکز شهرستان	•				
	احداث پایانه‌های صادرات مجدد محصولات کشاورزی و دهکده‌های لجستیک			نواحی شناسایی شده	•				
	استقرار هاب محصولات فرآوری غذایی با برندهای ویژه			نواحی شناسایی شده	•				
	امکان‌سنجی ایجاد و توانمندسازی مالی و نهادی تعاونی‌های محلی (به ویژه در بخش کشاورزی)			نواحی شناسایی شده	•				
	طرح شناسایی راهکارهای توانمندسازی مالی و نهادی شهرداری‌های شهرستان			مرکز شهرستان	•				
	طرح تعیین نحوه ساماندهی، تقویت و پشتیبانی مالی و خدماتی صنایع خرد و متوسط مقیاس فعال			مرکز شهرستان	•				
	بررسی طرح واگذاری زمین و عقد قراردادهای بلندمدت سرمایه‌گذاری با اولویت کشورهای همسایه برای استقرار صنایع تبدیلی با رویکرد صادرات			مرکز شهرستان	•				
	طراحی برنامه بازاریابی فرصت‌های سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذاران خارجی و داخلی در منطقه برای صنایع قابل استقرار در شهرستان			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•	•
	طرح شناسایی و معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری خارجی و تهیه بسته‌های سرمایه‌گذاری مرتبط			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•	•
	طرح مکان‌یابی و احداث مجموعه‌های خدماتی مولد و پشتیبان (بازاریابی، بیمه، مالی)			مرکز شهرستان	•				
	پهنه‌بندی مخاطرات و پتانسیل‌های اقلیمی و محیطی			مرکز شهرستان	•				
	مطالعات مکان‌یابی پهنه‌های پرخطر جهت استقرار کانون‌های مدیریت بحران (شامل آتش‌نشانی، اورژانس و...)			مرکز شهرستان	•				
	استقرار کانون‌های مدیریت بحران (شامل آتش‌نشانی، اورژانس و...)			نواحی شناسایی شده	•	•	•	•	•

مأخذ: مطالعات مشاور

۶-۵-۲- چگونه تأمین مالی پروژه‌ها

در برنامه‌های توسعه و سرمایه‌گذاری‌ها انواع شیوه‌های تأمین مالی مطرح می‌گردد. هر یک از شیوه‌های رایج در تأمین مالی دارای مزایا و معایب خاصی هستند اما می‌توان گفت همه روش‌ها با درصدی از ریسک مالی نیز مواجه هستند که انتخاب روش‌ها را برای انواع سرمایه‌گذاری‌ها محدود می‌سازد. در پیوست مطالعات روش‌های مختلف تأمین مالی پروژه‌ها به تفصیل آمده است. در اینجا سعی شده راه‌های تأمین مالی پروژه‌های پیشنهادی در طرح معرفی شود.

طبقه‌بندی پروژه‌ها بر حسب نوع پروژه و چگونگی تأمین مالی و نوع سرمایه‌گذاری

اهداف	طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		نوع سرمایه‌گذاری		
			موضوعی	موضوعی	دولتی	خصوصی	نهادهای عمومی
هدف ۱- استفاده حداکثر از ظرفیت‌ها و توان‌های محیط در حفظ و نگهداشت جمعیت	طرح مدیریت و حفاظت از منابع آبی و خاکی شهرستان	شناسایی مناسب‌ترین طرح‌های ترویجی جهت بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و خاک با استفاده از فناوری‌های نوین در ناحیه			۱۰۰		
		طرح ترویج روش‌های شناسایی شده مناسب ناحیه استفاده از فناوری‌های نوین در بهره‌برداری از منابع آب و خاک و ارتقاء دانش بهره‌برداران			۱۰۰		
		شناسایی پروژه‌های مشمول ارزیابی اثرات محیط‌زیستی			۱۰۰		
		انجام مطالعات ارزیابی اثرات محیط‌زیستی پروژه‌های شناسایی شده مشمول			۱۰۰		
		تهیه کاداستر اراضی ملی			۱۰۰		
		تهیه عکس نقشه هوایی کل اراضی مرتعی و حفاظت شده			۱۰۰		
		تدوین سند حقوقی و فضایی کاداستر منابع کشاورزی و اراضی زراعی			۱۰۰		
		مطالعه و شناسایی روش‌های مناسب بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت			۱۰۰		
		اجرا روش‌های مناسب شناسایی شده در بهبود ماده آلی و حاصلخیزی خاک و چگونگی حمایت از کشت گیاهان حاصلخیزکننده و بهبود تناوب کشت در مزارع پایلوت			۲۰	۶۰	۲۰
		ارزیابی و پایش طرح اجرایی حاصلخیزی خاک و ... در مزارع پایلوت			۱۰۰		
		توسعه طرح فوق در جامعه هدف				۶۰	۴۰
		شناسایی دیمزارهای کم بازده در سطح شهرستان و ارائه پیشنهادات اجرایی در جهت افزایش بهره‌وری و یا تغییر کاربری آن‌ها (ساماندهی دیمزارها)			۱۰۰		
		اجرای طرح ساماندهی دیمزارهای کم بازده در برخی نواحی به صورت پایلوت			۲۰	۶۰	۲۰
		ارزیابی و پایش طرح اجرایی ساماندهی دیمزارهای پایلوت			۱۰۰		
توسعه طرح در کلیه مزارع				۶۰	۴۰		
شناسایی و مکان‌یابی اراضی مورد نیاز عملیات آبخیزداری در سطح شهرستان			۱۰۰				

اهداف	طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		نوع سرمایه‌گذاری		
			موضوعی	موضوعی	دولتی	خصوصی	نهادهای عمومی
منابع آب در بخش کشاورزی	طرح افزایش بهره‌وری اقتصادی منابع آب در بخش کشاورزی	اجرای عملیات آبخیزداری شامل مدیریت رواناب‌های سطحی، اجرای پخش سیلاب، حفاظت خاک، احداث بندهای خاکی با مشارکت‌های مردمی			۱۰۰		
		امکان‌سنجی توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری			۱۰۰		
		توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب با لوله در پهنه‌های دارای پتانسیل زراعت و باغداری شناسایی شده			۱۰۰		
		طرح شناسایی روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی			۱۰۰		
		اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت در استان			۲۰	۶۰	۲۰
		پایش و ارزیابی نحوه اجرای روش‌های ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر به روش‌های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی به صورت پایلوت			۱۰۰		
		طرح ارزیابی و تعیین ارزش اقتصادی و کارایی آب به تفکیک هر یک از محصولات کلیدی، کالای صنعتی آب بر، گردشگری و شرب در مناطق مختلف			۱۰۰		
		مطالعه قابلیت‌های منابع آب سطحی و زیرزمینی و روش‌های آبیاری با راندمان بالا			۱۰۰		
		واکاوی روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیت‌های زراعی و باغی			۱۰۰		
		اجرای روش‌های کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیت‌های زراعی و باغی پایلوت			۲۰	۶۰	۲۰
طرح کاهش اتکا دام بر مراتع شهرستان	طرح کاهش اتکا دام بر مراتع شهرستان	پایش و ارزیابی روش‌های اجرای کاهش تلفات و هدررفت آب در فعالیت‌های زراعی و باغی پایلوت			۱۰۰		
		شناسایی پهنه‌های لازم جهت اصلاح و احیای مراتع و معرفی اصلاحات پیشنهادی در هر پهنه			۱۰۰		
		اجرای پروژه‌های اصلاح و احیای مراتع به صورت عملیات نهال‌کاری، بذریاشی، پخش سیلاب، کودپاشی و مدیریت چرای دام همراه با ارائه تسهیلات و امکانات از قبیل بذر، کود و ...			۲۰	۸۰	
		ساماندهی جوامع محلی و تشکل‌های مردمی برای اجرای برنامه‌های منابع طبیعی و آبخیزداری و اقدامات ترویجی (فیلم، نشریات، بروشور، پوستر، جشنواره، نمایشگاه و ...)			۲۰	۸۰	
		برگزاری کارگاه‌های آموزشی با بهره‌برداران			۱۰۰		
		ایجاد شبکه کسب اطلاعات مردمی حفاظت از جنگل و مرتع و رسیدگی به آن			۱۰۰		
		امکان‌سنجی و مکان‌یابی طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای			۱۰۰		
		اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت			۲۰	۶۰	۲۰
		پایش و ارزیابی اجرای طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای به صورت پایلوت			۱۰۰		
		توسعه و ترویج طرح جایگزینی کشت و ترویج و توسعه زراعت گیاهان علوفه‌ای در نواحی شناسایی شده			۲۰	۶۰	۲۰
طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در ناحیه	طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت	طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در ناحیه			۱۰۰		
		انجام طرح اصلاح تولید علوفه با استفاده از گونه‌های مناسب‌تر در مزارع پایلوت			۲۰	۶۰	۲۰

اهداف	طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		نوع سرمایه‌گذاری		
			موضوعی	موضوعی	دولتی	خصوصی	نهادهای عمومی
هدف ۳- تقویت اقتصاد محلی و افزایش سطح تاب‌آوری و پیوند آن با اقتصاد ملی و فراملی	طرح تنوع‌سازی فعالیت‌های کشاورزی با توجه به پتانسیل‌های موجود در ناحیه	طرح شناسایی محصولات کشاورزی تولیدی کشورهای همسایه با تشکیل زنجیره‌های ارزش و تولید مشترک (واردات و پردازش مجدد جهت صادرات به بازارهای جهانی) انتخاب محصولات کشاورزی دارای قابلیت تشکیل زنجیره ارزش از بین محصولات تولیدی کشورهای همسایه و توجیه‌پذیری ورود به فعالیت‌های مشترک در زمینه‌های فوق شناسایی موانع و محدودیت‌ها و تدوین سازوکار و مدل کسب‌وکارهای مناسب ورود به زنجیره ارزش تولید محصولات مشترک ایجاد تسهیلات ویژه در زمینه فعالیت‌های فوق و رفع موانع موجود و معرفی سازوکار جذب سرمایه‌گذار اجرای طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت پایش و ارزیابی طرح‌های پایلوت کسب‌وکارهای فوق توسط سرمایه‌گذاران مشترک با تسهیلات ویژه باهدف کاهش ریسک ورود به عرصه‌های جدید فعالیت تدوین طرح و مدل‌های کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور و حمایت مستمر از تولیدکنندگان جهت جذب روش‌ها و توسعه ژنتیکی در بازه‌های زمانی ۱۰ ساله اجرای طرح کسب‌وکار نوآورانه دام سبک و طیور به روش‌های توسعه ژنتیکی امکان‌سنجی ایجاد و توسعه مدل مکمل و همکارانه هیئت‌های تجاری تخصصی با کشورهای منطقه با استان‌های منطقه ۲ و گیلان-تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک تشکیل کمیته‌های تخصصی بازاریابی و بازرگانی مشترک ایجاد بازارهای تخصصی محصولات صنعتی، کشاورزی و صنایع دستی در استان و بازارهای اصلی خارج از استان (منطقه همکار و مکمل) تبیین روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی به صورت پایلوت ارزیابی و پایش روش‌های مشارکت بهره‌برداران منتخب (پایلوت) در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی توسعه و ترویج روش‌های مشارکت بهره‌برداران در عرضه محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی دارای توجیه اقتصادی ورود به بازارهای جهانی طرح نیازسنجی و مکان‌یابی و احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی طرح امکان‌سنجی احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی			۱۰۰		
					۱۰۰		
					۱۰۰		
					۱۰۰		
					۲۰	۴۰	۴۰
					۱۰۰		
					۱۰۰		
					۲۰	۴۰	۴۰
					۱۰۰		
					۲۰	۸۰	
					۱۰۰		
					۲۰	۴۰	۴۰
					۱۰۰		
						۶۰	۴۰
					۱۰۰		
		۱۰۰					

اهداف	طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		نوع سرمایه‌گذاری			
			موضوعی	موضوعی	دولتی	خصوصی	نهادهای عمومی	خارجی
		احداث مجتمع‌ها و شهرک‌ها و نواحی صنعتی فرآوری محصولات کشاورزی			۲۰	۸۰		
		طرح نیازسنجی و مکان‌یابی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع‌دستی			۱۰۰			
		طرح امکان‌سنجی ایجاد بازارها و نمایشگاه‌های دائمی، فصلی و هفتگی عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع‌دستی			۱۰۰			
		مطالعه و شناسایی محصولات زراعی و باغی مناسب با شرایط اقلیمی و محیطی و بازارهای جهانی			۱۰۰			
		امکان‌سنجی احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی				۱۰۰		
		احداث واحدهای تولید محصولات غذایی و کشاورزی با تأکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی				۱۰۰		
		مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده			۱۰۰			
		احداث شهرک‌های فناوری مرتبط با خوشه‌های تعریف شده در مکان‌های پیشنهاد شده از مطالعات بند قبل			۲۰	۴۰		۴۰
		طرح تبیین روش‌های شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ			۱۰۰			
		اجرای طرح شناسه دار کردن و کدگذاری کالاها و ساماندهی جریان گردش کالا مطابق با استانداردها و رویه‌های متعارف جهانی و اصول برندینگ			۱۰۰			
		طرح امکان‌سنجی استقرار صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی				۱۰۰		
		احداث صنایع بسته‌بندی و بازاریابی (کوچک‌مقیاس) محصولات دامی و محصولات برتر کشاورزی				۱۰۰		
		طرح تبیین روش‌های تشکیل خوشه‌های صنعتی مطرح شده در اسناد فرادست و ارائه برنامه عملیاتی هر یک از خوشه‌ها			۱۰۰			
		اجرای طرح برنامه عملیاتی خوشه‌ها			۱۰۰			
		مکان‌یابی توسعه باغات در مناطق مستعد			۱۰۰			
		امکان‌سنجی توسعه باغات در مناطق مستعد				۱۰۰		
		احداث باغات در مناطق مستعد				۱۰۰		
		مکان‌یابی مراکز کشت و مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای			۱۰۰			
		امکان‌سنجی احداث مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای				۶۰		۴۰
		احداث توسعه مزارع و مجتمع‌های گلخانه‌ای				۶۰		۴۰
		مکان‌یابی توسعه دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی			۱۰۰			
		امکان‌سنجی احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی				۶۰		۴۰
		احداث دامپروری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی				۶۰		۴۰
		طرح نیازسنجی پروژه ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی مختلف شهرستان			۱۰۰			

اهداف	طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		نوع سرمایه‌گذاری			
			موضوعی	موضوعی	دولتی	خصوصی	نهادهای عمومی	خارجی
		تبیین روش‌های ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری)			۱۰۰			
		اجرای روش‌های پیشنهادی در مطالعات بند قبل و ساماندهی نظام دامداری گسترده (روستایی و عشایری) در نواحی پایلوت منتخب از مطالعات بندهای قبل			۲۰	۸۰		
		شناسایی و مکان‌یابی نواحی مستعد شهرستان جهت پرورش آبزیان (آبزی‌پروری)			۱۰۰			
		امکان‌سنجی احداث مزارع پرورش آبزیان (آبزی‌پروری) در نواحی شناسایی شده				۶۰	۴۰	
		احداث مزارع پرورش آبزیان (آبزی‌پروری)				۶۰	۴۰	
		نیازسنجی، شناسایی و مکان‌یابی توسعه خدمات پشتیبان (سیلوها، انبارها و سردخانه‌ها)			۱۰۰			
		امکان‌سنجی احداث سیلوها				۶۰	۴۰	
		امکان‌سنجی احداث انبارها				۶۰	۴۰	
		امکان‌سنجی احداث سردخانه‌ها				۶۰	۴۰	
		احداث سیلوها				۶۰	۴۰	
		احداث انبارها				۶۰	۴۰	
		احداث سردخانه‌ها				۶۰	۴۰	
		طرح‌های توسعه نواحی یا شهرک‌های تخصصی واحدهای صنایع کشاورزی در قطب‌های اصلی تولید			۱۰۰			
		طرح جامع توسعه صنایع پایین دستی مراکز صنعتی اصلی			۱۰۰			
		جانمایی و مکان‌یابی مناطق توسعه شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر منطقه			۱۰۰			
		امکان‌سنجی احداث شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر منطقه			۱۰۰			
		احداث شهرک‌ها و نواحی تخصصی صنعتی متناسب با ساختار بازار و مزیت‌های هر ناحیه			۱۰۰			
		طرح ساماندهی دامداران سنتی، برنامه‌ریزی برای اشتغال و جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط			۱۰۰			
	طرح بهینه‌سازی ساختار تولید و توزیع محصولات دامی	طرح ساماندهی بهره‌برداران مرتعی، برنامه‌ریزی برای اشتغال و جلب مشارکت آن‌ها در توسعه خوشه‌های مرتبط			۱۰۰			
		طرح ایجاد سامانه جامع دام و پرندسازی تولیدات دامی و تثبیت و توسعه ترکیب‌های ژنتیکی			۱۰۰			
		استقرار سامانه‌های HACCP، GMP و ... در واحدهای تولیدی، توزیعی، عرضه و خدمات مرتبط با دامپزشکی و برنامه جامع نظام دامپروری و پوشش بهداشتی دام، طیور و آبزیان			۱۰۰			
		بازنگری طرح جامع شهرهای بيله‌سوار و جعفرآباد (در صورت وجود)			۱۰۰			
	توسعه روابط بین قطب‌های جمعیتی-اقتصادی با پیرامون و تقویت دوجانبه پیوندهای شهری-شهری و شهری-روستایی	بازنگری طرح‌های توسعه روستایی			۱۰۰			
		شناسایی سکونتگاه‌های ناپایدار و آسیب‌پذیر در برابر زلزله			۱۰۰			
		برنامه توسعه پروژه‌های آبرسانی به کانون‌های روستایی محروم			۱۰۰			

اهداف	طرح‌ها	پروژه‌ها	نوع پروژه		نوع سرمایه‌گذاری			
			موضوعی	موضوعی	دولتی	خصوصی	نهادهای عمومی	خارجی
		اجرای برنامه توسعه پروژه‌های آب‌رسانی به کانون‌های روستایی محروم			۱۰۰			
		امکان‌سنجی طرح راه‌اندازی شبکه فاضلاب شهری و مدیریت رهاسازی فاضلاب‌های خانگی در کوچه‌ها و معابر			۱۰۰			
		اجرای شبکه فاضلاب شهری و مدیریت رهاسازی فاضلاب‌های خانگی در کوچه‌ها و معابر			۱۰۰			
		برنامه اجرایی احداث و راه‌اندازی تصفیه‌خانه فاضلاب شهرها با رعایت ضوابط محیط‌زیستی			۱۰۰			
		راه‌اندازی تصفیه فاضلاب شهرها با رعایت ضوابط محیط‌زیستی			۱۰۰			
		شناسایی و مکان‌یابی مجتمع‌های بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و سایر راه‌ها با تمرکز بر توسعه گردشگری			۱۰۰			
		امکان‌سنجی مجتمع‌های بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و سایر راه‌ها با تمرکز بر توسعه گردشگری			۱۰۰			
		احداث، ساماندهی و تجهیز راهوندها و مجتمع‌های پذیرایی-اقامتی و خدماتی بین‌راهی در کریدورهای ترانزیتی و شریانی و سایر راه‌های درون منطقه‌ای با عملکردهای بین‌المللی، منطقه‌ای و استانی با اولویت محورهای گردشگری			۱۰۰			
		نیازسنجی امکانات فنی و خدماتی برای راه‌اندازی شبکه حمل‌ونقل بار و مسافر و گردشگران طبیعی به نواحی هدف گردشگری			۱۰۰			
		طرح مطالعاتی امکان‌سنجی ایجاد کریدور فرعی ریلی مشگین‌شهر و سرعین با کریدور ریلی شمال-جنوب			۱۰۰			
		طرح احداث کریدور فرعی ریلی مشگین‌شهر و سرعین با کریدور ریلی شمال-جنوب			۱۰۰			
		توسعه کریدور اردبیل-سرچم در چارچوب صنایع عمومی، معدنی و بازارهای داخلی کشور			۱۰۰			
		نیازسنجی، مکان‌یابی و احداث پست‌های ۶۳۰،۲۳ کیلوولت مورد نیاز در کل شهرستان			۱۰۰			
		توسعه اتصالات پست‌های ۲۳۰ کیلوولت در نواحی مورد نیاز			۱۰۰			
		امکان‌سنجی و مکان‌یابی احداث نیروگاه‌های کوچک و پراکنده در منطقه			۱۰۰			
		مکان‌یابی احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی			۱۰۰			
		امکان‌سنجی احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی			۱۰۰			
		احداث مزارع خورشیدی، بادی و زمین‌گرمایی			۱۰۰			
		امکان‌سنجی تولید و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در مناطق روستایی			۱۰۰			
		تکمیل شبکه برق‌رسانی به مزارع و باغات			۱۰۰			
		اجرای برنامه گازرسانی به نواحی محروم از شبکه گازرسانی و اتصال آن‌ها به شبکه گازی کشور			۱۰۰			
		ایجاد زیرساخت‌های فناوری اطلاعات خصوصاً با هدف توسعه برنامه‌های گردشگری			۱۰۰			
		اجرای چتر وای فای			۱۰۰			
		بهبودی و ارتقاء کیفیت راه‌های متصل به مراکز تولید کشاورزی مهم شهرستان و سایر مراکز تولیدی منطقه			۱۰۰			
		تجهیز پایانه‌های مرزی به فناوری‌های نوین و مدیریت یکپارچه و فرابخشی			۱۰۰			
		تبیین راهکارهای توسعه ترانزیت کالا از طریق مرز شهرستان			۱۰۰			
		طرح مکان‌یابی و امکان‌سنجی استقرار خدمات مربوط به سردخانه‌ها و انبارها و چگونگی حمایت و جذب سرمایه‌گذار			۱۰۰			

طرح های مهم صنعتی شهرستان

پیشرفت فیزیکی	اشتغال (نفر)	میزان سرمایه گذاری (میلیارد ریال)				محل اجرا	شهرستان	ظرفیت	نام محصول	نام طرح
		آورده	تسهیلات		جمع سرمایه ثابت طرح					
			در گردش	ثابت						
۶۰	۲۰۰	۴۵۰۰	۲۰۰	۲۵۰۰	۶۰۰۰	جنب شهرک صنعتی شماره ۲ اردبیل	نمین	۲۴ میلیون عدد تن ۱۷۰۰۰	داروهای گیاهی	امید فارمد پارسیان
۶۱	۸۰	۱۱۰۰۰	۵۰۰	۱۰۰۰	۱۲۰۰۰	نمین-شهرک صنعتی خصوصی آرتا انرژی	نمین	۲۰۰۰۰۰ تن	متانول	آرتا انرژی
۶۰	۱۹۰۰	۲۵۰۰	۲۰۰	۲۰۰۰	۴۵۰۰	منطقه ویژه اقتصادی	نمین	۱۳۰۰۰۰ تن	ظروف کریستال	آرتا نمین سبز
۶۰	۵۰	۱۷۰۰	۱۰۰	۵۰۰	۲۲۰۰	جنب ناحیه صنعتی نوجه ده	نمین	۴۷۰۰۰ تن ۲۹۰۰۰۰ مترمکعب	کفپوش و دیوارپوش -تخته فیبر خام و ...	آریا چوب ساوالان
۳۱	۴۷۰	۱۱۰۰	۱۰۰	۴۰۰۰	۵۱۰۰	روستای سلوط-جنب کیان بهساز	نمین	۱۳۵۰۰۰ تن	کاغذ از کربنات کلسیم	آرتا کیا کوثر
۲۰	۱۰۰	۱۳۰	۵	۱۰۰	۲۳۰	روستای سلوط	نمین	۶۰۰۰۰ عدد	پوشاک	داود رسولی سلوط
۰	۵۰	۲۶۰	۵۰	۴۰۰	۷۶۰	اراضی روستاهای نوجه ده و قره لر	نمین	۷۰۰۰۰ تن	پوشش سفالی سقف	اینکس سفال بام
۶۰	۴۰	۱۹۰۰	۳۰۰	۰	۱۹۰۰	شهرک صنعتی خصوصی آرتا پلاست	نمین	۱۱۰۰۰۰ عدد	درب های ایمنی ساختمان	آرتا پان
۴۰	۱۰۰	۱۴۸۰	۳۰۰	۱۰۰۰	۲۴۸۰	شهرک صنعتی خصوصی آرتا پلاست	نمین	۲۴۰۰۰۰ مترمکعب	ام دی اف خام	آرتا پلاست
۳۵	۴۰۰	۳۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰۰	۴۱۰۰	شهرک خصوصی آرتا پلاست	نمین	۳۶۰۰۰۰ مترمکعب	تخته فیبر خام با چگالی متوسط از چوب	آرتا پان نمین سهامی خاص
۱۰	۵۰	۹۰	۲۰	۰	۹۰	شهرک صنعتی غیر دولتی آرتا نمین سبز	نمین	۶۰۰۰۰ دستگاه عدد ۵۰۰۰۰۰	انواع لوازم خانگی و لامپ کم مصرف	گروه صنعتی شایسته سازان پارس ایرانیان
۱۰	۶۵	۸۰۰	۲۰	۴۰۰	۱۲۰۰	شهرک صنعتی غیر دولتی آرتا نمین سبز	نمین	۳۰۰۰۰ تن	صفحه و ورق پی وی سی فومیزه	گروه صنعتی شایسته سازان پارس ایرانیان
۱۰	۱۰۰	۲۰۰	۲۰	۲۰۰	۴۰۰	شهرک صنعتی غیر دولتی آرتا نمین سبز	نمین	۶۰۰۰ تن	ظروف استیل آشپزخانه	گروه صنعتی شایسته سازان پارس ایرانیان
۱۰	۳۲۰	۱۱۰۰	۱۰۰	۲۵۰۰	۳۶۰۰	در اراضی روستای سیف آباد- پلاک ۵۷ - فرعی از ۳۷۴ - اصلی بخش ۳ اردبیل	نمین	۲۰۰۰۰ تن	انواع تایر	مرتضی قانع گرده

طرح های مهم کشاورزی شهرستان

عنوان طرح. پروژه	محل اجرا (شهرستان)	دستگاه اجرایی	مجری و سرمایه گذار	وضعیت موجود طرح	زمان بهره برداری از طرح (ماه، سال)	ظرفیت تولید	میزان اشتغال	اعتبار دولتی			سرمایه گذاری بخش خصوصی		
								ارزی		ریالی	ارزی		ریالی
								ریالی	میلیون یورو	میلیون دلار	میلیون یورو	میلیون دلار	میلیون یورو
پرورش گوسفند داشتی پرتولید	نمین	جهاد کشاورزی نمین	شرکت سپیدان ام کوثر	۳۰	۱۴۰۱	۷۲۲۶	۵۰	۸۰۰	۰	۰	۲۰۰	۰	
گلخانه گل رز	نمین	جهاد کشاورزی نمین	آرتارویش	۹۰	خرداد ۱۴۰۰	۷۰۰۰۰۰ شاخه	۶	۷	۰	۰	۲	۰	
سردخانه	نمین	جهاد کشاورزی نمین	نادر احدزاده سلوط	۳۰	۱۴۰۱	۷۵۰۰	۸	۰	۰	۰	۲۰۰	۰	
سردخانه	نمین	جهاد کشاورزی نمین	عباس علیزاده دولق	۱۲	۱۴۰۱	۳۰۰۰	۸	۰	۰	۰	۱۵۰	۰	
سردخانه	نمین	جهاد کشاورزی	بهشت آفرین بهدیس آزال	۱۰	۱۴۰۱	۵۰۰۰	۵	۰	۰	۰	۲۰۰	۰	
جمع شهرستان نمین													
							۷۷	۸۰۷	۰	۰	۷۵۲	۰	

طرح های مهم گردشگری شهرستان

عنوان طرح. پروژه	محل اجرا (شهرستان)	مجری و سرمایه گذار	وضعیت موجود طرح (پیشرفت فیزیکی)	ظرفیت تولید (تعداد تخت)	میزان اشتغال	اعتبار دولتی			سرمایه گذاری بخش خصوصی			
						ارزی		ریالی	ارزی		ریالی	
						ریالی	میلیون یورو	میلیون دلار	میلیون یورو	میلیون دلار	میلیارد ریال	میلیون یورو
هتل ۴ ستاره	نمین	محمد صادق گرده	۴۵	۹۶	۵۰	—	—	—	—	—	—	—

پروژه های رشد اقتصادی شهرستان

شهرستان	نام محصول	نام پروژه
نمین	داروهای گیاهی	امید فارمد پارسیان
نمین	متانول	آرتا انرژی
نمین	ظروف کریستال	آرتا نمین سبز(فاز اول)
نمین	کفپوش و دیوارپوش -تخته فیبر خام و ...	آریا چوب ساوالان
نمین	درب های ایمنی ساختمان	آرتا پان
نمین	ام دی اف خام	آرتا پلاست
نمین	کاغذ از کربنات کلسیم	آرتا کیا کوثر
نمین	تخته فیبر خام با چگالی متوسط از چوب	آرتا پان نمین سهامی خاص
نمین	مرمریت	معدن سیف آباد ۲(نمین)
نمین	هتل	هتل ۴ ستاره
نمین	بوم گردی	اقامتگاه بوم گردی
نمین	تکمیل عملیات اجرایی مجتمع گلخانه ای و شهرک های کشاورزی	زراعت و باغداری
نمین	ایجاد سردخانه های اتمسفریک، زیر صفر و انبارهای مکانیزه	زراعت و باغداری